

V I D A B E I N O R T I E N Ė

ROMANY ČHIB

ROMŲ kalba

The graphic features the word 'ROMŲ' in a large, stylized font. The letters are filled with a gradient of red and green. To the left of the 'R', there is a small red wheel icon with a black center, set against a background of green and blue horizontal stripes.

GRAMATIKA

SKAITINIAI

ROMŲ-LIETUVIŲ KALBŲ ŽODYNĖLIS

LIETUVIŲ-ROMŲ KALBŲ ŽODYNĖLIS

VIDA BEINORTIENĖ

Gimiau 1945 metais Panevėžio rajone.

1969 m. baigiau Kauno politechnikos institutą, įgijau inžinieriaus chemiko specialybę, pagal ją dirbau Panevėžio gamykloje „Ekranas“.

Šiuo metu nebedirbu. Užaugintos dvi dukros. Vyras – Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras. Dabar gyvenu taip, kaip noriu.

Būna akimirky, kai, atrodo, užplūsta galinga banga ir nušluoja visas menkas smulkmenas, tarytum pakylėja į kalvos viršūnę, kur įkvepi gaivesnio oro. Trumpam atsiveria, ko nematydavai, girdi ir įsiklausai į tai, ko anksčiau nesi girdėjęs. Tampi nepanašus į save kasdienišką, o jautresnis, protingesnis ir geresnis. Tas pats – ir ne tas. Atrodo, kad gali sugebėti kai ką daugiau, kad tuoj tuoj išaiškinsi kitiems tai, ko lig šiolei pats nežinojai, įspėsi ilgai lauktą mįslę, nenusakomą žodžiais paslaptį. Tada žmogus esi laimingas, jautiesi stipresnis už save patį, kai gali padaryti net tai, ko lig šiolei nežinojai esąs galintis.

Tada einu pas romus.

Tai amžių negandų sujaukta, nesibaigiančių audrų ir viesulų blaškoma tauta, pasklidusi po visą pasaulį.

Ak, tos giliai iki pat širdies matančios akys. Pro sutemų sambrėškius atėjusios iki mūsų, jau savos mūsų kasdienybėje ir negalinčios būti niekuo kitu, tik savimi...

Tereikia tik truputį pasilenkti ir atrandi jose labai daug lig tol nežinomo. O per metų metus pažįsti jų paslaptį tiek, kad gali paskelbti savo svajonių išsipildymą.

Autorė

L.TOLSTOJUS PRIEŠ MIRTĮ YRA PASAKĘS:

„Kaip man gaila, kad daugiau neišgirsiu čigonų“

Su nuoširdžiausiu dėkingumu už didžiulę paramą, dešimtmetę kantrybę šią knygą skiriu **NINAI ALEKSANDRAVIČIŪTEI ir NAUMUI JUZEPČIUK**, perteikusiems man savo paslaptingosios kalbos lobius. Tegu Dievas laimina juos, jų vaikus, jų kelius ir darbus.

REIŠKIU PADĖKĄ

- Europos Parlamento nariui **ALGIRDUI SAUDARGUI** ir jo biuro darbuotojams už moralinę ir finansinę paramą išleidžiant šią knygą;

- **DR. TADUI LEONČIKUI**, materialiai ir moraliai parėmusiam knygos leidimą, už darbštumą, atkaklumą, kantrybę, pastangas ir dalykinius patarimus;

- Vilniaus universiteto Lituanistinių studijų katedros asistentei **ELVYRAI KUTANOVIENEI** už vertingus patarimus;

- savo vyrui **JULIUI BEINORTUI**, davusiam pradinę mintį ir siekui, kad mano daugiamečio bendravimo su romais patirtis įgautų knygos pavidalą;

- dukrai **EIGINTAI** už techninę ir moralinę pagalbą;

- Lietuvos romų bendrijos „Čigonų lažas“ prezidentui **JOSIFUI TYČINAI**.

VIDA BEINORTIENĖ

ROMŲ KALBA
Romany čhib

UDK 811.214.58

BE-104

ROMŲ KALBOS REDAKTORĖ

RADA BOGDANOVIČ

LIETUVIŲ KALBOS REDAKTORĖ

RIMA RUTKŪNAITĖ

KALBOS REDAKTORĖ

DALIA KAMINSKIENĖ

DIZAINERĖ-MAKETUOTOJA

RASA ŠPOKAUSKAITĖ

TURINYS

So sy andrė

PRATARMĖ	7	» NETAISYKLINGŲ	
ĮVADAS	9	VEIKSMAŽODŽIŲ ASMENAVIMAS	46
GRAMATIKA	13	» SUDĖTINIAI VEIKSMAŽODŽIŲ	
FONETIKA	13	LAIKAI	51
VARDAŽODŽIAI	13	» SUDURTINIAI VEIKSMAŽODŽIAI	52
DAIKTAVARDIS		» VEIKSMAŽODŽIŲ	
» DAIKTAVARDŽIŲ GIMINĖS	15	PRIEŠDĖLIAI	53
» DAIKTAVARDŽIŲ SKAIČIAI	16	NEASMENUOJAMOSIOS	
» DAIKTAVARDŽIŲ LINKSNIIVIMAS	16	VEIKSMAŽODŽIŲ FORMOS	
» DAIKTAVARDŽIŲ DARYBA	20	» DALYVIS	54
» SUDURTINIAI ŽODŽIAI	22	» PADALYVIS, PUSDALYVIS	55
BŪDVAARDIS		PRIEVEIKSMIS	56
» BŪDVAARDŽIŲ LINKSNIIVIMAS	23	PRIELINKSNIS	58
» BŪDVAARDŽIŲ DARYBA	25	JUNGTUKAS	59
» BŪDVAARDŽIŲ LAIPSNIAI	27	JAUSTUKAS	59
SKAITVARDIS		DALELYTĖ	59
» KIEKINIAI SKAITVARDŽIAI	29	ROMŲ KALBOS YPATUMAI	60
» KELINTINIAI SKAITVARDŽIAI	31	SKAITINIAI	63
ĮVARDIS		MALDOS	63
» ASMENINIAI ĮVARDŽIAI	33	POSAKIAI	64
» PARODOMIEJI ĮVARDŽIAI	34	PASIKALBĖJIMAI	69
» KLAUSIAMIEJI ĮVARDŽIAI	35	TAUTOSAKA	72
» NEŽYMICIEJI ĮVARDŽIAI	36	PASAKOJIMAI	110
» PAŽYMICIEJI ĮVARDŽIAI	36	POEZIJA	117
» APIBENDRINAMIEJI ĮVARDŽIAI	36	PROZA	142
» PABRĖŽIAMIEJI ĮVARDŽIAI	36	ROMŲ – LIETUVIŲ KALBŲ	
VEIKSMAŽODIAI	37	ŽODYNĖLIS	173
ASMENUOJAMOSIOS		LIETUVIŲ – ROMŲ KALBŲ	
VEIKSMAŽODŽIŲ FORMOS		ŽODYNĖLIS	215
» VEIKSMAŽODŽIŲ BENDRATIS	37	NAUDOTA LITERATŪRA	257
» VEIKSMAŽODŽIŲ ASMENUOTĖS	37		
» VEIKSMAŽODŽIŲ ASMENAVIMAS	38		

TAVO KELIAS

Vidai Beinortienei,

Panevėžio tautinių mažumų asociacijos Romų bendruomenės įgaliotinei

Tu peržengei romų slenkstį, tave sutinka dulkantys keliai. Tai tavo kelias, kuriuo tu eini pas juos su atlapa širdimi, su šiltesnėmis rankomis ir gražesniais žodžiais. Ateini kaip šviesos spindulys pro debesis. Neužgesk Lietuje nei krušoj, būk jų džiaugsmas ir ugnis. Tu įsigyvenai į jų būtį, kurioje net ir akmuo dejuoja ant jų dulkėto kelio. Ilgi apledėjimo tarpniai, nesuskaitomos nevilčių slinkty, prislopinto alsavimo dienos, kai niekas neplauna širdies. Matai suspaustą, giliai nuo visų uždarytą jų vidų, kuris kitaip negu mūsų – neapverktas Šiluvos ir neišgiedotas Maironio.

Tik nesustok dėl kokio kieto grumsto ir eik toliau. Pradėk dar kartą. Tegul tavęs negąsdina prieitos kryžkelės be jokių nuorodų ir tankmės, kuriomis žmogus nelabai drįsta eiti. Aš nusi-grėžčiau, jeigu grįžtum dėl savo silpnumo. Svarbiausia – ieškot, nors ir žinant, kad visko nerasi. Nesėkmė, net ir toji, praturtins tave, jeigu tęsi, ką pradėjai. Tiesa yra ne vien tai, ką žinai, bet ir tai, koks esi, ką ištiesi ir atiduodi.

Tegu tavo nerimas dėl tos tautos, dėl kiekvieno jos žmogaus tampa asmeniniu tavo šviesėjimu. Neišsigąsk, kai atsitrenksi į sieną, į sunkiai nugalimą savo pačios vidinę sieną ir abejingųjų sienas, kuriomis jie atsivėrę ir svetimų neįsileidžia. Bet siek, kad mes visi galėtume peržengti savo žmogišką ribotumą, kad išsilaisvintume iš stereotipų, kad taptume draugais tų, kuriems labai reikia mūsų pagalbos. Taip prasideda krikščioniškojo mąstymo menas, kuris turi padėti žmogui lengviau gyventi. Argi ne stipresnis turi ištiesi ranką silpnesniam? Argi ne tas, kuris šviesesnis, turi apšviesti tamsuolį? Iš viršaus – kaip ir iš dangaus – pagalbos, o ne prakeikimo laukia šie žmonės.

Padėk jiems spręsti šią būties nelengvą lygtį. Eik, kad pažintum jų paslaptį ir paskelbtum – „Jie mano akims nebuvo svetimi“. Teišnyksta amžių sunėsti ledai ir ta tuštuma tegu užsipildo gerumo ir abipusio pasitikėjimo. O iš jų sugrįžusi dainuok ilgesį, kurio žodžiais nenusakysi, daina neišdainuosi, vaivorykštės spalvom nenutapysi.

Eik šalia jų, nors ir lėtai, sunkiai, bet eik į regėjimo gilumą, bendravimo laimę. Ir tegu tavo nerimas dėl jų, dėl kiekvieno jų žmogaus bus mūsų visų nerimas. Ir kad ateitų pragiedrėjimo metas. Eik, kur tave šaukia.

Sesuo Daiva, atsakinga už Panevėžio romų bendruomenės sielovadą, psichologė

Pastarąjį dešimtmetį dirbdamas Etninių tyrimų centre Vilniuje turėjau galimybių dalyvauti romų socialinės padėties tyrimuose ir iš arti susipažinti su įvairiai susiklosčiusiais romų likimais, su šeimomis, jų džiaugsmiais ir rūpesčiais. Ypatingos gyvenimo visuomenės užribyje problemos, mąstymo ir elgesio modeliuose įsitvirtinusi atskirtis, į kaltinimus, o ne į sprendimų paiešką orientuotos visuomenės diskusijos buvo dominuojanti tyrimų sritis. Dėl šio darbo teko pamatyti ir subtiliųjų realybės apraiškų – bet kokias užtvaras įveikiantį žmogišką bendravimą, susipažinti su žmonėmis, kurie ir tiesiogine, ir perkeltine prasme padeda susikalbėti skirtingose gyvenimo situacijose esantiems. Viena iš jų – šios knygos autorė Vida Beinortienė.

Dialogo ir kalbėjimosi apie romų padėtį trūksta visose srityse: Romų integracijos į Lietuvos visuomenę programos tąsa neaiški: 2009 m. pabaigoje uždarius Tautinių mažumų ir išeivijos departamentą, nebeliko valstybės institucijos, kuri sistemingai galėtų kelti ir spręsti romų atskirties problemą. Vilniaus savivaldybė, kurios teritorijoje yra didžiausia Lietuvoje romų gyvenvietė, ignoruoja, o kartais atvirai kratosi atsakomybės už romų gyvenimo sąlygas Kirtimuose; dėl tendencingos informacijos žiniasklaidoje net ir nevyriausybinės organizacijos dažnai vengia ar prisibijo turėti reikalų su romais.

Po projektų, skirtų daugiausia romų švietimo ir vaikų užimtumo veiklai, bangos, kurią 1990-aisiais inicijavo ir palaikė Atviros Lietuvos fondas, dėmesys romų padėčiai Lietuvoje laipsniškai mažėjo; Europos Sąjungos priemonės, skirtos diskriminacijai ir socialinei atskirčiai mažinti, Lietuvoje buvo, palyginti su kitomis šalimis, labai menkai naudojamos, socialinės politikos srityje šiuo požiūriu Lietuvoje yra didelė spraga. Tyrimų duomenys atskleidė, kad per visą nepriklausomybės laikotarpį romų izoliacija ir atskirtis tik gilėjo: augo čigonų, nemokančių lietuvių kalbos, skaičius; mokyklų lankomumas išliko problema visoje Lietuvoje, ne tik Vilniuje; nedideli nevyriausybinių organizacijų bandymai pagelbėti romams įsidarbinti užgeso prasidėjus ekonomikos krizei; narkotikų prekyba Kirtimuose ignoruojama, romų bendruomenėje išaugo nebe prekeivių, o narkotikų vartotojų karta, daugėjo su tuo susijusių mirčių, nemaža šiandien vaikų, kurių tėvai – kalinami... Nesprendžiamos problemos neišnyko – jos gilėja.

Vadovaudamasis savo tyrimų ir socialinės veiklos patirtimi galiu teigti, kad romų socialinės problemos tikrai nėra nulemtos pačių romų nenoro ar pastangų trūkumo: dirbant ir bendraujant su šia grupe, abipusė veikla duoda regimų pokyčių – svarbu, kad bendravimas vyktų nuolat, kad kontaktai nenutrūktų.

Tačiau norint įveikti romų atskirtį, nepakanka kalbėti apie stereotipus, pačių romų ar valdininkų motyvacijos stoką, geros valios trūkumą. Kad padėtis pasikeistų, reikės keisti socialinės politikos priemones, aktyviau veikti savivaldos organizacijose, pasiekti, kad mokyklos ir socialinės paslaugas teikiančios institucijos iš tikrųjų vykdytų savo funkcijas. Visa tai susiję su išteklių persikirstymu, interesų derinimu, būtinybe bendrauti, bendraujant mokytis ir pripažinti klaidas, taip pat su kitomis problemomis – todėl savaime tai nebus lengva.

Kad ir kas vyktų, svarbiausia, kad romai nebūtų tik objektas – politikos, sankcijų, apkalbų – objektas ir žiniasklaidos maistas. „Nieko apie mus be mūsų pačių“ principas turi galioti visiems. Net ir dėl gera valia grįštų veiksmų pirmiausia būtina išgirsti tų žmonių, su kuriais tai susiję, nuomonę, jų žodį. Tikras dialogas prasideda nuo... klausymosi.

V. Beinortienės darbas man atrodo kaip tokio – atviro, imlaus ir kantraus – įsiklausymo

rezultatas. Medžiagą šiai knygai autorė rinko ne tiek pasinaudodama romais kaip informacijos šaltiniu, o nuolatos padėdama Panevėžio romams – kaip tik tiems žmonėms, kuriems bendravimo ir pagalbos reikėjo. Būsto klausimai, asmens dokumentų tvarkymas ar pasirengimas vairavimo egzaminams – tos sritys, kur kartais tereikia pasitarti, o kartais – reikia daug žinių, būtina gerai išmanyti administracinę tvarką. Pažymėtina, kad V. Beinortienė daugiausia dirbo savo pačios iniciatyva, kartais įtraukdama visuomenines organizacijas, neprivalėdama atlikti šio paprastai socialiniams darbuotojams priskiriamo darbo. Man regis, V. Beinortienės bendravimo modelis, kuriame dera ir socialinė pagalba, ir domėjimasis romų kultūra ir žmogiška pagarba jai, gali būti geras efektyvus bendravimo pavyzdys daugeliui socialinių darbuotojų.

Parengtas žodynėlis ir gramatika – tai dar vienas žingsnis po 2004 metais pasirodžiusio T. Bagdonavičienės ir H. Prosniakovos elementoriaus *Romų abėcėlė*. Norėjęsi, kad šie leidiniai tarnautų romų edukacijai, raštingumo ugdymui, padėtų puoselėti romų savigarbą ir visuomenės pripažinimą. Užfiksuota kalbinė medžiaga bus naudinga tolesnei romų kalbos analizei ir galbūt raidai.

Skirtingų Lietuvos regionų romų kalba šiek tiek skiriasi. Didžiausioje ir turbūt vargingiausioje romų gyvenvietėje Kirtimuose susiklostė taip, kad iš dabartinės Lietuvos teritorijos kilę romai daugiausia telkėsi Aukštutiniame tabore. Jie kalba Lietuvos romų tarmėmis. Daugelio jų kalba susijusi su jų praeitimi Vilniaus krašte (dalis Vilniaus romų – iš Eišiškių), antroji po romų jų kalba būdavo apylinkių lenkų kalba (senesnieji romai save vadino „polska roma“). Vilniaus krašto romai turi giminių Baltarusijoje ir ryšius su jais. Žemutiniame tabore telkėsi po karo per sovietmetį atvykę Besarabijos ir Rusijos romai – kotliarai, jie kalba kiek kitokia kotliarų kalba, iš jų dalis turi giminių Rusijoje ir jų tarmė artimesnė Rusijos kotliarams. Yra nemaža skirtingų žodžių, taip pat skiriasi tarimas (pavyzdžiui, tokių priebalsių kaip *r*). Vieni į kitus kartais žvelgia iš aukšto, kartais draugiškai vieni kitus pašiepia, o kartais tiesiog bendrauja be rimtų skirtumų ir vieni su kitais romiškai susikalba. Vadinamųjų taborų gyventojai šiandien yra iš esmės susimaišę, Aukštutiniame yra kotliarų, Žemutiniame – irgi įvairių, įskaitant pastaraisiais pora dešimtmečių per vedybas ir gimines ar kitais keliais atsikėlusius žmones iš kitų Lietuvos miestų (pavyzdžiui, Alytaus, Varėnos). Nepaisant skirtumų, šiandien Kirtimai, greičiau – ir, deja, – yra vienas getas.

Kituose regionuose gyvenančių romų kalba susijusi su jų giminytės ryšiais, pavyzdžiui, su romais Latvijoje, Karaliaučiaus srityje ar Baltarusijoje bei Rusijoje.

Nagrinėdami čia pateiktą medžiagą, visi – ir romai, ir ne romai – galėsime ne tik pramokti dažniausiai vartojamų žodžių, bet ir toliau mokytis: stebėti regioninius romų kalbos skirtumus, analizuoti, ar ir kuo skiriasi Lietuvos regionų (ne tik Panevėžio) romų kalba, geriau suvokti romų kilmę ir ryšius su kitų šalių romais.

Kalba – toks dalykas, kuris gali ir skirti, ir jungti. Socialiai izoliuotose bendruomenėse kalba kartais yra daugiau nei tik paprasta bendravimo priemonė ir tapatybės ženklas. Socialines nišas užimančių diasporų kalba kartais funkcionuoja ir kaip savisaugos priemonė – galimybė turėti savo paslaptis ir apsisaugoti nuo pašalinių ausų. Todėl romų kalbos viešinimas yra jautrumo reikalaujantis aktas – atskleisti savo kalbos šydą kai kuriems romams gali būti tas pats, kaip atverti savo sielą. Tikėkimės, kad skaitantys ir tariantys romų kalbos žodžius įvertins šį aspektą. Bet kartu romų kalbos įvedimas į viešą erdvę – tai ir pripažinimo aktas, pagarbos kalbai ir bendruomenei išraiška.

Turėdami gramatiką ir žodynelį, turime priemonę, kuri gali padėti geriau pažinti ne tik kalbą, bet paskatinti bendravimą. Šis Vidos Beinortienės darbas atskleidžia, kaip skirtumus galime panaudoti taip, kad jie jungtų. Visiems skaitytojams linkiu džiugių atradimų!

Romų kalba šneka tauta, apdovanota unikaliais gabumais ir dvasinėmis savybėmis.

XV amžiaus pradžioje romai paliko Bizantiją ir paplito po Europą. Dabar romų galime sutikti visur, gal tik išskyrus Antarktidą ir Japoniją.

Romai į Lietuvą atvyko maždaug prieš 500 metų. Tai etninė grupė, niekur planetoje neturinti savo geografinės teritorijos, neturinti savo šalies, tačiau paplitusi po visą pasaulį. Tai tauta, per penkis amžius sugebėjusi išlaikyti savitą gyvenimo būdą, papročius, aprangą, kalbą, savus įstatymus.

Romų vėliava – raudonas vežimo ratas pusiau žaliame, pusiau mėlyname fone. Žalia spalva – tai žemė ir lygumos, apklotos žole ir miškais, mėlyna – tai dangus, po kuriuo jie gyvena. O viduryje – raudonas klajojančių romų vežimo, kuriuo jie keliauja iš vienos vietos į kitą, ratas su dvylika stipinų. Raudonas kaip saulė, kuri juos lydi per visus dvylika mėnesių, sudarančių metus. Raudona kaip karštas romų kraujas...

Pasaulyje daug garsių romų kilmės menininkų. Vienintelis europietis, turėjęs įtakos Amerikos džiazio raidai, buvo Belgijoje gimęs vokiečių romų šeimos atstovas, džiazio gitaristas Django Reinhartas. 1946 m. jis sėkmingai gastroliavo po didžiausių JAV miestų scenas su Duko Elingtono orkestru. Romų kilme didžiuojasi garsioji Madona, prancūzų aktorius Alainas Delonas. Romų kraujo turėjo garsusis Čarlis Čaplinas, Elvis Preslis.

Žodis „flamenko“ kildinamas iš lotynų kalbos žodžio „flama“ (ugnis). Tai – romų šokis – vidinės energijos, jausmų, laisvės troškimo išraiška. Vėliau jis išėjo į didžiąją sceną, buvo kuriamos flamenko mokyklos Europoje ir Amerikoje. Jį šokantys pasakoja meilės istoriją, atveria jausmų imperiją... Šis šokis sugeba įkurti liepsną, didingą aistrą, kuria mėgaujasi apstulbę žiurovai.

Iš prigimties romai apdovanoti gera muzikine klausa, o jų muzika kupina gaivališkų melodijų: čia ramūs, meilūs, širdį graudiną liūdni garsai greit virsta linksmiais, kupiniais aistros ir gyvenimo džiaugsmo sąskambiais. Romai labai mėgsta dainuoti romansus, lyriškas dainas, nes jose atsispindi nelaiminga meilė, aistra arklams, melancholija.

Labai turtingas šios tautos muzikinis folkloras, saviti šokiai. Jų tautiniai drabužiai ir papuošalai artimi indų žemosios kastos drabužiams ir papuošalams.

Daugelyje valstybių (kuriose daugiausia gyveno vokiečiai) romai buvo nuožmiai persekiojami, ir tai tik paskatino dar didesnę jų migraciją ir izoliaciją. Per Antrąjį pasaulinį karą vokiečių koncentracijos stovyklose (1944 m. rugpjūčio 2 d. Brėzinco romų koncentracijos stovykloje) ir atskirose egzekucijose buvo nužudyta apie 400–500 tūkstančių romų.

Dėl susiformavusių stereotipų ir dabar žmonės romus dažnai laiko nusikaltėliais, chuliganais ir sukčiais.

Provincialus stereotipinis požiūris kliudo lietuviams objektyviau pažinti romų etnosą. Nuo klajonių laikų žinomas romų gailėstingumas, meilė artimui, nes romų motinos, visuomet atsi-klaususios vyro, priglausdavo pamestus, beglobius vaikus. Dėl absurdiško šios tradicijos iškraipymo atsirado infantilūs posakiai: „Vaikeli, jei būsi blogas, atiduosiu čigonams“, „Neik toli, nes pavogs čigonai“.

Įsivaizduokite, kaip jaučiasi romų berniukas ar mergaitė lietuvių mokykloje, kur vis dar gyvi stereotipai. Mokiniai, mokytojai XXI amžiaus Lietuvoje – Europos Sąjungos valstybėje – dar elgiasi taip, kad romų vaikas verkia iš nuoskaudos.

Net prestižinės miesto bibliotekos darbuotoja, mūsų šviesuliukas, imasi misijos saugoti mane nuo knygų apie romų gyvenimą. Kad „nesipurvinčiau“.

Tačiau jie yra mūsų, šalia mūsų, pasirašę priesaiką mūsų valstybei, bet šimtmečių kelyje išsaugoję savo tautos veidą, papročius, talentą ir negalėjimą būti niekuo kitu, tik savimi.

Europoje gyvenančių romų kalba suskirstyta į devynis dialektus. Lenkijos ir Lietuvos romų patarmė priskiriama Baltijos dialektui.

Romų kalba turi senų, retų formų ir garsų (pavyzdžiui, romų kalboje yra išlikę dvigarsiai: čh, kh, ph, th). Ji yra labai turtinga, turinti tiek lietuvių, tiek ir kitoms kalboms būdingas pagrindines kalbos dalis, jų kaitymo formas, turi dalyvius, padalyvius ir pUSDalyvius, jaustukus, jungtukus ir išiktukus.

Kadangi romai daug klajojo po pasaulį, jų kalboje gausu skolinių iš tų kraštų, kuriuose jie gyvena, todėl gali būti, kad Lietuvos romas nesupras Vengrijos, Albanijos, Rumunijos, Vokietijos romų kalbos.

Dar taip neseniai romai nenorėjo bendrauti su *gadže* (neromais) ir visai nenorėjo atskleisti jiems savo kalbos. Tik už romo ištekęjusios kitatautės pagal senuosius romų papročius privalo išmolti romų kalbą ir ja kalbėti. Nors romų kalbos skirtingose šalyse priklauso atskiriems dialektams, bet turi tą patį pagrindą, kuris yra vadinamas bendrąja *romanes* kalba.

Iš tiesų, jie neturi savo rašto. Tai mes – *gadže* (neromai) – pritaikėme jiems savo raštą. Rusai jų kalbą užrašo kirilica. Prancūzai kai kuriuos garsus užrašo savaip: sh – š, zh – ž, ch – č. Latviai romų kalbos abėcėlėje vartoja 47 raides. Ten yra: ņ, ō, ā, ē, ī, ģ, ļ, ķ, ū, netgi x, kurios latvių kalboje nėra.

Lietuvos romų abėcėlėje yra tik viena nauja raidė *ē*. Ji tariama kietai, o mūsų ilgasis *y* tariamas irgi kietai, nelietuviškai.

Ši pirmoji romų kalbos gramatika parašyta ne romų, o lietuvių kalba. Tačiau tai neturėtų trikdyti skaitytojo. Juk ir pirmosios lietuvių kalbos gramatikos parašytos ne lietuvių kalba. Prūsijoje XVII amžiuje D. Kleinas parašė lietuvių kalbos gramatiką lotyniškai, XVIII amžiuje G. Ostermejeris – vokiškai, o lenkai A. S. Grosas ir A. M. Marcinskas XIX amžiuje – lenkiškai (A. Sabaliauskas. Lietuvių kalbos tyrinėjimo istorija).

Kol kas dar anksti leisti gramatiką romų kalba – reikėtų tobulinti romų mokslinės kalbos terminologiją, studijuoti romų kalbos ir dialektų sistemą. Ši *Romų kalbos gramatika* yra parašyta pagal lietuvių kalbos gramatikos pavyzdį. Tai pirmasis bandymas romų kalbą sutvarkyti, pateikti kalbos normas, parodyti jos turtingumą ir skambesį. Juk iki šiol romų kalba Lietuvoje buvo tik buitinė. Atsiradus mobiliems telefonams, romai tarpusavyje žinutėmis susirašinėja lietuvių kalba. „Kodėl ne romų?“ – paklausiau. O jie nustebo – „Romų? Kaip mes rašysim romų kalba? Kaip?“

Lietuvoje beveik nėra tekstų romų kalba. Bibliotekoje pavyko rasti tik *Materialy dlia slovaria litovskich cigany (Ruskiy filologičeskij vestnik, t. 49, išleista 1902 metais Varšuvoje)*, kurio septyniuose puslapiuose yra pateikta 240 romų kalbos žodžių. 2004 metais Švietimo kaitos fondo išleista *Romų abėcėlė* yra pirmoji Lietuvoje knyga, kurioje užrašyta romų kalba. Grožinės literatūros Lietuvoje šia kalba nėra.

Romų kalba susidomėjau besimokydama paskutinėse vidurinės mokyklos klasėse. Gerokai jaunesnė čigonaitė Roza iš žemesnės klasės man pasakė pirmuosius savo kalbos žodžius, o vėliau ir sakinius, iš kurių stengiausi suprasti laikus, linksnius, suvokti kalbos dalis. Tai buvo 1962–1965 metai.

1968–1969 metais studijuodama Kaune, nemaža laiko leisdavau skaitykloje prie iš Maskvos ar Leningrado atsisųsdintų romų knygų. Tada pirmą kartą pamačiau užrašytą romų kalbą. Į sąsiuvinį nusirašiau keletą pasakojimų, keletą puslapių žodynėlio, vadovaudamasi principu „rašau, ką girdžiu,“ pradėjau kurti žodynėlį.

Vėliau buvo kelių dešimčių metų pertrauka. O nuo 2005-ųjų metų dirbau vėl – tik giliau,

skvarbiau ir kruopščiau. Nebereikėjo eiti į darbą, užauginti vaikai išsiskirstė kas sau, atsirado daugiau laiko, atsirado kompiuteris – ypač palengvėjo žodynų sudarymo techninės galimybės. Pradėjau dirbti sistemingai. Darėsi įdomu, kaip atrodytų į romų kalbą išverstas grožinės literatūros tekstas. Pabandėme kartu su romais – Nina ir Naumas: aš užrašydavau, po to namuose įvesdavau į kompiuterį. Per žiemą išvertėme makedoniečių rašytojo V. Podgoreco *Baltą čigoniką*. Norėjau versti kūrinius, kaip nors susijusius su romų gyvenimu, tačiau lietuvių literatūroje tokių tekstų negausu, išskyrus tautosaką. Todėl teko imtis M. Gorkio ir A. Puškino kūrinių. O paskui nesitvėriau iš įdomumo, kaip atrodytų šia kalba P. Širvio eilės ir ar gali suskambėti Just. Marcinkevičiaus poezija ar K. Donelaičio žodis.

Išverstus tekstus nunešdavau skaityti kitiems romams. Paprašydavau, kad perskaitytą tekstą išverstų į lietuvių kalbą. Reikėjo įsitikinti, ar nebuvo iškreipta, pakankamai tiksliai perteikta pirminio teksto prasmė.

Naumas – beraštis, atvykęs į Lietuvą iš Baltarusijos. Nina ir jos motina Raisa anksčiau gyveno Kaune. Raisa įgijusi pagrindinį išsilavinimą Baltarusijoje. Rolandas beraštis, sukūręs šeimą atsikraustė iš Kuršėnų, Aleksas, Lietuvos romas, baigė vidurinę Rygos rusakalbių mokykloje. Pagrindinį išsilavinimą turinti penkiasdešimtmetė Teofilė visą laiką gyveno Panevėžyje. Visų jų dialektas tas pats.

Maskvoje ir Latvijoje išleistoje romų literatūroje taip pat viskas suprantama. Tik yra skolinių iš rusų ir latvių kalbų. Kadangi geriau moku rusų kalbą negu latvių, skaityti mieliau rinkčiausia Rusijos romų literatūrą.

Žodžius žodynėliui rinkau iš Panevėžio mieste gyvenančių romų. Jaunimo kalboje daugiau skolinių ir naujadarų. Grynesnių romų kalbos žodžių, ne skolinių, reikėjo klausti vyresniųjų. Pavyzdžiui, *šarka*: jaunimas sako, kad jie taip ir vadina *šarka*, kito žodžio neturi. O vyresnieji pasakė *kakaraška*.

Rusų ir latvių literatūroje rastus man nežinomus žodžius tikrindavau, kaip supranta mūsų romai. Jei mūsų romai žodį žino, tada traukiu į savo žodynėlį. Iš prancūzų, ukrainiečių romų literatūros naudos beveik neturėjau, nes dialektai labai skiriasi.

Taip pati sudariau visą žodyną, dar pasitikrindama pagal žodynus, išleistus kitose šalyse. Rinkau ir žodyną rašiau laisvalaikiu.

Suprantama, šioje knygoje yra tik romų kalbos pradmenys. Norintiems plačiau gilintis į šią kalbą, patarčiau bendrauti su žmonėmis, kuriems romų kalba yra gimtoji. Be to, galima skaityti užsienyje leidžiamus žurnalus, klausytis skambių romų dainų, skaityti interneto tinklalapiuose.

Susidomėjusiam romų kalba skaitytojui ši knyga yra gera galimybė nuosekliai susipažinti su gramatikos taisyklėmis ir žodynėliu. Taip pat suprasti surinktus ir išverstus įvairius romų kalbos tekstus. Žinoma, tai svarbu ir patiems romams, kurie perduoda savo vaikams senosios tautinės kultūros lobius. Tai priemonė tėvams, kurie vaikams diegia meilę savo kalbos grožiui, gimtajam žodžiui. Galbūt kas nors, susipažinęs su šia medžiaga, panorės išbandyti savo jėgas: rašys pats, išsaugos šeimos pasakojimus, pasakas, pabandys sukurti eilėraščių ar sudėti žodžius savo dainai. O aukštesnį išsilavinimą turintys vaikai paskaitys pasakojimų iš romų gyvenimo savo tėvams ir seneliams.

Šiuos mano kartu su romais išverstus kūrinius ar ištraukas romai pripažįsta savo kalba – man tai yra labai svarbu. Tai yra mano džiaugsmas, mano stebuklas ir mano lobis. Norėčiau, kad visa tai romų tauta laikytų ir savo lobiu.

FONETIKA

Romų kalbos abėcėlė sudaryta lietuvių kalbos abėcėlės pagrindu. Garsui, būdingam tik romų kalbai, žymėti vartojama dar viena raidė **ē**.

Romų kalbos garsai susideda iš **balsių** ir **priebalsių**.

BALSIAI: a, e, ē, i, y, o, u.

Balsiai **a, e, i, o, u** ištariami kaip lietuvių kalboje. Pvz.: **mas, belvel, kinava, ochto, tuke.**

Balsis **ē** tariamas kaip rusų kalbos **э**, tik dar kiekiau. Pvz.: **mē, javēla.**

Balsis **y** tariamas kaip rusiškas **ы**. Pvz.: **kicy, kedy.**

Raidė **i**, kaip ir lietuvių kalboje, vartojama kaip minkštumo ženklas minkštiesiems priebalsiams žymėti.

PRIEBALSIAI: b, c, č, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, š, t, v, z, ž tariami taip pat, kaip lietuviški garsai.

Priebalsis **h** tariamas panašiai kaip lietuvių, tik dar skardžiau, aštriau, primena ukrainietišką **р**.

Romų kalbai būdingi šie **DVIGARSAI: ch, čh, kh, ph, th**. Pvz.: **čhaj, khēr, phal, thut.**

VARDAŽODŽIAI

Visi linksniuojami romų kalbos žodžiai vadinami vardažodžiais.

Vardažodžiai yra **daiktavardžiai, būdvardžiai, įvardžiai, skaitvardžiai**.

VARDAŽODŽIAI	SUSKIRSTYMAS		PAVYZDŽIAI
Daiktavardžiai	paprastieji		khēr, čhaj, dyvēs
	dariniai	vediniai	šyptuma, kamlybē
sudurtiniai žodžiai		kalēbalēngiro, vavrēčhibakiro	
Būdvardžiai			kalo, sygno, lolo
Skaitvardžiai	kiekiniai	pagrindiniai	jek, duj, trin, šēl
		trupmeniniai	tritodžel, šoutodžel
	kelintiniai	pērvo, dujto, trito	
Įvardžiai	asmeniniai	pagrindiniai	mē, tu, jo, joj, amē
		savybiniai	miro, miri, amaro
		sangrąžinis	pē
	parodomieji	dava, odoj, vavir	
	klausiamieji, santykiniai	kon, so, konēskiro	
	pažymimieji	saro	
	nežymimieji	vari kon, vari savo	
	apibendrinamieji	nikon, niso, nisavo	
pabrėžiamasis	kokoro, kokari		

VARDAŽODŽIŲ KIRČIAVIMAS

Romų kalbos vardažodžių kirčiuojamas paskutinis skiemuo: rakly, raklo, čhavo, gily, manuš.

Daiktavardžių, kilusių iš rusų ar kitų Europos kalbų, kirtis atitraukiamas į žodžio pradžią: rēka, zima, kostro, bida, bidica, komnata, milinko.

Moteriškosios giminės daiktavardžiai su galūne **-ica** išsaugo pamatinio daiktavardžio (iš kurio yra padaryti) kirčio vietą: bida – bidica, kaldērka – kaldērkaica.

Kirtį iš žodžio galo gali atitraukti priesaga – tada kirčiuojamas priešpaskutinis žodžio skiemuo: čhavēške, čhavēnge, bolybēnca, mirikliasa, barvalypēndyr.

DAIKTAVARDIS

DAIKTAVARDIS – tai kalbos dalis, žyminti daikto ar reiškinio vardą.

Daiktavardžiai yra skirstomi į du skyrius. Vieni daiktavardžiai yra **BENDRINIAI**, reiškiantys bendrus daiktų ar asmenų vardus: **murš** – vyras, **dyvės** – diena, **rakly** – mergina.

Kiti daiktavardžiai yra **TIKRINIAI**, tai vardai, duodami, norint išskirti vieną kurį nors daiktą iš kitų tos pačios rūšies daiktų. Dažniausia tai asmenų vardai ir pavardės, vietovardžiai, kiti geografiniai pavadinimai, vardai, žymintys tam tikrą daiktų rūšį, kūrinių pavadinimai: **Anglyja** – Anglija, **Uciana** – Utena, **Keidan** – Kėdainiai, **Ponevėš** – Panevėžys, **Koliand** – Kalėdos, **Patradzi** – Velykos, **Zuchra** – Zuchra

Daiktavardžiai kaitomi **skaičiais**, **linksniais** ir yra **kurios nors giminės**.

SKYRIUS	SKAIČIUS	LINKSNIS	GIMINĖ
Bendriniai	vienaskaita daugiskaita tik vienaskaita tik daugiskaita	Vardininkas Kilmininkas Naudininkas Galininkas Įnagininkas Vietininkas Šauksmininkas	vyriškoji moteriškoji bendroji
Tikriniai	vienaskaita daugiskaita tik vienaskaita tik daugiskaita	Vardininkas Kilmininkas Naudininkas Galininkas Įnagininkas Vietininkas Šauksmininkas	vyriškoji moteriškoji

1. DAIKTAVARDŽIŲ GIMINĖS

Romų kalboje daiktavardžiai yra **vyrliškosios** arba **moteriškosios** giminės. Vyrliškosios ir moteriškosios giminės daiktavardžių linksnių galūnės skiriasi.

Vyrliškosios giminės daiktavardžių vardininko galūnės **-o, -i, -ė, -aj, -oj, -uj**. Kai kurie vyrliškosios giminės daiktavardžiai vardininke galūnės neturi, ji atsiranda linksniuojant.

maro – duona	dychlo – skara	bakro – avinas
raklo – vaikas	sapuni – muilas	činybnari – rašytojas
butiari – darbininkas	džiipė – gyvenimas	pliskiribė – užmokestis
pibė – gėrimas	chulaj – šeimnininkas	muj – veidas
naj – nagas	raj – ponas	rom – čigonas
khēr – namas	čekat – kakta	bokh – alkis

Moteriškosios giminės daiktavardžių vardininko galūnės **-y, -i, -a, -aj**, kai kurių daiktavardžių vardininkas galūnės neturi.

rakly – mergina (ne romų)	mēmėly – žvakė	piri – puodas
fėlda – laukas	rėka – upė	sosna – pušis
mēnta – minutė	baj – rankovė	daj – motina
čhaj – mergina (romų)	lynaj – vasara	bacht – laimė
měl – purvas	stadyk – kepurė	lač – gėda,
tangima – gailestis	skučnuma – nuobodulys	šumnuma – ošimas

Linksniuojant vyrliškosios giminės daiktavardžius vienaskaitoje atsiranda priesagos **-ės-** arba **-as-**, o moteriškosios giminės – priesaga **-(i)a-**. Daugiskaitoje ir vyrliškosios, ir moteriškosios giminės daiktavardžiai visuose linksniuose, išskyrus vardininką, turi priesagos **-ėn-** arba **-an-**:

Vyrliškosios giminės vienaskaita:

rom – vyras	rom-ės-tyr – vyro
chulaj – šeimnininkas	chul-as-ke – šeimnininkui

Moteriškosios giminės vienaskaita:

romny – moteris	romn-ia-tyr – moters
daj – motina	da-ke – motinai

Daugiskaita:

rom-ėn-ge – romams
daj-ėn-ge – motinoms
čurj-ėn-ca – su kasomis

muj – veidas (vyr. gim.), **daj** – motina (mot. gim.).

Vienaskaita *Daugiskaita*

V. muj, daj	muja, daja
K. mostyr, datyr	mujėndyr, dajėndyr
N. moske, dake	mujėnge, dajėnge
G. muj, da	muja, dajėn
Įn. mosa, dasa	mujėnca, dajėnca
Vt. mostė, datė	mujėndė, dajėndė

Vyriškosios ar moteriškosios giminės daiktavardžiai, vienaskaitos vardininke neturintys galūnės, kituose linksniuose turi skirtingas priesagas. Jų giminę pabrėžia kartu vartojami būdvardžiai ar įvardžiai su skirtingomis, atitinkamai giminei būdingomis galūnėmis:

kalo rat – juodas kraujas	kaly rat – juoda naktis
amaro chulaj – mūsų šeimininkas	amari daj – mūsų motina

Iš kitų kalbų kilę ir vyriškosios, ir moteriškosios giminės daiktavardžiai su priesaga **-ytk-** vienaskaitos vardininke turi galūnę **-o**:

bagibnytko – dainininkas, dainininkė
lylytko – laiškinių, laiškinių
chochaibnytko – melagis, melagė

2. DAIKTAVARDŽIŲ SKAIČIAI

Daiktavardžiai turi du skaičius: **vienaskaitą** ir **daugiskaitą**.

Yra daiktavardžių, vartojamų tik vienaskaita (vienaskaitiniai):

hondzia – atsikvėpimas	gazo – dujos
Koliand – Kalėdos	balavas – lašiniai
jaržo – miltai	thut – pienas
phumba – pūliai	rajo – rojus
grado – gruodas	khas – pienas
vaško – vaškas	žviro – žvyras

Tai maisto produktų, švenčių, kai kurių medžiagų ar reiškinių pavadinimai.

Yra daiktavardžių, vartojamų tik daugiskaita:

vočki – akiniai	draba – vaistai	lovė – pinigai
lokhė – plaučiai	vidly – vadelės	varoty – vartai
Jonini – Joninės		

3. DAIKTAVARDŽIŲ LINKSNIIVIMAS

Sakinyje, žodžių junginyje vartojamas kartu su kitais žodžiais daiktavardis įgyja papildomų prasmės atspalvių, kinta jo forma. Žodžio galūnės (kartu su priesaga) kaitymas pagal klausimus vadinamas linksniavimu. Daiktavardžiai turi **7 linksnius**:

VARDININKAS	– kas?	– kon, so?
KILMININKAS	– ko?	– konėstyr, sostyr?
NAUDININKAS	– kam?	– konėske, soske?
GALININKAS	– ką?	– konės, so?
ĮNAGININKAS	– kuo?	– konėsa, sosa?
VIETININKAS	– kur?	– konėstė, sostė?
ŠAUKSMININKAS		

VIENASKAITOS VARDININKAS turi šias galūnes:

Vyriškosios giminės galūnės **-o, -i, -ė, -aj, -oj, -uj**. Kai kurie daiktavardžiai vardininke galūnės neturi, žodis baigiasi šaknies arba kamieno priebalsiu.

Moteriškosios giminės galūnės **-i, -y, -(i)a, -aj**, kai kurie daiktavardžiai galūnės neturi.

DAUGISKAITOS VARDININKAS turi galūnes:

Vyriškosios giminės **-a, -ė, -aja, -oja, -uja**.

Moteriškosios giminės **-(i)a, -ja**.

Visi vyriškosios giminės daiktavardžiai, kurie vienaskaitos vardininke baigiasi priebalse, daugiskaitos vardininke turi galūnę **-a**.

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
jakh – akis	jakh-a – akys
bal – plaukas	bal-a – plaukai
čhip – liežuvis	čhip-a – liežuviai
rom – romas	rom-a – romai

Jei vienaskaitos vardininke vyriškosios giminės daiktavardžių galūnė **-o**, tai daugiskaitos vardininke jų galūnė **-ė**.

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
čhavo – vaikas	čhav-ė – vaikai
dychlo – skara	dychl-ė – skaros

Daiktavardžiai, skolinti iš Europos šalių kalbų ir vienaskaitos vardininke turintys nekirčiuotą galūnę **-o**, daugiskaitos vardininke turi galūnes **-i, -y**:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
golėmb-o – balandis	golėmb-y – balandžiai
dėmb-o – ąžuolas	dėmb-y – ąžuolai
drug-o – draugas	drug-i – draugai
prach-o – smėlis	prach-i – smėliai

Nekirčiuota vardininko galūnė **-(i)o** daugiskaitoje virsta galūne **-i**:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
koval-io – kalvis	koval-i – kalviai

Daiktavardžiai su vardininko galūne **-i** daugiskaitoje turi galūnę **-ia, -ja**:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
butiar-i – darbininkas	butiar-ja – darbininkai
kisykar-i – kišenvagis	kisykar-ja – kišenvagiai
pan-i – vanduo	pan-ia – vandenys
dz-i – širdis	dz-ia – širdys

Išimtis daiktavardis **foro**:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
for-o – miestas	for-ja – miestai

Moteriškosios giminės daiktavardžių, kurių vienaskaitos vardininkas baigiasi balse arba priebalse, daugiskaitos vardininko galūnės yra **-(i)a** arba **-ja**:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
romn-y – moteris (čigonė)	romn-ia – moterys (čigonės)
rakl-y – mergina	rakl-ia – merginos
daj – motina	daj-a – motinos
phēn – sesuo	phēn-ia – seserys
čur – kasa	čur-ja – kasos

Išimtį sudaro daiktavardžiai:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
phabaj (mot. g.) – obuolys	phab-a – obuoliai
sasuj (mot. g.) – uošvė	sas-ia – uošvės
papin (mot. g.) – antis	papin-ia – antys

Iš kitų kalbų kilę moteriškosios giminės daiktavardžiai, vienaskaitos vardininke turintys galūnę **-a**, daugiskaitoje turi galūnę **-y**:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
viosn-a – pavasaris	viosn-y – pavasariai
brėz-a – beržas	brėz-y – beržai
žamb-a – varlė	žamb-y – varlės

Tos pačios taisyklės galioja ir įvardžiams, ir būdvardžiams, vienaskaitoje turintiems vyriškosios giminės galūnę **-o**, moteriškosios giminės galūnę **-i**, **-j** arba **-y**.

Daiktavardžių vienaskaitos vardininko galūnės **-aj**, **-oj**, **-uj** daugiskaitos vardininke virsta į **-aja**, **-oja**, **-uja**:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
chulaj – šeiminkas	chulaja – šeiminkai
roj – šaukštas	roja – šaukštai
muj – veidas	muja – veidai

Linksniuojant visuose kituose linksniuose atsiranda priesagos ir linksnių galūnės. Vyriškosios giminės daiktavardžiai vienaskaitoje turi priesagas **-as-**, **-ēs-** arba **-is-**, moteriškosios giminės – priesagą **-(i)a-**. Daugiskaitoje abiejų giminių priesagos tokios pat **-an-** arba **-ēn-**. Linksnių galūnės abiejų giminių vienodos. Skiriasi tik jų vienaskaita ir daugiskaita. Vienaskaitos linksnių galūnėms būdingi duslieji priebalsiai **t**, **k**, o daugiskaitai – atitinkami skardieji **d**, **g** ir duslusis priebalsis **c**.

Vyriškosios giminės linksnių priesagos ir galūnės:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
V. -o , -i , -ē , -aj , -oj , -uj	-a , -ē , -aja , -oja , -uja
K. -as/ēs/is-tyr	-an/ēn-dyr
N. -as/ēs/is-ke	-an/ēn-ge
G. -as/ēs/is	-an/ēn
Įn -as/ēs/is-a	-an/ēn-ca
Vt. -as/ēs/is-tē	-an/ēn-dē

Moteriškosios giminės linksnių priesagos ir galūnės:

	<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
V.	-i, -y, -a, -aj	-(i)a, -aja
K.	-a -tyr	-an/ėn-dyr
N.	-a -ke	-an/ėn-ge
G.	-a	-an/-ėn
Įn.	-a -sa	-an/ėn-ca
Vt.	-a -tė	-an/ėn-dė

Linksniavimo pavyzdžiai:

Vyriškoji giminė:

chulaj – šeiminkas, **manuš** – žmogus, **čhavo** – vaikas, **khēr** – namas, **butiari** – darbininkas

	<i>Vienaskaita</i>				
V.	chul-aj	manuš	čhav-o	khēr	butiar-i
K.	chul-as-tyr	manuš-ės-tyr	čhav-ės-tyr	khēr-ės-tyr	butiar-is-tyr
N.	chul-as-ke	manuš-ės-ke	čhav-ės-ke	khēr-ės-ke	butiar-is-ke
G.	chul-as	manuš-ės	čhav-ės	khēr	butiar-is
Įn.	chul-as-a	manuš-ės-a	čhav-ės-a	khēr-ės-a	butiar-is-a
Vt.	chul-as-tė	manuš-ės-tė	čhav-ės-tė	khēr	butiar-is-tė
	<i>Daugiskaita</i>				
V.	chul-aja	manuš-a	čhav-ė	khēr-a	butiarj-a
K.	chul-an-dyr	manuš-ėn-dyr	čhav-ėn-dyr	khēr-ėn-dyr	butiarj-ėn-dyr
N.	chul-an-ge	manuš-ėn-ge	čhav-ėn-ge	khēr-ėn-ge	butiarj-ėn-ge
G.	chul-an	manuš-ėn	čhav-ėn	khēr-a	butiarj-ėn
Įn.	chul-an-ca	manuš-ėn-ca	čhav-ėn-ca	khēr-ėn-ca	butiarj-ėn-ca
Vt.	chul-an-dė	manuš-ėn-dė	čhav-ėn-dė	khēr-a	butiarj-ėn-dė

Moteriškoji giminė:

daj – motina, **rakly** – mergaitė, **roj** – šaukštas, **bar** – tvora, **bakry** – avelė, **rėka** – upė

	<i>Vienaskaita</i>					
V.	d-aj	rakl-y	roj	bar	bakr-y	rėk-a
K.	d-a-tyr	rakl-ia-tyr	roj-a-tyr	bar-ia-tyr	bakr-ia-tyr	rėk-a-tyr
N.	d-a-ke	rakl-ia-ke	roj-a-ke	bar-ia-ke	bakr-ia-ke	rėk-a-ke
G.	d-a	rakl-ia	roj	bar	bakr-ia	rėk-a
Įn.	d-a-sa	rakl-ia-sa	roj-a-sa	bar-ia-sa	bakr-ia-sa	rėk-as-a
Vt.	d-a-tė	rakl-ia-tė	roj	bar	bakr-ia-tė	rėk-a
	<i>Daugiskaita</i>					
V.	da-ja	rakl-ia	roj-a	bar-ia	bakr-ia	rėk-i
K.	da-jėn-dyr	rakl-ėn-dyr	roj-ėn-dyr	bar-ėn-dyr	bakr-ėn-dyr	rėk-ėn-dyr
N.	da-jėn-ge	rakl-ėn-ge	roj-ėn-ge	bar-ėn-ge	bakr-ėn-ge	rėk-ėn-ge
G.	da-jėn	rakl-ėn	roj-a	bar-ia	bakr-ėn	rėk-i
Įn.	da-jėn-ca	rakl-ėn-ca	roj-ėn-ca	bar-jėn-ca	bakr-ėn-ca	rėk-ėn-ca
Vt.	da-jėn-dė	rakl-ėn-dė	roj-a	bar-ia	bakr-ėn-dė	rėk-i

KILMININKO linksnio daiktavardžiai į lietuvių kalbą gali būti verčiami su prielinksniais:

1. **nuo** – gyviems daiktams. **rom -ės -tyr** – nuo vyro

2. **iš** – negyviems daiktams. **Kaun -as -tyr** – iš Kauno

Daiktavardžiai nei vienaskaitos, nei daugiskaitos **GALININKE** galūnės neturi ir baigiasi priesaga. Tik negyvus daiktus žyminčių daiktavardžių daugiskaitos galininkas sutampa su vardininku – neturi priesagos ir turi tokią pat, kaip daugiskaitos vardininko, galūnę.

INAGININKO linksnio daiktavardžiai gali būti verčiami į lietuvių kalbą be prielinksnio ir su juo.

Mė somės čhavėsa galima versti dvejopai: Aš buvau su vaiku/ Aš buvau vaiku.

Daugiskaitos įnagininko galūnė **-sa** dažniausiai tariama kaip **-ca**.

Vyriškosios giminės daiktavardžių, reiškiančių negyvus daiktus, daugiskaitos **VIETININKAS** sutampa su vardininko linksniu, kaip ir galininkas:

Pšalėstė sy duj čhaja – brolis turi dvi dukras.

Paš mandė bėšty kotica – prie manęs sėdi katytė.

ŠAUKSMININKO linksnis sutampa su vardininku, tačiau skiriasi jų kirčiavimas: daiktavardžio vardininkas kirčiuojamas žodžio pabaigoje, o šauksmininkas – žodžio pradžioje.

čhavo – **čhavo**, **raklo** – **raklo**, **romny** – **romny**

Daiktavardžiai, kurie baigiasi priebalse, šauksmininke turi galūnę **-o**:

rom – **romo**, **manuš** – **manušo**. *Išimtis*: **daj** – **dajo**, **dad** – **dadė**

Kai kurie daiktavardžiai šauksmininke gali turėti galūnę **-a**: **Dėvėl** – Dievas – **Dėvla**.

Daiktavardžių daugiskaitos šauksmininkas padaromas iš daugiskaitos vardininko, po galūnės pridendant formantą **-lė**, kuris atitraukia kirtį į žodžio galą:

roma – **romalė**, **čhavė** – **čhavalė**, **romnia** – **romnialė**

Jei daiktavardis vartojamas kartu su savybiniais įvardžiais, tai šauksmininkas sutampa su vardininku, **-le** nepridedamas, o įvardis tokiaime žodžių junginyje kirčiuojamas stipriau.

mri (miri) daj – mano motina, **mro (miro) dad** – mano tėve. *Išimtis*: **Dėvvalė** – Dieve

Mažybinių daiktavardžių šauksmininko linksnis padaromas pagal tas pačias taisykles:

dad – **dadoro** – **dadorė**, **romny** – **romnori** – **romnori**

4. DAIKTAVARDŽIŲ DARYBA

Daiktavardžiai yra **PAPRASTIEJI** (**skamind** – stalas, **khēr** – namas, **belvel** – vakaras) ir **DARINIAI** – padaryti iš kitų žodžių. Dariniai skirstomi į **VEDINIUS** ir **SUDURTINIUS ŽODŽIUS**.

VEDINIAI gali būti daromi iš daiktavardžių, veiksmažodžių, būdvardžių:

chulaj – šeimnininkas → **chulaimo** – namų ūkis

dživės – gyventi → **džiipėn** – gyvenimas

niežno – švelnus → **niežnuma** – švelnumas

Vediniai daromi iš daiktavardžių, veiksmažodžių ir būdvardžių kamienų su priesagomis **-ib-**, **-ip-**, **-yb-**, **-yp-**, **-b-**, **-p-** ir galūne **-ė**. Dažniausia tokie vediniai reiškia veiksmų, būsenų, reiškinių, savybių pavadinimus:

tē-**chochav**-ēs → **chocha-ibē** – melas

tē-**sas** → **sa-bē** – juokas

tē-**pi**-es → **pi-bē** – gėrimas

tē-**dživ**-ēs → **dži-ipē** – gyvenimas

tē-**kam**-ēs → **kamlē-bē** – meilė

tē-**chas** → **cha-bē** – valgymas, maistas

tē-**dykh**-ēs → **dykh-ypē** – matymas

la-**cho** → **lačh-ipē** – gėris

sast-o → **sast-ypē** – sveikata

Daiktavardžiai su priesagomis **-ym-**, **-im-**, **-um-** ir galūne **-a**. (Šios priesagos dažniau vartojamos su skoliniais):

kraliuma – karalystė **bajnuma** – žaidimas **niežnuma** – švelnumas

cichuma – tylą **čistima** – švara **šumnuma** – ošimas

tangima – gailėstis **caruma** – carystė **lopotyma** – dundesys

Vediniai su priesaga **-im-** ir galūne **-o**:

chulaimo – šeimininko ūkis **nalačhimo** – blogis

Vediniai su priesagomis **-ar-**, **-jar-**, **-bnar-** ir galūne **-i** reiškia asmenų pagal profesiją pavadinimus:

tē**čhin**ēs → **čhinybnari** – rašytojas tē**buti**akirēs → **butiari** – darbininkas

tēs**ykli**os → **syk liaibnari** – mokytojas tē**gin**ēs → **ginybnari** – skaitytojas

Yra nedaug vedinių su priesaga **-uk-** ir galūne **-o** (asmenų, turinčių kokią nors savybę, pavadinimai):

barvaliuo – turtuolis **daranduko** – bailys

Iš vyriškosios giminės daiktavardžių daromi moteriškosios giminės daiktavardžiai su priesaga **-n-** ir galūne **-y**:

rom → **rom-ny** – čigonė **chulaj** → **chula-ny** – šeimininkė

Mažybiniai daiktavardžiai padaromi prie vyriškosios giminės daiktavardžių pridedant priesagas **-r-** arba **-or-** ir galūnę **-o**, o prie moteriškosios – priesagą **-or-** ir galūnę **-i**:

čhav + **or-o** → **čhavoro** – berniukas

drom + **or-o** → **dromoro** – kelelis

phēn + **or-i** → **phēnori** – sesutė

čhaj + **or-i** → **čhajori** – mergytė

Daiktavardžių galūnės **-i** arba **-y** prieš priesagą **-or-** neišlieka:

gily → **gilori** – dainelė

romny → **romnori** – žmonelė

Mažybiniai daiktavardžiai taip pat daromi iš skolinų daiktavardžių su priesagomis **-ic-** arba **-yc-** ir galūnėmis **-a** ir **-o**:

krali → **kralica** – karalaitė **bida** → **bidica** – bėdutė

karėta → **karėtico** – vežimėlis **reka** → **rėkica** – upelis

Jei daiktavardis daromas iš žodžio, jau turinčio priesagą, tai ta priesaga išlieka ir vedinyje.

tė-vi-džas – išeiti → **vi-gijipėn** – išėjimas, išeitis

tė-pšy-džas – praeiti → **pšy-gijipėn** – praėjimas

SUDURTINIAI ŽODŽIAI

Sudurtinių žodžių romų kalboje nedaug. Jie yra padaromi suduriant du ar kelis žodžius. Paprastai tai yra daiktavardžiai arba sudaiktavardėję būdvardžiai:

šėrnango – plikagalvis

nakhbango – kreivanosis

parnėbalėngo – šviesiaplaukis

dėšupančbėršėngo – penkiolikmetis

phėrdobėršėngo – pilnametis

jasnomoskiro – skaistaveidis

vavirčhibėngiro – svetimkalbis

buhlėpsikengiro – plačiapetis

vavrėphuvjakiro – svetimšalis

kalėphuvitko – juodžemis

kalėjakhėngiro – juodaakis

kalėcypėngiro – juodaodis

khasočhinybnaskiri – šienpjovė

paniprolydzalybnytko – vandentiekis

čiriklėrozlydžaiběn – paukštininkystė

Jei suduriami būdvardis ir daiktavardis, o būdvardis baigiasi balse, tada sudurtinio žodžio jungiamoji balsė būna -ė-:

kalo, cypa → **kalėcypėngiro**

phėrdo, bėrš → **phėrdobėršėngo**

Sudurtinio žodžio galūnė nurodo giminę:

šėrnango – plikagalvis

kalėbalėngiri – juodaplaukė

BŪDVARDIS

BŪDVARDIS – tai kalbos dalis, rodanti daikto ypatybę – spalvą, formą, būdą, medžiagą, iš kurios padarytas daiktas, ir t. t.: **lolo** – raudonas, **phurdo** – išpūstas, **brachtalo** – laimingas, **sastruno** – geležinis

Būdvardžiai kaitomi **skaičiais**, **linksniais**, **giminėmis** ir **laipsniais**.

GRUPĖ	SKAIČIUS	LINKSNIS	LAIPSNIS	GIMINĖ
Paprastieji	vienaskaita daugiskaita	Vardininkas <i>koks, kokia?</i> Kilmininkas <i>kokio, kokios?</i> Naudininkas <i>kokiam, kokiai?</i> Galininkas <i>kokį, kokią?</i> Įnagininkas <i>kokiu, kokia?</i> Vietininkas <i>kokiame, kokioje?</i>	nelyginamasis aukštesnysis aukščiausiasis	vyriškoji moteriškoji bendroji
Skoliniai, dariniai				

Romų kalbos būdvardžiai gali būti skirstomi į dvi grupes. Pirmajai grupei priklauso būdvardžiai, kurie ir vienaskaitos, ir daugiskaitos vardininke kaitomi giminėmis (turi skirtingas galūnes joms žymėti). Tokių būdvardžių kirčiuojamas paskutinis skiemuo.

Antrajai grupei priklauso būdvardžiai, tiek vyriškosios, tiek moteriškosios giminės vienaskaitos vardininke turintys galūnę **-o**. Tai skoliniai arba dariniai. Šių būdvardžių paskutinis skiemuo nekirčiuojamas.

Yra nekaitomų būdvardžių, kurių nei skaičius, nei giminė savo forma nesiskiria. Tai vadina-mieji bendrosios giminės būdvardžiai:

šukar – gražus, graži, gražūs, gražios	chor – gilus, gili, gilūs, gilios
tango – gailus, gaili, gailūs, gailios	nakuč – nebrangus, nebrangi, nebrangūs, nebrangios

1. BŪDvardžių LINKSNIIVIMAS

Būdvardžiai dažniausiai vartojami su daiktavardžiu ar įvardžiu ir derinami su jais gimine, skaičiumi ir linksniu. Tačiau linksniuojant būdvardžius kartu su daiktavardžiu ar įvardžiu, vi-suose vienaskaitos ir daugiskaitos linksniuose, išskyrus vienaskaitos vardininką, jis nekaitomas ir nebederinamas su daiktavardžiu ar įvardžiu, o pridedama galūnė **-ė**. Antrosios grupės būdvar-džiams pridedama priesaga **-on-** ir galūnė **-ė**.

1. PIRMOSIOS GRUPĖS būdvardžių vienaskaitos vardininko galūnės:

<i>Vyriškosios giminės</i>	-o: lačh-o – geras	bachtal-o – laimingas
<i>Moteriškosios giminės</i>	-y, -i: lačh-i – gera	bachtal-y – laiminga

Daugiskaitos vardininke ir vyriškosios, ir moteriškosios giminės galūnė **-ė**.

lačhė dyvėsa – geros dienos	bachtalė čhaja – laimingos mergaitės
------------------------------------	---

2. ANTROSIOS GRUPĖS būdvardžiai, kilę iš kitų kalbų ir kirčiuojami priešpaskutiniame skie-menyje, ir vyriškosios, ir moteriškosios giminės turi galūnę **-o**.

grubo – storas, stora	syvo – bėras, bėra
glucho – kurčias, kurčia	glēmbo – gilus, gili

Daugiskaitos vardininke galūnė **-a**:

grubo – gruba – stori
skēmpo – skēmpa – šykštūs

Šiai grupei priklauso vediniai su priesagomis **-ak-**, **-ytk-** arba **-itk-** su galūne **-o**.

Jie taip pat yra ir vyriškosios, ir moteriškosios giminės.

bagib-nytk-o – dainuojantis, dainininkė	chochaib-nytk-o – melagis, melagė
bėrgitko – kalnuotas, kalnuota	birēmako – berėmis, berėmė
biformako – beformis, beformė	

Tokie būdvardžiai neretai vartojami kaip daiktavardžiai:

khēritko – naminis – šeimininkas	bagibnytko – dainuojantis – dainininkas
chochaibnytko – meluojantis – melagis	lylytko – laiškinnikas

Būdvardžiai linksniuojami taip pat kaip daiktavardžiai ir turi tokias pat linksnių priesagas ir galūnes:

	<i>Vienaskaita</i>		<i>Daugiskaita</i>	
	<i>Vyriškosios gim.</i>	<i>Moteriškosios gim.</i>	<i>Vyriškosios gim.</i>	<i>Moteriškosios gim.</i>
V.	bachtal-o	bachtal-y	bachtal-ē	bachtal-ē
K.	bachtal-ēs-tyr	bachtal-ia-tyr	bachtal-ēn-dyr	bachtal-ēn-dyr
N.	bachtal-ēs-ke	bachtal-ia-ke	bachtal-ēn-ge	bachtal-ēn-ge
G.	bachtal-ēs	bachtal-ia	bachtal-ēn	bachtal-ēn
Įn.	bachtal-ėsa	bachtal-ia-sa	bachtal-ēn-sa	bachtal-ēn-sa
Vt.	bachtal-ēs-tė	bachtal-ia-tė	bachtal-ēn-dė	bachtal-ēn-dė

Tačiau žodžių junginyje su daiktavardžiu būdvardis nebelinksniuojamas ir visuose linksniuose, išskyrus vienaskaitos vardininką, turi tokią pat galūnę, kaip ir daugiskaitos vardininkas:

	<i>Vienaskaita</i>	
	<i>Vyriškosios gim.</i>	<i>Moteriškosios gim.</i>
V.	bachtalo raklo	bachtaly rakly
K.	bachtalė raklėstyr	bachtalė rakliatyr
N.	bachtalė raklėske	bachtalė rakliake
G.	bachtalė raklės	bachtalė raklia
Įn.	bachtalė raklėsa	bachtalė rakliasa
Vt.	bachtalė raklėstė	bachtalė rakliatė

	<i>Daugiskaita</i>	
	<i>Vyriškosios gim.</i>	<i>Moteriškosios gim.</i>
V.	bachtalė raklė	bachtalė raklia
K.	bachtalė raklėndyr	bachtalė rakliandyr
...		

Bet galima pasakyti ir **bachtalės raklės**, **bachtaliasa rakliasa**.

Būdvardžiai, kilę iš kitų kalbų, **syvo** – pilkas, **grubo** – storas, **svėnto** – šventas, **šukar** – gražus, visada vartojami tik vienaskaita. Jie neturi nei giminės, nei skaičiaus:

grubo manuš – storas žmogus
svento manušny – šventa moteris
syvo graja – bėri arkliai
šukar raklia – gražios merginos

Linksniuojant tarp tokių būdvardžių šaknies ir priesagos atsiranda įterpinys **-n-**:

	<i>Vienaskaita</i>		<i>Daugiskaita</i>
	<i>Vyriškosios gim.</i>	<i>Moteriškosios gim.</i>	<i>Abi gim.</i>
V.	grubo	grubo	gruba
K.	grub-n-ėstyr	grub-n-iatyr	grub-n-ėndyr
N.	grub-n-ėskke	grub-n-iake	grub-n-ėnge
G.	grub-n-ės	grub-n-ia	grub-n-ėn
Įn.	grub-n-ėsa	grub-n-iasa	grub-n-ėnsa
Vt.	grub-n-ėstė,	grub-n-iatė	grub-n-ėndė

Žodžių junginio „būdvardis ir daiktavardis“ linksniavimas:

	<i>Vienaskaita</i>	<i>Moteriškosios gim.</i>	<i>Daugiskaita</i>
	<i>Vyriškosios gim.</i>		<i>Abi gim.</i>
V.	syvo graj	syvo grasny,	syva graja, syva grasnia
K.	syvonė grėstyr	syvonė grasniaty	syvonė grėndyr
N.	syvonė grėske	syvonė grasniake	syvonė grėnge
G.	syvonė grės	syvonė grasnia	syvonė grėn
Įn.	syvonė grėsa	syvonė grasniasa	syvonė grėnca
Vt.	syvonė grėstė	syvonė grasniatė	syvonė grėndė

Taip pat su įterpiniu **-n-** linksniuojami ir priesaginiai būdvardžiai su **-ytk-**, **-itk-**, nors jie dažnai vartojami kaip daiktavardžiai.

khēritko – naminis – **khēritkonēstyr** (K.I.)

vēšitko – miškinis – **vēšitkonēske**. (N.I.)

2. BŪDvardžių DARYBA

Būdvardžių vediniai daromi pridėdant įvairias priesagas.

Būdvardžiai, vartojami daiktų priklausomybei išreikšti, padaromi iš daiktavardžių linksnių kamienų su priesagomis **-kir-** (darant iš vienaskaitos), **-gir-** (darant iš daugiskaitos), pridėdant giminėms būdingas galūnes:

romės-kir-o/i/ē → **romėskiro, romėskiri, romėskirē** – romo, priklausantis romui

manušnia-kir-o/i/ē → **manušniakiro, manušniakiri, manušniakirē** – moteriškas, moteriška, moteriški, moteriškos

romėn-gir-o/i/ē → **romėngiro, romėngiri, romėngirē** – romų, romiškias

Taip pat būdvardžiai daromi ir iš daiktavardžių su galūnėmis **-aj**, **-oj**, **-uj**:

đaj – motina, **čhaj** – mergina, **chulaj** – šeiminkas

čhaj → **čhakiro, čhakiri, čhakirē**

đaj → **dakiro, dakiri, dakirē**

chulaj → **chulėskiro, chulėskiri, chulėskirē**

chulaja → **chulėngiro, chulėngiri, chulėngirē**

Darant priklausomybę reiškiančius būdvardžius iš daiktavardžių su priesagomis **-ip-**, **-ib-**, **-ab-**, (**sabē** – juokas, **džiipē** – gyvenimas), po šių priesagų atsiranda intarpas **-n-** :

sab-naskiro – juokingas

džiip-naskiro – gyvenimo

džiip-naskiro bachtalypē – gyvenimo laimė

chochaib-naskiro – melagis

chab-naskiro – valgas

Čia dažnai mėgstama trumpinti: **sabnaskro, chabnaskro, džiipnaskri**

Priesaga **-or-** suteikia mažybinę reikšmę:

tyknori, tyknorē → **tykn-or-o** – mažyliukas

chochavori, chochavorē → **hochav-or-o** – melagiukas

Būdvardžiai su priesaga **-tun-** reiškia ypatingą, kylančią iš pamatinio žodžio:

haratuno – senovinis, **haratuny** – senovinė, **haratunė** – senoviniai

hučatuno – viršutinis, **hučatuny** – viršutinė, **hučatunė** – viršutiniai

tėlatuno – apatinis, **tėlatuny** – apatinė, **tėlatunė** – apatiniai

Būdvardžiai su priesaga **-un-**, **-an-**, **-ėn-** reiškia medžiagą ar priklausomybę:

mačhuno – žuvinis, **mačhuny** – žuvinė, **mačhunė** – žuviniai

grastano – arklinis, **grastany** – arklinė, **grastanė** – arkliniai

sastruno – geležinis, **sastruny** – geležinė, **sastrunė** – geležiniai

sovnakuno – auksinis, **sovnakuny** – auksinė, **sovnakunė** – auksiniai

romano – romų, čigoniškas, **romany** – romų, čigoniška, **romanė** – romų, čigoniški

tyrdėny – traukiama (cigaretė)

Būdvardžiai su priesaga **-al-** reiškia vidinę ypatingumą:

bacht-al-o – laimingas, **bachtaly**, **bachtalė**

bokh-al-o – alkanas, **bokhaly**, **bokhalė**

nasv-al-o – ligotas, **nasvaly**, **nasvalė**

Priesaga **-d-**:

dži-d-o – gyvas, **džidy**, **džidė**

phur-d-o – išpūstas, **phurdy**, **phurdė**

Priesaga **-var-**:

lyl-var-o – laiškininkas, **lylvary**, **lylvare**

Priesaga **-av-**, **-ov-**:

ladž-av-o – gėdingas, **ladžavy**, **ladžavė**

rup-ov-o – sidabrinis, **rupovy**, **rupovė**

Priesaga **-ytk-**, **-itk-**:

khēr-itk-o – naminis, naminė, **khēr-itk-a** – naminiai

vėš-itk-o – miškinis, miškinė, **vėšitka** – miškiniai

bagibnytko – dainuojantis, dainuojanti, **bagibnytk-a** – dainuojantys

lylytko – laiškininkas, laiškininkė, **lylytk-a** – laiškininkai

Tokių būdvardžių ir vyriškosios, ir moteriškosios giminės vienaskaitos vardininko galūnė **-o**, daugiskaitos vardininko galūnė **-a**, tačiau kaitant atsiranda giminei, skaičiui ir linksniui būdingos galūnės. Be to, linksniuojant atsiranda įterpinys **-n-**.

	<i>Vienaskaita</i>	<i>Moteriškosios gim.</i>	<i>Daugiskaita</i>
	<i>Vyriškosios gim.</i>		<i>Abi gim.</i>
V.	bagibnytko	bagibnytko	bagibnytk-a
K.	bagibnytko-n-ėstyr	bagibnytko-n-iatyr	bagibnytko-n-ėndyr
N.	bagibnytko-n-ėške	bagibnytko-n-iake	bagibnytko-n-ėnge
G.	bagibnytko-n-ės	bagibnytko-n-ia	bagibnytko-n-ėn
Įn.	bagibnytko-n-ėsa	bagibnytko-n-iasa	bagibnytko-n-ėnca
Vt.	bagibnytko-n-ėstė	bagibnytko-n-iatė	bagibnytko-n-ėndė

bagibnytko ar **gožo** su daiktavardžiu, reiškiančiu **gyvą** daiktą, nelinksniuojami:

Vienaskaita

Daugiskaita

Abi giminės

Abi giminės

V. **bagibnytko, gožo**

bagibnytka, goža

Visi kt. **bagibnytkonė, gožonė**

bagibnytkonė, gožonė

bagibnytko, gožo derinamas su daiktavardžiu, reiškiančiu **negyvą** daiktą:

Vienaskaita

Daugiskaita

Abi giminės

Abi giminės

V. **bagibnytko, gožo**

bagibnytka, goža

K. **bagibnytkonė, gožonė**

bagibnytkonė, gožonė

N. **bagibnytkonė, gožonė**

bagibnytkonė, gožonė

G. **bagibnytko, gožo**

bagibnytka, goža

Įn. **bagibnytkonė, gožonė**

bagibnytkonė, gožonė

Vt. **bagibnytko, gožo**

bagibnytka, goža

Priesaga **-kan-**:

gadž-kan-o – žmogiškas, **gadžkany, gadžkanė**

murš-kan-o – vyriškas, **murškany, murškanė**

džiuvlia-kan-o – moteriškas, **džiuvliakany, džiuvliakanė**

Nedideliam ypattybės kiekiui žymėti vartojama priesaga **-ovat-**:

phurovato – senstelėjęs, **parnovato** – balkšvas

grubovato – storokas, **šylalovato** – šaltokas

Būdvardžiai su priešdėliu **bi-** (be-) ir priesagomis **-kir/-gir-** arba **-al-** parodo kokios nors savybės trūkumą:

bi-jakcha-kir-o – be vienos akies, **bijakhakiri, bijakhakirė**

bi-vasta-kir-o – be vienos rankos, **bivastakiri, bivastakirė**

bi-jakhën-gir-o – be akių, **bijakhëngiri, bijakhëngirė**

bi-vastën-gir-o – be rankų, **bivastëngiri, bivastëngirė**

bi-bacht-al-o – nelaimingas, **bibachtaly, bibachtalė**

bi-zor-al-o – bejėgis, **bizoraly, bazoralė**

Jeigu būdvardis turi daugiau negu vieną priesagą, kirtis dažniausiai atitraukiamas į trečią nuo galo skiemenį:

romėskiro fëldëngiro bizorjakiro

Taip gali būti kirčiuojami būdvardžiai ir su viena priesaga:

gožinko lačhinko

3. BŪDVARDŽIŲ LAIPSNIAI

Skiriami trys būdvardžių laipsniai: **nelyginamasis**, **aukštesnysis** ir **aukščiausiasis**. Nelyginamasis laipsnis nenurodo ypattybės kiekio. Aukštesnysis ir aukščiausiasis laipsniai reiškia, kad kokios nors ypattybės yra daugiau ar mažiau.

AUKŠTESNYSIS laipsnis yra padaromas prie būdvardžio šaknies pridodant priesagą **-ėdyr-**:

šukar – gražus → **šukar-ėdyr** – gražesnis

bachtalo – laimingas → **bachtal-ėdyr** – laimingesnis

Aukštesnysis laipsnis dažnai daromas ir prie nelyginamojo laipsnio būdvardžių pridodant iš slavų kalbų atėjusį žodį **iščo** arba **samo**.

iščo šukar – gražesnis

samo šukarėdyr – pats gražiausias

AUKŠČIAUSIASIS laipsnis daromas prie aukštesniojo laipsnio būdvardžio pridodant priešdėlį **naj-**:

naj-šukar-ėdyr – gražiausias

naj-bachtal-ėdyr – laimingiausias

Aukščiausiasis laipsnis taip pat daromas prie aukštesniojo laipsnio būdvardžio pridodant žodį **sarėstyr** arba **sarėndyr** – „iš viso“ arba „iš visų“:

hučedyr sarėstyr

hučedyr sarėndyr

Būdvardžių su neigiamuoju priešdėliu **na** („ne“) kirtis atitraukiamas iš žodžio kamieno į priešdėlį:

našukar – negražus, **našukaredyr**

nalačo – negeras, **nalačedyr**

načačo – neteisingas, **načačedyr**

SKAITVARDIS

SKAITVARDIS – kalbos dalis, žyminti daiktų skaičių arba jų skaičiuojamąją vietą eilėje. Pagal tai skaitvardžiai skirstomi į **kiekinius** ir **kelintinius**. Kiekiniai skaitvardžiai dar skirstomi į **pagrindinius**, **trupmeninius**.

SKYRIAI	POSKYRIAI	PAVYZDŽIAI
Kiekiniai	Pagrindiniai	jek, duj, trin, šėl, duj šėla
	Trupmeniniai	trito džėl, štarto džėl, šouto džėl, šėlto džėl, duj trito džėla, trin dėšto džėla
Kelintiniai		pėrvo, vtoro, dujto, vavir, trito, štarto, dešupančto, bišto

1. KIEKINIAI SKAITVARDŽIAI

PAGRINDINIAI skaitvardžiai pasako bet kokį sveiką daiktų skaičių.

1 – jek	21 – biš-tē-jek
2 – duj	22 – biš-tē-duj
3 – trin	23 – biš-tē-trin
4 – štar	30 – trijanda
5 – panč	31 – trijanda jek
6 – šou	32 – trijanda duj
7 – ēfta	40 – štardēša
8 – ochto	50 – pančdēša
9 – enia	60 – šoudēša
10 – dēš	70 – ēftadēša
11 – dēšujek	80 – chtodēša
12 – dēšuduj	90 – eniadēša
13 – dēšutrin	100 – šel
14 – dēšuštar	200 – duj šēla
15 – dēšupanč	300 – trin šēla
16 – dēšušou	500 – panč šēla
17 – dēšēfta	1000 – tysionco
18 – dēšocho	2000 – duj tysioncy
19 – dēšenja	5000 – panč tysioncy
20 – biš	10000 – dēš tysioncy

1968 – tysionco enia šēla šoudēša ochto

2008 – duj tysionca ochto

Skaitvardis **jek** (vienas) kaitomas skaičiais, linksniais ir giminėmis, taip pat, kaip ir daiktavardis.

Vienaskaita

Vyriškosios gim.

Moteriškosios gim.

V. jek – vienas	jek – viena
K. jekhēstyr – vieno	jekhatyr – vienos
N. jekhēske – vienam	jekhake – vienai
G. jekhēs – vieną	jekha – vieną
Įn. jekhēsa – vienu	jekhasa – viena
Vt. jekhhētē – viename	jekhatē – vienoje

Daugiskaita

Mažybinė forma

V. jekhē – vieni, vienos	jekhorē
K. jekhēndyr – vienu	jekhorēndyr
N. jekhēnge – vieniems, vienoms	jekhorēnge
G. jekhēn – vienus, vienas	jekhorēn
Įn. jekhēnca – vienais, vienomis	jekhorēnca
Vt. jekhēndē – vienuose, vienose	jekhorēndē

Jek dažnai vartojamas su mažybine priesaga:

jekhor, **jekhori**, **jekhorė** – vienučiukas, vienučiukė, vienučiukai, vienučiukės.

Vienaskaita

Vyriškosios gim. Moteriškosios gim.

K. **jekhorėstyr** **jekhorjaty**

N. **jekhorėske** **jekhorjake**

Visi kiti kiekiniai pagrindiniai skaitvardžiai yra vyriškosios giminės ir turi tik daugiskaitą.

Daugiskaita

Vyriškosios gim.

V. **duj** – du

K. **trijandy** – trisdešimties

N. **štarėnge** – keturiems

G. **dėšėn** – dešimtį

Įn. **bišėnca** – dvidešimčia

Vt. **bištepandė** – dvidešimt penkiuose

Jei skaitvardis vartojamas su daiktavardžiu ar būdvardžiu, jis nekaitomas ir visuose linksniuose turi galūnę -ė:

G. **jekhė manušės** – vieną žmogų **jekhė manušnia** – vieną moterį

Įn. **trinė čhavėnca** – trimis vaikais **bištė romėnsa** – dvidešimčia romų

Kai kurie skaitvardžiai sudaromi iš žodžių junginių, reiškiančių artimiausią savo dydžiu apvalų skaičių be kelių vienetų (dešimčių):

septyniolika 17 – **bitrinėngiro biš** (be trijų dvidešimt)

aštuoniolika 18 – **bidujėngiro biš** (be dviejų dvidešimt)

devyniasdešimt 90 – **bidėšėngiro šėl** (šimtas be dešimt)

dvidešimt devyni 29 – **bijekhėskiro trijanda** (trisdešimt be vieno)

šešios valandos keturiasdešimt penkios min. (6.45 val) – **efta bi dėšupandėngiro** (septynios be penkiolikos)

Romai, norėdami pasakyti žmonių skaičių, pvz., *aš buvau vienas*, prie skaitvardžio prideda dar žodelį **dženo**, kuris yra kaitomas. (Į lietuvių kalbą tokie skaitvardžiai gali būti verčiami kaip skaitvardiniai prieveiksmiai).

Mė **somės jek dženo** – aš buvau vienas

Mė **somės jek dženy** – aš buvau viena

Amė **somės duj džėnė** – mes buvome dviese

Amė **gijam štar džėnė** – mesėjome keturiese

Tumė **bagan panč džėnia** – jūs dainuojate penkiese

Tokiuose žodžių junginiuose pats skaitvardis nekaitomas, o žodelis **dženo** linksniuojamas kaip daiktavardis:

K. Mė **rakirdziom duj džėnėnca** – aš kalbėjau su dviem vyrais

Amė **darėn štar džėnėndyr** – mes bijome šešių vyrų

G. Jo **dykhja trin džėnėn** – jis matė tris moteris

TRUPMENINIAI skaitvardžiai pasako kurią nors skaičiaus dalį.

Jie padaromi prie kelintinių skaitvardžių pridendant dalelytę **džël**:

trečdalis – **trito džël**

ketvirtis – **štarto džël**

šeštadalis – **šouto džël**

šimtadalis – **šëlto džël**

dvi trečiosios – **duj trito džëla**

trys dešimtosios – **trin dëšto džëla**

Trupmeniniai skaitvardžiai kaitomi skaičiais ir linksniais. Linksniuojant skaitvardis nekaitomas, o dalelytė **džël** kaitoma pridendant vyriškosios giminės linksnių priesagas ir galūnes:

Vienaskaita

Daugiskaita

V. **trito džël** – trečdalis

trito džëla – trečdaliai

K. **trito džëlëstyr** – trečdaliao

trito džëlëndyr – trečdalių

N. **trito džëlëške** – trečdaliui

trito džëlënge – trečdaliams

G. **trito džël** – trečdalį

trito džëla – trečdalius

Įn. **trito džëlësa** – trečdaliu

trito džëlënca – trečdaliais

Vt. **trito džëlëstë** – trečdalyje

trito džëlëndë – trečdaliuose

2. KELINTINIAI SKAITVARDŽIAI

Kelintiniai skaitvardžiai parodo daiktų skaičiuojamąją vietą eilėje. Jie padaromi iš kiekinių skaitvardžių vardininko, pridendant dalelytę **-to**.

trin-to, trito – trečias

štar-to – ketvirtas

dešupanč-to – penkioliktas

biš-to – dvidešimtas

Išimtį sudaro pirmas – **përvo** ir antras – **vtoro**.

Kelintiniai skaitvardžiai kaitomi **giminėmis, skaičiais ir linksniais**.

Jie linksniuojami kaip iš kitų kalbų kilę būdvardžiai, linksniuojant tarp šaknies ir priesagos atsiranda įterpinys **-n-**:

Vienaskaita

Daugiskaita

Vyriškosios gim.

Moteriškosios gim.

Abi gim.

V. **trito**

trito

trito

K. **trito-n-ëstyr**

trito-n-iatyr

trito-n-ëndyr

N. **trito-n-ëške**

trito-n-iake

trito-n-ënge

G. **trito-n-ës**

trito-n-ia

trito-n-ën

Įn. **trito-n-ësa**

trito-n-iasa

trito-n-ënsa

Vt. **trito-n-ëstë**

trito-n-iatë

trito-n-ëndë

Jei kelintiniai skaitvardžiai linksniuojami kartu su daiktavardžiu, tai linksniuojami tik daiktavardžiai, o skaitvardžiai nebekaitomi ir įgauna **vienaskaitos vardininko** formą su galūne **-në**:

K. **tritonë phëniatyr** – trečios sesers

bištonë čhavëndyr – dvidešimtų vaikų

N. **šartonë romëške** – šeštam vyrui

piervonë manušëške – pirmam žmogui

tritonë datë – trečiai motinai

šartonë romënge – šešties vyrams

G. **dujtonë čhavën** – du vaikus

ĮVARDIS

ĮVARDIS rodo daiktą, ypatybę arba skaičių, bet jų nepavadina. Tai tokia kalbos dalis, kuria pakeičiamas daiktavardis, būdvardis ar skaitvardis. Įvardžiai kaitomi giminėmis, skaičiais, linksniuojami kaip kiti vardažodžiai.

Romų kalboje skiriami asmeniniai, parodomieji, klausiamieji ir santykiniai, nežymimieji, apibendrinamieji įvardžiai ir pabrėžiamasis įvardis.

SKYRIAI	GRUPĖS	PAVYZDŽIAI
Asmeniniai	pagrindiniai	<i>mē</i> – aš, <i>amē</i> – mes <i>tu</i> – tu, <i>tumē</i> – jūs <i>jo</i> – jis, <i>jonē</i> – jie, jos
	savybiniai	<i>miro, miri, mirē, amaro, amari, amarē, tyro, tyri, tyrē, tumaro, tumari, tumarē, lēskiro lēskiri, lēskirē, lakiro, lakiri, lakirē, lēngiro, lēngiri, lēngirē, pēskiro, pēskiri, pēskirē, sarēngiro, sarēngiri, sarēngirē</i>
	sangražinis	(<i>pē</i>)
Parodomieji		<i>adava, adaja, adalē, dava, doja, dalē, odova, odoja, odolē, vavir, vavri, vavrē, adasavo, adasavi, adasavē</i>
Klausiamieji ir santykiniai		<i>kon</i> (gyviems – asmenims), <i>konēskiro, konēskiri, konēskirē, kicy</i> <i>so</i> (negyviems – daiktams), <i>savo, savi, savē</i>
Nežymimieji		<i>vari kon, vari so, vari savo, vari savi, vari savē, bili kon, bili so, bili savo, bili savi, bili savē</i>
Apibendrinamieji		<i>nikon</i> (gyviems – asmenims) <i>niso</i> (negyviems – daiktams) <i>ni savo, ni savi, ni savē, ni jek</i>
Pažymimieji		<i>každo, vavro, vavri, vavrē, dzia pat, saro, sari, sarē, vsiako, odnokokoro</i>
Pabrėžiamasis		<i>kokoro, kokari, kokarē</i>

1. ASMENINIAI ĮVARDŽIAI

Asmeniniai įvardžiai yra **pagrindiniai, savybiniai** ir **sangražinis**.

PAGRINDINIAI ĮVARDŽIAI yra šie:

mē – aš	amē – mes
tu – tu	tumē – jūs
jo – jis, joj – ji	jonē – jie, jos

Pagrindiniai įvardžiai kaitomi skaičiais ir linksniais. Skirtingų giminių yra tik įvardžiai **jo** – jis ir **joj** – ji.

Įvardžiai linksniuojami taip pat, kaip daiktavardžiai ir būdvardžiai.

Vienaskaita

V.	mē	tu	jo	joj
K.	mandyr	tutyr	lēstyr	latyr
N.	mange	tuke	lēske	lake
G.	man	tut	lēš,	la
Įn.	mansa	tusa	lēsa,	lasa
Vt.	mandē	tutē	lēstē	latē

Daugiskaita

V.	amē	tumē	jonē
K.	amēndyr	tumēndyr	lēndyr
N.	amēnge	tumēnge	lēnge
G.	amēn	tumēn	lēn
Įn.	amēnca	tumēnca	lēnsa
Vt.	amēndē	tumēndē	lēndē

SAVYBINIAI ĮVARDŽIAI padaromi iš pagrindinių įvardžių su priklausomybės atspalvį suteikiančiomis priesagomis **-kir-** ir **-gir-** bei **-ar-, -ir-, -yr-, -or-**:

miro, miri, mirē – mano	amaro, amari, amarē – mano
tyro, tyri, tyrē – tavo	tumaro, tumari, tumarē – jūsų
lēskiro, lakiri, lēskirē – jo	lēngiro, lēngiri, lēngirē – jų
lakiro, lakiri, lakirē – jos	pēskiro, pēskiri, pēskirē – savo
sarēngiro, sarēngiri, sarēngirē – visų	

Dažnai mėgstama trumpinti: **mro (miro), mri (miri) mrē (mirē), tro (tyro), tri (tyri), trē (tyrē)**.

Savybinių įvardžių linksniavimas:

Vienaskaita

V.	miro, miri
K.	mirēstyr, miriatyr
N.	mirēške, miriake
G.	mirēs, miria
Įn.	mirēsa, miriasa
Vt.	mirēstē, miriatē

Daugiskaita

V.	mirē
K.	mirēndyr
N.	mirēnge
G.	mirēn
Įn.	mirēnca
Vt.	mirēndē

Linksniuojant įvardžius su greta esančiu daiktavardžiu, kinta tik daiktavardis:

	<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
V.	miro rom, miri romny	mirė roma, mirė romnia
K.	mirė romėstyr, mirė romniaty	mirė romėndyr, mirė romnėndyr
N.	mirė romėške, mirė romniake	mirė romėnge, mirė romnėngė
G.	mirė romės, mirė romnia	mirė romėn, mirė romnėn
Įn.	mirė romėsa, mirė romniasa	mirė romėnca, mirė romnėnca
Vt.	mirė romėstė, mirė romniatė	mirė romėndė, mirė romnėndė

Įvardžių vienaskaitos vardininko galūnės parodo giminę.

SANGRAŽINIS ĮVARDIS

Sangražos dalelytė **-pė** vartojama kaip įvardis tik su prielinksniu **kė** (**kė pė** – prie savęs, pas save), taip pat su veiksmažodžiais.

tėmorės-pė – maudytis	tėkinės-pė – pirktis
------------------------------	-----------------------------

Sangražinis įvardis vardininko neturi, bet kaitomas visais kitais vienaskaitos linksniais.

	<i>Vienaskaita</i>
V.	-
K.	pėstyr – savęs
N.	pėške – sau
G.	pės – save
Įn.	pėsa – savimi
Vt.	pėstė – savyje

Jei du įvardžiai sudaro žodžių junginį, linksniuojamas tik antrasis. Tokiu atveju sangražinio įvardžio vardininkas yra toks pats, kaip ir galininkas:

	<i>Vienaskaita</i>
V.	kokoro pės – pats sau
K.	kokorė pėstyr – paties savęs
N.	kokorė pėške – pačiam sau
G.	kokorė pės – patį save
Įn.	kokorė pėsa – pačiu savimi
Vt.	kokorė pėstė – pačiame savyje

2. PARODOMIEJI ĮVARDŽIAI

Parodomieji įvardžiai nurodo daiktą ar jo savybę, bet jų nepasako:

odova – tas	odoja – ta	odolė – tie
vavir – kitas	vavri – kita	vavrė – kiti
adasavo – toks	adasavi – tokia	adasavė – tokie
adava – šitas	adaja – šita	adalė – šitie
dava – tas	doja – ta	dalė – tie

Jie kaitomi **giminėmis, skaičiais ir linksniais**.

Jei po parodomąjo įvardžio einantys žodžiai prasideda priebalse, įvardžių vienkaskaitos galūnės **-va, -ja** ir daugiskaitos galūnės **-la, -lė** ir **-ja** nukrinta, tariama **ada, odo, adė**:

ada dyvės – šiandien (vietoj adava)	ada čhaj – ta mergaitė (vietoj adaja)
dro ada štėto – toje vietoje	pro odo svėto – šiame pasaulyje
adė čhavėnca – su šiais vaikais (vietoj adalė)	odė štėtėndyr – iš tų vietų (vietoj odolė)

Kartais dar daugiau trumpinama: **da čhaj, do čhavo**.

Parodomieji įvardžiai linksnuojami taip pat, kaip ir kiti vardažodžiai:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
V. adava, adoja	adalė
K. adalėstyr, adalatyр	adalėndyr
N. adalėške, adalakė	adalėnge
G. adalės, adala	adalėn
Įn. adalėsa, adalasa	adalėnca
Vt. adalėstė, adalatė	adalėndė

vavri romny – kita moteris	vavrė roma – kiti romai
vavrėstyr – kito	vavriatyр – kitos
	vavrėndyr – kitų

Jei parodomasis įvardis eina kartu su daiktavardžiu, tai linksnuojamas tik daiktavardis:

<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
V. adalo rom, adoja romny	adalė roma, adalė romnia
K. adalė romėstyr, adalė romniatyр	adalė romėndyr, adalė romnėndyr
N. adalė romėške, adalė romniake	adalė romėnge, adalė romnėngė
G. adalė romės, adalė romnia	adalė romėn, adalė romnėn
Įn. adalė romėsa, adalė romniasa	adalė romėnca, adalė romnėnca
Vt. adalė romėstė, adalė romniatė	adalė romėndė, adalė romnėndė

vavrė čhavėstyr – kito vaiko	vavrė dake – kitai motinai
vavrė raklėnca – su kitais vaikiniais	

3. KLAUSIAMIEJI ĮVARDŽIAI

Klausiamieji įvardžiai vartojami klausimuose, taip pat jie parodo sudėtinio sakinio dėmenų santykius:

kon – kas (gyviems)	so – kas (negyviems)
konėskiro, konėskiri, konėskirė – kieno	savo – koks
kicy, kicyk – kiek	savi – kokia, savė – kokie

Klausiamųjų įvardžių linksnivimas:

V. kon, so
K. konėstyr, sostyr
N. konėške, soske
G. konės, so
Įn. konėsa, sosa
Vt. konėstė, so

4. NEŽYMIEMIEJI ĮVARDŽIAI

NEŽYMIEMIEJI ĮVARDŽIAI nurodo neaiškų daiktą ar ypatybę:

vari kon (gyviems) – kažkas	vari so (negyviems) – kažkas	
vari savo – kažkoks	vari savi – kažkokia	vari savē – kažkokie
bili kon (gyviems) – bet kas	bili so (negyviems) – bet kas	
bili savo – bet koks	bili savi – bet kokia	bili savē – bet kokie
kokova to – koks nors	koja-ta – kokia nors	
kolē tē – kokie nors	kola tē – kokios nors	

5. PAŽYMIEMIEJI ĮVARDŽIAI

saro – visas	sari – visa	sarē – visi, visos
vavro – kitas	vavri – kita	vavrē – kiti, kitos
dzia pat – toks pat	vsiako – visoks	odnokokoro – vienodas
každo – kiekvienas		

	<i>Vienaskaita</i>	<i>Daugiskaita</i>
V.	saro, sari	sarē
K.	sarēstyr, sariatyr	sarēndyr
N.	sarēske, sariake	sarēnge
G.	sarēs, saria	sarēn
Įn.	sarēsa, sariasa	sarēnsa
Vt.	sarēstē, sariatē	sarēndē

6. APIBENDRINAMIEJI ĮVARDŽIAI

nisavo – joks	nisavi – jokia	nisavē – jokie
ni jek – nė vienas	ni jekhē – nė vieni	
nikon – niekas (gyviems)	niso – niekas (negyviems)	

7. PABRĖŽIAMASIS ĮVARDIS

kokoro – pats
kokari – pati
kokarē – patys, pačios

Jie kaitomi **giminėmis**, **skaičiais** ir **linksniais**. Linksniuojami kaip ir kiti įvardžiai, tačiau dažnai sakoma nesilaikant taisyklių.

kokoro pēs – pats save
kokari pēsa – pati su savimi
kokoro pēstyr – pats nuo savęs

VEIKSMAŽODŽIAI

VEIKSMAŽODIS – tai kalbos dalis, reiškianti veikėjo veiksmą ar būseną.

Skiriamos veiksmažodžių **asmenuojamosios** ir **neasmenuojamosios** formos.

	ASMENUOJAMOSIOS				NEASMENUOJAMOSIOS		
	Bendratis	Asmenuotė	Asmuo	Nuosaka	Laikas	Dalyviai	Padalyviai
	priešdėlis tė-	galūnė -ės galūnė -as galūnė -os, -ios	mė tu jo, joj amė tumė jonė	tiesioginė tariamoji geidžiamoji liepiamoji	esamasis būtas kartinis dažninis būsimasis	vyr. gim. -o mot. gim. -i, -y daugisk. -ė	-ndoj -i
PVZ	tė bagas tė kerės	tė kerės tė bagas tė pasios	kerou kerės kerėl keras kerėn kerėn	mė kerou tėkerou mė tėkerdziomas mė mėkerou mė mėkerdziomas mė ker, kerėntė	mė kerou kerdziom keravas kerdziomas kerava	kerdo kerdy kerdė	bagandoj dykhji

ASMENUOJAMOSIOS VEIKSMAŽODŽIŲ FORMOS

Veiksmažodžiai kaitomi **nuosakomis, laikais, skaičiais** ir **asmenimis**. Jie turi šias nuosakas: **tiesioginę, tariamąją, geidžiamąją** ir **liepiamąją**.

Nemaža veiksmažodžių asmenuojama netaisyklingai.

1. VEIKSMAŽODŽIŲ BENDRATIS

Veiksmažodžio forma bendratis, pasakanti labiausiai apibendrintą veiksmą, yra padaroma iš veiksmažodžio esamojo laiko vienaskaitos antrojo asmens, pridendant priešdėlį **tė-**:

tė-kam-ės – mylėti, norėti **tė-pas-ios** – miegoti **tė-bag-as** – dainuoti

Veiksmažodžio bendratis, vartojama kartu su kito veiksmažodžio asmenuojamosiomis formomis, yra derinama su jomis ir asmenuojama kartu:

Mė **kamom tėdžou** – aš noriu eiti Tu **kamės tėdžas** – tu nori eiti
Jo, joj **kamėl tėdžal** – jis, ji nori eiti Tumė **kamėn tėdžan** – jūs norite eiti

Tačiau galima ir nederinti: **mė lyjom tėzdral** – aš ėmiau drebėti

2. VEIKSMAŽODŽIŲ ASMENUOTĖS

Veiksmažodžių kaitymas asmenimis vadinamas asmenavimu. Veiksmažodžiai turi tris asmenis: **me** (aš), **tu** (tu) ir **jo** (jis). Trečiasis asmuo kaitomas giminėmis (jo – joj), visi asmenys turi vienaskaitą ir daugiskaitą.

Pagal esamojo laiko antrojo asmens galūnes **-ės, -(i)os** ir **-as** veiksmažodžius galima skirstyti į tris asmenavimo tipus – asmenuotes. Pirmoji asmenuotė dar skirstoma į 5 grupes pagal priebalsius, kuriais baigiasi veiksmažodžių kamienai.

3. VEIKSMAŽODŽIŲ ASMENAVIMAS

ASMENUOTĖ		BENDRATIS	TIESIOGINĖ NUOSAKA			
			esm l.	būt k. l.	būt d. l.	būsim. l.
I	1. r, l, n kamienas	tėkerės, tėkinės tėkhėlės	kerou kinou khėlou	kerdziom kindziom khėldziom	keravas kinavas khėlavas	kerava kinava khėlava
	2. v kamienas	tėčivės tėdaravės	čivou darou	čivdziom dardziom	čivavas daravas	čivava darava
	3. s, š kamienas	tėkhosės tėkošės	khosou košou	khosciom košciom	khosavas košciavas	khosava košciava
	4. d kamienas	tėtradės tėrodės	tradou rodou	tradyjom rodyjom	tradavas rodavas	tradava rodava
	5. g, k, kh, č kamienas	tėsunges tėmėkės tėrakhės tėdykhės	sungou mėkou rakhou dykhou	sungjom mėkjom rakhjom dykhjom	sungavas mėkavas rakhavas dykhavas	sungava mėkava rakhava dykhava
II	-as galūnė	tėpatias tėprastas	patiou prastou	patiandyjom prastandyjom	patiovas prastavas	patiava prastava
III	-(i)os galūnė	tėkhamlios tėsyklios	khamliovou sykliovou	khamlyjom syklyjom	khamliovavas sykliovavas	khamliovava sykliovava

PIRMOJI asmenuotė – veiksmazodžiai su galūne -ės bendratyje (esamojo laiko 2 asmenyje):

I.1. r, l, n-kamienas:

tėkerės – daryti tėkinės – pirkti tėkhėlės – šokti
tėkharės – šaukti tėginės – skaityti tėčiorės – vogti
tėšunės – girdėti tėmorės – plauti tėpsirės – vaikščioti
Būtojo laiko priesaga -dz-: mė kerdziom, khėldziom, kindziom

I.2. v-kamienas:

tėčivės – pilti tėdaravės – gąsdinti tėzumavės – burti
tėublavės – kabinti tėtasavės – smaugti tėuriavės – rengti
tėchochavės – meluoti ir kt.
Būtojo laiko priesaga -vdz-: mė čivdziom

I.3. s, š-kamienas:

tėkhosės – šluostyti tėkošės – barti tėbėšės – sėdėti tėdorėsės – gauti
Būtojo laiko priesaga -c-: me khosciom

I.4. d-kamienas:

tėtradės – važiuoti tėrodės – ieškoti
tėtyrdės – traukti tėčhurdės – mesti ir kt.
Būtojo laiko priesaga -yj-: mė tradyjom, rodyjom, tyrdyjom

TARIAMOJI NUOSAKA		GEIDŽIAMOJI NUOSAKA		LIEPIAMOJI NUOSAKA
esm. l.	būt. l.	esm. l.	būt. l.	
tēkerou mē tēkinou mē	tēkerdziomas mē tēkindziomas mē	mēkerou mē mēkinou mē	mēkerdziomas mē mēkindziomas mē	tu ker tu kin
tēčivou mē tēdarou mē	tēčivdziomas mē tēdardziomas mē	mēčivou mē mēdarou mē	mēčivdziomas mē mēdardziomas mē	tu čiv tu dar
tēkhosou mē tēkošou mē	tēkhosciomas mē tēkošciomas mē	mēkhosou mē mēkošou mē	mēkhosciomas mē mēkošciomas mē	tu khos tu koš
tētradou mē tērodou mē	tētradyjomas mē tērodyjomas mē	mētradou mē mērodou mē	mētradyjomas mē mērodyjomas mē	tu tradē tu rodē
tēsungou mē tēmėkou mē tērakhou mē tėdykhou mē	tēsungjomas mē tēmėkjomas mē tērakhjomas mē tėdykhjomas mē	mēsungou mē mēmėkou mē mērakhou mē mėdykhou mē	mēsungjomas mē mēmėkjomas mē mērakhjomas mē mėdykhjomas mē	tu sung tu mėk tu rakh tu dykh
tėpatiou mē tėprastou mē	tėpatiandyjomas mē tėprastandyjomas mē	mėpatiou mē mėprastou mē	mėpatiandyjomas mē mėprastandyjomas mē	tu patia tu prasta
tėkhamliovou mē tėsykliovou mē	tėkhamlyjomas mē tėsyklyjomas mē	mėkhamliovou mē mėsykliovou mē	mėkhamlyjomas mē mėsyklyjomas mē	tu khamliou tu sykliou

1.5. g, k, kh, č-kamienas:

tėsunges – uostyti **tēmėkės** – leisti

tērakhės – saugoti **tėdykhės** – matyti

Būtojo kartinio laiko priesaga -j-: **mė sungjom, mėkjom, rakhjom, pučjom**

ANTROJI asmenuotė – veiksmažodžiai su galūne -as bendratyje:

tėpatias – tikėti **tėprastas** – bėgioti

tėladžas – gėdytis **tėsovliachas** – prisiekti

Būtojo kartinio laiko priesaga -ndyj-: **mė patiandyjom, prastandyjom, ladžiandyjom**

TREČIOJI asmenuotė – veiksmažodžiai su galūne -(i)os bendratyje, būtajame laike priesaga -yj- ir būsimojo laiko vienaskaitos pirmojo asmens galūne -vava.

tėkhamlios – prakaituoti **mė khamlyjom** **khamliovava**

tėsyklios – mokyti **mė syklyjom** **sykliovava**

tėtatios – šilti **mė tatyjom** **tatiiovava**

tėpasios – gulti **mė pasyjom** **pasiovava**

TIESIOGINĖ NUOSAKA reiškia veiksmą, kuris vyksta, vyko, vykdavo ar vyks be jokių papildomų sąlygų. Ji turi keturis laikus: **esamąjį, būtąjį kartinį, būtąjį dažninį** ir **būsimąjį**.

ESAMASIS LAIKAS:

Taisyklingai asmenuojami veiksmažodžiai turi šias esamojo laiko galūnes:

	<i>I asmenuotė</i>	<i>II asmenuotė</i>	<i>III asmenuotė</i>
Mė	-ou, amė-as	-ou, -anas	-ovou, -ovas
Tu	-ės, tumė-ėn	-as, -an	-os, -on
Jo, joj	-ėl, jonė-ėn	-al, -an	-ol, -on

Pirmosios asmenuotės veiksmažodžių asmenavimas

tėruvės – verkti	tėkerės – daryti	tėbėšės – sėdėti
tėdės – duoti	tėdykhės – žiūrėti	

Mė	kerou	khēlou	kinou	khosou	bėšou
Tu	kerės	khēlės	kinės	khosės	bėšės
Jo, joj	kerėl	khēlėl	kinėl	khosėl	bėšėl
Amė	keras	khēlas	kinas	khosas	bėšas
Tumė	kerėn	khēlėn	kinėn	khosėn	bėšėn
Jonė	kerėn	khēlėn	kinėn	khosėn	bėšėn

Mė	sungou	mėkou	pučou	tradou	dou	daravou
Tu	sunges	mėkės	pučės	tradės	dės	daravės
Jo, joj	sungel	mėkel	pučel	tradėl	dėl	daravėl
Amė	sungas	mėkas	pučas	tradas	dėnas	daravas
Tumė	sungen	mėkėn	pučėn	tradėn	dėn	daravėn
Jonė	sungen	mėkėn	pučėn	tradėn	dėn	daravėn

Išimtį sudaro veiksmažodis **tėkamės** – norėti, mylėtiJo vienaskaitos pirmasis asmuo turi tokią formą: **mė kamom** – aš myliu, noriu**Antrosios asmenuotės** veiksmažodžių asmenavimas

tėurnias – skristi	tėdukhas – skaudėti	tėizdras – drebėti
tėlangas – šluuoti	tėladžas – gėdytis	tėpatias – tikėti
tėprastas – bėgioti		

Mė	ladžou	patiou	prastou
Tu	ladžas	patias	prastas
Jo, joj	ladžal	patial	prastal
Amė	ladžas	patias	prastas
Tumė	ladžan	patian	prastan
Jonė	ladžan	patian	prastan

Trečiosios asmenuotės veiksmažodžių asmenavimas

tėkhamlios – prakaituoti	tėsyklios – mokyti	tėpasios – miegoti
--------------------------	--------------------	--------------------

Mė	khamliovou	sykliovou	pasiovou
Tu	khamlios	syklios	pasios
Jo, joj	khamliol	sykliol	pasiol

Amė	khamliovas	sykliovas	pasiovas
Tumė	khamlion	syklion	pasion
Jonė	khamlion	syklion	pasion

BŪTASIS KARTINIS LAIKAS

Taisyklingai asmenuojami visų asmenuočių veiksmažodžiai turi šias būtojo kartinio laiko galūnes:

Mė -om	amė -am
Tu -an	tumė -nė/dlė/dē/ynė
Jo, joj -a	jonė -nė/dlė/dē/ynė

***Įsidėmėti:** Būtojo kartinio laiko daugiskaitos antrąjį ir trečiąjį asmenį atstoja dalyvio daugiskaitos vardidninkas. Pažodžiui reikėtų suprasti taip:*

bagandlė – dainavę (<i>jūs, jie, jos esate tie, kurie dainavo</i>)	lydžinė – nešę	chanė – valgę
ladžandynė – melavę, tie kurie melavo		

Pirmosios asmenuotės veiksmažodžių būtojo kartinio laiko priesagos priklauso nuo kamieno tipo.

r, l, n kamieno veiksmažodžiams pridėdama priesaga **-dz-**:

tėkerės – daryti	tėkhėlės – šokti	tėkinės – pirkti
-------------------------	-------------------------	-------------------------

Mė	kerdziom	khėldziom	kindziom
Tu	kerdzian	khėldzian	kindzian
Jo, joj	kerdzia	khėldzia	kindzia
Amė	kerdziam	khėldziam	kindziam
Tumė	kerdė	khėldė	kindlė
Jonė	kerdė	khėldė	kindlė

v kamieno veiksmažodžiams pridėdama priesaga **-vdz-** arba **-dz-**:

Mė	čivdziom	tasadziom
Tu	čivdzian	tasadzian
Jo, joj	čivdzia	tasadzia
Amė	čivdziam	tasadziam
Tumė	čivdė	tasadė
Jonė	čivdė	tasadė

s, š kamieno veiksmažodžiams pridėdama priesaga **-c-**:

tėkhosės – šluostyti	tėbėšės – sėdėti
-----------------------------	-------------------------

Mė	khosciom	bėšciom
Tu	khoscian	bėščian
Jo, joj	khoscia	bėščia
Amė	khosciam	bėščiam
Tumė	khosnė	bėšnė
Jonė	khosnė	bėšnė

d kamieno veiksmažodžiams pridedama priesaga -yj-:

Mė	tradyjom	rodyjom
Tu	tradyjan	rodyjan
Jo, joj	tradyja	rodyja
Amė	tradyjam	rodyjam
Tumė	tradynė	rodynė
Jonė	tradynė	rodynė

g, k, kh, č kamieno veiksmažodžiams pridedama priesaga -j-:

Mė	sungjom	mėkjom	pučjom	dyjom	dykhjom
Tu	sungjan	mėkjan	pučjan	dyjan	dykhjan
Jo, joj	sungja	mėkja	pučja	dyja	dykhja
Amė	sungjam	mėkjam	pučjam	dyjam	dykhjam
Tumė	sungnė	mėknė	pučnė	dynė	dykhnė
Jonė	sungnė	mėknė	pučnė	dynė	dykhnė

Antrosios asmenuotės veiksmažodžių būtojo kartinio laiko priesaga -dyj-:

Mė	ladžiandyjom	patiandyjom	prastandyjom
Tu	ladžiandyjan	patiandyjan	prastandyjan
Jo, joj	ladžiandyja	patiandyja	prastandyja
Amė	ladžiandyjam	patiandyjam	prastandyjam
Tumė	ladžiandyė	patiandyė	prastandyė
Jonė	ladžiandyė	patiandyė	prastandyė

Trečiosios asmenuotės veiksmažodžių priesaga -yj-:

Mė	khamlyjom	syklyjom	pasyjom	tradyjom
Tu	khamlyjan	syklyjan	pasyjan	tradyjan
Jo, joj	khamlyja	syklyja	pasyja	tradyja
Amė	khamlyjam	syklyjam	pasyjam	tradyjam
Tumė	khamlynė	syklionė	pasionė	tradyė
Jonė	khamlynė	syklionė	pasionė	tradyė

BŪTASIS DAŽNINIS LAIKAS

Šis laikas vartojamas retai, dažniausiai pasakojimuose apie praeitį. Pažymi daug kartų praeityje vykusį veiksma. Jis padaromas dviem būdais:

Esamojo laiko veiksmažodžių gale pridedant formantą -as:

Mė	bėšavas – aš sėdėdavau	bagavas – aš dainuodavau
Tu	bėšėsas – tu sėdėdavai	bagasas – tu dainuodavai
Jo, joj	bėšėlas – jis, ji sėdėdavo	kharėlas – jis, ji šaukdavo
Amė	bėšėsas – mes sėdėdavome	ratkirasas – mes nakvodavome
Tumė	bėšėėnas – jūs sėdėdavote	khėlėnas – jūs šokdavote
Jonė	bėšėėnas – jie, jos sėdėdavo	rakirėnas – jie kalbėdavo

Būtojo kartinio laiko veiksmažodžių gale pridedant formantą **-as**:

Mė	bėšciomas	amė	bėščiamas
Tu	bėščianas	tumė	bėšnėsas
Jo, joj	bėščiasas	jonė	bėšnėsas

Lėskri gily zalylas lystėngro šyptuma, la spakojno balvaloro okharlas hondzia i hadėlas hučes (V.P.) – Jo daina užgoždavo lapų šnarėjimą, ja kvėpuodavo ramus vėjelis ir keldavo aukštyn.

Tėdy mė dumindziomas, so mė čororo (V.P.) – Tada aš galvodavau, kad esu vargšas.

Mė sduminavaspė i nahaliovavas, sduminėnaspė i vavrė manuša (V.P.) – Aš susimąstydavau, bet nesuprasdavau, susimąstydavo ir kiti žmonės.

Kažno molo, syr variso Chenza skerėlas fui, Mulono la maravas i uvaiknavas taborostyr (V.P.) – Kiekvieną kartą, kai Chenza iškrėsdavo ką nors negera, Mulonas ją mušdavo ir išvarydavo iš taboro.

BŪSIMASIS LAIKAS

Veiksmažodžių būsimasis laikas padaromas po esamojo laiko asmenų pridedant formantą **-a**. Jei esamajame laike veiksmažodis turi galūnę **-ou**, būsimajame laike ji virsta į **-av-**.

Mė **džou** – mė **džava** – aš einu – aš eisiu Mė **kerou** – **kerava** – aš darau – darysiu

Mė **bėšou** – **bėšava** – aš sėdžiu – sėdėsiu

Mė	kerava	khėlava	kinava	khosava	bėšava
Tu	kerėsa	khėlėsa	kinėsa	khosėsa	bėšėsa
Jo, joj	kerėla	khėlėla	kinėla	khosėla	bėšėla
Amė	kerasa	khėlasa	kinasa	khosasa	bėšasa
Tumė	kerėna	khėlėna	kinėna	khosėna	bėšėna
Jonė	kerėna	khėlėna	kinėna	khosėna	bėšėna

Mė	sungava	mėkava	pučiava	tradava	dykhava	dava
Tu	sungesa	mėkėsa	pučesa	tradėsa	dykhėsa	dėsa
Jo, joj	sungela	mėkėla	pučėla	tradėla	dykhėla	dėla
Amė	sungasa	mėkasa	pučasa	tradasa	dykhasa	dasa
Tumė	sungena	mėkėna	pučena	tradėna	dykhėna	dėna
Jonė	sungena	mėkėna	pučena	tradėna	dykhėna	dėna

Mė	ladžiava	patiava	prastava
Tu	ladžasa	patiasa	prastasa
Jo, joj	ladžala	patiala	prastala
Amė	ladžasa	patiasa	prastasa
Tumė	ladžana	patiana	prastana
Jonė	ladžana	patiana	prastana

Mė	khamliovava	sykliovava	pasiovava
Tu	khamliosia	sykliosia	pasiosia
Jo, joj	khamliola	sykliola	pasiola
Amė	khamliovasa	sykliovasa	pasiovasa
Tumė	khamliona	sykliona	pasiona
Jonė	khamliona	sykliona	pasiona

TARIAMOJI NUOSAKA

Veiksmažodžio tariamoji nuosaka reiškia veiksmą dabartyje ar ateityje pagal galimybę, sąlygą, pageidavimą ar skatinimą.

Tariamoji nuosaka padaroma prie esamojo laiko veiksmažodžių pridendant priešdėlį **tē-**.

Asmenuojant įvardis dažniausiai eina po veiksmažodžio:

tē-kerou mē – aš daryčiau

tē-keras amē – mes darytume

tē-kerēs tu – tu datytum

tē-kerēn tumē – darytute

tē-kerēl jo, joj – jis darytų

tē-kerēn jonē – darytų

Priešdėlis **tē-** gali būti pridedamas ir prie būtojo dažninio laiko veiksmažodžių.

tēkerdziomas mē, tēbēšciomas mē – būčiau daręs, sėdėjęs

tēkerdzianas tu, tēbēščianas tu – būtum daręs, sėdėjęs

tēkerdziastas jo, tēbēščiasas jo, joj – būtų daręs, sėdėjęs

tēkerdziastas amē, tēbēščiasas amē – būtume daręs, sėdėjęs

tēbēšnēsas tumē, tēkerdēsas tumē – būtute daręs, sėdėjęs

tēbēšnēsas jonē, tēkerdēsas jonē – būtų daręs, sėdėjęs

Tėdžinou mē pēskri bacht – O, kad žinočiau savo laimę.

Sob tu bijagakiro tēchačkirdzianpē – Kad tu be ugnies sudegtum.

Kana mange čhēbi, kon man tēubrakchēl (V.P.) – Dabar man reikia, kad kas mane saugotų.

Ci tēnaujvjasas grasny, tēnaujvjasas i khuroro (V.P.) – Jei nebūtų kumelės, nebūtų ir kumeliuko.

Mē na kamom, sob tumē man tēkošēn (V.P.) – Aš nenoriu, kad mane keiktumėt.

Nikon tēnautphēndziomas adēj tēpšēratkirēs (V.P.) – Niekas neatsisakytų čia pernaktoti.

Mē na kamom, so jo jekdženo tējačhel, so mange mēji tēnadēl pokojo lēskrē chačkirdē jakha (V.P.) – Aš nenoriu, kad jis liktų vienas ir kad man mirusiam ramybės neduotų jo degantis žvilgsnis.

Choc tējavjomas mē samo barvalēdyr krالي po saro svēto, sari barvalypēn tēutdyjomas, fēn tējavjasas čhavēsko sabē paš mandē, sob tēšunasas čhavēsko glos (V.P.) – Jei būčiau pats turtingiausias viso pasaulio karalius, visus savo turtus atiduočiau, kad šalia manęs būtų vaiko juokas, kad girdėtūsi vaiko balsas.

GEIDŽIAMOJI NUOSAKA

Šios nuosakos veiksmažodžiai reiškia įsivaizduojamą, pageidaujimą veiksmą.

Geidžiamoji nuosaka padaroma prie esamojo arba būtojo dažninio laiko veiksmažodžių pridendant priešdėlį **mē-**. Asmeninis įvardis vartojamas po asmenuojamojo veiksmažodžio.

mējavou mē mēkerou mē mējavas amē mēkeras amē

mējavēs tu mēkerēs tu mējavēn tumē mēkerēn tumē

mējavēl jo mēkerēl jo mējavēn jonē mēkerēn jonē

mējavjomas mē mēkerdziomas mē

mējavjanas tu mēkerdzianas tu

mējavjasas jo mēkerdziastas jo

mėjavjamas amė	mėkerdziamas amė
mėjavnėsas tumė	kerdėsas tumė
mėjavnėsas tumė	kerdėsas tumė

Mėdžal adė vėš i mėjanėl kašta – Te nueina į mišką ir parneša malkų.

Mėjavės tu barvali, mėjavės tu korori, a vaš mange tu lači – Tegu tu būtum turtinga, tegu tu būtum vargšė – man tu gera.

Mėjavėl so javindoj – Tebūnie, kas bus (kaip bus, taip).

Mėjavėla nizkedyr chačkiribėn – Te nuslūgsta karštis.

Mėjavėl da gily napochožo ni pal savi vavri gily – (V.P.) Tegul ta daina nebūna panaši nė į jokią kitą dainą.

LIEPIAMOJI NUOSAKA

Ši nuosaka reiškia kalbančiojo asmens valią, kai yra liepiama, įsakoma, prašoma, pageidaujama, raginama, kad kas veiktų.

Liepiamoji nuosaka padaroma iš veiksmažodžio bendraties šaknies, pridėdant asmenų galūnes.

Kai kurių liepiamosios nuosakos veiksmažodžių vartojama tik žodžio šaknis.

naš – bėk	našėn – bėkite
kam – mylėk	kamėn – mylėkite
pi – gerk	pjėn – gerkite
uri – renkis	urien – renkitės
čiv – pilk	čivėn – pilkite
ušty – kelkis	uštėn – kelkitės
lachty – rask	lachtėn – raskite
tradė – važiuok	tradėn – važiuokite
čamodė – bučiuok	čamodėn – bučiuokite
čhurdė – mesk	čhurdėn – meskite
ladzia – gėdykis	ladzian – gėdykitės
prasta – bėgiok	prastan – bėgiokite
langa – šlubuok	langan – šlubuokite
sovliacha – prisiek	sovliachan – prisiekite
bėšėn – sėskite	dža – eik
dykh – žiūrėk	natradė – nevažiuok
dė – duok	dėn – duokite
keras – darykime	bėš – sėsk, tu sėsk
bėšas – mes sėskime	javėn – eikime
rodė – ieškok	tyrdė – trauk
jou – eik	tradėn – važiuokime
sa – juokis	dža – eik

Liepiamosios nuosakos veiksmažodžio su neigiamuoju priešdėliu **na-** kirtis atitraukiamas į žodžio pradžią:

naker – nedaryk	natradėn – nevažiuokime
-----------------	-------------------------

Dažnai dėl slavų kalbų įtakos liepiamosios nuosakos daugiskaitos antrojo asmens veiksmažodžiams pridėdama galūnę **-te**:

tradėnte – važiuokite	pjente – gerkite
kerėnte – darykite	čamodėnte – bučiuokite

Pirmosios asmenuotės veiksmažodžių liepiamoji nuosaka dažniausiai būna be galūnės; **d** kamieno veiksmažodžiai turi galūnę **-ė**: tu **tradė**, tu **rodė**. Veiksmažodžių, kurie bendratyje turi priešagą **-av-** arba **-ov-**, liepiamosios nuosakos galūnę **-au** arba **-(i)ou**:

tėchochavės – meluoti → chochau	tėublavės – kabinti → ublau
tėdaravės – gąsdinti → darau	tėzumavės – burti → zumau
tėchačiovės – degti → chačiu	tėparniovės – balti → parniou
tėhaliovės – suprasti → haliou	

Antrosios asmenuotės veiksmažodžių liepiamosios nuosakos galūnę **-(i)a**:

tėpatias – tikėti → patia	tėurnias – skristi → urnia
tėbagas – dainuoti → baga	

Trečiosios asmenuotės veiksmažodžių liepiamosios nuosakos galūnę **-(i)ou**:

tu **khamliou** tu **sykliou**
jou adarik – ateik čia
pirijachou – liaukis
ukedėpė adathyr avri – nešdinkitės lauk
načarou paramarėsa, ali namar drė dumo barėsa – nešerk pyragu, bet ir nemušk per nugarą akmeniui
na jou dylyno – nebūk kvailas
javėn godziavėr – būkime protingi

Vartojama ir sudėtinė liepiamosios nuosakos forma, kai prieš veiksmažodį pridėdamos sutrumpintas **tėmėkes** – **mė, mėk**:

mėk na kharėl – **mė na kharėl** – tegul nešaukia, leisk nešaukti, nešauk

Dažnai dar sutrumpinama ir sakoma:

mė na khar (kirčiuotas na-) – tegu nešaukia	mė kharėl – tegu šaukia
mė bacht javėla tusa – te laimė būna su tavim	
mė chal, mė pjel – tegu geria, tegul valgo	
mėk jo butyr dava nakerėla – tegul jis to daugiau nedaro	
mė phadziol miro šero – te plyšta mano galva	
mė rozmar tut o bėng – tegul tave velnias griebia	
mė mar man o grumo – tegu mane trenkia perkūnas	

4. NETAISYKLINGŲ VEIKSMAŽODŽIŲ ASMENAVIMAS

Netaisyklingai asmenuojami šie veiksmažodžiai:

tėjavės – būti	tėlės – imti	tėmėrės – mirti	tėpėrės – kristi
tėmarės – mušti	tėdarės – bijoti	tėdživės – gyventi	tėbagas – dainuoti

tėsas – juoktis **tėlydžas** – nešti **tėchas** – valgyti **tėuštės** – keltis
tėkamės – mylėti **tėpijes** – gerti **tėuries** – rengti **tėbistrės** – užmiršti

Veiksmazodis **tėjavės** – būti, ateiti

ESAMASIS LAIKAS	BŪTASIS K. LAIKAS	BŪTASIS DAŽN. LAIKAS	TARIAMOJI NUOSAKA	BŪSIMASIS LAIKAS	GEIDŽIAMOJI NUOSAKA	LIEPIAMOJI NUOSAKA
<i>Mė som</i>	<i>somas</i>	<i>javavas, javjomas</i>	<i>tėjavou, tėjavjomas</i>	<i>javava</i>	<i>mėjavou mė, mėjavjomas mė</i>	-
<i>Tu san</i>	<i>sanas</i>	<i>javėsas, javjanas</i>	<i>tėjavės, tėjavjanas</i>	<i>javėsa</i>	<i>mėjavės tu, mėjavjanas tu</i>	<i>jou</i>
<i>Jo, joj sy, isy</i>	<i>sys, isys</i>	<i>javėlas, javjasas</i>	<i>tėjavėl, tėjavjasas</i>	<i>javėla</i>	<i>mėjavėl jo, mėjavjasas jo</i>	-
<i>Amė sam</i>	<i>samas</i>	<i>javasas, javjamas</i>	<i>tėjavas, tėjavjamas</i>	<i>javasa</i>	<i>mėjavas amė, mėjavjamas amė</i>	<i>javėn</i>
<i>Tumė san</i>	<i>sanas</i>	<i>javėnas, javnėsas</i>	<i>tėjavėn, tėjavnėsas</i>	<i>javėna</i>	<i>mėjavėn tumė, mėjavnėsas tumė</i>	<i>javėn</i>
<i>Jonė sy, isy</i>	<i>sys, isys</i>	<i>javėnas, javnėsas</i>	<i>tėjavėn, tėjavnėsas</i>	<i>javėna</i>	<i>mėjavėn jonė, mėjavnėsas jonė</i>	-

Veiksmazodis **tėkharės** – šaukti

ESAMASIS LAIKAS	BŪTASIS K. LAIKAS	BŪTASIS DAŽN. LAIKAS	BŪSIMASIS LAIKAS	TARIAMOJI NUOSAKA	GEIDŽIAMOJI NUOSAKA	LIEPIAMOJI NUOSAKA
<i>Mė kharou</i>	<i>khardziom</i>	<i>kharavas, khardziomas</i>	<i>kharava</i>	<i>tėkharou, tėkhardziomas</i>	<i>mėkharou, mėkhardziomas</i>	-
<i>Tu kharės</i>	<i>khardzian</i>	<i>kharėsas, khardzianas</i>	<i>kharėsa</i>	<i>tėkharės, tėkhardzianas</i>	<i>mėkharės, mėkhardzianas</i>	<i>khar</i>
<i>Jo, joj kharėl</i>	<i>khardzia</i>	<i>kharėlas, khardziasas</i>	<i>kharėla</i>	<i>tėkharėl, tėkhardziasas</i>	<i>mėkharėl, mėkhardziasas</i>	-
<i>Amė kharas</i>	<i>khardziam</i>	<i>kharasas, khardziamas</i>	<i>kharasa</i>	<i>tėkharas, tėkhardziamas</i>	<i>mėkharas, mėkhardziamas</i>	<i>kharėn</i>
<i>Tumė kharėn</i>	<i>khardė</i>	<i>kharėnas, khardėsas</i>	<i>kharėna</i>	<i>tėkharėn, tėkhardėsas</i>	<i>mėkharėn, mėkhardėsas</i>	<i>kharėn</i>
<i>Jonė kharėn</i>	<i>khardė</i>	<i>kharėnas, khardėsas</i>	<i>kharėna</i>	<i>tėkharėn, tėkhardėsas</i>	<i>mėkharėn, mėkhardėsas</i>	-

Veiksmažodžiai **tėlės** – imti ir **tėdės** – duoti

ESAMASIS LAIKAS	BŪTASIS K. LAIKAS	BŪTASIS DAŽN. LAIKAS	BŪSIMASIS LAIKAS
Mė lou, dou	lyjom, dyjom	lavas, davas, lyjomas, dyjomas	lava, dava
Tu lės, dėš	lyjan, dyjan	lėšas, dėšas, lyjanas, dyjanas	lėša, dėša
Jo, joj lėl, dėl	lyja, dyja	lėlas, dėlas, lyjasas, dyjasas	lėla, dėla
Amė las, das	lyjam, dyjam	lasas, dasas, lyjamas, dyjamas	lasa, dasa
Tumė lėn, dėn	lynė, dynė	lėnas, dėnas, lynėšas, dynėšas	lėna, dėna
Jonė lėn, dėn	lynė, dynė	lėnas, dėnas, lynėšas, dynėšas	lėna, dėna

Liepiamoji nuosaka:

tu **lė, dė** tumė **lėn, dėn** mė **lėl, dėl** mė **lėn, dėn**

Tariamoji nuosaka:

tėlou, tēdou mė **tėlyjomas, tēdyjomas** mė

tėlės, tēdės tu **tėlyjanas, tēdyjanas** tu

Geidžiamoji nuosaka:

mėlou mė **mēdou mė**

mėlyjomas amė **mėdyjomas amė**

Veiksmažodžiai, asmenuojami kaip **tėkharės**:

tėratkirės – nakvoti **tėcholiakirės** – pykinti **tėmrazkirės** – šaldyti

tėšutkirės – džiovinoti **tėlonkirės** – sūdyti

Veiksmažodžiai **tēmērės** – mirti, **tėpērės** – kristi asmenuojami kaip **tėkharės**, tik skiriasi bū-tasis kartinis laikas:

Bū-tasis kartinis laikas:

Mė **mėjom, pėjom** Amė **mėjam, pėjam**

Tu **mėjan, pėjan** Tumė **mėnė, pėnė**

Jo, joj **mėja, pėja** Jonė **mėnė, pėnė**

Liepiamoji nuosaka:

tu **mēr, pēr** – mirk, krisk

Veiksmažodis **tėdarės** – bijoti asmenuojamas kaip **tėkharės**, tik skiriasi bū-tasis kartinis laikas:

Bū-tasis kartinis laikas:

Mė **darandyjom** Amė **darandyjam**

Tu **darandyjan** Tumė **darandynė**

Jo, joj **darandyja** Jonė **darandynė**

Šis veiksmažodis, nors priklauso pirmajai asmenuotei, bū-tajame kartiniame laike asmenuoja-mas kaip veiksmažodžiai su galūnėmis **-as, -(i)as**: (kaip veiksmažodis **tėpatias** – tikėti).

Tėčivės – pilti. Asmenuojant galūnės lieka tokios pat kaip veiksmažodžio **tėkharės** – šaukti:
čivou – pilu **čivdziom** – pyliau **čiv** – pilk

tėdživės – gyventi. Asmenuojamas kaip **tėčivės**, tik būtajame kartiniame laike atsiranda priesaga **-vd-**

Būtašis kartinis laikas:

Mė **dživdziom** Amė **dživdziam**

Tu **dživdzian** Tumė **dživdlė**

Jo, joj **dživdzia** Jonė **dživdlė**

tėbagas – dainuoti, **tėsas** – juoktis asmenuojami kaip **tėpatias**, **tėprastas**, tik būtajame kartiniame laike atsiranda priesaga **-nd-** (vietoj **-ndyj-**)

Būtašis kartinis laikas:

Mė **bagandziom, sandziom** Amė **bagandziam, sandziam**

Tu **bagandzian, sandzian** Tumė **bagandlė, sandlė**

Jo, joj **bagandzia, sandzia** Jonė **bagandlė, sandlė**

Liepiamoji nuosaka:

sa – juokis **sanpė** – juokitės **mė salpė** – tegul juokiasi

tėlydžas – nešti. Nuo kitų veiksmažodžių su galūne **-as** taip pat skiriasi būtašis kartinis laikas:

Būtašis kartinis laikas:

Mė **lydžijom** Amė **lydžijam**

Tu **lydžijan** Tumė **lydžinė**

Jo, joj **lydžija** Jonė **lydžinė**

tėchas – valgyti

Būtašis kartinis laikas:

Mė **chajom** Amė **chajam**

Tu **chajan** Tumė **chanė**

Jo, joj **chaja** Jonė **chanė**

Liepiamoji nuosaka:

Tu **cha** – valgyk **mė chal** – tegul valgo **chante** – valgykite

tėuštės – keltis

ESAMASIS LAIKAS	BŪTASIS K. LAIKAS	BŪTASIS DAŽN. LAIKAS	BŪSIMASIS LAIKAS
Mė uštou	uštyjom	uštavas	uštava
Tu uštės	uštyjan	uštėsas	uštėsa
Jo, joj uštėl	uštyja	uštėlas	uštėla
Amė uštas	uštyjam	uštąsas	uštąsa
Tumė uštėn	uštynė	uštėnas	uštėna
Jonė uštėn	uštynė	uštėnas	uštėna

Liepiamoji nuosaka:

ušty – kelkis **uštėn** – kelkitės **mė uštėl, mė uštėn** – tegu keliasi

tėkamės – mylėti, norėti

ESAMASIS LAIKAS	BŪTASIS K. LAIKAS	BŪTASIS DAŽN. LAIKAS	BŪSIMASIS LAIKAS
Mė kamom	kamjom	kamamas	kamava
Tu kamės	kamjan	kamėsas	kamėsa
Jo, joj kamėl	kamja	kamėlas	kamėla
Amė kamas	kamjam	kamasas	kamasa
Tumė kamėn	kamlė	kamėnas	kamėna
Jonė kamėn	kamlė	kamėnas	kamėna

Liepiamoji nuosaka:

kam – mylėk **kamėn** – mylėkite**mė kamėl** – tegul myli **mė lava tėkamom** – aš mylėsiu**tėdžinės** – žinoti*Esamasis laikas* *Būtasies kartinis laikas*Mė **džinou** **džindziom**Tu **džinės** **džindzian**Jo, joj **džinėl** **džindzia**Amė **džinas** **džindziam**Tumė **džinėn** **džindlė**Jonė **džinėn** **džindlė**

Tariamoji nuosaka:

mė lava tėdžinou – aš žinosiu

Liepiamoji nuosaka:

džin – žinok **mė džinėl** – tegu žino**tėjavės** – būti, **tėlės** – imti, **tėdžas** – eiti

ESAMASIS LAIKAS	BŪTASIS K. LAIKAS	BŪTASIS DAŽN. LAIKAS	BŪSIMASIS LAIKAS
Mė som, lou (<i>imu</i>), džou	somas, lyjom (<i>ėmiau</i>), gijom	javjomas, lavas (<i>imdavau</i>), džavas	javava, lava (<i>imsiu</i>), džava
Tu san, lės, džas	sanas, lyjan, gijan	javjanas, lėsas, džasas	javėsa, lėsa, džasa
Jo, joj isy, sy, lėl, džal	isys, sys, lyja, gija	javjasas, lėlas, džalal	javėla, lėla, džala
Amė sam, las, džasa	samas, lyjam, gijam	javjamas, lasas, džalal	javasa, lasa, džasa
Tumė san, lėn, džan	sanas, lynė, ginė	javnėsas, lėnas, džanas	javėna, lėna, džana
Jonė isy, sy, lėn, džan	isys, sys, lynė, ginė	javnėsas, lėnas džanas	javėna, lėna, džana

dža – eik **mė džal** – tegul eina **džan** – eikite **mė džan** – tegul eina

Šių veiksmažodžių netaisyklingas yra būtasis kartinis laikas:

tēmērės – mirti	tēdarēs – bijoti	tēbagas – dainuoti
tēsaspē – juoktis	tēkamēs – mylėti	

Mē	mējom	darandyjom	bagandziom	sandziom	kamjom
Tu	mējan	darandyjan	bagandzian	sandzian	kamjan
Jo, joj	mēja	darandyja	bagandzia	sandzia	kamja
Amē	mējam	darandyjam	bagandziam	sandziam	kamjam
Tumē	mēnē	darandynē	bagandlē	sandlē	kamlē
Jonē	mēnē	darandynē	bagandlē	sandlē	kamlē

5. SUDĖTINIAI VEIKSMAŽODŽIŲ LAIKAI

Sudėtiniai veiksmažodžių laikai padaromi iš dviejų veiksmažodžių, kurių vienas gali būti neasmenuojamas, o kitas kaitomas kaip įprasta.

Sudėtiniai veiksmažodžių laikai padaromi su pagalbinio veiksmažodžiu **tėjavēs** (būti), pridedant dalyvį, padarytą iš asmenuojamojo veiksmažodžio:

tėjavēs suto – miegoti (būti miegančiam)

Mē	som suto, suty	somas suto, suty	javava suto, suty
Tu	san suto, suty	sanas suto, suty	javēsa suto, suty
Jo, joj	sy suto, suty	isys suto, suty	javēla suto, suty
Amē	sam sutē	samas sutē	javasas sutē
Tumē	san sutē	sanas sutē	javēna sutē
Jonē	sy sutē	sys sutē	javēna sutē

Mē	javavas suto, suty	javjomas suto, suty
Tu	javēsas suto, suty	javjanas tu suto, suty
Jo, joj	javēlas suto, suty	javjasas jo suto, joj suty
Amē	javasas sutē	javjamas amē sutē
Tumē	javēnas sutē	javnēsas tumē sutē
Jonē	javēnas sutē	javnēsas jonē sutē

Mē	tėjavou mē suto, suty	tėjavjomas mē suto, suty
Tu	tėjavēs tu suto, suty	tėjavjanas tu suto, suty
Jo, joj	tėjavēl jo suto, joj suty	tėjavjasas jo suto, joj suty
Amē	tėjavas amē sutē	tėjavjamas amē sutē
Tumē	tėjavēn tumē sutē	tėjavnēsas tumē sutē
Jonē	tėjavēn jonē sutē	tėjavnēsas jonē sutē

Mē	mējavou mē suto, suty	mējavjomas mē suto, suty
Tu	mējavēs tu suto, suty	mējavjanas tu suto, suty
Jo, joj	mējavēl jo suto, joj suty	mējavjasas jo suto, joj suty
Amē	mėjavas amē sutē	mējavjamas amē sutē
Tumē	mējavēn tumē sutē	mējavnēsas tumē sutē
Jonē	mējavēn jonē sutē	mējavnēsas jonē sutē

Veiksmažodžių sudėtiniai laikai padaromi ir su pagalbiniais veiksmažodžiais **tėlės** – imti. Tuomet asmenuojamas ir veiksmažodis **tėlės**, ir antrasis veiksmažodis:

Mė	lava tēkharou – aš šauksiu (aš imsiu šaukti)	lava tēdžiou – eisiu
Tu	lēsa tēkharēs – tu šauksi	lēsa tēdžas – eisi
Jo, joj	lēla tēkharēl – jis, ji šauks	lēla tēdžal – eis
Amė	lasa tēkharas – mes šauksime	lasa tēdžas – eisime
Tumė	lēna tēkharēn – jūs šauksite	lēna tēdžan – eisite
Jonė	lēna tēkharēn – jie šauks	lēna tēdžan – eis

Mė	lou tēnašou – aš imu bėgti	lyjom tēnašou – aš ėmiau bėgti	lava tēnašou – aš imsiu bėgti
Tu	lēš tēnašēs	lyjan tēnašēs	lēsa tēnašēs
Jo, joj	lēl tēnašēl	lyja tēnašēl	lēla tēnašēl
Amė	las tēnašas	lyjam tēnašas	lasa tēnašas
Tumė	lēn tēnašēn	lynē tēnašēn	lēna tēnašēn
Jonė	lēn tēnašēn	lynē tēnašēn	lēna tēnašēn

Būtašis dažninis laikas:

Mė **lavas tēnašou**, tu **lēsas tēnašēs** – imdavau bėgti, tu imdavai bėgti

Mė **lyjomas tēnašou**, tu **lyjanas tēnašēs**, **tēlavas mė tēnašou** – imčiau bėgti

tėlyjomas mė tēnašou, **mėlavas tu tēnašēs** – kad imtum bėgti

mėlyjomas tu tēnašēs

Liepiamoji nuosaka:

tu **lē tēnašēs**, tumė **lēn tēnašēn**, mė **našēn**.

Asmenuojant veiksmažodžius **hondzia tēdēs** – atsidusti, **godly tēdēs** – šaukti, kaitomi tiksliai pagalbiniai veiksmažodžiai **tēdēs**, **tēdžas**, **tėgazdēs**:

Jo **godly dėja** – jis sušuko (jis davė šauksmą)

Jo **dyja hondzia** – jis atsikvėpė

Jonė **gazdynė o sabė** – jie ėmė juoktis (jie pakėlė juoką)

Romų kalboje dažnai vartojamos tokios formos:

javėn godziavēr – būkim protingi (eikime protingi)

godly tēdēs – šaukti (duoti garsą)

andrė tēdēs – drausti (priešingai duoti)

Kartais sakoma:

mėjom tēpjou – miriau, kaip norėjau gerti

mėja tēchal – siaubingai norėjo valgyti, (mirė, kaip norėjo valgyti)

mėnė tēsovėn – labai norėjo miegoti, (mirė, kaip norėjo miegoti)

mėrla tēšunėn – miršta, kaip nori klausyti.

6. SUDURTINIAI VEIKSMAŽODŽIAI

Sudurtiniai veiksmažodžiai yra sudaryti iš dviejų šaknų – daiktavardžio ir veiksmažodžio

tėkerės – daryti šaknų (pakitusiu šaknies balsiu **-kirės**) su galūne:

tėchasiakirės – žudyti (pražūtį daryti)

tėcholiakirės – pykinti (pyktį daryti)

tėbarvaliakirės – turtinti, daryti turtingą

tėsykliakerės – mokyti, daryti mokytu

Šie veiksmažodžiai asmenuojami kaip **tėkerės**.

7. VEIKSMAŽODŽIŲ PRIEŠDĖLIAI

Priešdėliai romų kalboje yra skolinti iš kitų kalbų:

at-	tėatvaizdinės – atvaizduoti, tėatspejinės – atspėti
do-	tėdoripirėspė – prisiminti, tėdoprinčkirės – pripažinti
nu-	tėnuhuridės – nurengti, tėnutyrdės – nutraukti
pa-	tėpadorėsės – gauti, tėpamožinės – padėti
piri-	tėpiriduminėspė – persigalvoti, tėpirinašės – perbėgti
pod-	tėpodrikirės – palaikyti, tėpoduchtės – pašokti, tėpoduchtylės – pagauti
po-	tėpokalios – pajuoduoti, tėposovės – pamiegoti
pri-	tėpribarjos – priaugti, tėpribarjakirės – priauginti
pro-	tėprobagas – perdainuoti, tėprodžas – pereiti
pšė-, pšy-	tėpšėhuriespė, tėpšyhuriespė – persirengti, tėpšėvitrinės – vėdinti
ros-, roz-	tėroschačios – įsiskarščiuoti, tėrozuries – nusirengti
s-	tėskinės – supirkti, tėskerės – padaryti, tėsbagas – sudainuoti
ub-, up-, ob-, op-	tėubrodės – apieškoti, tėubbarios – apaugti, ubbutiakirdo – apdirbtas, tėubrakirės – tėobrakirės – apkalbėti, tėubbarios – apaugti, tėubbariakirės – apauginti, tėubbutiakirdo – apdirbtas, tėupkalios – apjuoduoti
ud-, ut-, ot-	tėudmėkės, tėutmėkės – tėotmėkės – atleisti, tėudnašės – nubėgti, tėutvaizdinės, tėotvaizdinės, tėatvaizdinės – atvaizduoti
u-	tėumarės – užmušti, tėumėkės – paleisti, tėudėspė – pasiduoti
vi-	tėvidėspė – išsiduoti, vidumindo – išgalvotas, vikerado – išvirtas
vz-	tėvzdykhės – pažvelgti, tėvzripirės – prisiminti
za-	zabistyrdo – pamirštas, tėzabašės – suloti, zacemnenije – sutema, tėzachas – užvalgyti, zachido – užpiltas, zachurdo – užmestas

Darant bendratį, jos formantas **tė-** pridedamas priešdėlinio veiksmažodžio pradžioje:

tė-**ut**-dės – atiduoti

tė-**roz**-dės – išdalyti

tė-**vi**-dės – išduoti

tė-**piri**-dės – perduoti

tė-na-**piri**-dės – neperduoti

NEASMENUOJAMOSIOS VEIKSMAŽODŽIŲ FORMOS

DALYVIS

DALYVIS – tai veiksmažodžio forma, turinti būdvardžio ypatybių. Romų kalbos dalyvis nekaitomas laikais. Asmenuojant dalyvis vartojamas reikšti veiksmažodžių būtojo kartinio laiko daugiskaitos II ir III asmenims. Dalyvis pasako iš veiksmo kylančią daikto ypatybę, vartojamas su vardažodžiais ir su jais derinamas. Tai būdvardžiui būdingas požymis, ir dalyvio galūnės tokios pat, kaip būdvardžių:

Vienaskaitos vyriškosios giminės galūnė **-o**, moteriškosios **-a, -i, -y**.

Daugiskaitos **-ē** galūnė yra bendra abiem giminėms:

tērdo – stovintis **tērdy** – stovinti **tērdē** – stovintys

suto – miegantis **suty** – mieganti **sutē** – miegantys

bēšto – sėdintis **bēšty** – sėdinti **bēštē** – sėdintys

Dalyviai turi šias priesagas:

-dl- **džindlo** – žinomas **sphandlo** – surištas **kindlo** – pirktas

-l- **khoslo** – nušluostytas **schalo** – suvalgytas **bēšlo** – sėdintis

-d- **tatiardo** – pašildytas **mardo** – muštas **džangado** – žadintas

-n- **dyno** – duotas **lyno** – imtas **pino** – gertas

lydžino – neštas

-t- **bēšto** – sėdintis **suto** – miegantis

Dažnai dalyviai vartojami kartu su pagalbinio veiksmažodžiu *būti*.

Mė **som tērdo** – aš esu stovintis, aš stoviu

Tu **san suto** – tu esi miegantis, tu miegi

Joj **sy pašly** – ji guli

Tumė **tērdē san** – jūs stovite

Mė **somas tērdo** – aš stovėjau

Tu **sanas suto** – tu miegojai

Amė **somas bēštē** – mes sėdėjome, mes buvome sėdintys

Dalyviai laikais nekaitomi.

Jonė tērdē paš brėza – galime suprasti, jog *jie stovėjo, stovi ir stovės prie beržo*

Bet jei dalyvis vartojamas žodžių junginyje, laikas priklauso nuo pagalbinio veiksmažodžio:

Mė **som tērdo** – aš esu stovintis

Mė **somas tērdo** – aš buvau stovintis

Mė **java tērdo** – aš būsiu stovintis

Jei pagalbinis veiksmažodis praleidžiamas, dalyvis yra esamojo laiko:

Jo **bēšlo** – jis stovi

Joj **suty** – ji miega

Amė **nasvalē** – mes sergame

Jei trumpinant sakinį praleidžiamas asmeninis įvardis, asmenį galima nustatyti iš pagalbinio veiksmažodžio galūnės.

suto somas – aš miegojau

pašly sys – ji gulėjo

têrdê samas – mes stovėjome

pašlê sam – mes gulime

Dalyviai dažnai vartojami kaip būdvardžiai ir daiktavardžiai:

džindlo – pažįstamasis **kamlo** – mylimasis **têrdo** – stovintysis

chochado – melagis **suto** – miegantysis

Kartais dalyviai sakinyje yra vartojami be daiktavardžių, išlaikydami buvusio dviejų žodžių (dalyvio ir daiktavardžio) junginio reikšmę: **tyrdëny** – traukiama – ta, kuri yra traukiama – cigaretė, **londuny** – sūdyta – ta, kuri yra sūdyta – silkė, **mardo** – muštas – rublis, litas.

Yra dalyvių su priesagomis **-im-**, **-ym-** ir galūne **-ê**. Tokie dalyviai nekaitomi.

Lêskiro muj obchachimê khamësa (V.P.) – Jo veidas įdeges saulėje.

Dadoro sbanskimê phuripnastyr (V.P.) – Tėvelis sulinkęs nuo senatvės.

Palso jonê zdumimêpê rakirdê duj dženê (V.P.) – Kodėl jie dviese susimąstę kalbasi.

Bicicol, syr vari kon to bêtê (V.P.) – Rodos, kad kažkas sėdi.

Paš mandê isys bêtšly čhajori – Prie manęs sėdėjo mergaitė.

PADALYVIS, PUSDALYVIS

Romų kalboje **PADALYVIAI/ PUSDALYVIAI** vartojami retai.

Asmeniniame sakinyje padalyvis rodo kito veikėjo atliekamą antraeilį veiksmą:

Ponasvaladyji dake, čhavo jačjapê siemiakro šëro – Susirgus motinai berniukas tapo šeimos galva.

Vilicindoj samaliososke, jarkes svietyndzia kham – Lėktuvui išskrendant švietė ryški saulė.

Antraeilį veiksmą atliekantis veikėjas reiškiamas naudininku.

Beasmeniniame sakinyje ši veiksmažodžio forma atitinka lietuvių padalyvį:

Nasvaladyji čhe têtžas kê doktoros – susirgus reikia eiti pas gydytoją.

Pusdalyviai/padalyviai nekaitomi:

bêtšindoj – sėdėdamas, sėdėdama, sėdėdami, sėdėdamos

nakami – nenorėdamas, nenorėdama, nenorėdami, nenorėdamos

Vigiji čhavo pozabistyrdzia tepochas – Išeidamas berniukas pamiršo pavalgyti.

Vigiji čhaj pozabistyrdzia tepochas – Išeidama mergaitė pamiršo pavalgyti.

Vigiji čhaja i čhavê pozabistyrdê tepochas – Išeidami berniukai ir mergaitės pamiršo pavalgyti.

Pusdalyviai/padalyviai daromi iš veiksmažodžio bendraties kamieno, pridodant priesagą **-indoj-** ir kirčiuotą galūnę **-i**. Šios formos veiksmažodžiai į lietuvių kalbą verčiami ir kaip padalyviai, ir kaip pusdalyviai:

bėšindoj – sėdint, sėdėdamas **našindoj** – bėgant, bėgdamas

pasindoj – gulint, gulėdamas **tėrdindoj** – stovint, stovėdamas

dykhji – žiūrint, žiūrėdamas **vigiji** – išeinant, išeidamas

Padalyvių galūnė **-oj** kartais tariama **-uj**: **bėšinduj, tėrdėnduj**.

Padalyviai dažnai vartojami su neigiamuoju priešdėliu **na-**:

nachaji – nevalgant, nevalgydamas **nakami** – nenorint, nenorėdamas

namori – nesiprausęs, nesiprausiant **napiji** – negeriant, negerdamas

nasuvi – nemiegant, nemiegodamas

Mė nasciom piji šylalo ratuno vozducho i čiuc čiupindoj hēha (V.P.) – Aš bėgau gerdamas šaltą ryto orą ir vos jausdamas kojas.

Čiuc potyrdyji hēra mė javjom khērē (V.P.) – Grįžau vos pavilkdamas kojas.

Psirou po phu rodyji dromoro (V.P.) – Vaikštau po žemę ieškodamas kelelio.

Tradėndoj dromēca amē tasadziam pilostē (V.P.) – Važiudami mes skendome dulkėse.

PRIEVEIKSMIS

PRIEVEIKSMIS – kalbos dalis, rodanti veiksmo ypatybę arba aplinkybę. Prieveiksmiais pasakome, kaip, kur kada, kiek kartų, kodėl vyksta atliekamas veiksmas.

Prieveiksmiai pagal reikšmę skirstomi į **būdo, laiko, vietos, kiekybės** ir **priežasties** prieveiksmius.

SKYRIUS	ATSAKO Į KLAUSIMUS	PAVYZDŽIAI
Būdo	kaip, kuriuo būdu?	zoralės, dukhalės, fui, sygi
Laiko	kada, kuomet, kuriuo laiku?	ranės, tardės, tasia, dadyvės
Vietos	kur, kame, kurioje vietoje?	dur, pašės, odoj, adėj
Kiekybės	kiek?	but, duj molia, nabut
Priežasties	kodėl, dėl ko?	na pomysli, pal dava, naprasnės

BŪDO PRIEVEIKSMIAI

chyrės – gudriai **adziake** – šitaip **nizkės** – žemai **kadziake** – anaip

naadziake – kitaip **lėtnės** – iš lėto **čačės** – iš tiesų **lačo, lačhės, hojnės** – gerai

fui, fuipės – blogai **izbit** – labai **srazu** – iš karto **potichėnkes** – tyliai

sygi – greit **lokhės** – lengvai **rezkes** – staiga **pharo, pharės** – sunku

jekhatyr – iš karto **našty** – negalima **mamuj** – tiesiai **manušvarės** – žmogiškai

uchlistės – raitomis **pėzal** – pėsčiomis **syr** – kaip **avri hērēna** – aukštyn kojomis

LAIKO PRIEVEIKSMIAI

Kana – dabar	nikedy – niekada	kedy – kada
potom – paskui	hara – seniai	dadyvės – šiandien
tasia – vakar	tasia – rytoj	sygi – greitai
paštasia – poryt	syr kedy – kartais	dabērš – šiemet
odobērš – pernai	vras – tuoj	paltasia – užvakar

VIETOS PRIEVEIKSMIAI

nadur – arti	dur – toli	adėj – čia
odoj – ten	odorik – į ten	darik – į čia
kaj – kur	karik – į kur	kacyr – iš kur
durėdyr – iš toli	maškir – tarp	nikaj – niekur
avri – laukan	ando čačo – dešinėn	pē čači – į dešinę
pē zėro – į kairę	pašo, paš – šalia	

KIEKYBĖS PRIEVEIKSMIAI

but – daug	nabut – nedaug	dj dženē – dviese
paš – pusiau	dakicy – tiek	

Priešdėlis **za-** (liet. **per-**) atitraukia kirtį iš žodžio kamieno į žodžio pradžią:

zabut – perdaug **zaizbit** – perdaug (perlabai)

Dava raduma posykadziapē zabut krotko – Šis džiaugsmas buvo perdaug trumpas.

Isys zaizbit ciches i chačkirdēs – Buvo perdaug tylu ir karšta.

PRIEŽASTIES PRIEVEIKSMIAI

pomyšnē – tyčia	napomyšnē – netyčia	soske – kodėl
pro choly – iš pykčio	pro sabnastē – iš juoko	paldava – todėl

Prieveiksmiai daromi iš būdvardžio kamieno pridėdant priesagą/formantą **-ēs**:

mišto → mištēs – gerai	hojno → hojnēs – gerai	lačo → lačhēs – gerai
tato → tatēs – šiltai	sastēs – sveikai	dukhalēs – skaudžiai
zoralēs – stipriai	pharēs – sunkiai	

Yrarieveiksmių su kitokiomis priesagomis:

fui – blogai **hara** – seniai **sygi** – greitai **tasia** – rytoj

Dažnai kaiprieveiksmiai yra vartojami ir būdvardžiai:

mišto – geras, gerai **lačo** – geras, gerai **čačo** – teisingas, teisingai
šukar – gražus, gražiai **fedėdyr** – gražesnis, gražiau **sygedyr** – greitesnis, greičiau

Prieveiksmiai kaitomi tik **laipsniais**. Kaip ir būdvardžiai,rieveiksmiai turi **nelyginamąjį, aukštesnįjį ir aukščiausiaiįjį** laipsnius.

Aukštesnysisrieveiksmių laipsnis, kaip ir būdvardžių, padaromas iš nelyginamojo laipsniorieveiksmio pridėdant priesagas **-edyr, -ėdyr**.

syg-edyr – greičiau **šukar-ėdyr** – gražiau

Aukščiausiasis prieveiksmių laipsnis yra padaromas prie aukštesniojo laipsnio prieveiksmio pridant priešdėlį **naj-**:

naj-šukaredyr – gražiausiai **naj-sygedyr** – greičiausiai

Dažnai vartojamas skolinys iščo (rusų k. **dar**): **iščo sygi** - dar greičiau

Taip pat aukščiausiasis laipsnis yra padaromas prie aukštesniojo laipsnio prieveiksmio pridant žodį **sarēstyr** arba **sarēndyr** – iš viso arba iš visų:

hučedyr sarēstyr – aukščiau už viską **hučedyr sarēndyr** – aukščiausiai iš visų

PRIELINKSNIS

PRIELINKSNIS – nesavarankiška kalbos dalis, parodanti vardažodžių – daikto ar asmens – santykį su kitais žodžiais. Prielinksnių romų kalboje nedaug. Su prielinksniais vartojami vardininko linksnio vardažodžiai.

Prielinksniai **ky, kē, ko** – *pas* verčiant į lietuvių kalbą reikalauja galininko:

kē tu – pas tave

ky pē – pas save

ko dad – pas tėvą

jou **kē** mē – eik pas mane

mē somas **kē** joj – aš buvau pas ją

jonē psirēna **piro** gau – jie vaikšto po kaimą

jonē javēna **ko** tumē – jie ateis pas jus

dža **pal, palo** murš – eik už vyro

ando khēr – name

angil khēr – prieš namą

tēl skamind – po stalu

ču **prē, pē, po** skamind – dėk ant stalo

drē, dro vēš – per mišką

Prielinksniai **žyk, žyko, žynko** – *iki* verčiant į lietuvių kalbą reikalauja kilmininko:

žyko šēro – iki galvos

žynko khēr – iki namų

žyk adava – iki šito

žyko tasia – iki rytojaus

Prielinksnis **vaš** reikalauja naudininko:

vaš mange – man, **vaš** romēnge – romams

Lietuvių prielinksniai **nuo** ir **iš** romų kalboje atitkmenų neturi, juos atitinka daiktavardžio, būdvardžio, įvardžio, skaitvardžio vienaskaitos ir daugiskaitos kilmininkas:

nuo – gyviems daiktams

dadēstyr – nuo tėvo

manušēndyr – nuo žmonių

iš – negyviems daiktams

kaštēstyr – iš pagalio

Kaunastyr – iš Kauno

Prielinksnių **su** atitinka vardažodžio įnagininkas:

romēsa – su vyru

romēnca – su vyrais

Prielinksnis **paš** ir **maškir** romų kalboje vartojamas su daiktavardžio vietininku. Į lietuvių kalbą verčiamas reikalauja galininko:

paš amēndē – pas mus

paš lēstē – pas jį

paš dadēstē – pas tėvą

makir manušēndē – tarp žmonių

Prielinksnis **bi** – (liet. **be**), vartojamas prieš daiktavardį, tampa jo priešdėliu:

bidadėskiro – be tėvo, betėvis **biromėskiri** – be vyro, bevyrė, našlė

bičhavėngiri – be vaikų, bevaikė **bilovėngirė** – be pinigų, neturintys pinigų

bivastėngirėnge – berankiams (be abiejų rankų)

bivastėskiro – berankis (be vienos rankos)

bihėrėngirėn – bekojis (be abiejų kojų)

Jeigu prielinksnis **bi** vartojamas su įvardžiu, išlieka atskirų žodžių junginys:

bi miro – be manęs **bi adalėskiro** – be šito

JUNGTUKAS

JUNGTUKAS – nesavarankiška kalbos dalis, jungianti žodžius arba sakinius. Dažniausiai vartojami šie jungtukai:

tė – kad, jeigu	sy – kaip	so, šo – ką	pal so – kodėl	i – ir
soske – kodėl	kaj – kodėl	da – juk	ali – betgi	to – tai
choc, choč – nors	paldava – todėl	nas – nes	pal adava – dėl to, todėl, kad	

Vyresnio amžiaus arba kitų tarmių romai dar vartoja jungtuką **thaj** – ir

JAUSTUKAS

JAUSTUKAS – nesavarankiška kalbos dalis, suteikianti sakiniui ar žodžių junginiui papildomą emocinį atspalvį:

nė – na **nuka, nėka** – na **avri** – lauk, laukan **štyl!** – tylos!

krik – šalin **dykh** – štai kaip, žiūrėk **uchtyla!** – gana!

mėjam – siaubas (mes mirštame) **mėjom** – siaubas (aš miriau)

chasyjam – siaubas (mes pražuvę) **mėrava** – siaubas (mirštu)

DALELYTĖ

DALELYTĖ – nesavarankiška kalbos dalis, suteikianti sakiniui ar žodžių junginiui papildomų prasminių atspalvių:

iščio – dar **užė** – jau **sokaj** – lyg **ni** – nė, nei

na – ne **čiuc** – vos **nė** – taip **jebach** – vis tiek

fėn, fėnciuk – tik

ROMŲ KALBOS YPATUMAI

Romų kalba, kaip ir kitos kalbos, nuolat kinta, nuolat papildoma tarptautiniais ar kitų kalbų žodžiais. Romai nuolat pasidaroma reikalingus žodžius, paties žodžio kamieną skolindamiesi iš tos kalbos, kurią vartoja savo gyvenamojoje vietovėje, pridėdami savo priešdėlius, priesagas ir galūnes. Taip atsiranda žodžiai, kurių ne romas ir nesupranta.

Pvz., reikia pasakyti žodį **susitvarkyti**.

Imama lietuviško žodžio šaknis **-tvark-**, pridedamas priešdėlis **s-**, priesaga **-in-**, galūnė **-ės**, san- gražos dalelytė **-pė** ir bendračiai reikšti priešdėlis **tė-**. Gaunamas veiksmažodis **tė-s-tvark-inės-pė**.

Mė **stvarkindziompė** – aš susitvarkiau

Tumė **stvarकिनēnapė** – jūs susitvarkysite

Joj **stvarकिनēlapė** – ji susitvarkys

Tu **spraščindzianpė** – tu atsisveikina

Tu **atspejindzian** – tu atspėjai

Taip romai vartoja skolinius iš kitų kalbų:

duдка, duđinka, dugno, rakščio, atostogi, slučajo

Skoliniai dažnai tariami įvairiai:

gosc – gošč

dži – odzi

filatin – filacin

pšehurispė – pšyhurispė

kimin – timin

tavaro – tovaro

zuralo – zoralo

Kartais net sunku suprasti, ar labiau vartotinas priešdėlis **piri-** ar **pere-** (**piridžas, peredžas**), **ud-** ar **od-**, **ut-** (**udmėkės, odmėkės, utmėkės**).

Jei žodis, pasiskolintas iš rusų kalbos, turi dvigubą **n**, tai ir romų kalboje tariama dviguba **n**.

strannės – keistai, **pastajannės** – nuolatos

Du priebalsiai būna ir po priešdėlio:

Tėuttyrdės – atitraukti

tėubbarios – apaugti

tėuttradės – atvažiuoti

Romų kalba yra labai turtinga, tas pats žodis turi daug sinonimų:

begėdis – **biladžavo, biladžaibnaskiro, biladžaibnytko, biladžavėngo**

baimė – **dar, daripėn, stracho**

akiniai – **jakhitko, nakhitko, nakhitkirja, vočki**

aklas – **kororo, bijakhėskiro, bijakhėngiro**

apsigalvoti – **obduminėspė, ubduminėspė, rozduminėspė, piriduminėspė**

patikti – **tėkamėspė, tėpatikinėspė, tėponravinėspė**

atrodo – **zdaise, zdainėl, zdaimpė**

moteriškas – **džiuvlytko, džiuvliakano**

darbininkas – **butiakiro, butiarno, butybnaskiro, butiari**

Dažnai (gal dėl fonetinių pakitimų) esamojo laiko veiksmažodžių galūnėje pridedama **a**, ir ši forma sutampa su būsimojo laiko formomis:

Pašo khēroro chala syvo grastoro (T.B.) – Prie namelio ėda bėras žirgelis.

Palė vokna rat psirėla (T.B.) – Už langų naktis vaikšto.

Nikon nasykavėlėpės (T.B.) – Niekas nesirodo.

Balval cholisola, riskirėla cocha (T.B.) – Vėjas pyksta, drasko kailinėlius.

Parnė cėrcha gau uščakirėla (T.B.) – Balta staltiesė kaimą dengia.

Būsimojo laiko vienaskaitos trečiojo asmens ir daugiskaitos antrojo ir trečiojo asmens veiksmažodžiai trumpinami:

kharla, kharna – šauks (vietoj **kharėla, kharėna**)

rakirla, rakirna – kalbės (vietoj **rakirėla, rakirėna**)

marla, marna – muš (vietoj **marėla, marėna**)

darla, darna – bijos (vietoj **darėla, dalėna**)

Trumpinimų pasitaiko ir kitur. Sakoma:

sy šyl – šalta (vietoj **sy šylalo**)

mri, mrė – mano (vietoj **miri, mirė**)

cholynaki – pikta (vietoj **cholynakiri**)

doj – ten (vietoj **odoj**)

butyr – daugiau (vietoj **butėdyr**)

dukh – skausmas (vietoj **dukhipėn**)

zor – jėga, stiprybė (vietoj **zoralypėn**)

Ypač dažnai trumpinamos būsimojo laiko formos:

nunaša i nujana – nubėgsiu ir nunešiu (**nunašava i nujanava**)

kera – darysiu (**kerava**) **phėna** – sakysiu (**phėnava**) **sykliola** – mokysis (**sykliovėla**)

Mėgstama trumpinti ir žodžių gale:

phuv – **phu** – žemė

bacht – **bach** – laimė

bryšynd, (bryšynt) – **bryšyn** – lietus

čhuv – **čhu** – dėk

guruv – **guru** – jautis

jekh – **jek** – vienas

ričh – **rič** – meška

Veiksmažodžių būsimojo laiko daugiskaitos pirmojo asmens galūnėse dažnai pridedama **m**:

Amė bukvy počhinasam tasia (T.B.) – Mes raides parašysim rytoj.

Amė poginasam tasia (T.B.) – Mes paskaitysim rytoj.

Dažnai tas pats žodis tariamas skirtingai, garsą **t** paverčiant **c** arba įterpiant raidę **z**:

patios – **pacios** – tikėti

ratkirės – **rackirės** – nakvoti

stiana – **sciana** – siena

angrusty – **angruscy** – žiedas

cvietinėl – **cviecinėl** – žydi

dvainiaty – **dzvainiaty** – dvynekai

Skirtingai tariami būtojo kartinio laiko veiksmažodžiai:

tasadziom – **tasadžiom** – skendau

gėradziom – **gėradžiom** – slėpiau

khardzian – **khardžian** – šaukei

džindzia – **džindžia** – žinojo

Gal nusižiūrėjus į lietuviškąją sangrąžos dalelytę, dažnai romų kalbos sangrąžos dalelytė **-pė** tariama **-pės**:

Syr počhuvėsapės, adzia visovėsapės (T.B.) – Kaip pasiklosi, taip išsimiegosi.

Zasuciapės i upėja dė pani (T.B.) – Užmigo ir įkrito į vandenį.

Prachosa bajinėnpės čhavorė (T.B.) – Su smėliu žaidžia vaikai.

Iš veiksmažodžių padaryti daiktavardžiai su galūne **-ibēn** dažnai tariami **-ipēn, -ybēn, -ypēn**. Jų vartojimas yra lygiareikšmis. Dažnai mėgstama vartoti trumpinant: **-ibē, -ipē, -ybē, -ypē**:
otmēkibēn – otmēkipēn – otmēkibē – otmēkipē (atostogos)
kamlybēn – kamlypēn – kamlybē – kamlypē (meilė)

MALDOS *Paciorja*

AMARO DAD

Amaro Dad, savo isy po bolybēn,
mē javēl svēnto Tyro lau,
mē javēl Tyro kralysko,
mē javēl Tyro kam,
syr po bolybēn, adzia i po phu.

Kažnodyvėsuno maro dē amēnge adadyvēs
i udmėk amēnge amarē grėchi,
syr amē udmėkas amarē bangenge,
i namėk amēn tēfypaš,
a ratyn amēn fuipnastē.
Amen.

SASTY, MARIJA

Sasty Marija, Dėvlėskiri Daj, lačhypē phėrdy,
Dėvėl Tusa,
Tu pošardy maškir džiuvlėndē
i pošardo Tyro Čhavo Jezuso.

Svėncymē Marija, Dėvlėskiri Daj,
molimpē vaš amėndē nalačhėndē
akana i adē amaro mėribnaskiro časo.
Amen.

PATIV DĖVLĖSKE

Pativ jou Dėvlėske Dadėske, Čhavėske i
Svėncymē Duchoske!
Syr isys načalatē, kana i pastajannēs, i
viekėndē viekėndyr.
Amen.

POSAKIAI *Pophēnybēna*

Dēvalalē!	Dieve mano!	Mē kamom tēpijou.	Noriu gerti.
Jau adarik!	Ateik čia!	Mange	Man nesirodo.
Dža adathyr!	Eik iš čia!	nasykadziolpē.	
Tērdžou, použiakir!	Stok, palauk!	Joj mange	Ji man nepatiko.
Syr tyro sastypē?	Kaip tavo sveikata?	naponravindziapē.	
Syr tyro lau?	Koks tavo vardas?	Lėskri phēn nahara	Jo sesuo neseniai
Mē som nasvalo.	Aš nesveikuoju, aš sergu.	mēja.	mirė.
		Mange izbit	Man labai patinka
So tusa kerdziapē?	Kas tau atsitiko?	nrvainėlpē romany	romų kalba.
Latē dukhal o šėro.	Jai skauda galvą.	čhib.	
Kamės tyrđėny?	Nori rūkyti/ cigaretės?	Mē kamom	Aš noriu mokytis
	Uždek man ugnelę.	tėsykliovou romanės.	romų kalbos.
Zachačkir mange		Mėk odoj.	Tegul.
jagori.		Lėstė bala krėnca	Jo plaukai juodi,
Zaphėndė udara,	Uždaryk duris, langą.	kalė.	garbanoti.
vakna.		Isy tutė ladžaipė?	Ar tu turi gėdos?
Savo časo?	Kelinta valanda?	Tėmėrou mė!	Garbės žodis/ kad aš
Pančto, duj pašėsa.	Penkta, dvi su puse.		numirčiau!
Štar bi dėšėngiro.	Keturios be dešimt.	Syr dakrė trupostė	Skaisti mergaitė.
Zaphurdė o jag.	Užgesink ugnį.	čhajori.	
Mėmėly murdzyja.	Užgeso žvakė.	Kin mange cukierki.	Nupirk man
Dė mange panori.	Duok man vandenėlio.		saldainių.
	Įpilk man arbatos.	Na pšijač kė mė!	Palik mane ramybė-
Čhiv mange o čajo.	Nekalbėk kvailystės!	Javėn amėnca!	je/ Nelįsk prie manęs!
Na rakir dylnypė!	Nekalbėk nesąmo-	Riskirdo saro avri	Eime su mumis!
Na rakir dylnė lava!	nių/ kvailų žodžių!	hėrėnca.	Viskas pastatyta
	Neturiu ką veikti.	Jou, skhėlėsa dro	aukštyn kojomis.
Mange nanė so		partija.	Ateik, sulošim
tėkerou.		So joj zapuckirdy	partiją.
Choly man lėla pro	Mane jis siutina.	jačja?	Ko ji spyriojasi?
lėstė.		Joj mange sy	
Konės tu kamės	Ką tu myli labiausiai	džindly.	Aš ją pažįstu.
sarėndyr butyr?	iš visų?	Jonė sanapė	
Mė tut kamom sarė	Aš tave myliu visa	amėndyr.	Jie iš mūsų juoksis.
dziosa.	širdimi.	So tu pėjan pro latė?	Ko tu ją užpuolei?
Pačemudė man.	Pabučiuok mane.	Joj pšychuvėlaspė.	Ji apsimetinėja.
Joj o dzi dyja andrė	Ji jam atidavė širdį.	Roma ulidynė	Romai nuvedė mūsų
lėstė.		amarė grėn.	arklius.
Mange kamėlapė	Man norisi miego.	Mange podykhjapė.	Man pasirodė.
tėsovou.		Risciou palė!	Grįžk atgal!
Jo rakirėl kokoro	Jis kalbasi pats su	Naker dylnypė!	Nedaryk kvailystės!
pėsa.	savimi.		

Jou godzvaro! Chačkirdzian o čajo? Vavrės i tėjavēl namoziindzia. I adžake durēdyr. Amē tērdē samas jek angil jekhēstē. So užakirła man dro anglypēn? Mē jačjom tēdēs duma dadēske. Jo bēšto banckiri šēro. Soibēn man banckirła. Tēbašēs čhibasa. Na baš niči! Bibacht javja mandē. Mandē jek čhaj biromēskiri. Phurano dēmbos sys ubchačkirdo bleskovicasa. Bleskovica dyja jag. Muj dro brindy. Tēskedēs čekat brindēnca. Daraka barē brindasa. Tēgazdēs buhly kritika. Biš metry drē buhlypē. Rēka buhlēs rusčhivdziapē. Bēršēstyr dro bērš. I adava, i vavir. Bukvario vaš barē manušēnge. Khēr vaš špakoske. Vaš odova, so... Vaš so rakirna adalē fakty? Tēvmarēs pēske dro šēro.	Būk protingas! Ar tu užvirei arbatos? Kitaip ir būt negalējo. Ir taip toliau. Mes stovėjome vienas prieš kitą. Kas manęs laukia ateityje? Aš ėmiau kalbėti tėvui. Jis sėdi nuleidęs galvą. Mane ima miegas. Plepėti. Neplepėk! Mane užgriuvo nelaimė. Viena mano duktė netekėjusi. Senas ažuolas, žaibų apdegintas. Sužaibavo. Raukšlėtas veidas. Suraukti kaktą. Klostytas sijonas. Imti smarkiai kritikuoti. Dvidešimt metrų pločio. Upė plačiai išsiliejo. Metų metus. Ir tas, ir kitas. Vadovėlis suaugusiesiems. Inkilas varnėnams. Dėl to, kad... Ką kalba šie faktai? Įsikalti sau į galvą.	Tēchuvēs kašta drē roty. Drē adava bērš vubitiakiribē zuralēs gazdyjapē. Nasys nisavo vavir vigijipēn. Thut navišucyja prē ušta. Kham garadziapē palo vēš. Palso tu garadzianpē mandē? Namēkēn čhavorēn tēpsirēn po ulyca. Prikharou tumēn tēviphēnēspē. Školno phal vikhos- ny kindē rizasa. Bryšynt vikinkird- zia man žynk pasli- ednio thau. Mē nikaj odothyr navidžava. So tu, e šērēstyr vigijan! Gija mandē dē godzia. Tējavēs dē pēski godzi. Godla tēdēs. Dža, dē lēs godla. Tēvidžas godziatyr. Tērikirēs drē godly. Tēprilēs kē gody. Namištypēn pro tro šēro. Duj grasnja khororēnca. Gazdynē bjavitka gily. Tē rozmar tut o bēng! Mē muliom daratyr. Dzioskiro i godzva- ro psiribēn.	Kaišiوتي pagalius į ratus. Šiais metais uždarbis smarkiai padidėjo. Nebuvo jokios kitos išeities. Pienas nuo lūpų nenudžiuvo. Saulė nusileido už miško. Kodėl tu pasislėpei nuo manęs? Neleiskite vaikų laks- tyti po gatvę. Kviečiu jus pasisakyti. Mokyklinė lenta nu- valyta šlapiu skuduru. Lietus permerkė mane iki paskutinio siūlo. Aš niekur iš čia neišeisiu. Gal iš proto išėjai! Atėjo man į galvą. Atgauti sąmonę. Šaukti. Eik, pašauk jį. Išeiti iš proto. Turėti mintyse. Kreipti dėmesį. Nelaimė ant tavo galvos. Dvi kumelės su kumeliukais. Uždainavo vestuvinę dainą. Tegul tave velnias griebia! Aš miriau iš baimės. Sąžininga ir protinga išeitis.
---	--	---	--

Dzioskiro manuš.	Nuoširdus žmogus.	Mė adžake i zakaštalyjom.	Aš taip ir apstulbau.
Nadža mandyr nikarik.	Niekur neik nuo manęs.	Zakonodyibnytko vlast.	Įstatymus kurianti valdžia.
Zachiv grėske džiovori.	Įpilk arkliui avižų.	Rėka sys zakerdy liodosa.	Upė buvo sukaustyta ledo.
Dživdė jonė syr pšala.	Gyveno jie kaip broliai.	Tēmnuma zakerna bolybėn.	Debesys uždengia dangų.
Džido rup.	Gyvsidabris.	Mė som zbic zalyno.	Esu labai užsiėmęs.
Jou sasto!	Būk sveikas!	Mė zamulyjom prė štėto.	Aš apmiriau vietoje.
Nėvo gožo džiiipėn.	Naujas puikus gyvenimas.	Mė nabut tut zariki-rava.	Aš neilgai tave trukdysiu/laikysiu.
Angil kė buty i džinybėn!	Pirmyn į darbą ir žinias!	Zaripir saro, so mė tuke pėnou.	Atmink viską, ką tau sakau.
Dur prijavapės tėdžas.	Teko ilgai eiti.	Dukhatyr jo zarundzia.	Jis pravirko iš skausmo.
Amė domardziampė ko barė rezultaty.	Mes pasiekėme gerų rezultatų.	Mė jekhatyr zasuciom.	Aš iš karto užmigau.
Tu nadorakirdzian žynko konco.	Tu nepasakei iki galo.	Fėlda zatyrdyapė thuvėnca.	Laukas apsitraukė dūmais.
Mė lyjom duma.	Aš pradėjau galvoti.	Zachinava kahnia, zakerava zumi.	Papjausiu vištą, išvirsiu sriubos.
Mė tut užakirou phėrdo časo.	Aš tavęs laukiu gerą valandą.	Jo saro začhurdzia.	Jis viską metė.
Lėstė sylė duj čhaja.	Jis turi dvi dukras.	Začhurdiny phuv zabaryja čarjasa.	Apleistas laukas apaugo žole.
Grėstė sy mėn drė dukha.	Arkliai kaklas žaizdotas.	Mė zaštylyjom pro štėto.	Aš sustingau vietoje.
Man zuralės dukhalė adalė lava.	Mane labai įžeidė tie žodžiai.	Zbanskiribė čačunė dromėstyr.	Nukrypimas nuo tiesaus/gero kelio.
Durjakirna amėn jek jekhėstyr.	Mus atitolina vieną nuo kito.	Tėzdžas godziatyr.	Išėiti iš proto.
Nadykhji ni prė so.	Nepaisant nieko.	Bėrga psikendyr spēja.	Kaip našta nuo pečių nukrito.
Hara čhėbi tėduminės vaš odova.	Seniai reikėjo apie tai galvoti.	Mė pomožinava tuke tēzlydžas pharipėn.	Aš padėsiu išverti sunkumus.
Tėdės andė vasta.	Ploti rankomis.	Mė bida tut marla!	Tegu tave bėdos užpuola!
Tėdėspė palė.	Sprukti atgal.	Jo zlyja stadyk.	Jis nusiėmė kepurę.
Drė lakirė lava nasys žaliskiribė.	Jos žodžiuose nebuvo gailėsčio.	Tėzmarėspė hėrėndyr.	Nusivaryti nuo kojų.
Mandė zabijandyja duma.	Man gimė mintis.	Nazmėki jakha.	Nenuleidžiant akių.
Jo zablėndyndziapė drė vėš.	Jis pasiklydo miške.	Joj ni či nazmėkela.	Ji nieko neatleis.
Zabėščioimpė mė tumėnca.	Aš užtrukau su jumis.	Zmėkenapė vasta.	Nusvyra rankos.
Tu vistrachadzian čhavorės.	Tu išgąsdinai vaiką.	Drė adava sy amari zor.	Čia yra mūsų stiprybė.
Saro drė mandė zaizdrandyja.	Viduje visas virpėjau.		

Mandē nanē zorja.	Aš neturiu jėgų.	Umėkėsa o jag – na	Paleisi ugnį
Tėzuraliakirės	Stiprinti apsaugą.	murdziakirėsa.	– neužgesinsi.
rakhībēn.		Mandē nanē dadēs.	Aš neturiu tėvo.
Tėzriskirės	Išsukti iš kelio.	Lē man pėsa.	Paimk mane su savim.
dromėstyr.		Parikirou tuke,	Ačiū, pavalgiau.
Tėizdravēs psikenca.	Kraipyti pečius.	čalyjom.	
Prē cymbly jasva	Ant blakstienų virpė-	Tē mērou mē!	Garbės žodis (kad aš
izdrandyņē.	jo ašaros.		numirčiau)!
Čhavē haliovēn lēs	Vaikai jį supranta iš	Kon bango drē ada-	Kas kaltas dėl tos
jekhē lavėstyr.	vieno žodžio.	va namištypēn?	blogybės?
Syr kirja džana pir o	Lyg skruzdės vaikšto	Nē ka, moro, ušty!	Na, brolyti, kelkis!
trupo.	po kūną.	Nē ka, čhavalē,	Na, vaikinai,
Joj prē jek jakh	Ji viena akim akla.	zabagan!	uždainuokim!
korori.		Ni so nanē, jek pani	Nieko nėra, tik van-
Jiv korjakirdzia	Sniegas užlipdė akis.	ta bolybēn.	duo ir dangus.
jakha.		Tėubbarvaliakirės	Praturtinti kalbą
Khamlėške grėske	Sukaitusiam arkliui	čhib nēvē lavēnca.	naujais žodžiais.
našty tēdou pani.	negalima duoti	Ubdykhja man	Apžiūrėjo mane nuo
	vandens.	šērėstyr žynko hēra.	galvos iki kojų.
Tyracha khosēna	Batai trina kojas.	Ubdyja amēn	Apipylė mane
hēra.		panesa.	vandeniu.
Tėkhėlēs drē patria.	Lošti kortomis.	Štylypē sys	Tyla buvo nutraukta.
Kerdziapē lokho pē	Tapo lengviau ant	ubriskirdo.	
ilo.	širdies.	Na ubriskiri pėskiro	Nenutraukiant savo
Tėpriklarēs lačhipē	Palinkėti gero kelio.	zalybēn.	užsiėmimo.
dro drom.		Gily ubriskirdziapē.	Daina nutrūko.
Volnē lydžinēpē jek	Bangos ritasi viena	Mē adziake nas-	Aš taip bėgau, kad
palē jekhatē.	po kitos.	ciom, so ubnasciom	visus aplenkiau.
Lyl piro patiaibēn.	Įgaliojimas.	sarēn.	
Maro sy ukedyno	Duona nuimta nuo	Saro zalo prilėla lēs	Visa salė jį sutiks
fėldatyr.	laukų.	dlēngonē ovacijenca.	ilgais plovimais.
Tėmarēs čhibasa.	Plepėti.	Tango rovėla balval	Gailiai verkia rudenį
Marēlpē syr čiriklo.	Stengiasi kaip	rudzeniasa.	vėjas.
	paukštėlis.	Mėl nisy	Purvas niekaip
Tėmarēs psikenca.	Kraipyti pečius	nautmorēlpē.	nenusiplauna.
	(šokyje).	Jonē utmardēpē	Jie atsiskyrė nuo
Savē materialostyr	Iš kokių medžiagų	pėskirėndyr.	savų.
sy kerdo khēr.	pastatytas namas.	Mē riskirdziom grēs	Aš apgrėžiau arklį.
Tėmatios radatyr.	Apsvaigti iš	palē.	
	džiaugsmo.	Trin dyvēs adalėske	Prieš tris dienas.
Ė mina prē latē	Ji atrodo laiminga.	palē.	
bachtaly.		Soby vasta	Kad rankos nudžiūtų!
Mor vasta angil	Plauk rankas prieš	tėutšucionas!	
chabē.	valgį.	Adava mange čhēbi	Tai man kaip penktas
Morpē prē pasibēn.	Prauskis prieš miegą.	syr pančto roto ko	vežimo ratas.
Štar graja murdinē.	Keturi arkliai nugaišo.	vurdēn.	

Tē muliol tyro syvo graj. Na pir ē zor. Tēpiridživēs sarē pharipēna Tēpirilydžas prē ro- many čhib. Sarē jonē pirinasvalynē griposa. Jo zuralēs piriporudzīapē. Syr tu amēn piritrašadžian! Tēpirityrdēs dē pēskiri rig. Pirijachēn! Amē pobēšlē polo chabē. Jo sys podrikirdo sarē glosēna. Jek jekhēs potyrdēna. Amē počināsam dorakiribēn. Palcē piro struny polzynēna syr birlia. Adaja čhib mange nanē polyibnytko. Marla sosa popērla. Čar pošucyja khamēstyr. Jo čhurdyjapē tēprostal. Pridykh palo čhavorēndē. Tēprilēs kē gody. Mē prisyklyjom tēuštēs ranēs. Tēpričhivēspē nasvaliosa. Pro sastypē. Mē prokerdziom efta mardē.	Kad padvēstų tavo arklys. Ne pagal jėgas. Išgyventi visus sunkumus. Išversti į romų kalbą. Jie visi persirgo gripu. Jis smarkiai pasikeitė. Kaip tu mus išgąsdinai! Pertempti į savo pusę. Liaukitės! Mes susėdome prie valgio. Jį visi palaikė. Viens kitą traukia prie darbo. Mes pasirašome sutartį. Pirstai po stygas šo- kinėja kaip bitės. Ta kalba man nesuprantama. Muša kuo pakliuvo. Žolė padžiūvo saulėje. Jis šoko bėgti. Prižiūrėk vaikus. Kreipti dėmesį, turėti galvoje. Aš pripratau anksti keltis. Apsimesti sergančiu. Į sveikatą. Aš išleidau septynis litus.	Tēprolydžas skedēibēn. Mē prosiuom duj mardē. Tērakirēs prostonē čhibasa. Tēphadziol miro šero! Ilo miro phērdziapē radosa. Dē duma vaš pēskē! Mē pėjom dziosa. Manuš krēnglonē mosa. Čhip na rysiola. Iv rozmēkelapē. Stasadziapē lakiro ilo. Stasavēs danda. Jasva stasadē lēskiro kirlo. Spyja ē uribēn drēvēndyr. Kham rosčhudzia suvja. Lēskirē vasta stasadinē drē žmēni. Na žalkes odova, so progija. Tykniakirdo butia- rytko dyvēs. But pani ugija. Ukedēnpē adathyr avri! Uchtyla! Vast handžiol. Syr bal tēčhinou. Trin čhona adalēske palē. Amē prijavjam čučē vastēna. Drom jāvēndyr nadykhēla. Šēro šuvliola. Kē belvel hadyjapē šylaly balval.	Vadovauti susirinkimui. Aš pramiegojau dvi valandas. Kalbėti paprastai. Tegul sprogsta man galva! Mano širdį užplūdo džiaugsmas. Pagalvok! Aš palūžau/ nusiminiau. Žmogus apskritu veidu. Liežuvis neapsiverčia. Sniegas tirpsta. Jai suspaudė širdį. Sukąsti dantis. Ašaros užspaudė gerklę. Nuo medžių nukrito lapai. Saulė išbarstė spindulius. Jo kumščiai sugniaužti. Negaila to, kas praėjo. Sutrumpinta darbo diena. Daug vandens nutekėjo. Nešdinkitės lauk! Užteks! Nagai niežti. Akimirksniu. Prieš tris mėnesius. Mes atėjome tuščio- mis rankomis. Kelio pro ašaras nemato. Galvą skauda (tinsta). Vakare papūtė šaltas vėjas.
--	---	---	--

PASIKALBĒJIMAI *Porakiribēna*

- Kon adēj?
- Adēj mē.
- Kon tu?
- Adēj mē, Rusalina.
- Aa, da tu, pšēmangou, mē tut naprinčkirdziom.
- Ada ni či (čē mudēnpē).
- Sastiakirou tut, miri phēn. Syr akana tyro sastypē?
- Parikirou, mišto. Preciu trin dyvēs syr uštyjom i somas mirē romēsa pē targo.
- Konēs tu odoj dykhjan, so kindzian?
- Čy na kindziom, dykhjom Vičios i Madia.
- Syr jonē dživēn?
- Amarē roma parudē lēnca i kindlē lēndyr izbit lače grēn.
- So nēvo ko Madia, syr lakri phēn? Nasys joj phari?
- Nē, čačo, posli duj čhona lockirla.

-
- Kas čia?
 - Čia aš.
 - Kas tu?
 - Čia aš, Rusalina.
 - A, tai tu, atsiprašau, aš tavēs nepažinau.
 - Tai nieko (bučiuojasi).
 - Sveika, mano sesute. Kaip dabar tavo sveikata?
 - Ačiū, gerai. Prieš tris dienas atsikėliau ir su vyrų vykau į turgų.
 - Ką ten matei, ką pirikai?
 - Nieko nepirkau, mačiau Vyčių ir Madią.
 - Kaip jie gyvena?
 - Mūsų romai mainėsi su juo ir iš jo nupirko labai gerą arklį.
 - Kas naujo Madios gyvenime, kaip jos sesuo? Ar ji ne nėščia?
 - Taip, tikrai, po dviejų mėnesių ji gimdys.

Sudarė V.B.

- Ušty! Nanē šukar adžakicy tēsovēs. Sygi pašdyvēs. Dēšto časo bi-bišēngiro. Uripē, mōrpē
- Kelkis! Negražu šitiekl miegoti. Greitai vidurdienis. Be dvidešimt dešimt. Kelkis, prauskis!
- Kaj sy sapuni i rušniko? Ake tuke kanglori. Ake čheviki, parno gad, saro huriabēn.
- Kur muilas, rankšluostis? Štai tau šukelēs. Štai batai, balti marškiniai, visi drabužiai.
- Kon adava? Jo amēnge nanē džindlo, amē lēs na džinasam.
- Sosa jo zalēlpē? Jo sy baro pro šingalēnge, pro kralisko buty.
- Kas jis? Mums nematytas, mes jo nepažįstame.
- Kuo jis užsiima? Jis vyresnysis karininkas karališkoje tarnyboje.
- Džinēs tu ada manušnia?
- Ai, joj sy bari rany. Barvalē gadžeskiri romny.
- Syr joj šukar huriady! Savē pro latē lači sukenka pharuny, šukar postyn!
- Ar pažįsti šitą moterį?
- Ai, ji svarbi ponia. Turtingo pono žmona.
- Kaip ji gražiai apsirengusi! Kokia graži šilkinė suknelė, kokie gražūs kailiniai!
- Dykh! Kicy latē pro vasta suvnakunē anguscia, e vastytko, adē kana o čenia lače barorēnca! Haliou, kuč mol adasavē bara?
- Žiūrėk! Kiek jai ant rankų auksinių žiedų, O apyrankė! Ausyse auskarai su brangakmeniais! Tikriausiai daug kainuoja tokie akmenys?
- Syr tumē dživēna, čhavalē, čhajalē? Hara mē na dykhjom sarēn tumēn. Čačo, sygi bērš javēla adalēske, syr na sanas kē amē. Kon akakana tumēnge o chulaj? Kon khēlēla i bagala? Ak adava. Adasavo tērno? Lėskro muj,

bari so to mange nanē džindlo. A so? Džinėl jo tēbagal kokoro?

– Kaip jūs gyvenate, vaikinai ir merginos? Seniai aš nemačiau jūsų visų. Tikrai, greit bus metai, kai buvote pas mus. Kas dabar jūsų vadovas? Kas šoka ir dainuoja? Štai tas. Tas jaunas? Jo veidas man nematytas. O ką? Ar jis dainuoja?

– Ai, jo šukar bagal. Lēstē lači glos, odzostē. Sykavēn mange lēskrē romnia.

Odoja tērninko, kaj bēšty sy trito odo storonatyr. Savi joj lačhinko, savi gožaja.

– Ai, jis gražiai dainuoja. Jo geras balsas, nuoširdus. Parodykite man jo žmoną. Štai ten, kur sėdi trečia nuo krašto. Kokia ji gerutė ir maloni.

– Nē čhavalē, kicy tumē lēna mandyr pal o panč gilia?

– Manuš, san pēskiro: tutyр lasa bištēpanč mardē.

– Na, vaikinai, kiek iš manęs paimsite už penkias dainas?

– Žmogau, esi savas: iš tavęs paimsim dvidešimt penkis rublius.

– Adava kuč! Nē mēk odoj. A so ž tumē adobana vaš mange? Sbagan mange poliovo, chačkiridy, romany gilori, khēlybnytko, e akadzia tēkny čhaj mē skhēlēla pro hēra.

– Taip brangiai! Na, tegul. O ką jūs man padainuosite? Padainuokite man šmaikščiąją, laukų romų dainelę, šokių dainą ir tegul jauna mergaitė pašoka.

– Javēn tēprodžaspē, dykh savo lacho dyvēs. – Savi adadyvēs lači rat: kicy čerhenia pro bolybēn.

– Eime pasivaikščioti, žiūrėk, kokia graži diena.
– Kokia šiandien puiki naktis: kiek žvaigždžių danguje.

– Darava tēnaprošyliyovou. O bryšynd. Avri sy blata, kindypē, chēbē tēuriēs škurni.

– Kad tik neperšaltume. Lyja. Lauke purvas ir drėgmė. Reikia apsiauti batus.

– Lynaske khamēstyr zachačiol ē muj.

– Vasarą saulėje įdega veidas.

– Syr šukar zymakiro, do čhonytko rat tēzadēs andrē lače grēs do sanko.

– Kaip gražu žiemą, mėnesienos naktį, su geru arkliu rogėmis.

– Lynaske hojnēs tēdživēs adē vēs i pašo pani.

– Vasarą gera gyventi miške ir prie vandens.

– Zimako dro šylalypē sob tēnamrazios, chēbi tēuriēs pro pēstē taty postyn, pro hēra – tatē tēracha, pro vasta – e fērloci, tēpodphandēspē šukarinka dychlēsa.

– Žiemą, kai šalta, kad neperšaltume, reikia apsirengti šiltais kailiniais, apsiauti šiltais veltiniais, ant rankų užsimauti pirštines ir pečius apsiausti gražia skara.

– Kamēna tēchan?

– Na, na kamom.

– Jou, bēš tēchas. Dē saro pro skamind: tarelki, vilki, čhurja, maro, lond, parny bravinto. So amē lasam tēchas?

– Ar norite valgyti?

– Ne, nenorime.

– Eik, sėsk valgyti. Dėk viską ant stalo: lėkštes, šakutes, peilius, duoną, druską, baltą degtinę. Ką mes valgysime?

– Savo adadyvēs amēnge o chabē? Mē keradziom o jarmi bulbēnca, popēkjom dzēvēly, o mačo.

– Koks šiandien mūsų valgis? Aš išviriau kopūstų sriubos su bulvėmis, iškepiau kiaušieninęs, žuvis.

– Kamēs balavas? Na. Na lava tēchas thulo mas, fedēdyr otčhin mange adava kuskico balyčhorēstyr.

– Nori lašinių? Ne. Nevalgysiu riebios mėsos, geriau atpjauk šitą kąsnelį kiaulienos.

– Na pi pani, ake loly bravinto. Akentē o

phaba, gudlė mariklia, gudly muri.

– Negerk vandens, štai užpiltinė/raudona degtinė. Štai obuoliai, saldūs blynai, uogienė.

– Mė kamom tēčhovou chačkirdo pani, lasam tēpjes o čajo.

– Aš noriu įpilti karšto vandens, gersime arbatą.

– Na! Na čhēbi! Čalyjom žynk o kirlo. Saro tuke lačhipēn.

– Ne! Nereikia! Esu labai sotus. Viso gero.

– Tu kon sanas, čhavoro, konėskiro?

– Romano čhavo.

– Kacyr tu sanas?

– Kovnastyr.

– A but li tuke bėrša? Karik tu džas?

– A sosa zalėla tro dad? Savo lėstė buty?

– Jo grėnca paruvėla, a daj zumavėla gadženge.

– Isys tutė phėnia?

– Nė, jonė do foro bagana, psirna pro khėlybė romnėnca.

– Kaj tu akakana sanas?

– Mė somės po targo. Bikindziom dadėskrė grės – kokoro jo nasvalyja. Pal o paš kimin.

– Lačho drom tuke.

– Tėpodėl tuke o bacht i Dėvėl-Dad.

– Kas tu esi, vaikeli, kieno tu?

– Esu romų vaikas.

– Iš kur tu esi?

– Iš Kauno.

– Kiek tau metų? Kur tu eini?

– Kuo užsiima tavo tėvas? Koks jo darbas?

– Tėvas maino arklius, o motina buria ponioms.

– Ar turi sesučių?

– Taip. Jos mieste dainuoja ir vaikšto į šokius su romais.

– Kur tu dabar buvai?

– Buvau turguje. Pardaviau tėvo arklį – jis pats, vargšas, susirgo. Už pusę kainos.

– Gero kelio tau.

– Tegu tau Dievas Tėvas suteikia laimės.

TAUTOSAKA *Folkloro*

ROMANĒ GODZVARĒ LAVA

1. Rom dēl pativ sarēske: barvalēške, čororeske.
2. Konēs o Dēvēl adē khēr jandzia, mē lēs avri navytrada ē khērēstyr.
3. Ko lacho manuš, lacho šuko maro.
4. Na čhēbi tēlēl, nē sašty tēdēl.
5. Miro barvalypē nanē so lyjom, nē odova so dyjom.
6. Bachtalo sy dova manuš, so džinēl tēdēl ilēstyr.
7. Bokh sy zoralēdyr syr dar.
8. Bokhalo džal tēsovēl bokhasa.
9. Bokhalo ilo sy durēdyr syr bokhalē vindyrja.
10. Andē bokh bistrēs pativ.
11. Pativalo rom ando bokh mērēl, nē pativ nabistrēl.
12. Tē dživēsa ando vēš – jou lacho ruvēnca, tē dživēsa ando gau – jač lacho gadženca, kaj dživēsa dē šatri – jou lacho romēnca.
13. E romano kokalo na phagirla nikon.
14. Rom romēs dural prinčkirēl.
15. Kon kamēl buty terakhēl – jo pēske rakhēla.
16. Šukar phēnēlpēs, pharo kerēlpēs.
17. Fedēdyr tu tēmarēs buty, syr o bokh tēmarēl tut.
18. Kokoro na san tu raj, pēskrē grēške san chulaj.
19. Na karmin paramarēsa, tē na mar drē dumo barēsa.
20. Dylņēnge zakono nanē čhindlo.
21. Tyrē uštēnca jaugin tēpjes.
22. Ruvēn tēdarēs – dro vēš tēnapsirēs.
23. Jo na poddēlapē mujēsa drē blata.
24. Tēl pašlo bar pani na thadēl.
25. Kaj sy pibē, odoj javēla i bida.
26. Pasinēs na marēn.
27. Lokhēdyr tēphēnēs syr tēkerēs.
28. Košybnasa i dēstēsa gody na dēsa.
29. Balavas kē saro džala.
30. Po jaržo čhungardēl, a maro tēchal kamēl.
31. Ke manušēs kamēs, nanē niso pharo tēvikerēs.
32. Koli kamēs romnia tēlēs, dykh dē lakiri daj.

ROMU PATARLĒS

1. Romas gerbia kiekvieną – ir turtuolį, ir vargšą.
2. Ką Dievas į namus atnešė, to aš iš namų neišvarysiu.
3. Jei geras žmogus, gera ir sausa duona
4. Nereikia imti, nes gali duoti.
5. Mano turtas – ne ką ėmiau, bet ką daviau.
6. Laimingas tas žmogus, kuris moka duoti iš širdies.
7. Alkis stipresnis už baimę.
8. Alkanas gulasi miegoti su alkiu.
9. Alkana širdis yra toliau už alkanus vidurius.
10. Dėl alkio užmirštama garbė.
11. Tikras romas miršta alkanas, bet išdidumo nepamiršta.
12. Jei gyvensi miške, – būk geras su vilkais, jei gyvensi kaime, – būk geras su kaimiečiais, jei gyvensi palapinėje, – būk geras su romais.
13. Romo kaulo nieks nesugrauš.
14. Romas romą iš tolo pažįsta.
15. Kas nori darbą saugot, tas jį ir saugo.
16. Gražu pasakyti, sunku padaryti.
17. Geriau tu mušk darbą, negu alkis muš tave.
18. Tu pats nebūk karalius, bet savo arkliui būk šeimininkas.
19. Nemaitynk pyragu, bet ir nesviesk į nugarą akmeniui.
20. Kvailliams įstatymas neparašytas.
21. Tavo lūpomis medų gerti
22. Bijai vilko – neik į mišką
23. Jis nesusiterš garbės.
24. Po gulinčiu akmeniui vanduo neteka.
25. Kur girtuoklystė, ten ir bėda.
26. Gulinčio nemuša.
27. Lengviau pasakyti, nei padaryti
28. Plūdиму ir lazda proto neįkresli.
29. Lašiniai prie visko tinka.
30. Į rugius spjaudo, o duonos nori.
31. Jei žmogų myli, nėra nieko neįmanomo.
32. Prieš imdamas į žmonas, pasižiūrėk į būsimą uošvę.

AK ADŽAKE, ROMALĒ

Paš o jag amē bēšasa
E gilia amē bagasa
Sari rat ko zoria
Bēngori joj bagandzia.
Ak, adžiake, romalē,
Ak, adžiake, čhavalē,
Paruvēn, čhingirēn,
Pēskri bacht na dykhēn!

TAI ŠITAIP, ROMAI

Prie ugnies mes sėdamės
Ir dainas dainuojame
Visą naktį iki aušros
Ji dainavo, velniūkštė.
Ak taip, romai,
Ak taip, šaunuoliai,
Mainykite, jodinėkite,
Savo laimės nematykite!

*Iš ROM P-O DROM, Bialystokas,
1994 – 1995 m.*

MIRO SUNO

Adē suno uprē našavas,
Syr čiriklo keravas phakenca.
Dykhavas tėlē: pania, vėša
barē,
Sovnakunē feldy rēkēnca.
Andē suno sys adzia mišto,
Na džavas mē pharē
dromēnca.
Eh, somas mē but bachtalo,
Uprē, odoj mrē čiriklēnca.
Zgijom tėlē, dykhjom romēn.
Nikon nasys mange pšalēsa.
Mē narakhjom odoj romēn,
Savē tēparuvēna grēnca.
Našty mē tebagou,
Tėrakirou odoj pšalēnca
Kaj pės kerdzia romany čhib
Pativaly, suvnakunē
lavēnca.

Našty kana mē tēpolou,
So sy pē phu e manušēnca.
Eh, bistryrdē roma pativ,
Romanypēn džal
balvalēnca.

Pharo sy mange po ilo!
Na šunēna godly do kirlo!
Mē na phēnava nikonēške,
So sy ando ilo miro.

Pharē hondzia, Dēvla mē
kharou.

So mange dukhal, mē
naphēnava.
Palso butyr rondlo džiiipēn,
Fedēdyr syr čiriklo javava.

Rakhjom mirēn, mrē
čiriklēn,
Dē svėto lēnca mē
hurniava.

Uprē, odoj kaj bolybēn,
Gily mē romany zbagava.

MANO SAPNAS

Sapne aukštai pakilęs
Lyg paukštis plasnojav
sparnais,
Žvelgiau žemyn: vandenys,
tankūs miškai,
Auksiniai laukai su upėmis.

Sapne taip buvo gera
Nėjau sunkiais keliais
Ė, buvau toks laimingas
Ten aukštai su savo
paukščiais.
Nusileidau ir pamačiau
romus.

Jie nebuvo man broliai.
Aš ten nepaisiau romų,
Bemainančių arklius.

Aš negalėjau dainuoti
Nei kalbėtis su tais,
Kurių šneka pasidarė
Išdidi - kaip auksiniai jų
žodžiai.

Dabar nebegaliu suprasti
Kas atsitiko žmonėms.
Ė, garbę romai pamiršo,
Romiškumas nuėjo vėjais.

Man taip slegia širdį!
Negirdžiu garsų!
Niekam nepasakosiu,
Kas dedasi širdyje.

Sunkiai atsidusdama
šaukiuos Dievo.
Bet nesiskųsiu, kad man skauda.
Kad širdį drasko verksmas,
Geriau būsiu paukščiu.

Saugojau savo paukščius,
Su jais išskrisiu į pasaulį.
Aukštai dangaus platybėj
Aš romų dainas dainuosiu.

*Iš ROM P-O DROM, Bialystokas,
1994 – 1995 m.*

SOSA, GRIŠA?

Sosa, Griša, sosa, Griša,
Tu san barvalo?
Giliorjenca, tavarēnca
Tu san zuralo.

Ko Dėvėl, ko Dėvėl
Tu sovlachadzian,
Palo rom, palo rom
Tu man na lyjan.

Adadyvės, adadyvės
Amē barvalē,
A tasia, a tasia
Amē čororē.

Adadyvės, adadyvės
Amē chasa, pjasa,
A tasia, a tasia
Nachaji bēšasa.

KUO, GRIŠA?

Kuo, Griša, kuo, Griša
Tu esi turtingas?

Čia dainuojai, čia prekiauji –
Tai tavo tvirtybė.

Dievui, Dievui
Buvai prisiekęs,
Už vyro, už vyro
Tu manęs neišleidai.

Šiandien, šiandien
Mes turtingi,
O rytoj, o rytoj
Mes vargšai.

Šiandien, šiandien
valgysim, gersim,
O rytoj, o rytoj
Nevalgę sėdėsime.

*Iš ROM P-O DROM, Bialystokas,
1994 – 1995 m.*

TU LYDŽIA MIRO ŠĖRO

Trin ratia mė na suciom,
Bari duma dumindziom
Mė po zorkica vzdychjom
Syvonės andrė dyjom.

Tėrdo, Syvo rozkosmato,
Tu lydža miro šėro,
Lydža mro kalo šėro
Pro fėldy, pro dromoro.

VEŽK MANO GALVĄ

Tris naktis nemiegojau,
Didelę mintį galvojau,
Kai aušrelę pamačiau,
Arklis pasikinkiau.

Stokis, Bėri susivėlęs,
Ir lakdink mano galvą,
Mano juodaplaukę galvą
Per lauką, per kelelį.

*Iš ROM P-O DROM, Bialystokas,
1994 – 1995 m.*

PALSO ROMA NAMAJINĖN PĖSKIRI PHU

Šun, rusphėnava tumėnge paramis. Ci mozinės dava
tėphėnės paramis, ili dava dziakes tėpophėnės...

Značinėl, pašto rom adė vėš talė kašt i šunėl: džal ma-
nuš. Manuš dziakes bachtalo i bagal, so saro vėš pal dava
lėskiro bagipėn čuc na phariol. Pašto rom i phėnėl:

– Dziakes glosnės, – phėnėl, – tu bagas, dziakes dės go-
dly – phėnėl, – so tu mange tėsovėl nadės.

Phėnėl:

– Dosi tėsovės, – romėske phėnėl: – pokil tu suto san talė
kašt, Dėvėl phuja dzielinėl. Dža, – phėnėl, – i tuke Dėvėl,
mož i dėla.

I nugija dava manuš pėske bagindoj. Značinėl, pašto
rom talė kašt i tėzasovėl našty. Uštyji rom phėnėl pėske:
„Mož sirjoznės tėdžou kė Dėvėl, Dėvėl man naubdža-
la“. Zagija ko Dėvėl, pobanskirdziapė Dėvlėske. Dėvėl i
phėnėl:

– Rom, palso javjan?

Rom phėnėl:

– Šundziom, Dėvlalė, so phuja dzielinės.

– Dzielinou, ali kaj tu sanas, kedy mė dzielindziom
phuja?

Rom phėnėl:

– Adė vėš talė kašt somas suto.

Phėnėl:

– Pokil tu adė vėš talė kašt sanas suto, mė sarė phuja, -
phėnėl, - vidzielindziom.

Rom apiac pobanskirdziapė Dėvlėske:

– Parikirou, Dėvlalė, pal dava, so tu prilijan man kė pė,
manca porakirdzian, parikirou tuke pal dava.

Pšykrecyndziapė, značinėl, rom i džal. Dėvėl kana
phėnėl:

– Tėrdziou, rom.

Rom tėrdziol. Dėvėl phėnėl:

– Ci dziakes tėjavjasas čačunės? – phėnėl. – Sarė
manušėnge phuja dyjom, vidzielindziom, a tumėnge,
romėnge, ni jekhėske phu nalachciom, – phėnėl, – kerasam
dziakes, sob tėjavas čačunė: značinėl, kicyk manušėnge
phuja vidzielindziom, tumė roma mozinėnas tėdživėn adė
dalė phuja i tėpšysyklion kė dalė manuša, kaj dživėn adė
dalė phuja.

– So, – phėnėl rom, – parikirou i pal dava.

Dėvėl phėnėl:

– Dykh dziakes, – phėnėl, – romalė, mė džinėn tumė,
so tumari phu sy sari phu. I vsendzikaj tumė mozinėna

tėdživėn, nanė raznica, ci adė Litva, ci adė Rasija, adė Amerika, ci adė Indija, ili adė Švedija, nanė raznica. Vsendzikaj dživėn roma i vsendzikaj jonė dživėna.

Čačo, mė duminou, ci doja amari paramis isy čačuny? Mė duminou, so amaro džiiipėn isy čačipėn.

IŠ TAUTINIŲ MAŽUMŲ TAUTOSAKOS

Va, papasakosiu jums pasaką. Ar galima ją pavadinti pasaka, ar taip galima ją pavadint, kaip čia pasakius...

Taigi guli romas miške po medžiu ir girdi: eina žmogus. Žmogus taip ir dainuoja iš laimės, kad tiesiog tas visas miškas vos nuo jo balso nesprogsta. Atsikelia čigonas ir sako, taigi, romas:

– Taip garsiai, – sako, – tu dainuoji, taip réki, – sako, – kad tu man miegot neduodi.

O tas sako:

– Užtenka miegot, – sako romui, sako, – kol tu miegi po medžiu, Dievas žemes dalina. Eik, – sako, – ir tu pas Dievą, gal ir tavęs Dievas neaplenks.

Ir nuėjo tas valstietis toliau dainuodamas sau dainas. Taigi guli romas po medžiu ir užmigė niekaip negali. Atsikelia romas, sako: „Gal tikrai eisiu pas Dievą, Dievas manęs nenuskriaus“. Eina pas Dievą. Užėjo pas Dievą, nusilenkė Dievui. Dievas sako:

– Romai, dėl ko gi atėjai?

Romas sako:

– Girdėjau, Dieve, kad žemes dalini.

– Dalinu, bet kur tu buvai, kai aš dalinau žemes?

Romas sako:

– Miške po medžiu gulėjau.

Sako:

– Kol tu miške po medžiu gulėjai, aš visas, – sako, – žemes išdalinau.

Romas vėl nusilenkė Dievui:

– Ačiū, Dieve, už tai, kad tu mane priėmei pas save, su manim pasišnekėjai, pabendravai, ačiū ir už tai.

Apsisuko taigi romas ir eina sau. Dievas dabar sako:

– Stok, romai.

Romas sustojo. (Dievas) sako:

– Argi tai teisinga? – sako. – Visiems žmonėms žemės daviau, išdalinau, o jums, romų tautybės, romams, nė jokios žemelės nepalikau, – sako. – Padarom taip, kad būtų teisinga: vadinasi, kiek žmonėms žemės išdalinau, jūs galėsite, romai, gyvent tose žemėse ir prisitaikyt prie tų žmonių, kurie ten gyvena.

– Ką, – sako romas, – ačiū ir už tai.

Dievas sako:

– Tai taip, – sako, – romai, jūs žinokit, kad jūsų yra visa žemė. Ir visur jūs galėsit gyvent, nesvarbu, ar Lietuvoj, ar Rusijoje, tarkim, ar Amerikoje, ar Indijoje, ar Švedijoje – vis tiek. Visur gyvena romai ir visur jie gyvena.

Tikrai, aš manau, ar ta mūsų pasaka atitinka tikrovę? Aš manau, kad atitinka.

SYR ROM SAPĖS ULYJA

„Linksmos lietuvių liaudies pasakos“, 2007

Adė haratunė vėki prilicindzia dē gau sap darakano, schaja sarēn manušēn, fēnciuk adė koncoskro khēr lachcia jekhē manušēs vaš vavir dyvēs. Bēšto dava manuš navisiolo i užiakirēl pēskro konco. Tėdy javnē dē gau roma. Pšytradynē saro gau, nikaj nisavē manušēs nalachnē; poriskirdē dē koncoskro khēr – jek manuš bēšto. Rom lēs pučel:

- So adēj sy, so ni jek manušēs adē gau naisy?

- Sap tasia prilicindzia i sarēn schaja, - utphēndzia manuš, - a man lachciapē vaš tasiatuno dyvēs.

Rom phēnēl:

- Nē, použiakir, mē podykhava, so kana adēj javēla.

Rom lachciapē adē dava khēr paly rat, i užiakirēn sarē duj dženē sapēs. Vavir dyvēs hadyapē balval, utlicindzia sap, vgija dē khēr, radynēlpē:

- Nē, pomėkjom jekhēs, a lachciom dujen – hojno chabē javēla!

A rom phēnēl:

- Použiakir, načalatē poprobinasam, kon zuralėdyr.

Sap dava ušundzia, uspakojindziapē i phēnēl:

- Nē, hojnēs! Adēj sy girnako bar: mē polava dava bar, čhurdava po phu – dē mielko jaržo rospēla.

A rom phēnēl:

- Mē polava bar, stasavava, lėstyr pani vinašėla.

Podlyja sap girnako bar, syr dyja po phu – dē mielko jaržo rospēja. A rom, podlyji kovlo kiral, syr stasadzia – daže pani vinascia.

Sap dzivindoj dykhėl, duminėl kokoro pėske: „Adēj už najavēla hojnēs...“ Phēnēl manušėske:

- Kana poprobinasam, kon hojnėdyr možinėla tėsvistinēs.

- Nē, svistin! – phēnēl rom.

Sap dziakes svistindzia, so sarē patria kaštėndyr nupēnē. A rom phēnēl:

- Mē adziake tėsvistinou našty: piervonē čhē tuke jakha tēzaphandlēs, nas kedy svistinava, tuke našty sarē dyj jakha čekatyr tēviuchtēs.

Sap užē strachandyja, mėkja pėskrē jakha grivasa tēzaphandēs, a rom, podlyji hojno liaska, syr dyja dē šero, sapėske jakha čuc naviuchtņē. Rom pučel:

- A iščo molo tēposvistinou?

- Užē dosi, - phēnēl sap, - už jekhēstē jakha čuc naviuchtņē. Nē, a koli tu dava zuralo, tēdy amē javasam pšalēnca.

Džan jonē piro gau. Sap phēnēl romėske:

- Vokaj čaravėnpē pulkico skotėndē, dža jandē jekhēs – keravasam tēchas.

Rom nugija ko skotos – fēnciuk syr tējanēs guruvēs? Tėdy jo lyja tēuchtylou skotos i tėsphandlou porja po duj. A sap, nadoužiakirindoj, kedy jo janėla, džal tēpodykhou, so jo odoj kerėl. Javi pučel:

- Palso tu dziakes hara nalydžas – mē už bokhalo?

A rom phēnēl:

- So mē jekhēs lydžava? Mē kamom tėsphandou choc trijanda i jekhēstē tēpirilydžas, tėdy mange načėbinėla but molia tēpsirou.

Sap cholysadyja, poduchcia jek guruvos paly pori, začhudziapē pal dumo, jandzia dē dava khėroro, vras cypa nuzlyja, čhudzia romėske i phēnēl:

- Dža, jandē doja cypasa pani.

Rom, podlyji cypa, nutyrdyja la ko hanyng i nučhudzia: phērdy jo našty tēlydžas, a kedy lydžala kutori, sap haliola lėskiuro bizonjakiribēn – lės schala. Podlyji lopata hanėl krugosa paly hanyng.

Sap apiac užiakirėl i nadoužiakirėl, - našėl kokoro tēpodykhou. Javi pučel:

- Nė, a so tu adėj kerės?

- Mė kamom sari hanyng tēvihanou i jekhēstē tējanou, sob tēnapsirou but molia.

Sap cholysadyja, podlyja phērdy paniesa cypa, jandzia. Kana naisy kašta, tēdy sap phēnėl romėske:

- Dža tu dē vėš, jandē vari savo kašt.

Nugija rom dē vėš, ali so tēkerou – nahadėl kašt. Tēdy riskirdzia luski, kerdzia šėla i phandėl sarē kašta. A sap naužiakirindoj našėl dē vėš tēpodykhou, so jo odoj kerėl. Javi pučel:

- So tu adėj apiac kerės?

- Mė kamom tēsphandou choc trijanda kašta, tēdy but chvatynėla.

- Sap uchtyldzia, vityrdyja kašt phujatyr, jandzia khērē, rozlydžija jag i vikeradzia guruvės. Kharėl kana romės tēchas, a rom phēnėl:

- Mė na chava tusa, nas tu saro kerdzian na adziake, syr mė kamjom.

Rom dziakes dumindzia: syr podykhėla, so jo namožinėl but tēschas, tēdy lės i pšėnakhavėla.

Sap jekdženo schal guruvės.

Posli dava rom podlyja trin grēn i vurdėnoro i phēnėl sapėske:

- Bėš kana dē miro vurdėn, mė tut lydžava kē mirė čhavė.

Sap bėšciapē – tradėn duj dženē, kedy tradyja paš romėskro khēr, podykhnē čhavė i duratyr dynė godly:

- Dad javėl, sapės lydžal!

Sap pučel:

- Kon odoj dziakes dėl godly?

- Odoj mirė čhavė, - utphėndzia rom. – Syr mė tut podlyjom, tu džinēs; a syr kana mirė čhavė tut podlėla, tu podykhėsa, so tuke javėla...

Sap, strachandyji čhavorėndyr, dziakes vinasčia, so romėske lachciapē graj vurdonėsa.

SYR ROM SYKLYJA TĖGINĖS

„Kaip romas mokėsi skaičiuoti“, 2009

Jek molo palė okijano dživdė rom i duj čororė manuša. Jek dyvės sarē trin dženē viginė dē vėš paly kašta. Čingirėn kašta, čingirėn. Ni po sostē jek phēnėl:

- Koli Dėvėl tēdėlas, so amė tēpomangenas, so amė tēpokamėnas?

Jek čororo manuš phēnėl:

- Javi khērē mė tēpokamėlas so pal skamind tėjavėlas čaro gojenca i paramaro.

- A mė tēkamjomas pal skamind tėlachtės paramarorė kiralėsa, - phėndzia vavir čororo manuš.

Rom podumindzia kokoro pėske: so dalėndyr – jebach ni so najavėlpē. Choc kutori sandziakirava.

- Mri romny sygi lockirėla. Mė javi khērē tēkamjomas, sob joj tēlockirėlas dėšuduj čhavorėn.

Dava pophėndzia i durėdyr kerėl buty.

Posli buty risciol čororo manuš khērē. A odoj pal skamind lachcia čaro gojenca i paramaro. Vavir čororo manuš lachcia čaro paramarorėnca kiralėsa. I rom javja khērē. A adėj romny loc-kirėl. Rom kamja tēčhuvėl kašta dē kunto, a romny godliakirėl:

- Kaj kašta čhuvēs – aděj čhavoro pašlo!

Rom čhuvēl dē vavro kunto.

- Kaj čhuvēs – i aděj čhavoro pašlo!

Tēdy sčhuvēla paly bov.

- Kaj čhuvēs – odoj duj čhavorē pašlē!

I aděj tēkamēlas tēchuvēl, i odoj – vsendzikaj phērdo čhavorēn, nanē kaj kašta tēsčhuvēs. Po konco romēske končindziapē cerpima:

- Nē kicyk, po konco, aděj dalē čhavē?

Romny utphēndzia:

- Aděj čhavē saro tuzino - rovnēs dēšuduj.

Strachandyja rom dava ušundoj.

- Adē dava khēr ni pal so najava dēšutrito, dava cyfro janēl bibacht. Hojnēdyr už džava dē pēkla tēchačkirēl bova!

Fēnciuk jo viphēndzia dalē lava, nadžinēs kacyr javja kaliēka bēng, uchtyldzia romēs pal kalnierio i nutrydyja dē pēkla tēchačkirēl bova.

Barynē dēšuduj čhavorē, barynē i vibarynē šukar tērnē. Jek molo samo tērnēdyršo čhavo pučel da:

- Dajori, ci amē nigdy namajindē dadēs? A koli majindē, kaj jo chasyja, so mē nikedy pal lēstē či našundziom?

- Majindē, mro čhavoro. Ali kedy tumē locynē, jo pophēndzia: dēšutrin – dava cyfra janēl bibacht, i jo nadživēla tumēnca talē jek strēcha. Vigija khērēstyr, i dalēstyr lēs nikon nadykhja.

- Dajori, koli dziakes slučindziapē, mē lēs lachtava i lydžava khērē.

Dava pophēndoj čhavoro vigija dē buhlo svēto tērodēs dadēs. Rodyja, rodyja vsendzikaj, sari phu obgija, a dadēs nikaj nanē.

Adē jek vēš zagija baro kašt. Lēskiro vērcho isys žynko bolybēn, a korni – dorēsniē pēkla. „Nē, - duminēl rom, - koli paly phu nanē mro dadēs, dava jo mož adē bolybēn. Zarēsava hučedyr i ubdykhava“.

Lija tēvēr i čhingirēl schotki adē kašt. Sak hučedyr i hučedyr dykhēl, pokil dorēscia bolybēn.

Adē bolybēn ubdykhjapē: izbit but duchi užiakirēn pal bolybnaskrē varoty. Rom nupichindzia lēn dromēstyr, javja kē varoty i stukinēl.

- Kon adēj? – pučel svēnto Pētro.

- Adēj mē – dēšudujto romēskro Žigako čhavo.

- Použiakir, kana našty.

- Koli mē pal dava javjom sob tēužiakirēsas? Vmēk, mē rodou dadēs.

- Kana na možinou, čhavo, nas Dēvlēs nanē khērē. Lēsa i rakir, kedy javēla.

Dykhēl rom – či najavēla, zlyja stadyk i čhurdyja la pal bolybnaskrē varoty.

- Ai, rajo svēnto Pētro, balval nuphurdzia mri stadyk. Utydē la mange.

- Tēutydavas, mro čhavoro, ali joj izbit dur nurulindziapē, daže nadykhou, kaj.

Pokil rodava, duchi tajnēs pšēmarēnas pal varoty dē bolybēn.

- Nē mēk man, kokoro zrodava.

- Ai, čhavoro, phēndziom, so našty.

- Tēdy mē požalīnavapē Dēvlēske, kedy jo javēla, so tu nautydēs mri stadyk.

So tēkerēlas svēnto Pētro. Vmēkja romēs strachatyr, sob tēnačhēbinēlas prēciū Dēvlēs jakha tēchačkirou. Ali popchēndzia tēdēs sovlach, sob kedy lachtēla stadyk, vras vidžala avri. Rom dyja lau, ali tēvidžas i na dumindzia. Lēske čhēbindzia fēnciuk dē bolybēn tēvdžas. Lachcia stadyk, čhurdzia la pal šēro – džala tērodēs dadēs ili dzia pēske tēpodykhou. Psirdoj gija kē bērgori. Adē

lakro vērcho tērdo baro phusytko banko, a krugosa but bankorē. Baro banko – sy Dēvlēskro banko. Lēstyr dykhno saro svēto – bolybēn, phu i okijany. A vavrē bankorē – vaš anioły. Rom zarēsciapē dē bērgori, javja kē Dēvlēsko banko i bēšciapē. Dykhēl rom vsendikaj – sari phu syr pal dliona dykhny. Hojnēs vdykhji i dadēskro khēroro podykhja. Dykhēl, dykhēl – mož udykhēla pēskri da. I ake so dykhēl – jek rom kamēl tēčorēl jekdženēs balyčhorēs, so jonē kokorē dziakes pharēs čordynē. „Nē, použiakir, - duminēl pēske, - mē tut strachava“. Uchtyldzia jek bankoro i čurdyja dē čorēs, ali bankoro nulicindzia dur paly paš. Čurdyja vavro – apiac paly paš. Tēdy čurdzia trito, štarto, pančto... Fēnciuk svistynēn bankorē bolybnastyr. Rom i napočustvindzia, syr Dēvėl riscyapē khērē.

- So tu adēj čurdēlas?

- Syr tēnačurdēsas, svietlinko rajo, ake sasiedo kamēl amēn tēubčorēl. Ake uže čordzia dakro balyčhorēs. Kamjom lēske tēdou dē boko, ali napopējapē.

- Šun, manuš, - phēnēl Dēvėl, - jiesli dē sak balyčhorēsko čorēs tēčurdavas po bankoro, tēdy sarē kaštēubkeribnaskrē tēnaspejinēnas mange lēn tēskerēn. Paldava i phēnou tuke – dža avri bolybnastyr, pokil čupniasa tut nauvaikindzia!

Strachandyji rom vras chasyja. A paly bolybnaskrē varoty dēl gody – kaj dad tēmožinēlas tējavēl, koli lēs nanē i adē bolybēn, i adē phu? „Mož bēnga lēs nulydžinē dē ado, - podumindzia pēske, - ali i dacyr mē lēs zlydžava. Nudžava i posykliakirava dalē bēngen“.

I vīgija. Gija, gija, a pēkla nanē i nanē.

Giji stricēndzia šyngalēgo pulko.

- Kaj džas, rom? – pučen šyngalē.

- Džou dē pēkla – rodou dadēs.

- Možinēs tēnadžas, jebach či na lachtēsa! Bēnga čordynē jekdženia čha amarē kralestyr. Amaro krali phēndzia: kon viratynēla lēskri čha pēklatyr, dalēske la i utydēla i iščo paš kraliuma pridēla. Dumindziam tēutlēn, ali bēnga nautydēn. Tēdy tu i nadža durēdyr. Hojnēdyr risciou palē

- I naduminou tērisciou dziakes dur nugiji! – utphēndzia rom i nugija durēdyr.

Javja kē pēklakrē varoty i stukinēl:

- A khērē Pluto?

- Naisy.

- Utydēn mro dadēs, džinou, so jo adēj.

- Na dasavē amē dylynē – nautydēna!

- Nu, hojnēs. Uže džinou, so tēkerou. Udykhēna – vras utydēna.

Sanpē bēnga. A rom, ni lau naporakirdoj, uchtyldzia lopata i psirēl paly pēklakrē varoty dē prēciu i palē, lopatasa domiečindoj vari savē štēty. Dava udykhji, ko lēs prinascia jek bēngoro i pučel:

- Rom, so adēj kerēs?

- Postroinava khangiri, i tumē ni pēklatyr, ni dē pēkla nasmožynēnas tēpopērēn, pokil dadēs man nautydēna.

Strachandyji bēng nunascia dē pēkla i vilydžija phurē romēs.

- Lē trē dadēs! A kana dža sasto pēske.

- Ai, savē sanas tumē! Koli žynko kana nautydynē, kana ni po so navidžava, pokil nautydēna kralica.

- Ai, fēnciuk namang la. Hojnēdyr dēna dakicy suvnakaj i rup, kicyk tu možinēs tēlydžas.

- Na čhēbi mange ni suvnakaj, ni rup. Kralica utydēn!

- Tēdy použiakir, pokil risciovēla Pluto.

- Naužiakirava. Dēna ili nadēna? Vras postroina dasavi khangiri, so ni kokoro Pluto napopērēla dē pēkla!

Zbic strachandyji bēnga utydyņē i kralica. Rom podlyja dadēs, kralica i unašnē, kicyk hēra lydžinē.

Risciovēl Pluto dē pēkla. Dykhēl adēj, dykhēl odoj – a kralica nanē.

- A kaj kralica?

- Romēške utydyņē. Jo strachandzia prēciu varoty tēpostroin dasavi khangiri, so pal latē ni dē pēkla, ni pēklatyr nasmožinēna tēvidžan.

- Vokaj dylņē! – cholysadyja Pluto. – napostroinēla jo ni savi khangiri. Sostyr jo adēj tēs-troinēlas? Ej, sluga, naš i dogonin lēn.

Sluga vras lēn dogonindzia.

- Šun, rom! Utydē kralica.

- Nadava, i daže dasavēške namordomoske syr tu. Mē vsendzikaj hojnēdyr tutyr.

- Hojnēs, javēn po peregonki, - phēnēl bēng.

Rom podykhja talē kusty pašlē zaicēs.

- Čororo bēngoro, - phēnēl rom, rysyji nakh, - dalē namordomoskrēsa syr tu mē kokoro na-našava – bičhava mrē tērnēdyršonēs pšalorēs. Dža, porakir lēsa – dykh, pašto talē kusto.

Nuricyndzia bēng ko kusto, a džangado zaico syr uchcia – bēng lēs fēnciuk dakicy i dykhja. Podykhji, so rom sygedyr lēstē, nasmialo tēmanges, sob tēutydēlas kralica i, zbic ladžandyji, riscyja dē pēkla.

- A kaj kralica? – pučel Pluto.

- Jačhakirdziom la.

I bēng pophēndzia, so slučindziapē.

- Ai, tu dylno! Odoj isys zaico, a na tērnēdyršo pšal. Kaj tu šundzian, so rom dziakes tē-našēlas? Dža tu, čhavoro! Dogonin i utlē lēstyr kralica.

Vinascia vtoro bēng i vras lēn dogonindzia.

- Ei, rom, utydē mange kralica!

- Nautydava, i daže dalēške mamordomoske, syr tu. Vsendzikaj mē tut ulava.

- Iščo podykhasam, kon hučedyr vičhurdēla dava phari kovalda!

- Tu čhurdē piervo, - phēnēl rom.

Bēng čhurdyja kovalda dziakes hučēs, so čuc sašty tēdykhēs. Kedy upēja, rom uchtyldzia lēs i dēl godly:

- Hej, pšaloro, hej pšaloro!

- Konēs tu odoj kharēs? – pučel bēng.

- Mro pšalēs. Dalēs, kaj sy kovalio vavrē svētostyr. Nučhurda lēske kovalda – lēske čhēbi dava phardy sastruny kovalda.

- A mož načhurdē. Hojnēdyr mēk tuke lachtēlpē kralica, fēnciuk nachaskir mri kovalda.

I riscyja pē dē pēkla bi kralicatē. Pluto pučel lēs:

- A kaj kralica?

- Nalydžijom. Rom strachadzia tēnučhurdēs kovalda dē vavro svēto.

- Ake dylno! Tri kovalda jo daže tēpokuninēl nasmožinēl. Hej tu, čhavo! Dogonin i utlē lēstyr kralica.

Vinascia trito bēng i vras lēn dogonindzia.

- Ehē, rom! Kralica utydē.

- Na dava, daže dasavē namordomoske syr tu. Vsendzikaj mē tut ulava.

- Tēdy mož doja čupniasa džinēs zvučnēdyr mandyr tēšolkinēs?

- Načalatē tu šolkin – posykvēsa, so tu džinēs.

Hadyja bēng čupny i dyja sokaj puškatē.

- Nė, rom! Kana tu šolkin.
- Naphėndoj ni lau rom uchtyldzia trin duhi. Piervonėsa, sarėsa volnėsbkerdzia kralicaskro šėro, o vavrėsa i tritonėsa – dadėskro i pėskro šėro.
- So adėj kerėsb? – pučel bėng.
- A, šėrė duhenca ubkerava, nas naubkerdė pokšt i pharadziona, kedy mė šolkina!
- Tėdy i mange ubker.
- Ubkerėl rom i bėngoskro šėro, ali dziakes zuralėsb, so bėngoro navicerpindzia:
- Hej, natasau dziakes zuralėsb, hojnėdyr kralica tuke mė lachtėlapė.
- Tėdy rom zlyja duho, a bėng ladžasa nunascia dė pėkla.
- A kaj kralica? – pučel Pluto.
- Syr mė la tėlydžavas, rom mange šėro čuc nastasadzia.
- Ake dylyno! Rom sarėsa nadžindzia čupniasa tėsolkinėl! Hej, vozčiko! Tu dogonin lėn i utlė kralica.
- Plutoskro vozčiko lyja sastrunė vidly, vinascia i vras dogonindzia romėsb.
- Hej, romo, utydė mange kralica, nas vidlėnca pšėpichinava.
- Ni kicyk mė tut nadarou, – utphėndzia rom. – Baro adėj dzielo adė čuči fėlda tėmarėnpė! Koli dava smialo, tėdy tėrdziou adė dava štatytko paš, a mė stėrdzioua vavri pasiatė, i tėdy dykhasam, kon konėsb polava drė štato.
- Bėng majindzia dujrogitki vidly, a rom jiešmo.
- I syr lynė drė štato tėbudzinėnpė! Bėng vidlėnca štato napšybudziniėl, a rom sak budziniėl bėngorėsb. Dziakes pšėbudzindzia, so jo sarė zorjatyrl yja tėnašėl dė pėkla.
- Tak tu i nadykhjan kralica? – pučel Pluto.
- Rom man čuc nazabudzindzia.
- Dziakes tuke i čhėbi, dylyno! Syr to pšybudziniėsa štato dujrogengrė vidlėnca? Suvari! Mož tu dogoniniėsa lėn, mož godzvaredyr jachėsa.
- I mėkjapė bėngengro suvari! Romėsb dogonindzia paš malenko khėroro.
- Hej, rom, marėmpė, koli kamėsb tėlachtėl pėske kralica.
- Hojnėsb, – phėnėl rom. – Savi buty tu džiniėsb?
- Mė svouo. Mož poprobinėna, kon sygedyr suvėl? Javėn dė khėroro i podykhasam.
- Javnė i suvėna. Bėng vverindzia dė suv zbic dlėngo thau, sob vaš saro dosi jala.
- A rom vverindzia krotko thau. Čororo bėngoro vaš kažno molo sak drė vokna uchtlė. Pokil bėng dė prėciu i palė uchtyja, rom i končindzia buty. Tėdy i dava bėng nadorėscia kralica. Riscyjapė čuče vastėnca.
- I tu riscyjan bi kralicatė? – pučel Pluto.
- Rom zbic sygi suvėl. Mė vverindziom čačes dlėngo thau – pal sak jek molo čhėbindzia drė vokna tėuchtėsb, a jo vverindzia kutori i jebach ulyja man.
- Ake dylyno! Ci džiniėsb, kicyk vremia čhėbindzia, pokil drė vokna uchtyldzian? Naš balyčhorėngo butiari! Mož tu la lydžasa.
- Jo romėsb dogonindzia paš samo konco pėklatyr.
- Hej, rom! Na tėri kralica!
- A konėskiri?
- A dalėskiri, kon hojnėdyr balyčhen čaravėla. Ake odoj bari štalia, phėrdy balyčhen. Kon paly časo butėdyr vitradėla balyčhen, dalėskiri i jala kralica.
- Hojnėsb, – phėnėl rom.
- A syr haliovasam, kon savė balyčhorėn vitradyja, – pučel bėng.
- Rom phėnėl:

- Mē tradava fēnciuk krēncē porjenca, a tu tradē dalēn, kaj priamē porjenca.

Bēng saglasindziapē. I tradēn jonē duj dženē balyčhen. Rom vitradyja mož saro tuzino balyčhen i pašto, a bēng sak rodēl priamē porjenca, paly sari štalīa rodēl. Po konco balyče sarē vīnašnē štalīaty. Ake časō končīnēlpē, rom phēnēl bēngeske:

- Nē, bēngoro, sginasam, savē butēdyr – rovnē porjenca ili krēncē porjenca?

Lynē tērodēn. Ali ci kon dykhja choc jekhēs balyčhes priamē porjasa? I apiac polyja rom. Zmēkji nakh bēng riscyjpāē khērē, a dava minuta rom dadēsa i kralīcasa vīginē pēklatyr. Adēj Pluto už bizorjako.

Popēji dē dava svēto jonē nuspiešyndē ko kralīcako dadēs. Krali, podykhji jekdženia čha i ušundyji, savi hora i apasnuma dykhja rom, jo vras kerdzia pal dyno lau – utydyja romēske čha i paš kralīuma. Kerdzia baro bjau. Sarē chanē, pinē. I kana mož džīvēn, koli na mēnē.

A phuro rom riscyjpāē ko vavrē dēšujek pēskrē čhavorē.

LITĒVSKA PARAMISIA

Iš pasakų rinkinio GYVASIS VANDUO (1990 m.) ir P. Cvirkos NEMUNO ŠALIES PASAKOS (1979 m.)

DUJ PŠALA

Isys duj pšala chaladē, slūžīndē kē krali izbīc čačunēs, a kedy lēnge čhēbindzia tēdžiuo khērē, lēnge samo staršēdyr podarīndzia po karadyn.

Džan jonē po drom i strečīndē medzvīdzīos. Jek kamja tēdēl karje – medzvīdzīo zarakīrdzia, phēnēl:

- Nadēn karje, mē dava tumēnge po tyknomasēstē.

Dyja po tyknomasēstē, našēn medzvīdzīorē. Džan durēdyr, strīčīnēn ruvēs, kamja tēdēs karje, a ruv dzia pac phēnēl:

- Nadēn karje, mē dava po tyknomasēstē.

I dyja. Kana polal pal lēndē našēn ruvorē i medzvīdzīorē. Jonē giji strečīndē raznonēn zvīeren i vsīgda dorēsca po tyknomasēstē. Džan jonē, a polal po lēndē kruvēnca džan zvīericy...

Javnē ko kšyžovka, pogaravdē adē phu suvnakuno stakančīco.

- Kana, pšalorē, – phēnēl, – ruzdžasam. Mē džava jekhē dromēnca, tu vavrē... a kedy konēske dochana, jvasam adē dava štēto. Jieslī lachtasam stakančīco prēhērēnca ušto, tēdy džīnasam, so jek mulo.

Kana jonē poproščīndziapē, nuginē jek paly jek drom, vavir – paly vavir. Jek nugija dē jek filacin i lyja chulanēskri čha paly romnia. Ali dykhēl – palē filacin pašo vēš jagori. Pučel romniatē, so adasavi jagori.

- Tu i nakam tēdžīnēs, so adasavi jagori.

Ali jo nauspokojīnēlpē, džal dē dava khērero. Javja – nikonēs nanē, fēnciuk bov chačīol. I šunēl paly bovēstē glos:

- Šylalo mange, šylalo.

Dava phēnēl:

- Nē, jou tēstacioplē!

- Darou tyrē zvīerēn.

- Dža, či nakerna.

- Darou. Mēk, mē kaštēsa lēnge zadava.

- Nē, možīnēs.

– Dziake jo virėscia polal bovėskrė pasiatė, zadyja lėnge sarėnge i lėske – vras sarė kerdėpė bara.

Nahara užakirindoj javja vavro lėskro pšal ko doja kšyžovka, vihanadyja doja stakančico, dykhėl – jo pašto ubriskirdo. Lėske znako, so lėskro pšal mėji. Džal jo dava dromėsa, kaj jo nugija, tėdykhės, kaj jo lachcia konco. A jonė isys pochožė syr jek. Javja jo dė doja filacin, kaj lėskro pšal. Podykhja lės lėskri romny, so jo risciovėl zvierėnca, phėnėl:

– A kaj tu sanas dziake hara?

Dziakes jo halyja, so lėskro pšal adėj isys. Belvele jonė gija tėpasiol, a jo dė maškiral počhurdzia šablia. Kana romny duminėl, so variso to sy, nas dziake jo nikedy na kerdzia, fėn dadyvės. Pirirackirdzia, tasiatuno belvele apiac dykhėl, so paly vėš khėroro, i jagori chačiol. Jo pučel:

– So adasavi jagori?

– So mė tuke dava molo phėndziom, so i nakam tėdžinės, so dasavi jagori.

Dziake jo halyja, so lėskro pšal odoj konco dorėscija. Džal dė dava khėroro. Javji dziakes pac nikonės nalachtėl, fėnciuk bara paštė, pachožė dė zvieren, a jek – dė manušės. Bov chačiol, a glos polal bovostė:

– Šylalės, šylalės!

– Nė, jou adėj tėpotatiospė.

– Darou dalė tyrė zvierėndė.

– Dža, či nakerėna.

– Darou, mėk mange kaštėsa tėzadės tyrė zvierenge.

Phėnėl:

– Syr mė tuke mėka tėzadės! Lėn, zviere, dova manušės tėriskir!

Mangel dava manuš syr džinėl. A jo phėnėl:

– Utyčarou miro pšalės i zvieren, tėdy mė tut umėka.

– Mė namožinou kokoro lėn tėutčarou. Tu vityrdė miro čekatėstyr kicyk bala, lėnca pirityrdė pal lėn i utsastiakirėnapė.

Jo vras vityrdyja čekatėstyr bala, pirityrdyja palė sarėn, i sarė sastiakirdziapė.

Dava lėskro pšal i phėnėl:

– Mė fėn gudlės suciom.

Phėnėl:

– Uš tu adėj sucian, kerdo dė bar.

I pophėndzia saro, syr lėn sastiakirdzia. Ali dava pšal pošardziapė:

– Mė, – phėnėl, – tyri romniasa daja rat suciom.

A jo cholynasa, so jo sucia lėskri romniasa, lėske vras šėro nučhingirdzia. Dogija belvele khėrė, pasyja. Jo pėskri romniake naphėnėl, so kerdziapė.

Raty romny pučel lės:

– Palso tu odoja raty šablia dė maškiral počhuvdzian?

Tėdy jo halyja, so lėskro pšal či fuipėn naskerdzia, a jo lės zamardzia.

Tasiatuno dyvės nugija zvierėnca dė dava khėroro, phėnėl dava manušėske:

– Utsastiakir mro pšalės.

– Mė namožinou.

– Zviere, riskirėn lės!

Lyja tėriskir. Lėske nanė so tėkerės, phėnėl:

– Mė na možinou tėutsastiakirės, ali durėdyr adė dava vėš dživėl miri phėn, joj možinėl.

Džal tėrodėl, kaj doja phėn dživėl. Lachcia adė vėš khėroro, odoj dživėl brytko džiuvely. Phėnėl:

– Džiuvely, sastiakir mro pšalės.

- Mē namožinou.
- Zviere, dola džiuvlia ruzriskirēn.
- Dalē lynē tēriskir, lake nanē so tēkerēs, phēnēl:
- Vityrdē kicyk mirē bala čekatēstyr i pirityrdē po lēstē, jo visastakiarēla.
- Jo vras vityrđya kicyk bala, pirityrđya pal pšalēs i jo sastiakirdziapē. Ulydžija sarēn khērē, kerđe baro bjau i dživdē adē dava filacin žynko pēskro mēribēn.

TRINBĒRŠĒNGIRO ZAPLISKIRIBĒN

Jek molo raklo lyja buty ko chulaj po trin bērša, a zapliskiribēn zrakirdē ģenia givitkonē givja, dava vidžal po trin givja paly bērš. Dava posli trin bērša dorēscia samo hojnēdyr givja, parikirdzia i vigija po svēto. Džal po drom, lachcia adē pašēdrom karčma i vgiji pomangija tēpirirackirēs, odoj i pomēkja lēske. Adziake jo virovniakirdzia nakhitko dykhloro, počivdzia dalē givja i lēn čaravēl palcasa. Chulaj phēnēl:

– Palso tu dalē givjasa radinēspē?

Dava utphēnēl:

– Adēj sy miro trimbēršēngiro zapliskiribēn.

Chulaj zasandziapē i či butēdyr napophēndzia. A paly khēr psirdzia bašno. Dava varikaj to podykhja – a bašno dalē givja i schaja. Dava dyja godly.

– So tu dēs godly. Mē tuke bašnēs utydava!

Dava štyl jačja. Piriratkiardzia, tasiarlē podlyja bašnēs i vigija. Gija saro dyvēs. Javja belvel – apiac jo vgija dē karčma i mangel tēpirirackirēl. I apiac rackirēl.

Belvele jo čaravēl bašnēs paly khēr. A chulaj pučel dava raklēs:

– Palso tu adziake radynēspē dava bašnēsa?

– Jo utphēnēl:

– Adēj miro trimbēršēngiro zapliskiribēn.

Chulaj zasandziapē i či butēdyr naphēndzia. Uš javja vrema tēsuvēl – jo pučel chulanēs:

– Kaj tēčhuvēs bašnēs?

Phēnēl:

– Jandē adē chливо i počhu po balyčhēscri zaboro.

Dava jandzia bašnēs i čhudzia. Dava bašno zasuciapē i raty popējapē pašo balyčhēscri zago-rotka, a balyčhoro nudandyrdzia šero bašnēske.

Raklo ušto džal tēdykhēl bašnēs – dykhlēl, bašno bišērēsko – balyčo nudandyrdzia. Dava dyja godly, so chasyja trimbēršēngiro zapliskiribēn. A chulaj phēnēl:

- Štyljač, nadē godly – mē tuke dava da balyčhorēs!

Dava pšyjačja tēgvaltyr, jo skrēncyndzia dzinskirdo šnuro, priphandzia da balyčhorēs i vily- džal: jo džal pērvo, a balyčhoro polal po lēstē. Dziakes i nuginē.

Nabut podgiji lachnē pašo drom laznia, a adē dava laznia isys trin raklia, jonē adē mordzianaspē. Jo kokoro pšygija piro laznia, a dava balyčhoro kedy gija piro laznia, jonēnge posykadziapē, so balyčhēskirē bala suvnakunē. Jonē sarē trin uchtyldē ko dava balyčhorēs tēvityrdēl dalē bala. Syr fēnciuk uchtyldē, vasta prilipindē ko bala. I džan nange raklia posli dava balyčhorēs. Kicyk pogiji, trin butvarnē handē rovo. Podykhji dava komedija, murša phēnēn:

– Dēnēn po molo lopatēnca dalē raklēnge.

Jonē syr dynē – lopaty prilipinē ko raklia, a vasta ko lopaty. I džan sarē: dava raklo pērvo, polal po lēstē – balyčo. A posli balyčhēs – trin raklia, a posli raklēs – trin butvarnē, kaj rovo handē.

Isys jek kralica, savi namožyndzia tēlachtēs pēske kamlēs. Joj phēndzia adziake: „Kon man posandziakirēla, dava javēla miro murš”, – dalē lava po sarē svēto isys vibichadē. Jiezdzinēlas sarē rigendyr, sykavēlas raznē komediji – nikon napšēsandziakirdē. A kedy podykhja dava raklēs lydziji dava balyčhorēs, dalē raklia i dalē raklēs, tēdy joj gazdyja baro sabē. Vras zabašavdzia muzyka, a dava raklēs nulydžinē ko kralicatē, i joj zahuridzia lēske suvnakuny angruscy. I načindziapē bjau, i jo jačjapē ziaciosa po sari kraliuma. Vasta dalē raklēndyr utmēknēpē lopatatē, i dalē raklēngrē vasta dalē balyčhorētē. Doja kralica ubhuridzia raklia, ubdarindzia i ulydžija, kacyr jonē isys. Dava muršēs dzia pac ubdarindzia. I mē odoj somas, adē dava bjau, chajom, pijom, paly broda thadyja, a danda nadykhnē.

ČHAVO NALACHCIOVI STRACH

Isys čhavo ochtobēršēngo, adasavo nastrachavo, so jo i nadžindzia, so sy strach. Jek molo lēsko dad riscyja vēšēstyr i phēnēl:

– Mē so darandyjom, so darandyjom! Posykadziapē varikon to mange strašno – man ublyja strach, dažē bala mirē stērdzynēpē po šero.

Dava čhavo pošundzia, so dad rakirēl, i phēnēl:

– Dadolē, a so sy da savo strach? Phēn mange i mē kamom tēpodykhou, so i mange po šero bala tēpostērdziona!

Dad sandoj phēnēl:

– Jiesli kamēs tēpodykhēs strach, dža dē vēš, odoj, kaj mē kašta čhingirdziom, i lachtēsa strach, i stērdziona tuke bala.

Dava raklo zahuridziapē, začurdziapē stadyk i vigija po da savo drom, kaj dykhja dadēs ris-ciovi vēšēstyr. Džal, džal, nugija dē vēš, i drom končindziapē – niči nanē. Džal bi dromēsko. Giji raty pora duripnastē podykhja jagori i duminēl: „Džava dē doja jagori, mošt odoj lachta strach”. Dogija khēroro, džal ando khēroro – manuš škurni suvėl. Jo i pučel čhavēs:

– Da savo tykno čhavo džas raty paly vēš – a tut na lyja strach?

Da čhavo lēske utphēnēl:

– Mē i gijom rodyji strach, ali nikaj nanē, i dosi.

Posli dava manuš vigija avri, po dromoro čhurdzia kuptyca phus, javi palē podyja čhavēske dušly i phēnēl:

– Dža do karčma tēkinēs kirosino – i lachtēsa strach.

Dava čhavo nugija, lachcia phusēngro kuptyca palo drom stērdziny, la ubriskirdzia i, nugiji dē karčma, kindzia kirosino i jandzia. Lēs manuš i pučel:

– Ci lachcian strach?

Čhavo utphēnēl:

– Nalachciom.

– I či na lachcian po drom?

– Lachciom phusēngro kuptyca, ubriskirdziom la i saro.

Manuš podumindzia: „Nu jiesli adziake, mē tuke posykava vavir strach”. I phēnēl:

– Mē nudžava dē karčma, zagiravapē, a tu adēj kutori pojačhēsa i jou man tērodēs, dava tu i lachtēsa strach.

Manuš vigija, a dava čhavo paužakirdzia. Manuš dophandzia kē pē phusa i užakirēl, pokil jo javēla. A dava čhavo syr jačja bajindoj adē vasta rikirdoj lapka, kaj škurni suvėl, i vinasia dē pibnytko khēr. Kedy čhavo džal prēciu, dava manuš, phusēnca ubphando, lēske prēciu muj strachavėl:

- Bu bu bu bubi!
 Dava čhavo – lapkasa dē šero:
 – A tu sy bubi? – domardzia, domardzia. Dava manuš gvaltyndoj khērē.
 Dava čhavo nugija dē karčma, popocialas, porodēlas, nikonēs nalachcia i riscyja kē manuš.
 Manuš pašto dē čhibēn zmadē šērēsa. Dava čhavo i pučel:
 – Soske tu man ubchochadzian? Mē nugijom dē karčma, ali nalachciom ni tut, ni strach.
 Manuš pašindoj choliasol:
 – Ci tuke čhēbi barēdyr strach, syr tu lachcian, kaj lapkasa mardzian?
 Čhavo phēnēl:
 – Mē mardziom varisavēs čororēs, ali na strach isys. Mange čhēbi da savi strach, syr miro dad
 lachcia, sob bala po šero tēstērdzionas.
 Manuš jieščo butēdyr choliasadyja, phēnēl:
 – Jiesli tu da savi strach rodēs, do tu vidža mirē khērēstyr, vidža avri.
 Dava čhavo i vigija. Vigiji džal, džal i dogija dē dasavo foro, kaj isys bēngengri khangiri. Javja
 ko rašaj, a jo pučel:
 – Kaj tu, čhavoro, da savo tykno džas?
 Dava čhavoro utphēndzia:
 – Džou, rašajo, strach tērodou.
 Rašaj phēnēl:
 – Nē mištēs, kē amē lachtēsa.
 Paly dyvēs urikidzia lēs khērē, belvele rašaj lēs lydžija dē khangiri. Ali čhavo lyja pēsa spički.
 Jo sygi zachačkirdzia po sarē altoricy mēmēly. Belveliatē sarē bēnga ciches bēštē isys, a dē pašraty
 lyja tēpiščinēn, tēbrazdinēn, po strēcha tēkalion i zaginē andē khangiri: syr bašnē, syr koty, syr
 džiuksela. Dava čhavo pučel:
 – Nē kon tumē da savē san?
 Bēnga utphēnēn:
 – Amē sam strach.
 Čhavo phēnēl:
 – Da savi tumē strach? Tumē san bēnga, ali so tumē syr bašnē, koty i džiuksela, to mange ni
 savi strach nanē. Ali mange čhēbi adasavi strach, sob bala po šero tēzatērdzionas. Nē, miro dado-
 ro dykhja strach, adasavi isys strach!
 Dalē bēnga dykhēn, so jo lēn na darēl, lyja bašnē tēbagan – sarē viginē pēske.
 Rašaj utrostē bičhavēl pēskrē klapčiuocos tēpodykhēs, ci lēs lachtēla džidonēs. Klapčiuoko ut-
 kerēl vudara – čhavo džido. Javi ko rašaj phēnēl:
 – Soske mē nalachciom strach?
 Rašaj phēnēl:
 – Ci niči naisys?
 Čhavo phēnēl:
 – Isys bēnga, ali strach naisys.
 Dava rašaj phēnēl:
 – Použakir, použakir, čhavoro, jiesli pšygiji raty naisys strach, to podykhēsa kaj javēla.
 Vavir belvele apiac nulydžinē lēs dē khangiri, pomēknē. Jo apiac zachačkirdzia spički, za-
 chačkirdzia sarē mēmēlia. I apiac adē pašrat lyja tēsnykavēnpē, tēriskirēnpē i ando khangiri
 zarēšnēpē varisavē vēšitka zvieri: syr ruva, syr medzviezde, syr tigrē i iščo strašnēdyr. Dava
 čhavo pučel:
 – Nē savē kana tumē san?

Bēnga phēnēn:

– Strach.

Čhavo phēnēl:

– Ni savi strach tumē na san, tumē san fēnciuk bēnga. Ali sob tumē tējavēnas dasavi strach, syr miro dadoro dykhja, sob bala po šero stērdzinē, tēdy tumē tējavēnas strach, a kana nikon.

I apiac lyja tēbagas bēšnē, bēnga ruznašnēpē, i saro.

Tasiarlē rašaj bičhavēl klapčiucos tēpodykhēs. Utkerēl khangiri – dava čhavo džido. Javji ko rašaj phēnēl:

– Phēndzian, so dava raty mē lachtava strach, ali na isys, i dosi.

Rašaj pučel:

– Ci nikonēs naisys?

– Adē khangiri isys bēnga, a strach naisys.

Rašaj phēnēl:

– Nē, iščo použakir, kaj javēla rat, javēla i stach. Trito raty lēs apiac ulidžinē, zakerdē. Jo začačkirēl mēmēlia i užakirēl. Nē, paly pašrat lyja tēzvoininēn, tēskripin, so sarē scianē i strēcha traškinēn. Utkerdziapē vudara, javnē, skendynēpē varisavē užē, darakony, ēniašērēngrē. I apiac jo maškir lēndē psirdoj pučel:

– Nē kon tumē kana san?

Sarē jonē phēnēn, so amē sam strach. Čhavo phēnēl:

– Tumē san adasavo, a dujto vavro: vavro darakano, vavro užo, vavro eniašērēngro, ali sarē san bēnga, i saro. Nu jiesli tumē tējavjanas dasavi strach, kaj miro dad adē vēš dykhja, so bala po šero stērdzinēpē, tēdy tumē tējavjanas strach.

Sarē bēnga lēske utphēndē:

– Kon tut džinēl, savi srach dykhjan tyro dad, so lēske bala po šero stērdzinē, mošt dasavi i adē saro svēto nanē.

Počurdynē lyla adē khangiri i unašnē avri.

– Tasiarlē klapčiuko utkerdzia vudara – lachtēl lēs adasavēs, syr umēkja, i kučia papiri. Podlyja papiri, ulydžija rašaske i lēs lydžal. Rašaj ginēl bēnglēskrē lyla, so džinpē pēskrē khangirēsa: dava čhavo amēndyr la utlyja. A čhavo lēs pučel:

– A kaj strach?

Rašaj podumindzia i phēnēl:

– Paužakir, použakir, raty kaj javēla, tu javēsa po mohilki dē khangirori, janēsa mange trušul, odoj tu lachtēsa strach.

Nē mištēs, dava čhavo užakirēl rat. A rašaj usykliakirdzia jekhēs pēskrē čororē manušēs, so jo javi ko mohilki lēs tēpostrachavēlas. Raty dava čhavo nugija po mohilki, utklydyndzia voroticy, podlyja trušul i džal. Dava čororo dočurdzia kupra i polzynēl ko lēs. Dava lyja trušulēsa lēs tēmarēs paly šero, paly dumo. Dava čororo prēciu, dava čhavo trušulēsa polal po lēske paly bul mardoj i piričaravdzia khērē.

Rašaj dykhēl, so jo lēs nisyramožinēl tēpostrachavēl, lyja tēphēnēs:

– Čhavoro, našun ni jekhēs, dykhēs, so ando svēto nanē nisavi strach.

Čhavo phēnēl:

– Nē soske miro dad dykhja stracho, so bala lēske stērdzinēpē?

Rašaj, nalyji so tēphēnēl, rakirēl:

– Barē manušēs fui pēna strachavēn!

Dava čhavo i riscyja ko dadēs, nalachcyji strach.

KON RODYJA PŠALORĒS

Isys duj phēnia i tykno pšaloro. Jek molo pšaloro bajindzia suvnakunē phabasa. Isys viosna. Licindē papinia i liebiedzi i podlynē pēsa pšalorēs, i jandē lēs ko moro, kaj isys liebiedzēngri i papinēngri babica.

Phēnia podykhnē – pšaloro nanē. Zahuridziapē najphurēdyr phēn i džal tērodēs pšalorēs. Džal, džal, lachcia phabalyn – sari zabarjovi phabēnca.

– Čhaj, – mangel phabalyn, – počhinskir man!

Čhaj utphēndzia:

– Mange nanē kedy, – i nugija.

Džal, džal, lachcia bov, phērdy zabarjovi ciasto. I phēnēl:

– Čhajori, čhajori, popěk man! Mange lokhēdyr javēla, i tu pochasa.

Čhaj phēnēl:

– Nanē mange kedy, – i nugija.

I apiac lachcia guruvnia nadusi. Joj phēnēl:

– Podoš man, i mange javēla lokhēdyr, i tu popijesa.

Joj apiac nugija. Džal, džal, lachcia džiuکلēs – pašto, nasvalo. Popucia:

– Čhajori, čhajori, ubriskir man po vavir paš.

Čhaj phēnēl:

– Nasys mange kedy, – i nugija.

Džal, džal, lachcia khēroro. Pšaloro bajinēlpē prachosa. Javja ando khēroro. Džiuכלy phēnēl:

– Mošt pšalorēs javjan? Na dava. Nē fēn porodē mange šero.

Rodyja, rodyja – džiuכלy zasuciapē. Tēdy joj podlyja pšalorēs i lydžal. Uže nadur khērēstē. Fēn džiuכלy uštyja – čavorēs nanē. I lyja tēgvaltinēl:

– Liebiedzi, papinia, mandyr phēn pšalorēs ułdžija!

Liebiedzi, papinia morostyr – lēn tēdogoninēs. Dogoninē čha i utlynē čavorēs.

Tēdy zahuridziapē mladšēdyr phēn i vigija tērodēs pšalorēs. Džal, džal, lachcia pchabalyn – zabarjovi phabēnca. I phēnēl:

– Čhajo, počhinskir man: mange lokhēdyr kerēsa i kokari pochasa.

Čhaj počhinskirdzia phabalyn, daže vitki hadynēpē, podlyja phabaj i džal chaja. Lachcia bov – phardy ciasto. I phēnēl:

– Popěk man! Mange jala lokhēdyr i kokari pochasa.

Čhaj popěkja maro. Vipěkja, podlyja kuskico, džal i chal.

Dogija guruvnia – tērdy naduši. Popucia čha tēpodusēs. Čhaj poduscia, popija i džal. Dogija džuklēs. Pašto džiuכל, nasvalo. Pupucia čha:

– Ubriskir man po vavir paš.

Ubriskirdzia po vavir paš i džal. Dogija khēroro. Javja ando khēroro – bēšty džiuכלy, a pšaloro bajinēlpē prachosa. Džiuכלy i phēnēl:

– Mošt vaš pšalorēs javjan? Porodē mange šero.

Čhaj rodyja, rodyja, i zasuciapē džiuכלy. Tēdy phēn podlyja pšalorēs i lydžal. Fēn džiuכלy ušty lyja tēgvaltynēs:

– Liebiedzi, papinia, mandyr phēn unascia pšalorēs!

Papinia – tēdogoninēs! Uže nadur džiuכל. Liebiedzi, papinia uš tēutlēn latyr pšalorēs – džiuכל lēn tēriskirēl, guruvny – ragenca tēbudzin, maro – ciasto tēčhurdēl, phabalyn – sēnkenca tēbudzin. Dziakes i strachakirdzia liebiedzen i papinēn. Jandzia khērē pšalorēs i dživdzia bachtalēs.

DŽIIPNASKRĖ LAMPI

Manuš rodyja čačipėn. Giji jo lachcia dasavė phurorės, bėšto pašė drom. Dava phuroro lės zarakirdzia:

– Kaj džas?

– Džou čačipėn tērodou.

– Bėš, pokurinasam.

Pobėšcia. Posli phuroro phėnėl:

– Javėn duj džėnė.

I nuginė. Dava dromytko rakirėl:

– Vsendzikaj gijom – ko kralė, ko sėndarja, ali čačipėn nalachciom.

Giji jonė lachnė khangirori. Javnė ando khangirori. A odoj tērdė but lampicy i po kekjek po-čhimė lava. Zaintērėsindziapė dromytko lampėnca i pučel phurorės:

– So značinėn adalė lampicy?

– Dava, so kekjek manuš majinėl pėskri lampa. Vokaj jekhė jarkes chačion – manuš fėnciuk locyj, a vavrė, kaj murdziona – manuš sygi mērla.

– A mošt i miri lampa adėj sy?

– Sy.

Zrodyja dromytko pėskri lampa, dykhėl – joj murdziol.

– Ci mē sygi mērava?

Mērėsa, dykhės, lampa murdziola.

– Ci na možinou tēčhuvou karasina vavrė lampatyr, sob mē tēdživou dlėngedyr?

– Palso tu rodės čačipėn, jiesli kokoro načačipnaskro, vavrėngo džiiipėn kamės tėtykniakirės?

BACHT I BIBACHT

Isys ko chulaj pašraklo. Jek molo prėciu vitradypėn chlistė po grėstė chulany dyja lėske tėchal kaša, a upral zaskvaryndzia. Javnė ko dava pašraklo duj džiuvlia, jonė isys jek – Bacht, a vavri – Bibacht. Doja džiuvlia mangel pašraklės, sob jo tēdėlas lėnge da skvarkicy. Namožindoj tėutmarėlpė jo dyja džiuvliake, savi isys Bibacht. A Bachciake na kamja tėdou, ali joj lyja tēmangel. Jo cholynasa čurdzia skvarka mamuj i popadzia po lėmpi. A skvarka isys chačkirdy, chačkirdzia lėmpi.

– Nė tu valkimpo, bibachtalo! Jo mange chačkirdzian lėmpi. Jo namajindzia bacht, ali kana sarėsa javėla bibachtalo!

Džan jonė duj džėnė durėdyr. Striečindė raklia, duj vėdrėnca lydžija pani. Rakly šukar zhandyji, hėra parnė, vėdra šukar vičijimė. Džiuvly Bibacht Bachtake:

– Doja raklia kon lėla, tēdživės možinėla!

A Bacht phėnėl:

– Dosi jala! Kon lėla la, dava chasyjan: joj ni savi bacht namajinėl.

Džan durėdyr, strečindė čha lydžiji pani vėdrėnca: uš fėnciuk uštyji, šėro phėrdo pora, hėra mėlalė, možinės ropi tėsejinės, vėdra mėlalė. Bibacht phėnėl Bachtake:

– Kon doja lintiarnia lėla, javėla but barvalo i pėskrė barvalypnastė konco nadžinėla.

Kana dava džiuvly Bibacht pal dalė skvarki pomėkja la, javja ko pašraklo i phėnėl lėske:

– Pal dava, so tu mange lačhipėn sherdzian, mē javjom tuke tėpophėnės: tu na majinės ni savi bacht, tu – vėčno čororo. Adėj, adė dava gau sy rakly. Tu adėj saro pomėk i dža ko dava manuš

paly rabotnikos. Tu kandė lėn, i dadėn, i raklia, syr fėn dżinėš. Dziake ker buty, po sari zor – dalė zorjatyr tu javėsa bachtalo.

Kana dava raklo nugija adė dava gau ko dava manuš, lyja odoj tėkerėš buty. Jo dziake mištėš kerdzia buty, javja kanduno, so vavrėš da savė raklėš i naisys. Podżivdzia bėrš, vavir, a chulaj i phėnėl:

– Amari čhaj na sy šukar, ko amėn hojno ziacio mošt na moţinėl tėjavėl. Dava amaro raklo zbic hojno, kanduno i baro butiarno – lėn amė lėš paly ziaciostė, jo amėnge moţinėl tėjavėl hojno i dochodno.

Dziake porakirdė i saglasindė, kerdė bjau. Dykhėl doja dżiuvly, so dava raklo uš gatovo tėtardėl adė bjau, phėnėl doja Bacht:

– Ci bėng jandzia adėj dava bibachtalėš ko doja raklia!? Kana jo doja rakliasa jala but barvalo. I kon lėš sprinčikirdzia? Ali mė lėške skerava, nas jo nižadno bida nadżinėl. Kedy amė dżana mamuj piro dava gau, mė lėške zachačkirava khėra. Tėdy jo choc podsvilinėla. A jiesli i na podsvilinėla, to choc majinėla bida, pokil postroinėla khėr.

A doja dżiuvly, kaj isys Bibacht, utjačja doja Bachtatė, javja ko dava raklo i phėnėl:

– Tu podlė kicyk brėvni phus i zalydża polal paly khėr. A kedy dykhėsa, so amė dżana paly tumėngiri fėlda, tėdy tu dava phus zachačkir, sob bari jag tėjala.

Dava dziake i skerdzia: sygi zalydżija phus, jandzia mielka kaštoro. Kedy podykhja, so jonė uš dżan paly fėlda, jo zachačkirdzia dava phus i kerdzia bari jag. Dykhėl doja dżiuvly, so uš chačiol, phėnėl:

– Dykh, ci dykhėš, uš chačion bibachtalėngrė khėra!

Tėdy poginė durėdyr, dykhėn, so khėra tėrdė. Phėnėl:

– Nė a kon lėške kana pohėndzian, so jo tėmoţininasas dziake tėskerėl?

Ali doja dżiuvlia nuginė durėdyr, a jo nutradyjja, lyja romnia i šukar dżivdzia, pėskro barvalypnastė konco na dżindzia.

BIBACHTALO ČHAVO

Isys dasavo raj, lėštė isys čhavo. Dava čhavėške či nadżalpėš. A lėskro dad isys godzvaro, jo moţindzia tėdżinėš, ci manuš sy bachtalo. Jo dumindzia, so lėskro čhavo sy bibachtalo, paldava jo nakamja lėš i kamja sob jo tėchasiol. Popėjapė dava čhavėške tėlėš romnia, jo popuciapė dadėš:

– Ci tėmoţininasas mė la tėlou?

Dad podykhja, so doja rakly sy bachtaly.

– Na, – phėnėl, – dolasa na dżivėsa.

Posli jo pokamja vavria. Dad podykhja vavri raklia i phėnėl:

– Dolasa moţinėš tėżeninėspė, dojasa dżivėsa.

I sygi jonė pożenindėpė.

Posli bjau dad lėn vignonindzia avri. Phėnėl:

– Dżan tumė pėške, kaj kamėn.

So lėnge tėkerėš? Dżan paly manuša maro mangiji. Ali jonė nikaj na dorėšėn. I adziake kerdziapėš, so nikon lėn tėpirirackirėn naprilėl, ni tėchas či nanė, ni buty na dorėšėn. Dżan bokhalė paly vėš i phėnėl:

– Ci na lachtasam kaj hojno sėnka, moţininasam choc tėubladzion.

Tėubladzion jonė na moţindzia, nas šnuro na majindzia, paldava jonė rodyja kaj maškir sėnki šero tėzapiščinėš.

Paly vėš gijindoj jonė strečindė phurorėš, jo lydżija bakrorėš.

Phėnėl:

– Kaj džan, čavorē?

Phēnēn:

– Džan dē vēš: moš lachtasas kaj konco tēskerēnpē. Amē duj dženē sam bibachtalē, na dorēs-ciam ni buty, ni chabē, ni kaj tērackirēn.

Dava phuroro phēnēl:

– Mē tumēnge dava bakrorēs, tēdy tumē dživēna dava bakrorēsa bachtalēdyr.

Syr jonē dorēsne dava bakrorēs, vras lēngē jakha zasviecindēpē. Sygi nuginē ko raj i dorēsne buty. Rikirēn dava bakrorēs i sygi, syr dykhēs, rozbarvaliasadynē, kindē khēra, zadživdzia siemi. I dalē pobarinē. Ali dad ušundzia paly lēngiro bachtalo džiiipēn. Jo javja ko jonē tēpogastinēspē. A lēske interesnēs, kaj jonē bacht dorēsne. Javja, ubdykhja sarēn skotēn – bacht na majinēn. Ali dykhēl, bakroro po dvoro psirēl, dava bachtasa. Kana so jo sduminēla? Phēnēl:

– Čavorē, mē dziakes tēkamēsas bakrorēsko mas. Ci tēnamožinēsas tēzačinēs dava bakrorēs, kaj po dvoro psirēl?

A dava čavo či fuipēn nadumindoj phēnēl:

– Uš phuro, možinas tēzačinou.

Dava dad radinēlpē, so začhijinēla dava bakrēs. Začhijindzia, cypa styrdzija, chana mas. Dyja čhavēnge tēpočas, pochanē. Dad dykhēl, so jonē sarē duj jačnēpē bachtalē. Zacholiasadyja dad, so či namožindzia tēpokerēs, vigija khērē. A jonē hojnēs dživdē.

BIBACHT

Jek molo, izbit hara, dživdē duj pšala chulaja. Jek isys barvalo, a vavir čororēs dživdzia, lēske či nagijapē. Dochaja lēske tēvarginēs: sdumindzia, lyja saro, so majindzia, i ulydžija dē vavir gau, lachcia čučo khēr (ando haratunē vremia manuša častēs pomēkēlas pēskrē khēra i udnašēlas, sob raj tēnaušnēlas, kaj udnascia). Dava chulaj nutradzija ko vavir raj i odoj načinēl tēdživēs. Ali jo ubdykhēl, so namajinēl tēvēr: zabistyrdzia ando khēr po skamind. Džal jo paly da tēvēr. Javja ko khēr, dykhēl, so jagori chačiol. Jo dykhēl: paly bov bēšty phuri džiuvely i škurni zahuriel. Jo pučel:

– Kaj tu kana džasa i kon tu san, so raty hēra huries?

Phēnēl:

– Mē tyri bibacht. Tu piritradzjan dē vavir khēr, mē džala polal pal tutē.

Dava manuš, cholasa lyja tēvēr i dyja priamēs dē šero. I mardzia tēvērosa, pokil zmardzia paly kuskicy. Posli dalē kuskicy sčurdzia dē sumka i ulydžija, popichindzia talē kolotka. Javja ko romny:

– Nē, – phēnēl, – uš risciovasam ando pēskro khēr.

A romny pučel:

– Palso adziake?

Phēnēl:

– Javji lachciom džiuvlia hēra zahurindoj i popuciom: „Kon tu san i kaj džasa, so hēra huries?” Joj phēnēl: „Som tyri bibacht – džava polal pal tutē, kaj tu piritradzjan”. Tēdy mē la tēvērosa začhingirdziom, dē sumka čhurdziom i popichindziom talē kalotka. Kana joj nanē, amē možinam tērisciovēl.

Dava raty jonē i risnē, i nikon nadžindzia, so jonē isys vinašnē.

Načindzia jo apiac tēdživēs: lēske saro lyja tēdžaspē, jo lyja hojnēdyr tēdživēs. Lēskro pšal i pučel:

– Syr tu hojnēdyr dživēs?

– Mē, – phēnēl, – uchciom pēskri bibacht, zmardziom tēvērosa i popichindzion talē kalotka pašo drom.

Dava pšal, zavidyji lėske hojnėdyr džiiipėn, gija ko dava kalotka, dumindoj, so možinėla la tėvimėkėl. Nugiji vityrđya sumka, utphandzia – a džiuvely vras i sumkostyr! Kana jo doja džiuvlia lydžal ko pėskro pšal. Ulydžija ko pšaloskro khēr i phėnėl lake:

– Dža ando dava khēr.

– Na, – phėnėl doja džiuvely, – dava chulaj sy zbic brytko. Adėj mė dživdzioi but bėrsa, ali syr molo man uchtyldzia i tėvėrosa začingirdzia, tal dava kalotka popichindzia. Parikirou mė tuke: ci tu tėnavityrđyjasas, mė vėčnės tėskinadyjomas tal dava kalotka. – Phėnėl: – Džava ando odova khēr, – i posykadzia dē lėskiro khēr.

Jo saro strachandyja: kami pšalėske tėskerės fuipėn, kokoro pėske skerdzian. Jo džal khērė, a doja džiuvely razum gija. I butėdyr joj nasykadziapė. Dava molatyr lėske gijapės fujedyr, jo dziakes fui lyja tėdživės, so saro chasyja. A odova lėskro pšal kerdziapė but barvalo.

ČAČIPĖN I NAČAČIPĖN

Jek molo striečindėpė čačipėn i načačipėn, lynė tėrakisrės. Čačipė phėnėl, so čačipnasa manušėnge lokhėdyr tėdživės adė svėto, a načačipėn phėnėl, so krėncyndoj lokhėdyr manušėnge tėdživės. I adziake rakirindoj načačipėn phėnėl:

– Jiesli na miro jala vėrcho, mė dou tuke šėl mardė. Javėn adė sėndo. Ci mė navikhėlėla, mė dava šėl mardė, a jiesli tu, tu mange dėsa šėl mardė, a mė tuke jakha zabudzina. Dziakes zrakirdė i nuginė adė sėndo. Javi čačipėn rakirėl pėskri čačipėn, a načačipėn sykavėl paly bėrk šėl mardė: jiesli joj vibašavėla, joj dėla lėske šėl mardė. Sėndari podykhji, so joj sykavėl, phėnėl:

– Načačipnasa lokhėdyr tėdživės adė svėto. Kon chochavėl, dava tradėl.

Vigija, so čačipėn navikhėldzia. Joj utdyđa šėl mardė, i sarė duj jakha lake vipusadzia.

Bėšty čorori bijakhėngri. Utubryscyja trin bėnga. Jek phėnėl:

– Mė jekhės muršės romniasa scholiakirdziom.

Vavir phėnėl:

– Mė visykliakirdziom čhavėn tėčiorės i tėnakandės dadėn.

A trito phėnėl:

– Dadyvės mė fuipašyndziom sarėn tėmatios i tėzmarėspė.

A načačipėn, ušuniovi dalė rakiribėna, rakirėl:

– Dalė tumėngrė butia sy niso! Mė čačipnastyr vityrđjom šėl mardė i vipusadzioi jakha. Kana čačipėn bijakhėngiri.

– Dur tuke, načačipėn, Jonoskro dyvės, - phėnėl jek bėng. – Čačipėn ni adė pani na tasadziol, ni adė jag nachačiol. Jiesli počhinėna jakhitkirė listėnsa, i jala svaly.

A načačipėn phėnėl:

– A kaj joj dorėšėla da savė listicy?

Phėnėl:

– Joj bėšty ko jonė! Fėn čhėbi kapli tėporėšės hučedyr tėnuriskirės, tėdočhuvės ko jek jakhori, ko vavri – i jala svaly.

Odolė bėnga nunašnė. A joj saro šundzia. Sygi joj dogija ko bėrga, lyja tėriskir listicy i tėčhuvėl ko jakha. Popėjapė dasavė, so isys draba paly jakha, i zasasciapė. A tėdy podykhja svieto i phėnėl:

– Čhėbi tėporiskirėl dolė listicy: mošt konėske počhėbinėla.

Joj poriskirdzia dalė draba, sphandzia i nugija khērė. Nabut použakirdoj zanasvalyja kralica jakhasa. Sosa sastiakirdzia – či na pokerdzia, i sarėsa koryja. Tėdy krali vibichadzia lyla po sari

pēskri kraliuma i po vavrē, jiesli tēlachtēsas kon tēsastiakirēsas čha, tēskerēsas lake jakha, jo tēu-tydēlas lēske paš kraliuma.

Skedynēpē sastiakiribnaskirē, džindlē, drabnaskirē, lynē tēsastiakirēn, syr kon džindzia, ali či tēpokerēs namožindzia. Krali cholynasa usykadzja sarēn vinikasa kraliumostyr tēvigoninēs. Dumindzia, dumindzia krali, ali či na možindzia tēskerēs. Javja molo jek kralioskro sluga i phēnēl:

– Lachciapē adēj da savi vavrēphuvēngri džiuvely, savo lau Čačipēn. Joj kamēl kraliskri čha darmēs tēvisastiakirēs, fēn paly parikiribēn, a paš kraliuma lake načhēbi.

Krali nudzivindziapē, pobičhadzia slugi sob la tēzalydžianas ko koria kralica. A syr joj dogija ko kralica, dočhudzia listyco ko jakh – zadykhja, ko vavir jakh – vavir zadykhja. Syr zadykhja, vras nunascia ko dad. A dad, podykhji la sastia, čemudzia rado la ublyji. I drabnaskiri Čačipēn javja ko krali. A krali pučel:

– Sosa kana tut tēubdarinou? Kamēs – lē paš miro barvalypēn ili paš kraliuma.

Pobanskirdziapē čačipēn lēske i phēnēl:

– Na čhēbi mange tyrē barvalypēna, ni kraliuma. Jiesli kamēs, možinēs man tēpokerēs najp-hurēdyr sēndarjasa, sob bi miro sēndarja sēndo tēnakočninēnas.

Krali sygi kerdzia paly lakro kamlybēn. Dava poratyr adē dava phu adē sarē sēndy jek čačipēn isys. A načačipēn adē doja rig namožindzia ni nakh tēčhuvēl. Adziake čačipēn pobidzindzia načačipēn.

UBCHOCHAVO MĒRIBĒN

Jekhē manušeske dochaja tēdživēs adē svēto i jo vigija dē bolybēn ko Dēvēl tēpožalinēlpē, so lēs pozabistrydzia. Bolybēn isys zaklydyno – lyja tēstukinēl. Vigija svēto Pētro, pučel lēs:

– So čhēbinēs?

Phēndzia jo, so čhēbi. Svēto Pētro phēndzia Dēvlēske, so javja manuš tēpožalinēspē, so lēske dochaja po phu tēdživēs. Dēvēl lēs postērdzia ko bolybnaskrē varoty i dosykadzja nikonēs tēnamēkēs bi mēkibēn. Tērdo jek dyvēs, tērdo dujto, – javja mēribēn i stukinēl dē varoty. Dava manuš pučel:

– Kon adēj džal?

Utphēndzia:

– Mēribēn.

– A so tuke čhēbi?

– Nadžinou, so tēkerēs, savēs manušēs tēmēriakirēs.

Rakhibnaskiro nugija ko Dēvēl, popucia, so mēribnaske tēkerēl.

– Mē čhijinēl phurē manušēn palē trin bērša.

Risciovi jo phēndzia mēribnaske palē trin bērša tētyrdēl phurē dēmbi. Mēribēn, dorēsji pophēnibēn, nugija tētyrdēl dēmbi, kaj phurēdyr, kaj grubodyr. Pšygija trin bērša, apiac nugija tēpučēs, so tēkerēl, stukinēl varoty. Rakhibnaskiro pučel:

– Kon džal?

– Mēribēn.

– So čhēbi?

– Nadžinou, so tēkerēs.

– Použakir, popučava.

Nugija ko Dēvēl, popucia, so mēribnaske tēkerēl. Dēvēl utphēndzia:

– Trin bērša tēmēriakirēl maškiratunē manušēn.

Rakhibnaskiro pophëndzia mēribnaske tēdžiou tēriskirēl maškiratunē dēmbi, samē zuralē. Jo vigija, tyrdyja, riskirdzia samē zuralē dēmbi sarē zuralypnastyr trin bērša. Khinadyja, saro šukho, a posli trin bērša apiac gija ko rakhibnaskiro tēpučas, so tēkerēs durēdyr. Dogiji ko varoty stukindzia. Rakhibnaskiro pučel:

– Kon džal?

– Mēribēn.

Rakhibnaskiro popučela, so tēkerēs mēribnaske.

Dēvēl podumindzia: „Paly šou bērša ni jek ducho najavja dē bolybēn – moš sarē bange isys? Mē kana mēriakirēla tyknē čavorēn”. A dava mēribnaske phēndzia, sob tēdzala po phu i tēri-skirēla utbaryji nēvē kaštorē. Mēribēn nugija i riskirēl, tyrdēl nēvē kaštorē. Saro šukho, bizzorjako, čuc džido. Posli trin bērša nugija tēpučas, so tēkerēs. Postukindzia dē vudara, rakhibnaskiri pučel:

– Kon džal?

– Mēribēn bizzorjalēs rakirdzia, nas isys saro khinadyji. Pophēndzia Dēvlēske, so mēribēn javja. Dēvēl lyja tēkošēs lēs, moš niči nakerdzia piro ēnia bērš, so ni jek duša dē bolybēn najavja. Dykhēl, so mēribēn saro šukho. Pučel:

– So tu kerdzian, so adziake šukho?

Utphēndzia:

– Palē trin bērša riskirdziom phurē dēmbi, palē vavrē trin bērša riskirdziom maškiratunē dēmbi, a jieščo trin bērša riskirdziom utbaryji nēvē kaštorē.

– Kon tuke phēndzia adziake tēkerēs? – popucia Dēvēl.

– Adava sluga, kon tērdo ko varoty.

Ubryscyji Dēvēl ko manušēs usykadzia tēdžial dē phu i tēkamēl mēribēn, lēs hojnēs tēkarminēl, sob jo tēskerasas, syr harēdyr isys. Manuš, dorērsycji dēvlēskiro pophēnibēn, pokhardzia pēsa mēribēn. Javnē po phu. Namajindoj sosa tēkarminēspē, viginē tēmangel. Psirdzia mēribnasa. Jo sarēsa khinadyja, namožindzia tēdžas, mangija tēutkhiuiou. Jonē bēštē paly rovo. Čiororo podlyja machorka, popija, začikadzia i phēndzia:

– Ta, ta, ta...

Mēribēn ušundzia i popucia:

– So adēj smačno - dē i mange tēpočas.

Utkedzia machorkako pučkica i popiščindzia lēske. Machorka isys kutori, jo pobandyja la tēdorēsēl – jo podlyja lēs paly hēra, vriskindzia dē pučkica, zakerdzia i počurdzia dē kisyk. I lydzija saro vremia adē kisyk. Posli trin bērša nulydzija dēvlēske tēpodykhēs. Dēvēl popucia:

– Kaj mēribēn čhudzian?

Jo utkerdzia machorkako pučkica – mēribēn virēsciapē sokaj mačinoro čuc džido. Paldava lēs zbic koscia, kamja tēsēndzinēs. Utbačindzia Dēvlēs, phēndzia, so na barvalypēndyr dzia-ke kerdzia. Po bari mangipēn udmēkja bangipēn, a mēribēn podlyja pēske sob tēutkerdēlapē. Karindzia lēs trin bērša, bibutiakirēs, ali jo na možindzia tēskerēspē, saro šukho i rēsciapē po dasavi pora. Piri dēšupanč bērša manuša na mēnē – kerdziapē but manuša vaš tēmērēs. Syr mēribēn kerdziapē zuralēdyr, lyja tēmēriakirēs dalēn, kon čhēbindzia tēmērēn – jo but buty majindzia.

PALSO MĒ ČI NAMAJINOU

Dživdzia manuš, jo isys čororo i niči namajindzia. Molo jo zahuridziapē, so majindzia, i vigija dē svēto. Strečinēl varisavēs manušēs i pučel:

– Palso mē či namajinou?

- Ci tuke sy varisavi buty?
- Na, nanē.
- Jiesli na majinēs buty, – phēnēl lēske manuš, – kacyr tu so tēmajinēsas?
- I džal čororo durēdyr pučindoj, palso jo či namajinēl. Dziake javja dē jek foro. Džal piro foro, dykhēl – sado, a po dava sado psirēl krali kralicasa. Dogiji jo ko krali pučel:
- Palso mē či namajinou?
- A tu džinēs tēginēs, tēčinēs ili so vavir tēskerēs?
- Na, mē nadžinou.
- Kacyr tu majinēsa, jiesli či nadžinēs.
- Džal čororo durēdyr, dykhēl: pašē kralioskrē vudara kralica bēšty. Dogija jo i pučel:
- Palso mē či namajinou?
- A tu lyja romnia?
- Na, mē na lyjom.
- Lē romnia i majinēsa, – utphēndzia kralica.
- Čororo fēn zasandziapē i nugija durēdyr.
- Krali dykhja, syr jo sandziapē, i jo zakamja tēudžinēs, so lēske pophēndzia kralica. Pučel jo kralica:
- So tut da savo manuš pučelas?
- Jo pučelas, palso jo či namajinēlas.
- A so tu lēske utphēndzian?
- Naphēnava.
- Choc krali la po sari zor pučelas, kralica naphēnēlas. Tēdy phēndzia tēporodēs dalē manušēs.
- Zrodynē dalē manušēs, zalydžinē ko krali, a jo lēs pučel:
- So tu pucian kralicatē?
- Puciom, palso mē či namajinou.
- A so joj tuke utphēndzia?
- La romnia i majinēsa.
- Krali zbic choliasadyja po čha!
- Syr tēlēs romnia?! – phēnēl. – Jo biromniako dziakes čororēs dživēl, a so jala, syr romnia lēla i čhavēn zadživēla?.. Jiesli tu lēske dziakes posovietindzian, dža i dživ lēsa!
- I vivaikindzia krali kralica dava čororē manušēsa.
- Nuginē jonē adē vavri foro, i phēnēl kralica čororēske:
- Mē pirihuriava vavrē huriabēnca, a tu nulydžin miro kralisko huriabēn ko kupco, kaj miro dad tovary lēl, i bikin pal dakicy mardē, a jiesli pučela, konēskiro dava huriabēn, phēn – mrē romniako.
- Ulydžija čororo huriabēn ko kupco, phēndzia kimin, a jo pučel:
- Kacyr dava huriabēn dorēscia?
- Adēj mro romniako.
- Tu dava čordzian!
- Adēj mro romniako, – phēnēlas čororo.
- Zacholiasadyja kupco, pokhardzia barēdyrēn i phēndzia dava manušēs tēzakerēs.
- Kacyr tu dava huriabēn lyjan? – pučel barēdyra.
- Adēj mro romniako.
- Jiesli jala tro romniako, utydava saro pēskro barvalypēn.
- Kana čororēs zakerdē, a kupco počindziapē tēutydēs saro pēskro barvalypēn, jiesli dava huriabē jala lēskro romniako.

- A kaj sy doja tyri romny?
- Polal paly foro užakirėl, so mė tērisčovava.

I ulydžija ko kralica. Syr podykhnė, sarė la prinčkirđė, a kralica phėnėl:

- Palso tumė khiniakirėn dava manušės? Jo miro murš.

Kupco pomėkja nakh i utydyja saro pėskro barvalypėn.

Piritradyja čororo adė kupcoskro khēr. Sarėsa jo isys phėrdo, fėn čhėbindzia iščo lovė. Vikhudzia kralica šukar tasma, visudzia lače barorėnsa i phėndzia tėlydžas čororėske tėbiknės. Pophandziapė doja tasma čororo i lydžal paly foro. A adė doja foro fėnciuk jek kupco namajindzia da savi tasma. Podykhji dava manušės jo pučel:

- Kacyr lachcian doja tasma?
- Adėj mri romniako.
- Doprinčkir, so čordzian!
- Doja mri romniako.

Skendynėpė but kupcė. A džinės kupco kupcos vsigda zatėrdziol: sarė paly jekhės phėnėn, so tasma čordyny. A čororo sak phėnėl:

- Doja mri romniako.

Skendynėpė tėdy kupcė duj tycionca i phėnėn:

- Jiesli doja tasma jala tri romniako, mėk mė javėna dalė lovė tyrė!

Čororo utlydžija lėn ko kralica, a joj lyja lėn tėkošėl, palso darmovės lakro muršėskro vremia zalynė. Postrachandynė kupcė, utydyė čororėske lovė i ubriscynė khērė bi nisosko.

Kana isys dosi i lovė i saro barvalypė. Dživėn pėske čororo kralicasa bachtalė.

Posli kicy vremia utbičhavėl krali ko dova kupco paly tovary.

- Mė javėla kokoro krali, – phėnėl kralica, – vavrės nadėna.

Risnė slugi pophėnė, so adziake: nakamėl kupco tėvidėl tovary.

- Mė javėla – phėnėl, – kokoro krali.

– Syr?! Ci „Mė javėla kokoro krali“? Mištės, dēn andrė grėn.

Dynė andrė grėn, i krali nutradyja. A kralica džindzia, so dad cholisola, pal dava zahuridziapė talė sukenka sastuno huriabėn. Javja krali, virėscia vurdonostyr – i priamės ko kralica. Syr dyja lake šabliasa po psike! Ali šablia utuchcia. Fėn tėdy krali dohalyja pėskri čha. Namožindzia jo tėudzivindėspė.

- Syr tu adėj, – phėnėl, – popėjanpė?

Kralica pophėndzia dadėske, syr saro lachciapės. Tėdy krali podaryndzia lėnge paš kraliuma i da savi belvel kerdzia bjau. Adė dava bjau i mė javjom: adė stadyk bėščiom i dē goscios dykhjom, a so šundziom i dykhjom, lau paly lau začhindziom.

KRALICA LIEBEDZ

Harėdyr, adė vėšėskro konco dživdzia vėšitko rakhibnaskiri pėskrė dasa. Pašė khēr isys aziorico, kaj sak utlicindė trin liebedzi. Syr jonė ubėštasa, vras čurdasas pėskrė pochi i kerdziasaspė zbic šukar čhajasa.

Jek molo vėšitko rakhiribnaskiri, giji vėšostyr, podykhja dalė čhajen, i jek lėndyr, samo tēr–nėdyr, lėske ponravindziapė. Javi khērė jo pophėndzia pėskrė dake, so jo tėkamėlas tėlės la paly romnia. Daj posovietyndzia lėske tėvihanadės pašo aziorico chor jama, po vērcho tēzačhuvės žėlinė čarėra i lėske adė da jama tėbėšės.

Čhavo adziake saro i kerdzia, ubkerdzia jama i vrisciapė adė dava jama, užakirindoj pokil

liebiedzi utlicinēna. Utlicindzia trin liebiedzi i jačpapē čhajorjasa. Samo tyknēdyr kutori pogija dē paš, syr zagija dava čar, tal kodova isys jama, vras upēja dē jama.

Vēšitko rakhibnaskiri la ulydžija khērē, a lakrē pora včhudzia dē dychlo, včhurdzia adē šafa i zaklydyndzia. Klydyn tydyja dake, sob nikedy joj tēnautydelas lake pora.

Doja čhaj pophēndzia, so joj sy kralisko čhaj, a vavrē duj sy lakrē phēnia. Vēšitko rakhibnaskiri naužakirindoj lyja la paly romnia i zbic šukar dživdzia. Kralica isylē angruscys, syr la pokrēncyndzia po palco, phuro khērero jačpapē najšukar filacin, a krugosa šukar sady.

Jonē dživdzia bēš, bijandzia čhavorēs, jo baryja zbic šukar. Jek molo, kedy vēšitko rakhibnaskiri vigija dē vēš, kralica lyja tēmanges tēposykvēs pora: phēndzia, so zbic kamēl lēn tēpodykhēl. Phuri podumindzia pēske: „Kana joj majinēl čhavorēs, mošt nikaj navilicinēla” – i podyja pora. Kralica podlyja pora, vras kerdziapē liebiedzia, hadyapē hučes i ulicindzia dē dadēsko kraliuma.

Vēšitko krali, risciovi khērē, či na lachcia: ni romnia, ni filacin, ni sady – lasa saro chasyja. Tēdy jo podlyja pēsa čhavorēs i vigija tērodēs romnia. Gija gija i lachcia pašo vēš mulo zviero, lēs chanē liavo, ruv, varona i kiri. Sarē štar džinē na možindzia lēs tēpodzielinēspē. Kedy podykhnē vēšitko rakhibnaskirēs, lynē lēs tēmanges, sob jo tēpodzelinēlas. Rakhibnaskiri podzelindzia: kirjake – mozgo, ruvēske – lokhē i počki, liavoske – prēciatuno dzel, a varoniake – palatuno dzel. Zviero zbic radyndziapē i obiščindzia tēpomožinēs, kedy počhebinēla.

Tēdy vēšitko rakhibnaskiri pophēndzia, so jo džal tērodēs romnia. Varona lēske pophēndzia, so lakri romny sy izbic dur, pal but rigi, but mory i dživēl talē stioklytko bērga.

Liavo phēnēl rakhiribnaskirēske tēbēšēl lēske po duma, kiri vrēsciapē dē bala i sarē lynēpē po drom. Kedy doginē moro, varono podlyja sarēn phakenca i lydžija.

Dziake jonē piriginē jek kraliuma i lynē tēpučēl pal stioklytko bērga, ali tēdy nikon našundzia pal dava. Adē dujto kraliuma phēndzia, so jonē šundzia pal doja bērga, ali na džinēn, kaj joj sy. Adē trito kraliuma phēndē, so jonē džinēn, kaj bērga sy, ali joj sy dziakes dur, so ni jonē, ni lēskrē čhavē na možinēna tēnudžas.

Vēšitko rakhiribnaskiri hara iščo tradynē, zvierē piriparuvēnaspē i lēs lydžanas. Po konco jonē doginē doja bērga, ali joj isys zbic slizki, nikon namožindzia tēzarēsēs. Tēdy kiri lachcia tyknori liochica i vrēsja adē bērga tēpodykhēs, ci odoj sy kralica. Vrēsji podykhja pal varoty paštē džiuclēs eniašērēngo, ali džiuclē la napodykhja. Kiri vnsacia dē filacin, saro ubdykhja i sarēnge pophēndzia. Tēdy varono pēskrē sastrunē mēnorēsa vičhingirdzia adē stioklytko bērga barēdyr liocha, a liavo najēna iščo viriskirdzia, i sarē vrēsnpē. Zviero vras uchtyldē pal eniašērēngo džiuclēs: varona vičhingirdzia lēske jakha, a liavo džiuclēsa lēs poriskirdzia.

Kana sarē javnē dē filacin. Vēšitko rakhinybnaskiri pobičhadzia kirja sob romnia tēpokharēlas. Kiri vrēsny lachcia sarēn chaji, zarēsčia kralicake dē hēroj i dandyrdzia. Kralica vnsacia avri i podykhja pēskro muršēs čhavorēsa. Zbic udzivindziapē i lyja tēpučēl, syr jonē adēj popēnē i syr eniašērēngo lēn naporiskirdzia. Vēšitko rakhibnaskiri la nulydžija ko varoty i posykadzia eniašērēngirēs poriskirdēs.

Kralica riscyja adē filacin i phēnēl pēskrē dadēske:

– Jiesli miro murš tējavjasas, so amē lēske tēskerasas?

Utphēndzia krali:

– Jiesli jo tējavjasas dziakes zuralo, sob tēmožinasas adēj tējavēs, amē lēn kamlybnasa tēprilēlas. Ali jo adēj tēnamožinasas tējavēs: eniašērēngo lēs vras tēzriskirasas.

Čhaj, sak kamindoj dadēsa tēvijasinēspē, paužiakirdoj apiac pučēl:

– Čačes, dadolē, syr lēs tēmožinasas tēzamarēs?

Krali apiac utphēndzia:

– Palso lēs tēzamarēs? Jiesli tējavjasas, amē tēradynasaspē, i tu tējavjasas lēs kri romny. Sob

amēnge syr tēzamarēs ģniašērēngirē džiuklēs, kaj jo zatasadzia amēn stioklytko bērgasa i tēri phēnēn kerdzia liebiedziasa.

Tēdy kralica utkerdzia vudara i vmēkja pēskiro muršēs čhavorēsa. Tēdy isys bari raduma, kaj udžindē, so ģniašērēngo mulo. Vras kerdē baro bjau i radyndēpē kicyk dyvēsā. Posli dova vēšitko rakhiribnaskiri ubdživdzia pē adē filacin i kerdziapē krali.

ĒNIAPŠALĒNGRI

Harēdyr dživdzia maškīr vēša ģnia pšala i jek phēn. Posli kicyk vremia phēn vigija palo rom. Odoj podživdzia i zbic zaskučindziapē pēskrē pšalēn i sdumindzia jek molo tētrādēs ko jonē tēpogostinēs. Vipēkja paramarē, sarēnge ģnia pšalēnge po jek. Posli podlyja ģnia vylnytki kuski, kamja tēskerēs thava i tēskhuvēs kekjekhē pšalēske po gad.

Saro podlyji bēščia i vitradyja. Tradyndoj paly vēš striecyndzia ģniašērēngo bēng.

Dava lake phēnēl:

– Ēniapšalēngri, ģniapšalēngri, mē tut umara!

Strachandyja manušny i, nadžindoj so tēkerēs, lyja lēske tēčhurdēs paramarorē, kaj vipēkja pšalēnge.

Ali so ģniašērēngē dava paramaro! Kekjek šero poglatyndzia po paramaroro i apiac phēnēl:

– Ēniapšalēngri, ģniapšalēngri, mē tut umara!

Naisys manušniake so tēčhurdēs, tēdy čhurdzia vylnytki kuski. Ēniašērēngro i dalē skerdzia, i apiac bagal:

– Ēniapšalēngri, ģniapšalēngri, mē tut umara!

Dykhēl phēn, so ģniašērēngro i grēs nakhēl, uže ko roty džal. Nasdumindoj, so tēkerēs, virēs-cia vurdonēstyr i vrēs-cia dē dēmbō.

A ģniašērēngo nakhadzia i roty, a la tēdorēsēl namožinēl, lyja tēgrizinēs dēmbō.

Bēšty manušny adē dēmbō ni džidy, ni muly. Fēn podykhja, kukuška licyndzia, i lyja la tē-mangel, sob joj tēdēlas zviesc lēschrē ģnia pšalēnge.

Nulicyndzia kukuška ko phurēdyršōnē pšalēske i bagal:

Ēnia pšala – kuku!

Tumēngri phēnori – kuku!

Kokari dēšty – kuku!

Adē dēmbō bēšty – kuku!

Ēniašērēngo – kuku!

Dēmbō grizinēl – kuku!

Ušundzia phurēdyr pšal i phēnēl:

– Uvaikinēn avri kukuškos! Soske joj adēj kana gluchiakerēl.

Nulicindzia kukuška ko dujto pšalēs, dziakes pac zabagandzia, i dava pophēndzia la tēuvaikinēs.

Posli joj licindzia ko trito, ko štarto, ko sarē pšalēn, i sarē phēndē la tēuvaikin.

Tēdy nulicindzia kukuška dē vēš i phēndzia phēniake, so sarē la uvaikindē.

Phēn podlyja palcostē angruscy, podyja kukuškoske i phēndzia tēlydžas samonē tyknorē pšalēske i tēpophēnēs lēske, so ģniašērēngo uš paš dēmbō nugrizindzia.

Nulicyndzia kukuška ko samo tykno pšaloro i zabagandzia.

Kedy podgija pšaloro la tēuvaikin, tēdy kukuška tilin-n-n-n! I včhurdzia angruscy dē stakančico, kaj paly vokna isys tērdo.

Podykhja pšal i prinčkirdzia, so aděj phėniakro angruscy. Vras pučel kukuškos, kacyr la dorėscia.

Kukuška utphėndoj zabagandzia:

Ėnia pšala – kuku!

Tumėngri phėnori – kuku!

Kokari dėšty – kuku!

Adė dėmbo bėšty – kuku!

Ėniešėrėngo – kuku!

Dėmbo grizinėl – kuku!

Uš končinėł tėgrizin – kuku!

Čaravėn džiuklėn – kuku!

Ostriakerėn čurjen – kuku!

Ratynėn phėnia – kuku!

Pophėndzia tėdy pšaloro vavrėnge pšalėnge i lynė sarė pšala tėčaravėn džiuklėn, tėostrin čiurja. Posli sarė bėštė po graja i mėkjapė dė vėš. A ėniašėrėngo uš končinėł tėgrizinėl dėmbo. Grizindoj šunėl, so kon to utlopotymėl paly vėš. Jo pošundzia i phėnėl:

– Ėniapšalėngri, ėniapšalėngri, ci na tyrė pšala džiuklėnca utytradynėn?

Pal dava lava kukuška phėnėl:

Kuku! Aděj na lakrė pšala! Kuku!

Kuku! Aděj vėša šuminėn! Kuku!

Kuku! Aděj kašta pėrėn! Kuku!

Uspokojindziapė ėniašėrėngo i apiac lyja tėgrizinėl. Uš sarėsa končinėł tėgrizin dėmbo, uš jo dė phu lėn banckirėl, a ėniapšalėngri phėn, ni džidy, ni muly, vrikirdy dė dėmbosko vėrcho...

Fėn adė dava pora zašumindė, zaskripindė kustė – maškiralostyr virėsnė ėniapšalėngrė džiukela i sarė pėnė po ėniašėrėngės. I popėnė razum ėnia pšala, i nučingirdė lėskrė šėra. Posli vilynė dėmbostyr phėnia i bachtalės riscyja khėrė.

DĖŠUDUJ PŠALA, LICINDĖ SYR KALĖ ČIRIKLĖ

Ko jek raj mėja romny i lachcia dėšuduj čhavorėn i jek tyknia čha.

Po nahara dad sdumindzia tėlės vavrė romnia, ali doja isys viedzma. Joj phėnėl:

– Čhajori mė jala, a čhavėn sarėn schačkir i peplo utbičhou mange, fėn tėdy džava pal tutė palė romny.

Dad raznė dumy dumindzia – nadžinėł so tėkerės. Sdumindzia tėpophėnės saro jekhė pėskrė slugake.

Dava lėske phėnėl:

– Palso, rajo, dziakes pšydživės? Nė tuke sylė barė džiuklėn. Dėšuduj lėndė schačkirėsa, pėplo sčivėsa dė papiri, začhuvėsa pečatki i pobičhavėsa lake, – ci joj haliola. A posli bjau, jiesli i lachtėla, moš či nakerėla.

Raj dziakes i kerdzia: schačkirdzia dėšujek džiuklėn, pėplo sčivdzia adė papiri, čhudzia pečatki i pobičhadzia viedzmake. Doja ubdykhja sarė papiricy, ubsungja i phėndzia, so saglasinėł tėdžal pal romny pal lėstė.

Posli bjau, kedy risciovė khėrė, vedzma sarė kunty ubsungja i phėnėl:

– Kon aděj khandėl? Sob dalė sarė, kon aděj napočėbny, sob tėvilicinėlas syr kalė varony!

A dava pora muršėskrė čhavė isys talė khėr. Vras jonė jek paly jekhės vilicindzia khėrėstyr.

Durēdyr adē filacin dživdzia raj viedzmasa. Lēnca dživdzia čhajori, lake pšalēndē či nikon narakirdzia: raj zaprieščindzia slugenge tērakirēn, so joj majindzia pšalēn i so viedzma lēn vivaikindzia.

Jek molo – čhajori isys uš dēšodujbēršēngiri – slugi lyja maškir pēstē tērakirēl:

– Ci mēji rany majindzia fēnciuk jekha čhajorja?

Jek utphēndzia:

– So i tērakirēs! Isys dēšuduj čhavē, ali syr raj žēnindziapē viedzmasa, joj lēn sarēn začēra-vdzia, i sarē vilicindē syr kalē varony.

Čhajori ušundzia dava rakiribēn, lyja tēgotovinēlpē dē drom pēskrē pšalēn tērodēl. Posuvdzia dēšuduj gada, dēšuduj cholova, dēšuduj patavē, sphandzia saro dykchlorēsa i vigija.

Gija paly fēldy, paly vēša. Konēs striečinēlas, sarēn pučelas, ci nadykhnē lakrē pšalēn, kaj syr kalē varony licinēn, ali nikon lake či naphēnēl. Giji palo baro vēš joj striečindzia jekhēs otmaripē manušēs jekdženytkos. Ko jo zagiji joj pučel, ci jo nadykhja lakrē pšalēn, savē licinēn syr kalē čiriklē.

Vēšyto manuš lake phēnēl:

– Nadykhjom, ali isylē mandē volia pal sarē tuče. Pirirackir kē mē, tasia skharava sarē tuči, mošt jonē dykhnē.

Tasiarlē jo skhardzia sarē tuči. Kedy pasynē sarē tuči krugosa paly khēr, lyja sarēsa ciomnēs, syr kaly rat. Vigija vēšyto avri i lēn pučel:

– Ci tumē nadykhnē dēšuduj pšalēn, savē syr kalē čiriklē licinēn?

Tuči utphēnē, so nikaj ni jekhēs nadykhnē, i vilicindē po sarē pasia.

Jekdženytko phēnēl čhake:

– Mošt tyrē pšalēn i džidēn nanē... Ali mošt kaj lachtēsa. Kedy dadyvēs džasa paly vēš, belvele zadžasa kē miro pšal. Jo majinēl volia pal sarē balvalia, tēdy jo popučela, mošt jonē kaj zaphurdzinē tyrē pšalēn.

I vigija čhaj. Džal džal paly vēš i belvele dogija vavrē jekdženytkos. Vgija ando khēr tēpopučspē, mošt jo šundzia lakrē pšalēn, savē licinēn syr kalē čiriklē. Jo phēnēl:

– Mē či nadžinou, ali tu pirirackir kē mē. Tasia mē skharava sarē balvalia, ci jonē kaj zaphurdzinē, i tuke tēpophēndzianas.

Tasiarlē skhardzia jo sarē balvalia. Dalē zaphurdzinē, zašumindē. Sarēn vipucia i sarē phēndē, so nadžinēn, so nadyknē. Tēdy jekdženytko i phēnēl:

– Mošt jonē i nasy džidē, jiesli lēn nikon nadykhja. Ali mē nachasiova pacia. Syr džasa dadyvēs palo vēš, lachtēsa belvele amaro trito pšalēs, savo majinēl volia pal sarē čiriklē. Jiesli kaj sy tyrē pšala, mošt savo čiriklo lēn kaj zagijan.

Čhaj apiac vigija. Saro dyvēs gija i belvele lachcia trito pšalēs utmaripē manušēs. Dava lake dziake pophēndzia:

– Pirirackir kē mē. Tasia mē skharava sarē čiriklēn, mošt jonē, jiesli so džinēna, tuke so pophēnēna.

Tasiarlē pora jo skhardzia sarēn čiriklēn. Prinašnē, prilicindē sarē čiriklē – i barē, i tyknē, raznē! Vigija vēšyto i pučel sarēn. Dalē phēndē, so ni jek či nadykhja, ni jek ni či nadžinēl. Vēšyto sarēnge pulkenge mēkja tēlicin, i sarē ruzlicindēpē.

Ali vokaj prilicindzia kalieko orlo. Vēšyto zagvaltyndzia po lēs:

– Kaj tu sanas, soske darmovēs tracindzian vremena?

Orlo utphēndzia:

– Mange dyja karje paly hēroj, zbic dukhal, namožindziom sygi tēlicinēl.

Vēšyto apiac pučel orlos:

– A tu kaj nadykhjan dēšuduj pšalēn, savē licinēn syr kalē varony?

Orlo utphēndzia:

– Dykhjom i džinou, jonē pal dyvēsa syr kalē varony licinēn, a pal ratia syr manuša adē bēgra dživēn.

Tēdy vēšyto dyja čhake dēšuduj suvja i pophēndzia, kedy rēsēla po bērga, lēn sak mē pichinēl dē bērga i po lēn mē dēl hēra, a posli nizostyr tēvityrdēl i apiac tēpichinēl.

– Fēn rakh, sob ni jek suv tuke vastēndyr tēnavipērēlas. Jiesli choc jek vipērla, hučedyr dē bērga tu na možinēsa tērēsēl.

A orloske pophēndzia:

– Tu dykh, sob joj tēnapērēla i tēnazamērlapē.

I vigija čhaj orlosa čuc phakenca voshurlindoj. Nugija ko bērga. Dava bērga isys zbic huči, hučedyr tučatē. Čhaj lyja suvja tēpichinēl dē bērga i tērēsēl hučedyr. Pichinēlas, pichinēlas, mož paš časo pšygija i uš možindzia tēzarēsēl, fēn jek suv vipēja. Dykhji po da vipēji suv i kokari lyja tēpērēl. Orlo, bēšindoj pal bērga, podykhja la, syr pērēl, vras hadyjapē phuvjatyr, uchtyldzia la pal šnurico i sak hučedyr, hučedyr – zahadyja zbic hučes, hučedyr tučatē. Ulydžija ko bari nora, pomēkja la i phēnēl:

– Ake doja nora, kaj jonē belvele vrēsēn. Adēj tu vdžasa i lachtēsa dēšuduj loški, lēn ubuščakir patavēnca, sarēnge pal loška počhu po gad i po cholova. Pal sak loška lachtēsa po skamindoro, a po skamind počurdyno maro. Dalē marostē možinēsa tēčhinēl po kuskico i tēsčhal. Pašo vudara lachtēsa loškico samo tyknodyršonēske – talē loško možinēsa tēpirackirēl.

Orlo saro pophēndzia i ulicindzia pēske, a joj vrēsčia dē nora. Saro isys dziake, syr pophēndzia orlo. Joj ubkerdzia loški, ubuščakirdzia patavēnca, sakjekhēske počurdzia po gad i po cholova, pochaja po kuskico maro kažnonēstē i tal loško pasyja. Belvele ušundzia: kalē varony skarkindē, pomēknēpē po phu, kerdēpē manušenca i zaginē dē bērga. Sarē radyndēpē, so ubkerdē loški i počurdē gada i cholova. Sygi zahuridēpē i džan tēčhal – dykhēn, so lēngrē marostē po kuskico nučhindo.

Najphurēdyr phēnēl:

– Loški i amēn sarēn ubkerdē – hojnēs, ali so maro nachvatinēl, dava nahojnēs. Ali so pokerēsa!

Piriratkiardē, tasiarlē uštynē, viginē avri, skarkindē i ulicindē pēske. Uštija i phēn tal loškostē, psirēl paly khēr, užakirēl. Ko belvel apiac zakamja tēčhal. Džal ko skamindorē – apiac po lobo maro. Po kuskico utčhindzia, pochaja, rysija tal loška i pašty. Belvele apiac lynē kalē varony tēkar kinēn, i zaginē ando khēr sarē pšala. Najphurēdyr phēnēl:

– Dykhēs, i apiac maro kon to chal. Moš kon to nalačo popējapē ko amēn. Kana iščo či nakera, a jiesli trito dyvēs jala dziakes pac, tēdy choc saro tēpozrininavas, jebach lachta, kon amēnge dziakes kerēl.

Čhaj pašindoj strachandyja, so adēj jala. Pochaji sarē pšala pasinē, užē zasucia, a joj namožinēl tēzasutios. Navicerpindzia i lyja tētyrdēl samo tyknēdyršonēs paly hēroj. Dava pučel:

– Kon adēj?

Čhaj ciches utphēndzia:

– Mē, pšaloro, tumēngiri phēn. Javjom, lachciom tumēn, ali so dava pšal cholisol, kušelpēs, so kana tēkerēl?!

Pšal phēnēl:

– Nē, so kana kerēsa? Jou syr javi, tasia podykhasam.

Tasiarlē uštija sarē pšala, uže gatovinēnpē tēdžian avri, – samo tyknēdyr i lyja tēphēnēl:

– Nē, pšalē, tasia phēndžian tēruinēl bērga. A jiesli tēlachtēsas vari savēs sēmēncos il phēnia, so tēdy tēkerēsas?

- Najphurēdyr pšal phēnēl:
- Dykhou, so tu džinēs, kon sy! Nē, pophēn, kon?
- Dava utuščakirdzia patavē, phēnēl:
- Virēs, phēnori, avri, syr jala, do jala.

Tēdy najphurēdyr pšal phēnēl:

- Sob tu tėvicerpinasas khērē iščo jek bērš, tēdy amēn tēdoužakirdziasas, a kana, phēnori, čhēbinēla i amēnge, i tuke čhēbina tėhorinēs dešuduj bērša. Jiesli vicerpinēsa dakicy bērša nikonēske či narakirdoj, tēdy iščo tēudykhasampē.

Dziake pophēndoj jo usykadzia lake tēbēšēl po dumo, i sarē kerdziapē kalē varony i ulicindē. Kalo varona nulydžija phēnia dē baro vēš, bēšciakirdzia la adē ēglengo vērcho i pomēkja.

Čhaj odoj hara bēščia, lakro huribēn poriskirdziapē.

Jek molo adē dava vēš javja tērno krali slugenca sob tēdēl karje savē žividicos. Vras džiuklē lynē tēbašēn, dykhji dē dava kašt, kaj joj bēšty. Ubtērdē sarē, dykhēn – bēšēl manuš. I dziake porakirēl, i adziake – joj či naphēnēl. Javja i kokoro krali, porakirēl, a čhaj či nautphēnēl. Kharēl – rēs dē phu, strachavēl – dēna karje, a joj sak štyliol. Tēdy krali pēskrē slugēske phēnēl:

- Rēs dē kašt i vihadē, podykhasam, kon adēj sy.

Dava riscyapē. Čhaj sykavēl sokaj kami tēpophēnēl, so joj birizēngi. Sluga riscyapē dē phu i phēndzia kralēske, so adē kašt bēšty tērny šukar čhaj, fēnciuk birizēngi. Jandzia lake huriabēn i joj zrēscia kaštēstyr. Kraleske čhaj dziakes ponravindziapē, so jo vavria nikedy nakamja tēdykhēs. La ulydžija khērē i pophēndzia dadēnge, so kamēl tēlēl la pal romniatē. Dadē nakamnē dava tēlēl lēske, paldava so joj či narakirēl, a posli dlēngo mēkibēn i saglasindēpē. I krali lyja paly romniatē dēšudujpšalēngiri phēnia.

Progija bērš, lēnge bijandzia tyknomas. Krali dava pora naisys khērē, a isys mačecha, da kokari vedzma, kaj la nakamja. Doja vedzma čhavorēs vičhurdzia avri i, počhuvi džiuklorēs, sykavēl sarengē:

- Dykhēn, savo lakro tyknomas!

Tēdy kralioskrē dada phēnēn:

- Jiesli joj tėjavjasas hojno manušny, to i tērakirasas. Kon džinēl, kon joj sy. Hojnēs amē phēndziam, so la tēnalēla paly romniatē.

Počhindzia lakrē romēske lyl, so sy dziakes, so bijandzia da savo tyknomas – so čhēbi krali- cake tēkerēs? A krali utčhindzia, so či lake tēnakerlas, pokil jo risciola khērē: jo kokoro džinēla, so tēkerēs.

Risciovi khērē krali či nadžinēl: lēske joj dziake šukar, dziake nravinēlpē, sob i dē šero najavēl la tēumarēl.

I durēdyr jo dživēl lasa. Podživdzia bērš i apiac lēnge bijandzia vavro tyknomas. Krali dziakes pac naisys khērē, i apiac lakri mačecha viedzma vičhurdzia avri, uchtyldzia koticos i sykavēl sarengē:

- Dykhēn, kon kana!

Sarē dzivindēpē, i dadē počhindē čhavēske lyl. Čhavo i kana utčhindzia, so či lake tēnakerēnas bi lēskro. Risciovi khērē krali apiac lake či nakerēl: romny zbic šukar, nravinēlpē lēske, phēnēl, so durēdyr dykhēla.

Posli kicy vremia kraleske bijandēl trito čhavoro. Da kokari mačecha vičhurdēl čhavorēs i sarengē sykavēl džiuklorēs. Dada čhinēn čhavēske lyl i phēnēn, so jo tēspiešynēlas sygedyr khērē i tēskerēlas savo nibudz konco. Krali javja khērē, ali lēske zbic žalkes tēzamarēs romnia. Nadžindoj, so lēske čhēbi tēskerēs, phēnēl:

- Džinēnpē, kerēnpē, so kami. Mē kokoro na džinou, sosa joj bangi, kon joj sy.

Sēndarja sēndzimē la sokaj vedzma tēsčačkirēl. Sēhuvdē bari jag i zachačkirdē, ali zagija baro bryšynt i jag murdziakirdzia. I apiac usykadzia tēlydžas šukhē kašta. A uš sarēsa končīnēlpē dešudujto bērs – fēnciuk jek časō chēbi, vras utlicinēna lakrē pšala. Syr apiac lynē tēchačkirēl jag, dykhēn – utlicinē dešuduj kalē varony i umēkenpē. Pomēkĵapē pēvvo, kerdziapē manuš i lydžal paly vast trinbērsēngēs čhavorēs, pomēkĵapē vavro i lydžal paly vasta dujbērsēngrēs čhavorēs, trito pomēkĵapē i lydžal tyknomasēs, adē patavē čhavorēs. Vras sarē pšala dynē godly:

– So adēj tumē kerēn? Palso nabangi amari phēnia kamēn tēchaskirēn? Hojnēdyr dē jag čhur-dēn mačechos vedzmos! Ake lakrē čhavorē!

I vras sarē začhurdyja viedzmos paly jag. A pšala pozdravindēpē kraliosa i phēniasa. I sarēnge jonē pophēndē, so doja viedzma sarēn tyknomasēn vičhurdēlas avri, a jonē podlēlas i barĵakirēlas.

Krali kerdzia baro bjau. I mē adēj somas, but dykhjom. I mē adēj chajom, pijom, paly broda nascia, a dē muj namajindziom.

DUJŠĒRĒNGO GRAJ

Isys krali, lēskro lau isys Domerto. Jek molo skendynēpē but krali, sarē lyja tēšarēspē – jek šingalēnca, vavir lovēnca, trito grajenca, ali ni jek namožindzia tēpošarēspē grēsa, savo tējavjasas duj šērēnca i duj pērēnca. A krali Domerto popucia, ci kaj nibudz sy graj dušērēngo i dupērēngo.

Čhavo phēnēl:

– Mē džinou. Adē ēniato kraliuma sy dasavo graj - lēsa darakano jiezdzinēl.

Dad pučel:

– Ci tu tēmožinasas lēs tētlydžas?

– Dē mange duj slugi, tēdy mē utlydžava.

Dyja dad lēske duj hojnē slugi i jonē vitradynē chlistē po grēndē. Nutradynē po ēniato kraliuma, lachnē laznia, a dē doja laznia sak raty lydžalas po jek manušēs darakanēske tēponakhadēs. Lachnē jonē adēj phurja, kaj prilydžinē, i mangel la:

– Prilē tēpirirackirēs.

Joj utphēndzia:

– Syr mē tēmožinasas tumēn tēprilou? Tradēn durēdyr, nas dē doja laznia sakdyvēs lydžanas po jek manušēs darakanēske tēponakhadēs.

Jonē phēnēn:

– Dava ni či, jačasam adēj i amē.

Pomēkĵa kralisko čhavo pēskrē slugen adē laznia, usykadzia fēn tēnasutios, a kokoro vigija tal mosto tēužakirēl darakanos.

Belvele utytradēl chlistē darakano pal mosto. Syr fēn jo zatradyja po mosto, vras džiuklē lyja tēuikinēn, orly – tēsvistinēn.

Darakano phēnēl:

– Džiuklē nauikinēn, orly nasvistinēn – adēj nanē Domertos, ni domertokro čhavēs: adēj ni varona nautlydžala lēskri kocalicy!

– Mirē kocalicy varona nalydžala, – utphēndzia Domerto, – man utlydžijan hojno graj mirē dadēskrē.

– Ci tu adēj?

– Adēj!

– Syr baro?

– Syr ziorno.

- Syr grubo?
- Syr bar.
- Syr lokho?
- Syr pocho.
- Ci na kamēs tēdžou mansa tēmarēspē?
- Mē dava fēn i kamom!

Stērdē duj dženē paly mosto. Darakano isys trinšērēngo. Vras Domerto nučhingirdzia dalē šērē, a lēs kokorēs sčhingirdzia i učhurdzia dē rēka. Podlyja lēskiro grēs i lydžal, a polal po lēstē našēn džiuklē i orla licinēn. Javja ko laznia, lachcia slugen sutēn. Kamja tēčhingirēl lēnge šēra, ali jonē uštyja i mangija udmēkēs, jo i udmēkja.

- Kana, – phēnēl Domerto, – zamardziom darakanos, možinēn tēsutios, i mē sovava.

Visuciapē. Vavir raty Domerto phēnēl:

- Tumē adēj jačhēna i nazasutiona, mē džava paly mosto darakanos tēužakirou.

Kedy isys pašrat, šunēl – utytradēl darakano. Syr jo pal mosto – vras džiuklē lyja tēuikinēn, orly – tēsvistinēn.

Darakano phēnēl:

– Džiuklē nauikinēn, orly nasvistinēn – adēj nanē Domertos, ni domertoskro čhavēs: adēj ni varona nautlydžala lēschrē kokalicy!

– Mirē kokalicy varona nalydžala, – utphēndzia tal mosto Domerto, – man utlydžijan hojno graj mirē dadēskrē.

- Ci tu adēj?
- Adēj!
- Syr baro?
- Syr ziorno.
- Syr grubo?
- Syr bar.
- Syr lokho?
- Syr pocho.
- Ci na kamēs tēdžou mansa tēmarēspē?
- Mē dava fēn i kamom!

Viuchcia Domerto tal mostatē, a pal dava mosto darakano šoušērēngo. Syr uchtyldzia darakanos, nučhingirdzia sarē šou šēra, a darakanos sčhingirdzia pal kuskicy i včhudzia dē rēka. Podlyji ulydžija lēs kro grēs džiuklēna i orlēna.

I trito raty nugija Domerto tal mosto. Utytradyja andrē ēniašērēngo darakano po dujšērēngo i duj porēngo grēsa. Džiuklē lynē tēuikinēn, orly tēsvistinēn!

Darakano phēnēl:

– Džiuklē nauikinēn, orly nasvistinēn – adēj nanē Domertos, ni domertoskro čhavēs: adēj ni varona nautlydžala lēschrē kokalicy!

– Mirē kokalicy varona nalydžala, – utphēndzia tal mosto Domerto, – man utlydžijan hojno graj mirē dadēskrē.

- Ci tu adēj?
- Adēj!
- Syr baro?
- Syr ziorno.
- Syr grubo?
- Syr bar.

- Syr lokho?
- Syr pocho.
- Dža mansa dē maribēn.
- Dava mē i užakirou!

Vigiji tal mostostē jo lyja tēčhingirēl, tēčhingirēl – nučhingirdzia šou šera i khinadyja. Darakano apiac uhtyldzia po lēstē, a jo zuraliakirdziapē – nučhingirdzia pasliedne šera. Posli sčingirdzia darakanos, včhurdzia dē rēka, a dava dujšērēngiro grēs, džiuklēn i orlēn ulydzija dē laznia. Podlyji pēskro rupuvo šablia ubbraizindziapē krugosa, phēndzia slugenge tēpasiol i kokoro pašto sokaj suto.

Na po hara javēn trin darakanēngrē romnia.

- Kana jonē sutē, – phēnēl pēvi romny. – Uchta mē ko lēn i nakhada sarēn sutēn.

Uchtyldzia – namožinēl tēpiriuchtēs rupuvo znako. Uchtyldzia vavri i trito – dzia pac napi-riuchttyldzia. Pēvi phēnēl:

– Džinēn so! Mē keravapē klevero: kedy jonē utytradēna, kedy lēna graja tēchal – mē nakhada lēn.

A vavri phēnēl:

- Mē keravapē vinoskro rēko: syr jonē utytradēna i lēna tēpijen – mē lēn nakhada.

A trito phēnēl: mē keravapē phabalyn, so da savē phaba nikaj na jala. Kedy jonē utytradēna chlistē, dalē phaba lēnge dziake zapachninēna – kedy riskirēna, mē lēn nakha.

Domerto nasuto, saro šunēl. Tasiarlē jo phēnēl phurjake:

– Dža pēske, jačjapē džidy. Butēdyr na čhēbinēla adēj tēlydžal manušēn darakanoske tēponakhadēl.

A jonē utradynē dē pēskro kraliuma. Tradynē, tradynē i lachnē kleverosko fēlda. Slugi phēnēn:

- Vokaj klevero, grajen počaravēna.

A Domerto:

- Dykhēn, sob ni šero graja tēnabanckirlas!

Pšytradynē hojnēs. Durēdyr lachnē rēka – pani pachnisol vinēša! Slugi apiac phēnēn:

- Adēj zbic smačno pani – popijakirasam grēn.

A Domerto:

- Dykhēn, sob ni šero graja tēnabanckirlas!

I odoj mištēs pšytradynē. Durēdyr lachnē phabalyn – phaba šukar, a uš pachnison! Slugi phēnēn:

- Riskirasam dalē phaba.

Domerto nauspejindzia tēzaprieščin – slugi nuriskirdē po jek phabaj. Vras nakhadzia sarē duj slugen i lēngrē grēn, jačjapē jo jek dženo.

Tradēn durēdyr, striečindzia dava phurorēs. Dava phuroro phēnēl:

– Domerto, kana tu tradēs chlistē, ali tuke jala but hora. Po piervi tu lachtēsa duj bara, savē marēnpē syr bakrē. Tu tradē mamuj, tēdy jonē tyrdēnapē do pasia. Durēdyr tu lachtēsa duj tarakanēn, savē marēnapē – tu nasānpē, nas vras jačhēsapē bigrēskro.

Kicy potradyja, dykhēl – bara marēnpē syr bakrē. Jo tradyja mamuj, a dalē bara tyrdynēpē po pasia. Durēdyr lachcia dalēn tarakanēn, jonē mardzianaspē maškir pēstē: tyknoro syr čhurdēl barēs, pilo hadēlpē. Jo podykhji namožindzia tēnasalpē. Zasandziapē, dykhēl – jo bigrēskro tērdo. Džal čororo pēzal, podykhja: trin čhaja muria skendynēn, a jek jakh majinēn. Jek skendēl muria, jakh vavrēnge dēl, posli tritoske dēl, a kedy sarē trin skendynēpē, dava jakh počhurdēn po kolotka. Domerto dopolzyndzia ko jonē i čiordzia lēngro jakhori. Kedy jek schaja muria, phēnēl vavriake:

- Kaj čhurdzian jakhori?
- Po kolotka čhurdziom.
- Rodël – nanë.
- Dykhjom, – phënël, – so Domerto gija, jo čiordzia amari jakhori.
- Čhaja lynë tēpučen:
- Utydë, Domertyco, jakhori! Amë tuke so pophënëna: giji tu striečinësa, kon kerël buty smoliasa, tu lëstë kin tykno grës, dë, kicy jo mangela.
- Utydyja Domerto lënge doja jakhori. Džal durëdyr, striečindzia, kon kerël buty smoliasa, kindzia lëskro tykno grës, zapliskirdzia šël lolë. Tradël chlistë po dava grëndë, so durëdyr – jo hojnëdyr lyja tēdžas, po konco kerdziapë najhojnëdyr graj. Dotradyja Domerto da savo filacin. Dava filacin isys pšëkošno i ubgorodzimë huče zagorodkasa, a odoj dživdë darakanë. Phënën jonë:
- Domerto, piritradë doja zagorodka, tēdy jasa amaro ziac.
- Dava syr pomëkja pëskro grës, jo pirilicindzia doja zagorodka!
- Kana tu jasa mro ziac, – phënël darakanoskri romny.
- Ziaciosa mē nakamom tējavëj, fën dëna mange grës dujšërëngirës i dujpërëngirës.
- Kami nakami utydyja lëske dava grës. Tradël chlistë Domerto durëdyr. Fën dykhël – polal po lëstë dolëpalël kalo balyčo, lëski uštastyr jag chačol. Kana lëske uš konco! Dotradyja kovalios i mangel:
- Kovalio, ratyn man!
- Kovalio vras lës zakerdzia adë kuznia. Dava balyčo udnascia, phënël:
- Kovalio vidë mange Domertos!
- A Domerto kovalioske: – Tu phën: „Syr mē tuke lës vidava – moš po kusko?”
- Kovalio phënël balyčëske:
- Mē adëj vikrëncyna liocha adë sciano i lës tuke podava po kusko.
- Pokil jo grizyndzia adë sciana liocha, adë jag včačkirdzia sastyr.
- Në, – phënël, – rikir!
- I dël sokaj domertoskro vast. Ali miesto vastëstë podyja balyčëške dë ušta chačkirdo sastyr i phënël:
- Zuralo murš – zuralo vast!
- Posli dyja sokaj vavir vast – apiac chačkirdo sastyr, posli dava apiac hëra i po konco phënël:
- Kana vpichin čhib, mē tuke podava saro trupo.
- Balyčo vpichindzia čhib, a kovalio chačkirdë pcyngenca - pal čhib i rikirël. Domerto viu-chcia kuzniostyr pëskrë šabliasa, dava balyčëš - tēčhingirës! Balyčo vras vičhungardzia slugen i grën, džiuklën i orlën. Posli jo lës začhingirdzia pal kuski i riscyja dë pëskri dadëskri kraliuma dujšërëngirë grësa.
- A savi raduma odoj isys, savo bjau, so i mē odoj javjom!

PARNO RUV

- Isys krali, jo majindzia trinën čhajën: jek šukar, vavri šukaredyr, a samo tykny – najšukaredyr. Dad kamja tētradël dë Vilno tēubdykhëspë paly sluga, sob balyčë tēpočaravëla, tēubšulavëlapë.
- Tyknëdyršo čhaj phënël:
- Dadë, na čhëbi mange dalë slugi, mē kokari khëra ubdykhava. Hojnëdyr, kedy tradësa dë Vilno, lydžin mange džidë cviaty.
 - Vitradyja krali dë Vilno. Jehhëske kindzia paruny sukenka, vavriake kindzia kuč pochtan,

a tyknėdyršonėške džidė cviaty adė foro nikaj nalachcia.

Tradėl khėrė paly vėš. Fėn dykhėl – pašė bėšto parno ruv, po lėskro šėro – džidė cviaty. Krali phėnėl zvoščikoske:

– Virėš vurdėnėstyr, lė dalė cviaty i jandė.

Ali ruv pšyrakirdzia:

Zuralo krali, nasy dziakes prostės tėdorėšėl džidė cviaty.

Krali pučel:

– So tu kamės? Mė tut lovėnca ubčiva.

– Na chėbi mange tyrė lovė, fėn ubiščin tėutydės mange, konės piervo strečinėsa.

Krali podumindzia: „Khėra iščo dur, moš savo zvieios strečinava il čiriklėn”. I ubiščindzia ruvėske tėutydou, konės pėrvi strečinėla, paldava dorėscia džidė cviaty.

Ali nikonės krali po drom nastriečindzia. A kedy riscija dē filacin, pėrvi vinascia lės tēstriečinės tyknėdyršo čhaj i podykhja, so dad zbic navisiolo.

– So tu da savo na visiolo? – popucia kralica.

– Syr mė tēnajavjasas dasavo navisiolo, - utphėndzia krali, - mė ubiščindziom tut parnė ruvėske: javėla tritonė dyvės dē filacin, tuke chėbinėla lėsa tėdžas.

Trito dyvės javja ruv dē filacin, zasvistyndzia:

– Utydėn mange, so ubiščindė!

Krali sdumindzia godzvarės ruvės tēubchochavės. Ubkerdzia slugos sokaj kralicos i ulydžija ruvėske. Dava phėnėl:

– Bėš po mandė, ulydžava dē miro filacin.

Čhaj pobėšcia lėske po dumo, i ruv nunascia dē vėš. Donascia ko dova štėto, kaj bėšcia džidė cviatė po šėro, i phėnėl:

– Bėšėn tėutkhinios.

Bėštė, ruv pučel:

– So tyro dad tēkerėlas, jiesli tējavėlas chulaj po dava vėš?

– Miro dad nasy barvalo, – utphėndzia čhaj, – jo kašta tēčhingirėlas i bočki tēskerėlas, lėn tēbiknėnas i vaš maro tēmajinėlas.

Ruv phėnėl:

– Doja na dasavi. Bėš po duma, ulydža tut dē dava filacin, kacyr podlyjom.

Pšylydžija, apiac zasvistyndzia:

– Utydėn mange čačen, jiesli na dėna, zrynina filacin!

Ruvėn dad i daj:

– Dža, čhajori, jiesli sy ubiščindy parnė ruvėske. Zabėšciakirdzia ruv la po dumo i nunascia, kaj jonė bėšcia. I pučel la:

– So tyro dad tēkerėlas, jiesli tējavėlas chulaj po dava vėš?

– Miro dad kašta tēčhingirėlas i nēvė filacina tēčhuvėlas, jo kana barvalo, a tėdy tējavjasas barvalėdyr.

Ruv phėnėl:

– Dola sy čači. Bėš po duma, jana dē mro filacin.

Nulydžija pal vėša, pal baloty dē pėskro filacin: khėra zbic šukar, dvoro barėnca vikerdo. Kralica phėnėl:

– Šukar filacin, ali mė zaskučinėlapė pal datė i dadėstė.

– Podživ adėj bėrš, tėdy džana trė dadėn tēugoscinėn.

Kralica jek dženy dživėl adė dava filacin. Posli bėrš javėl parno ruv i phėnėl:

– Dadyvės tyri najphurėdyr phėn vidžal palo rom. Huripė dē bjau, mė tut ulydžava. Ali kedy

javava tut tēlou, tu našun ni da, ni dadēs. Kedy mē zasviscina, saro učurdē i dža ko mē, nas vavrēs nisyralachtēsa drom tērisciou pal vēša.

Nulydžija la i pomēkja. Dada ubradyndēpē i nakamnē la tēumēkēs. Kedy javja belvel i kedy paly vokna ruv zasviscyndzia, kralica saro učudzia i unascia bjavostyr. Ruv pobēšciakirdzia la po dumo i ulydžija dē pēskro filacin.

Progija iščo bēš. Apiac javja ruv i phēnēl:

– Huripē dē bjau, dadyvēs tyri maškiratuny phēn vidžal palo rom. Kana amē duj dženē džana ko tyrē dada i odoj pirackirasam.

Kedy končindziapē bjau, kralioskri romny ulydžija pēskri čha i ruvēs dē khēr i phēndzia tēpa-siol. Kedy joj vigija, ruv šchurdyja pēskri cypa i jačjapē šukar raklo.

Ali daj paly vudara dykhja, syr ruv jačjapē raklēsa. Vras joj pokhardzia čhajan, pophēndzia tēzalydžal bov i tēvčhuvēl dē jag ruvoskro cypa. Kedy cypa lyja tēchačol, raklo uchtyldziapē loškатыr, kerdziapē parno ruv i vinascia drē vudara.

Poruvdzia kralica i vigija lēs tērodēs. Gija pal fēldy, pal gēnstē vēša – nikaj nalachcia ni drom, ni stēčkico, ni dromoro. Dziakes psirdzia paš čhon, pokil dogija khēroro maškir vēš. Vdžal dē khēroro, dykhēl – balval bēšto i ginēl. Pučel lēs:

– Balvaloro phurdoloro, ci nadykhjan parnē ruvēs?

– Phurdyjom dyvēs, phurdyjon raty, ali nikaj na dykhjom parnē ruvēs – utphēndzia balval i dyja lake doja tuflico. – Dasa tuflicosa možinēsa tēdžal po šel viorsty.

Nugija kralica ko čerhenia i pučel:

– Čerhenori žejindori, ci tu nadykhjan parnē ruvēs?

– Žejindziom sari rat, ali na dykhjom.

Čerhen dyja lake da savi tuflico, so joj tēmožinēlas tēdžas po duj šela viorsty. Nugija ko čhon i pučel:

– Čonoro žejindoro, ci na dykhjan parnē ruvēs?

– Žejindziom sari rat, ali na dykhjom.

– I čhon lake dyja dasavi tuflia, so možindzia tēdžas štar šela viorsty. Nugija ko kham i pučel:

– Khamoro sviatluma, ci nadykhjan parnē ruvēs?

– Dykhjom, ali tyro parno ruv vavria gatovinēlpē tēlēs paly romnia, – utphēndzia kham. – jo dživēl adē stioklytko bērga, dyvēsē našēlas syr parno ruv, a raty ječhēlpē raklēsa. Kaj tu nudžasa paly doja bērga, lachtēsa kuznia. Vdža i pomange tēpytalyņēs hēra i vasta i tēskerēs štarmētrovo cēpo. Fēn tēdy tu zarēsēsa po dava bērga i lachtēsa ruvoskro filacin.

Kham lake dyja dasavi tuflico: syr joj gija – jekhē šagosa panč viorsty nugija. Dyja dasavo rotyco: jo mocho thudzia, a parunē thava krēncyndziapē. Dyja doja čhuri: syr joj kaštēs čhijindzia – suvnakunē luskī čhurdziapē.

Vigija kralica parnē ruvēs tērodēs. Dyja šago – vras paly ēnia vēša, pal ēnia rēki, lachcia stioklytko bērga, a paly dava bērga tērdy kuznia. Ubkerdzia kovalio lake hēra i vasta, skerdzia štarmētrovo cēpo, i zarēsčia kralica pal stioklytko bērga. Odoj lachcia šukar filacin i pomangijapē, sob la tēprilēlas loški tēuščakirēl i khēra tētvarkinēl.

Saro skerdzia, bēščia kralica i thuvēl roticasa, kaj kham podarindzia. Ali pēskro muj nasykavēl, dychlēsa šero ubuščhakirdzia, sob la tēnaprinčkirēlas.

Podykhja dujto ruvėskiri čhaj, so joj pharunē thava khuvēl, i mangel:

– Phurori, utydē mange dava rotyco.

– Jiesli pomēkēsa dava raty tal tērnėskiro loško tēpirackirēs, tēdy utydava.

Belvele joj dyja tērnėdyršonėške tēpijes zuralo pijibēn, i dava vras zasuciapē. Tēdy nulydžija la dē lėskro komnata i mēkja tal loška tēpirisucios.

A doja, vras lyja tērakirēl: syr jonē isys trin phēnia, joj samo tyknēdyr i samo šukarēdyr. Syr dad la ubiščindzia parnē ruvēske. Syr joj gija dē phēniakirēngirē bjava – adē jek joj isys jek dženē, adē vavir isys duj dženē, syr daj usykadzia lēskro cypo tēschačkirēs, a jo balvalasa viuchcia drē vudara, syr kana joj gija lēs tērodēs, pučelas balval, čhon, čerhen i kham, syr kham lake phēndzia, so dykhja parnē ruvēs, ali dava uš gatovinēlpē vavria tēlēs paly romnia, syr kovalio lake skerdzia hēra i vasta i skerdzia štarmētrovo cēpo, i joj zarēscia pal stioklytko bērga, syr utydyja dujto čhake rotyco, kaj kham podaryndzia, a joj mēkja lake jek raty tēpirirackirēs tal tērnēdyršonēskiro ložko.

Ali tērno tvardēs sucia i či našundzia. Fēn rakhibnaskirē, sari rat tērdē polal palē vudara, šundē, syr phurori rakirdzia i tasiarlē pophēndzia pēskrē chulaskē.

– So adēj dava raty phurori dziake but rakirdzia?..

Kamja tēdžinēs dava i tērno, jo kamja raty tēnasucios i tēšunēs.

A kralica saro skerdzia, zauščhakirdzia loški i bēšty čhijinēl kašta čhurjasa, kaj kham podaryndzia. Joj čhijinēl – suvnakunē luski čhuvēnpē.

Podykhja dujto čhaj i mangel:

– Phurori, utydē mange doja čhuri.

– Jiesli mēkesa iščo jek rat tal tērnēskiro loško tēpirirackirēl, utydava.

– Mēkava.

Belvele joj apiac tērnēske dyja zuralo pibēn, ali jo napija, vičivdzia i pašto.

Raty kralica, tal loško pašty, apiac lyja tērakirēl, syr joj parnē ruvēske isys ubiščindy i barē horiasa lēs lachcia, ali jo vavria tēlēs paly romnia gatovinēlpē.

Tērno saro ušundzia, saro halyja, so piervi lēskri čhaj lachciapē.

Tasiatyno dyvēs jo skhardzia but manušēn i pophēndzia:

– Cholynakri viedzma man začaravdzia. Mē majindziom tēnašēl syr ruv dakicy, kedy man tēpokamēlas čhaj dziakes, so joj tēnadarēlas ni savi bidatē. Nē, parikirou mē tuke, kralica, so man viratyndzian cholynē viedzmatē.

Sygi kerdē baro bjau. Gosci ēnia dyvēs šumindē i khēldē, so sari stioklytko bērga uchcia.

PASAKOJIMAI *Porakiribēna*

LYL

Mē dorēsciom tyro lyl, parikirou izbit.

Kana mē tuke počinava, syr mē dživou. Mē dživou hojnēs, mange nudno bē tyro. Mē tut hara nadykhjom, mē tut izbit kamom.

Spērvā mē kamom tēdou tuke lačo dyvēs i sastypē.

Dorēsciom tyro lyl i kartēčki, izbit parikirou, mē šukar vigijom, a tu phēnēs, so našukar. Ada kartēčki mē vibičhava čhajorjake, joj mandē mangija.

Novosti naisys, adēj sarē dživēn hojnēs. Rada, miri kartočka tu isy, a tyri mē nanē, mē tut mangou izbit kartēčka. Mē Fuksaske phēndziom, so tu na javēsa, jo či na phēndzia i či butēdyr na kamēl.

Piridē mandē lači dyvēsa tyrēnge draugenge i nazabistr man nigdy. Aleksandro phēnēl, syr mange žalkēs, so Radako dad mēja, mange izbit dzi dukhal.

Rada, mē tukē činou romanēs, a tu kaj na džinēsa, počhin mange, so tu na halyjan. Naizduminou, so butēdyr tuke tēčinou. Mē tuke hara na čindziom lyl, vibačin mange. Utytradē po Nēvo bērš, mē tut užakirou.

Miro šēro naizduminēl, so butēdyr tukē tēčinou, mož tu but so na haliosa, to tu mange pophēnēsa, syr pšytradēsa.

Syr tu dživēs, syr tuke džalpēs? Mē parikirou tuke palē atvirute, mange izbit ponravindziapē.

Jač Dēvlēsa. Mē užiakirava tyro lyl.

Tyro Sinio

V. Grachausko laiškās, Kaunas, 1965 m.

LAIŠKAS

Gavau tavo laiškā, labai ačiū tau.

Dabar parašysiu, kaip aš gyvenu. Gyvenu gerai, man liūdna be tavęs. Tavęs seniai nemačiau, aš labai tave myliu.

Pirmiausia noriu tau perduoti gerų dienų ir sveikatos.

Gavau tavo laiškā ir nuotraukas, labai tau dėkoju. Aš gerai atrodau, o tu sakai, kad negerai. Tą nuotraukā išsiūsiu dukrai, ji manęs prašē.

Naujienu nėra, čia visi gyvena gerai. Rada, tu turi mano nuotraukā, o aš tavosios neturiu. Labai tavęs prašau nuotraukos. Fuksui pasakiau, kad tu neatvažiūsi, jis nieko nesakē ir daugiau nieko nenori.

Perduok nuo manęs gerų dienų savo draugēms ir manęs niekada nepamiršk. Aleksandras sakē, kaip gaila, kad tavo tētis mirē, sako, man širdį skauda.

Rada, aš tau rašau romų kalba, ko nesuprasi, parašyk man, ko. Neišgalvoju, ką tau dar parašyti. Aš tau seniai nerašiau, tu man atleisk. Atvažiuočk per Naujuosius metus, aš tavęs lauksiu.

Mano galva nesugalvoja, ką dar parašyti, gal tu daug ko nesuprasi, tai man pasakysi, kai atvažiuosi.

Kaip tu gyveni, kaip tau sekasi. Dėkoju už atviruką, man labai patiko.
Lik su Dievu. Lauksiu tavo laiško.

Tavo Sinio

AKTOROSKIRO SVĖNKO

Adė dešudujto čhon, 1994 bėrš teatro “Romėn” roskerdzia svėnko butė džindlė romanė aktorėške Nikolajoske Sličėnkoske, savo kerėl 45 bėrš buty syr artisto. Pančdėša bėrš palė, nikonėške na džindlo dėšupančbėršėngiro romano čhavo Charkovatyр javja dė Moskva sob tėlachtėl pėške buty. Bacht kamja lėš i dyja buty adė artistično grupa. Odoj jo bagalas.

Ginė bėrša. Nadžindė romanė čhavorėstyr ando kodoja vrėmia kerdziapės baro aktoro, savės džinėl saro svėto. Lėskirė gilia sy džindlė sarėnge.

Kerdzia barėdyr studi režiseriakirė. Tėl lėskiro vast o teatro “Romėn” lyja bari patyv i dėlas kancerty ando saro svėto.

AKTORIAUS ŠVENTĖ

1994 metų gruodį teatras „Romėn” surengė šventę garsiam romų aktoriumi Nikolajui Sličėnkai, vaidinančiam keturiasdešimt penkerius metus. Prieš penkiasdešimt metų niekam nežinomas penkiolikmetis romų berniukas iš Charkovo atvyko į Maskvą ieškotis darbo. Laimė jo neaplenkė ir jam pavyko rasti darbą artistų trupėje Ten jis dainavo. Bėgo metai. Nežinomas romų berniukas per tą laiką tapo garsiu aktoriumi, kuriuo žavisi visas pasaulis. Jo visos dainos yra gerai žinomos.

Jis yra įkūręs režisūros studiją. Jo dėka teatras „Romėn” pasiekė didelę šlovę ir koncertuoja visame pasaulyje.

Iš ROM P-O DROM, Bialystokas, 1994-1995 m.

ODOJ, KAJ ZĖLINYPĖN ZDŽIALPĖS BOLYBNASA

Trito molo redakcija “Rom po drom” roskerdzia Romano artistično gau, savesko lau sys “Odoj, kaj zėlinypėn zdžalpės bolybnasa”. Adava molo roma, savė javnė but europakirė, skedynėpės andė Suprašl, pašė foro Bialystok.

Adė romany škola javnė dava bėrš butėdyr syr 100 manuša. Butėdyr sarėndyr sys Albaniatyр, Rosyjatyр, Litvatyр, Latviatyр, Finlandostyр, Francuzostyр i Polskatyр.

Amarė profesory romanė Vania dė Gilia i Leon Čerenkov kerdė bari buty. Pė lėngirė lėkcyji javėnas but džėnė.

Sodyvės ternė čhavė, čhaja skedėnaspė adė vėš kaj šunėn palė romany historia, kultūra, tradicija i čhib. Pašė dyvėsėstyr syklionas jonė muzika khėlybėna romanė, syklionas

čhavorē tēkerēn phuranē romanē butia. O Dragan Jevremovič sykadzia, so sy puranē profesyji romanē. Pē leskirē butia, savē kerēnas pašo jag adē škola, našty sys sarēnge tēpodykhēs. Tradicyjna profesyji romanē akana po kuty chasynē. O Dragan javja Vientyr tēsylvēl pēskirē butia i tēsylvliakirēl javirēn romanē profesyji, savē dadyvēs jandēn bari pativ sarēnge.

Sobelvēl pašē jag romano folkloro prezentinēnas o grupy artistyčna. Kodolē kancer-ty, savē pharo tēudykhēs pē sodyvēs, javēnas tēdykhēn but gadže Suprašlastyr i pašēdirē gavēndyr.

But ginē adē ilo sarēnge.

TEN, KUR ŽALUMA

Jau trečią kartą „Rom po drom” redakcija surengė romų meno stovyklą, pavadintą „Ten, kur žaluma susilieja su dangumi”.

Šį kartą romai, kurių dauguma atvyko iš Europos, apsisosto prie Suprašlo, netoli Bialystoko miesto.

Į romų mokyklą šiais metais atvyko daugiau kaip 100 žmonių, daugiausia iš Albanijos, Rusijos, Lietuvos, Latvijos, Suomijos, Prancūzijos ir Lenkijos.

Mūsų romų profesoriai Vania da Gilia ir Leon Čerenkov atliko didelį darbą. Jų paskaitos buvo itin populiarios.

Kiekvieną dieną jaunuoliai ir merginos rinkosi miške ir klausydavosi apie romų istoriją, kultūrą, papročius, kalbą. Po pietų jie mokėsi groti ir šokti, o vaikai – senovės romų amatų. Dragan Jevremovič rodė, kokie buvo senieji romų amatai. Jis pats dirbo mokykloje prie laužo, visi galėjo pamatyti. Romų tradiciniai amatai po truputį pamirštami. O Dragan atvyko iš Vienos ir pats demonstravo amatus, kuriais šiandien visi didžiuojasi.

Kiekvieną vakarą prie laužo aktorių grupės dainavo romų dainas. Jų koncertų, kurių kasdien nepamatysi, atvykdavo pažiūrėti daug vietinių žmonių iš Suprašlo ir aplinkinių kaimų.

Visa tai paliko gilų įspūdį visų širdyse.

Iš ROM P-O DROM, Bialystokas, 1994 – 1995 m.

NA LI – BĖNG! (ČAČUNO)

Nē šun, so mē tuke popchēnava. Hara adava isys. Mē tykno somas. Skendējampē amē jek molo pro targo adē vavir foro, dur amarē khērēstyr. Samas amē štar dženē: o dad, mē pšalēsa, i kakēskro čhavo Fukso. Syr pro bibacht, prijavjapē amēnge tētradas vēšēnca. Šukar! O graja amarē priphandlē sys. Amē tradyjam. O pšal vavrē čhavēsa lynē skučnēpnastē tēzasovēn, o dad saro drom sys suto, jačjompē mē jek dženo nasuvi.

Ake dykhava, surniadyja varikon to brēzatytr pro phu, tērdyja paš o drom, manuš na manuš, saro dro sēdo bala, vyphurdyja pro mandē, o podykhja cholynē, cholynē jakhēnca. E rakkirila: “Na kinēn syvonē grēn – bibachtalē javēna!” Prokhostiom mē vastēsa o jakha – nikonēs nanē. Darandyjom mē, moro! Na li – bēng!? Mē rakhēl o Dēvēl – Dad! Džingadžiom pēskirēn, rusphēnava – na patiana mange – gazdynē o sabē.

Posandlē tē adziake i bistryrdē pal saro, pal adava...

Javjam dro foro.

Targo sys lačo, baro, phërdo grënca. Pëskre grën parudziam, ruzbikindziam, but o kofu lëjam, dadyvës phardë kisyka o lovë. Kamjamas tërisciovës palë ke pë do gau.

Džasam targëstyr, rakirasam maškir pëstë... dykhasam – lydžal o gadžengro papu syvonë grësa...

So udykhjam, moro, në i obmëjam sarë, kaj samas tërdë... o dad – ko gadžo. “But li mangesa?” – “Nabut, mrë roma!” Lau pal o lau, kinasa jekhatër e khurës. O graj sys, moro, bëršëna na udykhësa. Šukaripnasa, soprastabnasa, moro – lačhipë!

Javjam amë lësa khërë. Tërdo jo amënge dyvës, duj ... na chal, na pjel o graj, lyja tëšuciol... polo kurko na prinčkirdziam lës, o për lëstë potyrdyapë, žëbri vydynëpë avri, o hëra lës na rikirna – jačja, syr cypo. “So za bibacht? Na kerla li pro lëstë o načisto? Jou tëpodykhou!”

Raty, syr sarë zasutë, më ko graj. Zamardziompë dro khas – užiakirava. Ake, šunava, dro pašrat vari kon to otpsiradzia, podgija ko syvo, razčhurdyja pir o phu sari džou, saro khas, pošchudzia dë chlystë, marla lës hërënca – dylnandyja o graj, vykhamlyja saro...

Më kaj somas, moro, suchciom tënašou, mamuj e ko dad. Džingadziom amarën, javnë – dykhëna – čačo! Saro sy rozčurdyno – tërdo o syvo taki mulo.

Prilëjapë tëbiknës lës gadženge. Odo bëršëstyr na lyjam tëkinës ë syvonë grën – bibacht lëna. Zripirdziom më odo phurëskrë lava, kaj šundziom dro vëš.

Ake i rakir, so nanë pro svëto khërïtkonën.

NAGI – VELNIAS! (TIKRAS ATŠITIKIMAS)

Na, paklausyk, ką aš tau pasakysiu. Seniai tai buvo, aš dar mažas buvau. Susitikome kartą mes turguje kitame mieste, toli nuo mūsų kaimo.

Mes buvome keturiose: tėvas, aš su broliu ir dėdės sūnus Fuksas. Nelaimėi, tą kartą mums reikėjo važiuoti mišku. Gerai! Vadelės pririštos prie vežimo. Važiuojame. Brolis su Fuksu iš nuobodulio ėmė snausti, tėvas visą kelią miegojo, aš vienas likau budėti.

Štai, matau, kažkas iškrito iš beržo ant žemės, atsistojo prie kelio, žmogus ne žmogus, visas žilas, pūstelėjo man į akis žiūrėdamas, pažvelgė piktai, piktai ir sako: „Nepirkite širvų arklių – bus nelaimingi“. Patryniau aš ranka akis – nieko nėra. Sumišau aš, brolyti. Ar tik ne velnias, galvoju. Apsaugok, Viešpatie. Pabudinau visus, pasakoju – manim netiki, ėmė juoktis. Pasijuokė ir viską pamiršo.

Atvažiuovome į miestą. Turgus buvo geras, didelis, pilna arklių. Savo arklius mes apmainėme, pardavėme, daug pelno tą dieną gavome, pilnos kišenės pinigų. Jau norėjome grįžti į savo kaimą.

Einame iš turgaus, kalbamės tarpusavy... matome – kaimietis senukas vedasi širmą žirgą. Arklys gražus, aukštas.

Kai pamatėme, brolyti, taip visi vietoje apmirėm. Tėvas prie senio: „Ar daug prašai?“ – „Nedaug, romai mieli!“ Žodis po žodžio – iš karto ir perkam kumelį. Na ir arklys, brolyti, – metų metus nepamatsi. Tai gražumas, tai žvitrumas, visiems patiko.

Parsivedėme mes jį namo. Stovi jis pas mus dieną, stovi dvi – nieko neėda, negeria. Arklys ėmė džiūti, per savaitę jo visai nebepažinsi, pilvas sukrito, šonkauliai išlindo, kojoms nebelaiiko – kaulai ir oda. „Kas čia nutiko? – galvoju, – ar su juo nejuokauja nelabasis? Na, pažiūrėsiu!“

Atėjo naktis. Kai visi užmigo, aš – prie arklio. Įlindau į šieną, laukiu. Štai girdžiu pusiaunakty, kažkas atidarė duris, priėjo prie širmio, išbarstė po žemę visus grūdus, visą šieną, sėdo ant arklio, spardo šonus. Pasiuto arklys, visas suprakaitavo.

Aš, brolyti, kaip stovėjau, taip ir šokau bėgti - tiesiai pas tėvą. Prižadinau mūsiškius, žiūri – tiesa: viskas išbarstyta, stovi širmis vos gyvas.

Teko mums jį parduoti neromams. Nuo tų metų taip ir nustojom pirkti širmus arklius – vargas su jais. Prisiminiau senio žodžius, kuriuos girdėjau miške.

Štai ir sakyk po to, kad pasaulyje nėra bildukų.

Историк П. ЦЫГАНСКИЙ ЯЗЫК Москва: Дола, 1900

NA BISTRAVA MĒ

Na! Na nravinēlpē mange akadzia tumaro foritko džiipēn. Fedēdyr amēnge dro feldy... bachtalēdyr sy. Adadyvēs – adēj, atasia – odoj... dur, dur... ratkirasas kaj dro vēš, kaj paš o rēka. Na bistrava mē pēskrē tērnē bērsa, syr psiravas pirangi, nangošērēngo pal o pani, skēdavas šukhē kaštorē vēšēstyr. Janavas ko šatra, adēj amaro syvo priphandlo ko vurdēn... o kak roščuhvēlas o kostro, rozlydžalas o jag. Belvele miri ciotka smožinēla o dzēvēly, bēšasas paš o jagori, bagasas gilorja... Lačhēs! Sutē sam pro pērnycy..

Pro atasia, syr zasviecinēla o khamoro, zadžasas andrē syvonēs – bēšasas pro vurdēn - džasas pir o gava. Amē ciotkasa sumkenca pal e psike psirasas pir o khēra tēmangas, butēnge drabakirasas, o kak zalēlaspē grēnca. Mištypē!

NEPAMIRŠIU

Ne! Napatinka man tas jūsų miesto gyvenimas. Geriau pas mus laukuose. Laimingiau. Dabar – čia, rytoj – ten, toli, toli... nakvojame kur miške, kur prie upės. Nepamiršiu savo jaunystės metų, kada basas eidavau vandens, rinkdavau sausas malkas miške. Atnešu, būdavo, į palapinę, o čia mūsų bėris stovi pririštas prie vežimo. Dėdė sukrauna laužą, užkuria ugnį. Vakare teta iškepa kiaušiniene. Sėdamės prie ugnies, dainuojame dainas. Puikumėlis! Miegame po pūkinėmis antklodėmis.

O ryte, kai tik sušvinta saulė, pakinkom bėrį, sėdame į vežimą ir važiuojam per kaimus. Mes su teta su maišeliais ant pečių einame per kiemus, prašome, daugeliui buriame. Dėdė užsiima arkliais. Nuostabu!

Papasakojo Z. Sinkevičienė, 2005, Panevėžys

KINDZIOM DVIRAČIO

Sasiedka posilyndzia dziecko dviračio. Mē kindziom Vitoske.

Posli kodo vrēmia adēj kē amarē roma kerdziapē bari hora. Tasadyja romēngri čhajori efta bēršēngiri. Samas po pogrobo. Sarē roma rondlė: i phurē, i tērnē.

Pšygija da lēstyr kurko vrēmia. Vitradya miro čhavo efta bēršytko dviračosa pašē rēka. Pšēmėjom strachatyr. Resnē razna strašna dumki dē šero. Tėdy miro rom bēščia po dviračio i tradya pašē rēka lēn tērodėl.

Pašē bindza kalonka lachcia lės. Rondziom i radyndziompē, so amaro čhavoro javja khērē džido i sasto. Radypnastē lyjom tēvēr i roščingirdziom dviračoskirē rotų.

NUPIRKAU DVIRATĮ

Kaimynė pasiūlė vaikišką dviratį. Nupirkau jį Vytui.

Po kiek laiko romams atsitiko didelė nelaimė. Nuskendo septynmetė romų mergaitė. Mes buvome laidotuvėse. Verkė visi romai: ir seni, ir jauni.

Nuo tos nelaimės praėjo savaitė. Mano septynmetis sūnus dviračiu išvažiavo prie upės. Labai išsigandau. Galvoje sukosi visokios baisios mintys. Tada mano vyras sėdo ant dviračio ir išvažiavo prie upės jo ieškoti.

Sūnų rado prie benzino kolonėlės. Verkiau ir džiaugiausi, kad mano sūnus namo grįžo gyvas ir sveikas. Pagriebiau kirvį ir sukopojau dviračio ratus.

Papasakojo N. Aleksandravičiūtė, 2004, Panevėžys

RATY

Gijam amė mirė dadėsa Tėvosa pė gava. Gijam tērodas buty. Ando drom amēn lyja e rat. Naisys kaj tēratkirēs. Jek gavēskiri gadži lyja mila palo amēndē i mēkija amēn ando pēskiro khēr tēpiriratkirēs. Preciu kodo syr tēuščakirēs vaš amēndē loško tēsovēs gadži popucia:

– A tumė nakamēn tēchan?

Kana amēn lyja ladžaipē i amē pophēndziam, so amē či nakamas tēchas.

Maškīr e rat amēn lyja e bokh. Phēnou mrē dadēske:

– Mē dykhjom adē bov piri chabnasa.

Vyrēsja miro dad loškostē, gija ko bov, podykhja e piri chabnasa. Či nalyja lēske tēlē vast, ni roj, ni tarelka. Cēmnota, čy nadyčholpē, choc budzin pē jakha. Nē e bokh dyja amēnge po šero. Jo hara na dumindzia, mēkija vast dē piri. Pochal nabut, kana čhēbi i man tēpokarminēs. Jo janēl piri chabnasa vaš mange.

– Cha i tu žynk o gadži naušundzia i na uštyja.

Jo dumindzia, so jandzia piri chabnasa adē mirē ušta, no adēj isys gadžakiri raklori. Raklori lyja tēgvaltinēl:

– Mamo, dajori, so adēj kerēn kadalē roma?

Uštyja lakiri daj, lyja tēgvaltyn ando khēr. Amē syges lyjam tēudnašas e khērēstyr maškīr rat. Mēkjam amari sumkica kofosa i tavarēnca.

NAKTĮ

Vaikščiojome mes su tėvu po kaimus. Ėjome ieškoti darbo. Kelyje mus užklupo naktis. Nebuvo kur nakvoti. Viena kaimietė moteris buvo mums tokia gera, įleido į savo namus pernaktvoti. Prieš paklodama mums miegoti lovą moteris paklausė:

– Ar jūs nenorite valgyti?

Mes dabar susigėdome ir pasakėme, kad nieko nenorime.

Vidury nakties sugriebė alkis. Aš sakau tėvui:

– Aš mačiau ant krosnies puodą su valgiu.

Įšlindo mano tėvas iš lovos, nuėjo prie krosnies, pamatė puodą su valgiu. Nieko nebuvo jam

po ranka, nei šaukšto, nei lėkštės. Tamsu, nieko nesimato, nors į akį durk. Bet alkis mums apsuko galvą. Tėvas ilgai negalvojo, įkišo ranką į puodą. Truputį pavalgė, dabar reikia ir mane pamaitinti. Jis neša puodą su valgiu man.

– Pavalgyk ir tu, kol ponia neišgirdo ir neatsikėlė.

Jis manė, kad puodą su valgiu neša man, bet ten būta šeimininkės dukters. Duktė rėkia:

– Mama, mamyte, ką čia tie čigonai daro?

Pabudo jos motina, sukilo riksmas namuose.

Mes greitai išbėgome iš namų vidury nakties. Palikome savo maišelį su visu pelnu ir prekėmis.

Истомин Р. ЦЫГАНСКИЙ ЯЗЫК Москва: Дюла, 1900

VAIDYMPŲ

Mėja kė jek čorori romny o rom. Joj rondzia i lės garudzia. Posli eniato dyvės jo javja ando lakiri šatra i lyja la tēdēl godly, so lakiri šatra isy načisty.

Dē kodo vremia jo lyja tējavēl ko romny kedy dyvėsē, a kedy raty.

Jek molo jo javja i dyja lake dumo:

– Syr chasyja o čajnikėskiro dēnko?

Joj da kodyja kokari či nadžindzia. Joj phēndzia:

– Kacyr mandē tēdžinou? Vari kon to lės chasadyja.

Joj častēs gija po latē. A joj isylē tēpiridžas varikicy rēki, syr phēndē manuša, duj, trin, enia rēki, sob jo tēnajavēl ko joj syr vaidympo. Joj lockirdzia lēstyr tyknomas. Čhavo kana sy ēftabēršēngo.

Jek molo romanē čhavorē bajindēpē po fēldy pašē šatry, i adēj isys lėskiro čhavoro. Jo javja i dyja lėske frukty, gudlypē i vigija.

Do kodathyr molo jo nasykadziolpē.

VAIDUOKLIS

Vienos vargšės moters mirė vyras. Ji apraudojo jį ir palaidojo. Po devynių dienų jis ateina pas ją į palapinę ir ėma bartis, kad palapinėje nešvaru.

Nuo to laiko jis ėmė vaikščioti pas moterį tai dieną, tai naktį.

Kartą jis atėjo ir paklausė:

– Kur prapuolė arbatinuko dangtelis?

Ji ir pati nežino. Sako:

– Nieko nežinau. Kažkas jį prapulė.

Taip jis vaikščiojo pas ją. O ji turėjo pereiti kažkiek upelių, kaip sakė žmonės – du, tris, devynis, kad jis nebesilankytų pas ją kaip vaiduoklis. Ji pagimdė nuo jo vaiką. Dabar vaikui septyneri metai.

Vieną kartą romų vaikai žaidė pievoje prie jos palapinės, čia buvo ir jo berniukas. Vaiduoklis atėjo, padavė jam vaisių, saldumynų ir išėjo.

Nuo to karto jis nebesirodo.

Papasakojo R. Mustafa, 2005, Panevėžys

K. BINKIS

JONO KĒ ROMA

Zuralo, visiolo
 Sys gadžengo Jono.
 Jo saro lynaskes
 Lētyndzia sabnastē,
 Kaj dživēl o dad i daj,
 Sys visiolēs akadaj.
 Jo kerdzia utrostē
 Filacin prachostē.
 Nagija jo mēlalo,
 Namordo na lētyndzia.
 Sys visiolo i lolo
 I sarēnge šyptyndzia.

I dē lēstē podykhnē
 Manuša dzia rakirdē:
 “Aj, lačo da rakloro,
 Čisto sy jo i parno”.
 Kulko na ruzvelimē
 I cholau nariskirdē.
 Vastorē isy parnē
 I bala šukar shandlē.
 Bliscynēna i kana –
 Lēn morēl jo kokoro.
 Radinēnpē manuša:
 Murš baro javēla jo.

Ali dziakes rakirdzia
 Manuša pē balvalia –
 Nabut jo pobaryja
 I tēlēninēs lyja.
 Obsovipē jo bēšto
 I psirēl jo namordo,
 I bala rosčurdimē...
 Lēskro muj sy mēlalo
 I naja naubčhindē...
 Nakamēl i tēuštēlpē.
 So palo kana kerēlpē –
 Strašnēs i tēpophēnēl.
 Manuša lēs podykhnē
 I psike sarē tyrdēn:

“Ci adēj sy rakloro,
 Ci romano čhavoro?
 Sys džido i zuralo,
 A kana syr nasasto...
 Muj isys syr čhonoro,
 A kana sy ubmēkno”...
 Jek sapuni lēske dēl,
 A vavir kangly janēl,
 Trito ē ke pēs kharēlpē
 Lēs dē rēka tēmorēlpē.

I talē dadēskri strēcha
 Lēske tēdživēl našty.
 Jono rēšyndzia tēdy
 Razum tēdživēs romēnca
 “Adē šatra romanē
 Na džinēna, kaj som mē...
 Manuša sarē džinēn -
 Namordē adēj dživēn.
 Muj na čhēbi tēmorēl
 I na čhēbi tēloliol,
 Jono so kalo psirēla
 I sapuni zabistrēla...”

Pašo vēš i rēka
 Jag chačiol thuvēnca.
 Salpē, krencinēlpē Jono
 Pašē vēš romēnca –
 Syr adēj sy hojnēs
 Lēnge balvalēnca.
 Jono radinēlpē,
 So nikon navaikinēl
 Lēs o tēmorēlpē.
 Melalo saro psirēl,
 Radinēlpē rakloro,
 So kana jo čhavoro.

Žalkēs – hojnēs na hara.
 So dykhēl jo akana?
 Adē taboro visiolo
 Čhe saro tēvisykliol,

Tēbagal i tēkhēlēl
 I džidēs tēubrēsciol.
 Učitelo zuralo,
 Jo sy napšyrakirdo.
 Jo isys kalē brodasas
 I tērdo barē čiupniasa.
 I bajnēmpē čhavorē,
 I javēla zuralē.

Čhavorē šukar khēlēn,
 Jono či o nadžinēl.
 Jo tēubrēsciol kamja
 I šero jo zadyja.
 A jonē mērēn sabnastē,
 So Jonoske či nadžialpē.
 Lēske mlējinēn vasta
 I izbit izdran hēra.
 Ando dzi marēlpē vjuga,
 Ando šēr’ krēncimpē krugo.
 Jo fēn dē čiupny dykhēl,
 I perēl jo, i uštēl...

Posli bajnuma dē škola
 Čhavorē sarē visiolēs –
 Dykh – dē rēka nunašnē
 I holau nuhuridē
 Dē pani sarē uchtnē.
 Jo po da dykhēl brēgatyrt
 I izdrandynēl jekhatyr.
 Da iščio nachvatyndzia,
 So morēnp sarē roma!
 Ali so kerēn jonē?
 Uhtyldē Jonos sarē
 Dē rēka nutyrdynē.

Syr žukicy i mače
 Plyvinēn sarē čhavē.
 A Jonoske šylalēs,
 Adē rēka namištēs.
 Dē pani jo pobēščia
 I po brēgo virēscia.

Tėdy utkerdzia jakha –
Syr thuva nuplyvindė
Lėskiro romanypė.
Kalypė o hasyja –
Jono sy o na kalo,
Na romano čhavoro.

I Jonoske čhavorė
Tėmakhėl kana lynė.
I sadženca, thulypnasa
Cypa čhijinėn jonė,
Hostruniasa rasčioskasa
Trupo lėskiro machnė.
A patom iščio jek molo
Čijinėn o boki hojnės
Ubmėkno cerpentinas,
Sob tėnavičhijinėlpė
Cypo ubkerdo cėrchasa
Strašnės lėske tatkirėlpė.

Dziakes Jono amaro
Horindė žynko šero
I pokalyja saro,
I kerdziapės čhavoro.
Strašnės lėske tėmorėlpė
Ali romanė čhavėsa
Strašnėdyr sy tėkerėlpė.
Strach bari adėj sy lėske:
“Jiesli but moly čhinėsa –
Miri cypa sporcinėsa...”
Naspokojnės duminėl
I po khėr o jo dykchėl.

Nauzakirdzia hara,
Polo kusty belvele
Cholynakro udnascia
Jono amaro khėrė.
Jo sapuni uchtyldzia
I dė bajnia nunascia.

Jono tėčijin lyja
Boki, dumo i kana.
Choc nikon napophėndė –
Pėskro muj, jakcha i mėn
Ė panisa chačkirdė,
Sapunisa jo morėl.

So kana sy raklorėsa?–
Džala kalypė panesa:
Jono hojno i šukar,
I nanė paniesko dar.
Čisto muj, parnė kana
I šukar shandlė bala.
I na fėnciuk muj, kana,
Jo morėla i hėra.
Choc pani i šylalo,
Trupo lėskiro parno.

Hėj, kana kicy dživėla,
Jo panestyr nadarėla.

*K. Binkis. JONAS PAS ČIGONUS,
Vaga 1992.*

P. ŠIRVYS

KAJ VĖŠA NULYDŽINĖ KHAM

*Sinio čiriklo,
Sinio čiriklo
Adė svėto sy...
Giliaty*

1. MĖ UŽIAKIROU

Nugija
O vėša
I nulydžija
Kham
Balvalėnca
Paš fėlda hara.

Patrinia
Syr mulė
O lyla
Pėna žyltė

syr phu
Paly grobo.

Skučnuma
Daripnasko
Mro dzi budzinėl.
Mė tėrdo
Paly progo
Syr savo chalado
Čiurlionaskro.

I talė bolybėn,
Mėrgindo
Čerheniasa,
Duripėnge
tyrdėla vasta
phabalyn –

skučnypnaski,
nangi,
balvalia
riskirėla kolyn.

Zbic mė užakirou
Vari kon
Mė javėla.
Mė tėrdo
Utkerdoj
vudara.

Čučima.
Skučnuma.
Mė javėla
Choc čor
Il mula.

Rat kaly,
Dzinskirdy,
Belveliakry,
Syr savo
Rovipėn.

A pal vokna-
Moš mange-
O koso

Ostrinėl
Mėribėn.

Bliscinėl,
Zėjinėl
Ė čerhen
Adaja.

Zbic mė
Užakirou,
Utkerdoj
Vudara.

2. GRĖCHO NA SY BANGIPĖN

Tu apiac
O javės
Duripnastyr,
Kaj vėša
O nulydžinė
Kham.

Tu javės
Mange salaspė,
Vari syr to
Banges
Tu dykhės.

Palcy trė
Trinskirėn,
Sokaj cviaty
Rozakrė.

Spiešyndoj
Čerhenia
Utkerdės.
I lydžas
Paly mostė
Mičtėngrė...
Dyšinės
Vari syr
Chačkirdės.

Utkerėnpė
Vaš paramisiake
Bėrgorė duj
Sčivdė
I...

Bari choripėn
Bikoncėngro!
Fėn tu la
Nadykhės.

Zakerdoj
Džas jakha
I phėnės:
- Grėcho na sy
Bangipėn.

Amė džasam odoj,
Kaj vėša
O nulydžinė
Kham o hara.

3. PĖJA MRO ČERHEN

Upėnė
sarė mostė.
mičtėngrė
Upėja
Mri čerhen.

Hučipnastė
Mė dė choripėn
Bikoncoskro
Pėrou.

Sinio mro
Čiriklo,
Sinio
Mro čiriklo,
Tut kharou.

4. MĖ NA RISCOVA

Tu rėscian
Ė odoj
Paly večnės,
Kaj vėša
O nulydžinė
Kham.

Kamlybėn
Riscyja
Syr mohila,
Nė i tu

Bipiatnėngri
Rėscian.

Nikedy najava
Hučipnastyr,
Kaj vėša
O nulydžnė
Kham.

I tykno
Khėroro
Rakhėl tajno
Lavorėnca sarė
I pacia.

TU NADYKH

Tu na dykh
Pė jakha,
Na bliscin
Chačkirdės.
So kerou
Na mištės,
Tu na phėn.
Mė džinou.

Sygedyr,
Phėrdėdyr,
Mro stakančico
Čiv,
Niežnėdyr,

Chačkedyr,
Man pėstin
Dė kolyn.

Nė na tu,
A vavri
Trė vastėnca
Chačol,
I phari
Skučnuma
Tasadziol,
Tasadziol.

Tasadziol,
Najavėla
Da mėnta

Phari,
Syr i tu
Syr i mē
Nikedy,
Nikedy.

Nē, tu sygi
Phērdēs
Mro stakančico
Čiv,
Niežnēdyr,
Chačkedyr
Man pēstin
Dē kolyn

TU – RUČIEJ,
TU – GILY

Dava dvoro - gily,
A ručiej - čibaly,
I pani šylalo
Syr lačo baroro.

Man kē dzi tu pēstyn,
Fēn na riskir kolyn,
Na puč, kaj sy gily,
Kaj ručiej – čibaly.

Tu sari sy gily,
Kokari čibaly,
Duripēndyr - kharēs,
A pašē - tasavēs.

Tasadziom dē pani,
Ricindzian dē gily,
Na viphēr tu pani,
Naughtyl tu gily.

Na isys tu pani,
Na rēscian tu gily.
Bultyno fēn pani,
Fēn rudzen mēlalo.

Skučnypēn – sy gily,
Dukhypēn – sy godly.

KEDY PARAMIS MĒRĒL

Šuršynēnpē mulē patriniasa
Schačkirdē mirē kuč o lyla.
Vari kon to kharēl belveliasa
Unašnē o viosnasa ratia.

Moš sarēsa adēj na dživou mē,
Moš suto fēn dykhjom mē jakha.
Kamlybēn adē vokno rakhou mē,
Adē vokno dživēla pacia.

Vsendzikaj mē dykhou dava
vokno,
Zakerou mē jakha – joj dykhēl.
Dykh – adēj bolybēn tasadziola,
Adēj čhon čerheniasa khēlēl.

ŠUNDZIOM TERI HONDZIA

Šundziom teri hondzia mē
Syr duripnastyr dzi
I mange sykadziapē,
So tu izdras sari.

Mē tut khardziom – naripirēs,
Na ripirēs – na čhē.
Na probinou tēzrikirēs
Paly droma parnē.

Pšydža tu man syr bar kalo,
Pšydža i naphēn či.
Jačhakir mange dē ilo
Fēn jekdženy gily.

DUR NUGIJOM

Darmēs tērdo tu
Marēs jakhasa,
Fēn čar moroskro,
Fēn pēstybnasa
Khēlēna volnē,
Moroskrē volnē.

I čiriklēngro
Gvalty fēldēngro!

So mange jala?
So mange jala?
So duripēndyr
Užiakirēl?

Dur nugijom mē
Dē duripēn.

Utterdē vokna
Dē bolybēn.

Jakha moroskrē
I čar krugosa
Godly kharēl.

So mange jala?
So mange jala?
So duripēndyr
Užiakirēl?

Dur nugijom mē
Dē duripēn.
Balval rovēngro
Kerdziapēs cicho.

I bikhēritko
Džuklo bašēl.

Fēn čiriklēngro
Gvalty fēldēngro
Mange jačhēla,
Fēn skučnypnasko
Gvalty fēldēngro
Jačhēla mange,
Jačhēla mange.

Dur nugijom mē
Dē duripēn
Zbic cholynakro

Balval phurdēla
Jag bizorjako.

Khiniovi vokna
Uš nadykhēla.
Dē duripēn o
Jakha murdziona.
Volvnē morēna.

Fën čar moroskro.
Fën skučnypnasko
Gvalty fëldëngro
Jačhëla mange,
Jačhëla mange.

Dur nugijom më
Dë duripën.
Užë štyliolas
Dur duripnasko
I nëmo glos.

Man drom kharëla.
Dë duripën.

**ZABISTYRDO
STAKANČICO**

Cholynakri balval
Zaphurdëla čerhen...
Sygi jala o bjau,
Bašady bašavël.

Paš tërnës talë čhon
Bachtaly tu bëšty.
Na zripirla nikon
O stakano raty.

Na haliola nikon,
Durëdyr kon tërdo -
Nugiji, nadykhno,
I nëmo, i nëmo.

Jo dykhëla saro,
Tro šunëla sabën,
Pophënëla khino
Bachtalo džiiibën.

Jekženo jačhado
Jo podëla hondzia.
Pichinëla mato,
I popërla stakan.

I parny phabalyn
Sykavëla o drom.

Tu tëdy uspejin –
Rozmordziapë në so?

Cholynakri balval
Zaphurdëla čerhen...
Podzëlinpë po paš
Ruzmardo kamlybën.

Tuke – dzel kutori,
Mange – o dyvësa
Grizynën adë dzi
Ruzmardë hostrima.

**KEDY PRODŽALA
SKUČNUMA**

Družindziam oj hara
Volnyndzia kamlybën,
Čhurdyja do pasia
Brëza
So khëlybën.

I pëja patrinia
Sokaj miedz, suvnakaj,
Nugija, nunascia
O lynaj,
O lynaj.

Trë lyla na javnë
Nunašnë dyvësa,

I lava pophënë
Chasynë,
Chasynë.

Paly vokna palso
Sokaj brëza raty
Tëšuršynpë tërdo
Më našty,
Më našty?

Rup kedy sviëcynël
Dë ratiako pora
Čhon po mandë čivël
Čerhenia,
Čerhenia.

Syr balval zaphurdëla
Sarë jagorë,
Brëza tuke phënëla
Našundlë
Lavorë.

Pokil sy skučnuma,
Në palso më našty
Tëtërdou akadzia
Da raty,
Da raty.

PAŠ AZIORO

Paš azioro
Upral
O khëlën
Balvalia.
A čhonësa
Dural
Mirginën
Čerhenia.

Tu podykh
Pë jakha,
Bilavëndyr
Pogin,
Syr huče
Čerhenia
Kamlybën
Mro udžin.

Maškir cviaty
Parnë
I mače
Rupuvë
Licinou
Syr balval
Më kē tu
Ė dural.

Mri gily
Tu prilë,
Rupuvë
Glosorja,

Mē uchtēla Mače I skenda Čerhenia.	JAVA RATY MĒ CICHŌ	Bašēna I dumki trē Khēlēna. Java doja Raty mē I jag Zachačkirava
.....		
JAGORI MURDZIOL		
Uš parnē jagorē zamurdziona I lylēndyr murdziol kamlybēn. Adē dzi miro žaro chačona Vari kaj tasadziol bagipēn.	Java raty Viosnoskro Tēubkerēs Pharēna I paramis Odžoskro Tēpophēnēs Lavēna:	I paramis Phēnava, Pal pracho Syr psirēna Brēzoskrē Cichē cieni.
Na jek molo patia ruzmardziapēs, Na jek molo ilo ubčordzia.	Java raty Viosnoskro Tēubkerēs Pharēna I paramis Odžoskro Tēpophēnēs Lavēna:	Java raty Mē šumno, Kedy grumēl O gromo.
Pharipnasa kolyn zaphardziapēs – Mē kamom džii pēn akadzia.	Pal pracho Syr psirēna Brēzoskrē Ciche cieni.	Fēn phēn, Kaj sanas tu, Fēn posykau O dromo.
I apiac čiriklē risciovēna, I apiac cviecinēl phabalyn. Poētoskro ilo mē rovēla – Pal dava jo sy adē kolyn.	Java raty Mē ciomno Kedy džuklē	<i>Paulius Širvys, Ir nusinešė saulę miškai, Vaga, 1984.</i>
.....		

JUST. MARCINKEVIČIUS**DONELAITIS***Poemo***PĒRVO DZĒL****ZALYDŽIPEN DĒ DONELAITISOS**

*Vrogo čhingirdzia sastruno kulakosa,
A jo šukaribnasa bijandlė rakiribēndyr.
S. Neris*

Riscyjou mē kē tut,
syr kham dē zēnit risciovēla,
I, šero zabanskirdoj,
starinoupē tro baripēn tēhaliou.

Jakh o i dumka
nusliskinēn drē čučo bolybēn
I po Čiriklēngiro Drom
pal horizonto pērēna.

Odoj naisys tu.
Nanē ni konēsa tērovniakirēs.
I bolybnasko vērcho –
syr čiučo, štyliovi zvono –
Piščinēl najhučo štylypnasa.

Odoj naisys tu.

Kaj tyro sy načalo?
Mož odoj, kaj lavēskro načalo.

Kaj sy lavēskro načalo?
 Mož odoj, kaj sy manušēskro načalo.
 Kaj sy manušēskro načalo?
 Mož odoj, kaj poet' načinēlpē.
 Poeto po phu načinēlpē.
 I lēskirē korni sy andrē dē tutē, dē mandē.
 Andrē dē pēs porodēn poetos.

Upichinava, phēnou mē,
 Pē nabaro kuskico phu,
 so Litva kharēlpē,
 Zgliado i dumka, i dzi
 tasava mē dē latē.
 Dē latē chēbi tējavēl sastyr,
 Chēbi tējavēl mētalō,
 Nas vavrēs joj manušēn
 i poetos
 Tēlockirēs tēnajala.

Do-ne-lai-tis!
 Šunēn, zvučinēl sokaj zvono.
 Done-laitis!
 Šunēn, zvučinēl sokaj šablia.
 Donelaitis!
 Šunēn, zvučinēl sokaj plugo.

Upichinava, phēnou mē,
 Pē nabaro kuskico phu,
 so Litva kharēlpē,
 Zgliado i dumka, i dzi
 tasava mē dē latē.
 Dē latē chēbi tējavēl sastyr,
 Chēbi tējavēl mētalō,
 Nas vavrēs joj zvono,
 šablia
 i plugo
 Tēlockirēs tēnajala.

DUJTO DZĒL

MARO

*Marostē adē Litva vičiučija 8411 futarē. Tēdy
 vimēnē trito dzēl manušēn adē Litva.
 Lylēndyr Haratuny Vrēmiatyr*

Maro i bokh –
 kalē jamhadypnaskrē o nacyjatyr
 Pē Malenko Litva psirēna.
 Phu nalockirēl manušēn.
 Jój lockirēl kopcy.
 Tyscionca kalē čiriklē
 nubēšcia po kaštēngrē sēnki,
 Ublyja lēn hostrē najasa,
 Tasavēn o kaštēs, raninēn.

*Na pē patriasa
 Kašt zēlynēla –
 Kalē čirikliasa
 Kašt o kaliola.*

Drē tvaro ričkira
 kopcēngro
 Sastyr našty dē vērcho tēhadēlpē.
 I tasadzian kaštēngrē kornē,
 I tasadzian kaštēngrē sēnki...
 Zabistyrdzia truposkro tatypēn
 Pē loško docha nučhurdy.
 I adē trēmo – škurni nanunosimē.
 Pē kašt o – grubo dychloro.
 Dykh, viginē karik da manuša,
 na riscynē.
 Fēn svižē kopcy, napšētrušalkirdē.
 Nanē o manušēn.
 Nanē o manušēn.
 Nanē.

*Tumē zahandēn man,
 Zahandēn chorēdyr!
 Ci pomēja Litvēngro dzēl –
 I mē mējom.*

Balval strēchatē rosphurstēl phusa
 Sokaj nunosimē kalo dychlo,
 I čiriklo kalo
 bēšcia po strēcha.
 Maro!

*Na pē patriasa
 Kašt zēlynēla –
 Kalē čiriklēnca
 Kašt o kaliola.*

TRITO DŽĒL

KOLONIZACYJA

*Či adēj tumē tējachēnas, mē tēdyjomas tumēnge
tēvikendēl maškiral šukarinē litouska rakliatē
i miri fedēdyršo grasny... Dalē gavitka raklia
utliēhēlpēs grasniaty pal dava, so psirēn po duj
hēra, a daja po štar hēra.*

Prusosko Kralisko Vilhelmo Fr I Lylestyr Jordanoske

A posli vostoskro pasiatē
javja o mēribēn čačo.
Šēlobēršyto jo dovolindziapē da pasiatē.
Odoj, kaj lēske drē šēlobēršyto
na pamožyndzia trušu,
Kaj lēske drē šēlobēršyto
šablia na pamožyndzia,
Odoj kana jo konco dorēscia marosa.

Drē tvaro ripkira
kopcēndyr
Sastyr našty dē vērcho tēhadēlpē.
Tirach kolonistosko
syr pharo ē tienio
Zatasadzia čarosko patrinia,
Dromēsko pilo gazdyja.
Mē na džinou,
Palso sys štyl kašta, droma i rēki,
Palso ē čar
nacerpinastē na zachačija,
Palso ē lēngro skoto na zamulyja,
Palso po drom o naušucynē lēngrē hēra,
Palso do maro kokoro na umēja –
Mē na džinou.

Vokaj čiužē vasta
Čiužē khērēstyr utkerdē varoty.
I čiužo plugo
Drē barē mohilki
pierva sotka o vivorindzia.
Čiužē vasta
Dē čiužo štalja giv skendē.
Litēvsko bovo
Vipēkja maro
nēmcēngro.
Adē litēvsko loško

Pērvo čiužo tyknomas
isys načinimo.

Ušty, sastyr!

ŠTARTO DŽĒL

BACHTALY KHANGIRJALA PHU

*Svakonē dzia lylasa dyjam tēdžinēl, so
mištypnastē kamjam piervonē dyvēsēstē
čiriklēhurnialēngro čhonēstyr dava tyscionca efa
šēla i bištēštarto bērsēstē gindoj, na jek adē dava
kraliuma lapci na nosina po pēskrē hēra, choc i
so tējala, ali čhe tēskerēl pēske čheviki.
Prusosko Kralisko Fr. Vilhelmo I Zaphēnipnastē
1724 B.*

Višuciuvi
ko pašo drom o lozo
barjakirdzia da bērs
o patrinia.
Apiac vasta svēnta abrazycostē
Pilo nukhosyja,
Muj rodyndoj
Dēvlēstē,
džiipnastē.
Jačji džido,
Dēvēl kerdzia o štato,
Guruvēskrē bokhēndē
čistyndzia fula,
Lyji po brēvnia o phusa
Jo rysyja po strēcha
I sapany glinosa
Pravindzia podloga.

I guruvnia da bērs o majindē
Po du tiliantos,
Apiac zašumindē
adē kamurkica siava.
Apiac džiuvlia khuvdē
pochtān, gonē,
Pšētrušalkirpēs rakirdē
Pē maro.

*I uštyja sastyr,
Dyja godly šundēs.*

*Haratunē bērsēndē joj
Biciol dē manušēs.*

I daj
Lyja lēs pirangi dē phu,
Nulydzīja ko vokno,
hojnēs tēvdykhēs phēndzia,
I rakirdzia adziake,
Syr nikedy narakirdzia:
„Tu čhe tēnabistrēs.
Saro čhe zripirēs,
Pokil tu korni majinēs,
Pokil nanē zapoznēs,
pokil o dyvēsa
adē tro kašt o krēncynēn
ripiribnaskrē gniazdy.

Dykhēs:
Dē topolioskrē
i lozoskrē vērchi
belvel skedelpē,

I amaro dyvēs –
sokaj o bar pharo –
Dē mēlalo historiengro prudo
Lētnēs tasadziola.
Tyrē godziatyr
tu džangau
lava litouska –
Mēk drē kalo zabistyrdynaskro okeano
Jonē licin dē anglypēn.”

Posli dava lakro rakiribēn
Jačja dē paciori pagano:

“Ušty, sastyr!
Fēn tu sašty
Tēsyaķavēs
saro amaro jačhipēn
I lau tu
syrkaj kosu
sašty tēnučistin.
Tēphēnēs,
kon amē samas,
I kon sam.
Ušty, sastyr!”

PANČTO DZĒL

ZVONO I PLUGO

*Felix parochia, ubi nulla regia via; felicior illa,
ubi nulla regia villa; at felicissima ista, ubi
nullus nobilista. (Bachtaly khangirjala phu,
kaj nanē kralisko drom, iščo bachtalēdyr – kaj
nanē kralisko zamko, a najbachtalo – kaj nanē
phurēdyros.)*

K. Donelaitis

Kedy trito molo
Pokhardziam sastyr,-
Jo kokoro
dē vērcu hadyĵapē,
i jačĵapē zvono,
plugo.

Adzia phuvĵatē naposydypnastē,
Adzia lavēstē naposydypnastē
bijandyja
Donelaitis.

Dzinskedyr amē našty lēs tēužakir –
Adēj isys o lēskiro dyvēs,
I lēskiro pora.
Uš sys pirijačhi
lau tēbarios,
I phu naposydypnastē
Čuc rikirdziapēs.

I sakdyvēsuno
“Dad amaro”
Dē khangiri i dē kamurkica
Uš tasadziolas.

I Donelaitisos pohadyjam
Sokaj kulakos.

Amē podumindziam, so jo baro
I zuralo sys
Pobandziovi lavēske
Syr dē baromētry.

I dumindziam amē po lēstē
A dykhjam rabostos
Amarostē „Dadē amaro” –
I lēskrē „Bēršostē”

Amē dykhēn lēs
 sokaj nēvo strēcha,
 Savē bokhēndē
 ubladzion lava – o kosy.
 Lēs halyjam
 syr nauchtylypēn marostyr,
 I šunēn sokaj pospiešynypēn:
 „Tumē o chana!
 I jačhēnpē zvonē
 I zvoninēn
 adē bērgitkē vērchi.
 I rosčhuvēn pēs
 buhlēs i butēdyr.
 Pšēdžan o dē istorija
 Sokaj pani javēla dē hanyngo.

*Ho, či strašnēdyr nanē,
 Syr umēji hanyngo!
 Syr cviako pēs vmarēn
 Dē sciana cēmēntytko.*

Mēk pē tumē visin hara
 Na šabla,
 A stadyk litvēngo.
 Tumē jačhēn
 o jama žaro
 talē progo,
 Tumē jačhēn zaklydynē
 Khēroskrē vudara.

Tumē jačhēn i plugo
 I dē svako sotka
 Vpichinēn po lau –
 Po plugo zējindo.

*Ho, či strašnēdyr nanē
 Syr fēlda štyl jačji,
 Kaj rozlydžinēnpē kolonisty
 Kaj krēncynēn barēdyra o gniazdy.*

Tumēnge čhe tējavēl pluge...”
 ----- A šable?
 Palso navisykliakirdzian tējavēl šable?
 Sy štylypēn.

Sy štylypēn.
 Palso zaštyliovi sy zvono?

Sy štylypēn.
 Palso pērēla plugo?
 Sy štylypēn.
 A paldava, so šabla napšērakirdzia.

Tēdy sastyr,
 Najačji sarēsa,
 Ryscyja dē phu.

ŠOUTO DZĒL

ČASY

*Dandum quandoquidem etiam posteritati aliquid est.
 (Dava jačhēla variso skerdo pēskrē pasiatē.)
 K. Donelaitis*

Sy štylypēn.
 Belvel už
 Dyvēsēskrē cviety
 skendyja.
 Sy štylypēn.
 I zapēji kolyn
 Čuc čuc hadēlpēs.
 Sy štylypēn.
 Syr čiriklia
 utkhiniovi vasta duj –
 Vasta duj na rašaskrē,
 A phukeribnaskrē.
 Dyvēs vivorimē.
 Barozna rovno sokaj lač –
 Samonē khamēstyr
 Žynko kham.
 Vasta duj
 utkhinion pašē ilo.
 Vasta duj
 Sokaj guruva
 Belvele ko jaslia.
 Duj vasta.
 A kicy but jonē visykliovē!
 Jonē i strēcha rikirdzia
 vihadyji.
 Mož zabut adē lēnge sys
 paciaibēn,
 I mož zanabut štēto
 vaš flagoske.

Po sciana časy,
 Skerdē lēskrē vastēnca,
 Odnokokorēs,
 Dzia pac cikena.
 Sokaj po voska rota –
 Po sciana krēncynēlpē vremia.
 I nasutē kašta –
 Jonē pacian po dzivo.

A dzivo uš najala.
 I jo uštēla,
 Palsiednio molo
 Časy zatyrdēla.
 I vremia jala
 Dē štylpēn baro.

A duminēn tumē, so jo
 Zatyrdyja o pēskrē časy?
 Jo fēnciuk lau
 O mērybnastē zrikirdzia,
 Amēnge jo dyja načalo,
 Dyja i vremia.
 Kana amē pal lēstē
 Dyvēs izmierinava, tože pēs.
 Dyvēs vivorimē.
 Barozna rovno sokaj lač –
 Khamostyr
 Žynko kham.
 Vasta duj
 utkhinion pašē ilo,
 Vasta duj
 Sokaj guruva
 Belvele ko jaslia.

ĒFTATO DZĒL

DONELAITIS I AMĒ

*Miro pēskiro, mēk tyrē čhavalē... dē vremia visyklion
 litēvskes.
 K.Donelaitisēsko Začhimē Adē Mētrikosko Kniga*

Do-ne-lai-tis!
 Šunēn, zvoninēl sokaj zvono.
 Donelaitis!
 Šunēn, zvoninēl sokaj plugo.

Na phēnou mē,
 So lēskiro vērcho kham dorēscia
 Il so lēskirē sēnki zauščhakirdē
 vavrē phuvja.
 Mož kutori pobandziovi
 dē prēciū jo,
 A saro razum –
 Jo isys adasavo sokaj amē:

Pēskiro – žynko pasliednio kaplia rat,
 Visiolo i abidno –
 žynk jasva.
 Nasložno, hojno –
 Syr zēlyno čarēskro kovro.
 Smierciosa –
 Syr maribēn Hērkos Mantosko.

Isys jo lau pasliednio
 Syr javēl pasliednio karadyn –
 Nautydyno, nabikindo.
 Isys jo lau.
 Kana jo - pamiatniko sy,
 Konēs phuvjake
 tērikir nanē pharēs,
 Konēs amēndē tēkamēs
 na sy pharēs.

Poetoskirē vastēnca amē o anglypēn hadēnas,
 Lava

 syr poto
 kapinēn knigatē.
 Amē čhē tēpšydžas lēs
 dziosia, na hērēnca
 Čhe tēpšēdžas tasiatunypēn
 sokaj horipēn pharo.

Čhe tēkamēs lēs i tēnacerpinēs.
 Kaniakirē vērchostryr jo
 Sy strašno jama.
 Amē čhe pēstyr
 Variso tēvičhurdēs,
 Sob Donelaitis
 dē ilo tēzarēsēlas.

Amē čhe pēs
 tēzlēs pjedestalostē

(Na pjedestalēna poezio sy džidy)
I Donelaitis tēpobēšliakir
pē pēskro bucvarno skamind.
Mē jala bucvarno skamind – o Litva.

*Kana sy kažno grumsto
Donelaitis.
Kana sy kažno kašt o
Donelaitis.
Kana sy kažno zvono
Donelaitis.
Kana sy kažno šabla
Donelaitis.
Kana sy kažno plugo
Donelaitis.*

I kažno sliado
tal amarē hēra –
Sy lēskro kopco,
Lēskro khinypnasko štēto.
Jo sokaj dochasa
zauščakirdziapē
Sarē planētosa.

1963
J. Marcinkevičius. DONELAITIS, Vaga, 1964.

NAČALOSKRI POEMA

Tumanno i rano tasērla.
Spokojnuma. Cichuma.

I sēro – sokaj pochtan – maso.
Daže nadžinēs,
ci jo baro il tykno.
Fēn džinēs,
so lēske chēbi tēdou formo.

Nē, ci risynēna rat
i pēskrē strašnē sunē?

Iščo použakirasam cvieto il zvuko.
Piervi točka použakirasam.
Použakirasam načalo.

A moš risciovēna dē rat,

kaj načhēbi dalē staripēna
tēprinčkirēs svieto i cēmnuma
Mošt risciovēna...

Sēro, birēm kako maso.
Saro amaro anglatuno sveto.
Hojnēs, so užē jek molo lēs dykhjan –
kana javēla fedēdyr.
Čhēbinēla fēn hojnēs tēpoduminēs,
tēzripirēs,
so adē lēstē isys samo glavno.

----- čačes,
so adē lēstē isys samo glavno?

Zripirdziom mē maro.
I zripirdziom bokh.
Hojnēs, so mē dava džinou
i ripirou.
Tasia
(nē, vidyčhol, so tasia)
mē gindziom, so adē svēto –
milijonē bokhalion:
maro!

Nē, slipkinēna bukankicy
sēro i biformako masēstē
i dykhava, syr danda
tasadziona adē lēskro koulypēn.

Parnē danda i kalo maro –
hēj, bacht,
strečipēn dalē duj cvietēndyr!

Mē saro ripirou –
haratuny kotlēs kři šutly
i baro ližoskro dlion,
po dalēstē – sokaj svēto –
lociol maroskro krugo.

Ripirou marērskri čhuri –
samo kuč semēs kři relikvija,
savi džal siemiatē dē siemja,
krali sarē čjurjestyr i rojestyr
šafako filosofos i poetos.
Ripirou la haratuny i naostry,

ali bliscindy godzvarosa.
 Fēn joj jekdženy džinēl,
 savi bari bacht
 sakdyvēs tēvdžas dē maro,
 sokaj dē kamly džuvlia.
 Joj jekdženy džinēl,
 savi bari bacht, kedy sastyr
 lociol marēskri čhurjasa.
 A šalbia
 (i saro, so isys posli dalēstyr)
 sy zalocyji.

Mē tože džinou –
 pšēmēkēn man,
 spiešyndoj dē sakdyvēsuno
 striečo marēsa.
 Pšēmēkēn sarēn –
 amē namožynēn nikonēske tēmiešynēn.
 Nē molindziampē vari kedy:
 „...sakdyvēsumo amaro maro...“

Sakdyvēsuno amaro nasparuvipēn!
 Jekdženo amaro nasparuvipēn.

Bēš, dromytko,
 bēš, naprinčkirdo pšal.
 Tu javjan duripnastyr
 adē dava kšyžovka,
 so kharēlpē džiiipēn.
 Tu uš but kaj isys,
 pšygiyan sarē vēki,
 i zripirēs but,
 mē dykhou –
 tu hojnēs kerdzian,
 so nahojno šablia pšyparudzian
 dē marēskri čhuri..

Mandē tože isyly fēn čhuri.
 Bēš i cha.
 Posli tu porakirēsa mange,
 syr stroindzian babelioskro bokšto i
 piramidze,
 syr adē kaštunoskro grēsko pēr
 isys tu paš Trojoskrē varoty.
 Mē tože dava džinou,
 ali jebach kamlēs pošunava.

Bēš i cha –
 mandē sylē fēn marēskri čhuri.

Posli pobēšasam pal progo,
 i zagiji kham ubsviecinēla amēn,
 i sarē, savē riscion buciendē,
 pativalēs tut sastiakirēna.
 A amarē čhavē
 radypnasa aikinēna,
 šundoj tyrē rakiribēna
 pal jekdženo čudo,
 so tu dykhjan –
 pal adē Sinoskro dzikuma
 bolybnastyr pēji mano,
 so tumē khardē maro.

Čačes sy hojnēs,
 Bēš i cha.
 Mē tri čhuri utčinēl
 dakicy, kicy tuke čhēbi.
 Tu uš but kaj sanas,
 i zripirēs but
 i džinēs,
 so maro načhēbi butēdyr
 syr čhēbi.

Podykh tu –
 fēldostyr
 džiuvely lydžal gyruvnia.
 Džiuvely duripnastyr dykhēl,
 so adē miro khēr dromytko –
 joj javēl paš amēn,
 ali hara namajinēl smialuma
 tēzarakirēl.

Guruvny tērdy paš varoty
 i skučnēs utrygin.

Džuvly popravinēl dychlo
 i, po paš dykhji, pučel:
 - Mošt syr kedy, dromytko,
 varikaj strečindzian mrē muršēs?
 Jo, syr vigija dē mēribēn,
 žynko kana na risciovēl...

Guruvny tērdy paš varoty
 i skučnēs utrygin.

Adē trē vasta
trinskirēl marēskiri čhuri,
i kusko adē kirlo stērdziolpē.
Cha, mē phēnou.
Doja džiuvely
sarēn dzia pac pučelas.

Belvel kerēlpē cichuma.
Guruvny hadēla šēro –
mē dykhou,
syr adē lakrē skučnē jakha
udžana khama.

Kaj tērodēs kana
sarēn zamari i narisciovi?

Javēl pašdyvēs.
Zabistrydēpē daja
tērdē paly progo
i khardē pēskrē čhavēn lavēnca.
Po skamind šyliol farbi
i pašlē utkrēncymē roja,
syr utpuradē muja.
Saro vremia – kharēn i kharēn
mēje, ali nazagiradē roja.

Kaj tērodēs kana
sarēn zamari i narisciovi?

Amē pomēkhasam paly rat po skamind
marēskiri čhuri i maro,
uščakirdo čisto rušnikosa.
Tumē možinēn tējavēn, syr amē sutē,
i paly maro il paly sunē
tēdružinēn amēnca.

Paly maro il paly sunē.

Amē, džidē,
nē dzia pac rakirēn paly maro.
Mē utčinou baro marosko plotko
i phēnou džuvliake:
– Lē i cha –
dava sy saro,
so amē možinēn tuke tēutphēnēn.

Džuvly nulydžal guruvnia.

Cha i tu, dromytko.
Maro džangavēl ripiribēna
i džangavēl bangipēngro čiustvo.

Kaj tērodēs kana
sarēn zamari i narisciovi?

Ni jek amēndyr nadžinēn.
I amē štyl somas.

Uš cemnisol.
I mē nadykhou tro muj,
kedy tu tērdo rakirēs:
Mē som dava,
kon zauchcia dē chačiovi Trojo,
i hadyji šablia,
gijom drē lēstē syr jag.
Adava mē zamardziom
Trojoskro kralis Priamos
i koriakirdo ratētē,
rodyjom nēvi žertva.
Adē filacin po skamind
pašlo marosko bukankico,
uščakirdo rušnikosa.
I pašē marēskiri čhuri.
Cholynasa mē uchciom
iščo tato, fēn so locyji maro
i ratvalē šabliasa
čhingirdziom, čhingirdziom, čhingirdziom...
Krugosa chačija jag
i isys svietlēs syr dyvēs.
I mē podykhjom,
so maro ubčivdziapē ratēsa,
so rušniko –
parno sokaj Priamoskro uriabēn,
saro ratało.
Baro daripnastē mē dyjom godly,
i šablia vipēja vastēndyr.
Uchtyldziom marēskiri čhuri
i vinasciom chačiovi Trojostyr...
Uš scemnisadyja.
Cemnota i cichuma – či butēdyr.
Nadykhou, ali čujinou –
mro goscio vidžal.
– Svieto! – mē kharou,-
ai, dēna svieto,
zachačkirēn svieto!

– Vidža! – mē kharou,-
 i nikedy, nikedy
 naphēn dava pēskrē čhavēnge:
 mē javēla šukar i bachtalo
 svēto lēskrē sunēndyr.
 Tri marēskiri čhuri,
 so tu jandzian Trojostyr –
 sy strašnēdyr šabliostē.
 Mē uš kicyk dživdziom
 i džinou,
 so sašty tēzamarēs lavēnca.

Kaj tērodēs kana
 sarēn, savēn zamardziam lavēnca?

----- Rēka. Nachoripēn.
 Drē pani, džidy i čisto,
 pal dno dyčionpē špēry –
 varikon to sarēsa nahara
 nubridyndzia dē vavro brēgo.

Ci mē lēške pophēndziom so nibudz?
 Ci jo mange so nibudz pophēndzia?

Pani chasiakirdzia špēry - -

Kedy dava isys:
 prēciu momento
 il prēciu tyscionca bērsa?
 Vari kon to sarēsa nahara
 nubridyndzia dē vavro brēgo.

AMARO DROM

AMARO DROM

Sarē vokna čiužē, zakerdē vudara,
 Paš varoty bašēn džiuukela.
 Kon to adē ilo vityrdēla phaka
 I lydžala amēn dē droma.

Romalē čhavalē, vudara zakerēn,
 Džasam, kaj treščimē vurdēna.
 I phurēn, i čhajen, i sarēn čhavorēn-
 Ratkirasam drē šatry ratia.

Drē suno trinskirēn mrē čhavē.
 Mē či namožinou tēskerēs,
 sob lēngrē sunē tēnajavēna strašnē.

Ubbariona čarosa mrē šagi,
 a lava kerēnpē čhavēnca.
 Ci jonē možinēn tējavēs fedēdyršonē,
 amarē lavēndyr?

Kana jonē bajinēnpē paš rēka.
 Vari kon to sarēsa nahara
 nubridyndzia dē vavro brēgo.
 So jo pophēndzia čhavēnge?

Nadžinou, ci dava hojnēs,
 ali načinava –
 mē džava i stukinava
 dē kekjek vudara:
 – Utkeren!

Varikon to sarēsa nahara
 nubridyndzia dē vavro brēgo.
 Dlēngedyr tēužiakirēs uš našty:
 javēn mansa
 tēpodzielinēspē amarē marēsa
 i lavēnca -----

1967

J. Marcinkevičius. MAŽOSIOS POEMOS, Vaga, 1979.

Kaj lydžana amēn biconcēngrē droma
 Amē džasam khamēške polal
 Belvele paš ručiejo chačiona jaga,
 Paly šatrē khēlēla balval.

Paly šatrē graja, paly šatrē thuva,
 Bikoncoskro volnypmē adēj.
 I spokojnē sunē, dzinskirdē dyvēsa
 Džiipēn amaro akadēj!

LOLY ROZA

Mē tasērlēs pal roso
 Syr miro kamlybēn
 Mē jandziom tuke rozo:
 Ci kamēs man – tu phēn.

Mē pučiuo – ci tu džasa
 Paly zorki mansa,
 Talē čhon čerheniasa
 Tu prilē mrē pacia.

Paš amēn sy krugosa
 Chačkirdo džībēn.
 Mē jandziom tuke rozo
 Syr miro dukhipēn.

Dukhipēn tu zamuckir,
 Man pēstin dē kolyn.
 Mēmēly tu zachačkir –
 Mē javēla zorin.

MĒ NADŽINOU

Mē nadžinou, palso izbic pharēs
 Tēdžou o ba tyro dē rat kaly,
 Našty nikaj odoj tut tēlachtēs.
 Palso godliakirou mē jekdženy?

Aj, dukhanēs tu man ubchochadzian,
 Sarē lava ginē prē balvalia.
 Tu kamlybēn miro chasiakirdzian -
 Belvel zachačkirēla mēmēlia.

Mirē ilēsa hojnēs bajindzian
 I kamlybēn uš butēdyr nanē.
 Pasliednio glounia tu murdziakirdzian.
 Kana sunē pal lēstē schacīnē.

Aj, Dēvlalē,- amē kana čiužē...
 Fēn zripirēn amē vzdykhypēna.
 I nikonēs mansa nanē pašē.
 Aj, Dēvlalē, huče bolybēna...

FĒN VITYRDĒ VASTA

Fēn vityrdē vasta
 I bliscimē bryšynt dē dliony
 Čhuvēla bolybnastē čerhenia.
 Počujinēsa raduma
 Savi to čiužno, novo
 I ostro žalkuma dykhji adē droma.

Sy hojnuma bari,
 Man fēn kana dykhēn tyrē jakha
 I nikedy butyr uš nadykhēna.
 Fēn ripirēsa, zējindzia so čerhenia
 I lynaitko rat adē ilo zrakhēsa.

Man podykhjan,
 Syr kham paly vēša bēšciapē,
 Mē chasiova, kedy murdziona čerhenia.
 Tu man rodēsa, fēn tu nalachtēsa -
 Tu pozabistyr man, nas mē zachasiova.

TRO SABĒ

Tro sabē syr tykno paciaibēn
 Vzdikhēs po mandē, a ilo chačiola,
 Adē jakha tyrē khēlēla džidyphēn,
 Fēn kamlybēn o amaro murdziola.

Fēn tu bagas na mange da gily,
 Adē vasta na mange loly roza
 A mē tērdy tal brēza jekdženy,
 Jasva ilēstyr kaplinēn syr rosa.

Mro dzi rakhēla o vzdykhipēna,
 Chačkiribēn tyrē kalē jakhēndyr.
 Tu mrē godliatyr na zaker kana
 Vavrē droma mē nadykhou jasvēndyr

RATY

Ē čudny rat! Palso kana paštē?
 Jebach jakha nazripindē sunēdyr.
 Ko phabalyn sokaj sy priphandē
 Parnē matielkicy parnē ivēndyr.

Dava pora vari kedy tērdo
 Tal klevero buhlē sēnkenca
 Šunavas skučno bašimo rundlo,
 Dykhji dē drom phurē vurdēnca.

Savi skučny melodija amēnca
 Mē, ripirou, fēldēnca volnyndziapē
 Mri nacyja ruvdzia šundoj gilēnca,
 Nas lake fēn skučny gily jačjapē.

KALY PAŠRAT

Kaly pašrat
 I adē khēr štyliola,
 I dumki naspokojnē pšynašnē.
 Adē sunē apiac
 Mro kamlybēn chačiola
 Amē bēštē tal brēza khētānē.

Sy štyl
 Fēnciuk balval
 Pal vokna stukinēl palcosa.
 Čhonēsko vzdykhipēn dē voknico pēja.
 Džinou mištēs -
 Tu mange nabagasa,
 Tri bašavdy hara popangalja.

Fēn mē našty tēvičurdou ilēstyr

A.PUŠKIN

ROMA

Roma džidēs i čiororēs
 Po Besarabija tradēna.
 Jonē paš rēka dadyvēs
 Drē biedny šatry rackirēna.
 Drē fēlda rado lēngri rat
 Tēl bolybēn ē čerhenēnca.
 Maškir ē roty žynk pašrat
 Skedēnpē semja zobotēnca.
 Chačiola jag, vikerado
 Javēla sygi lēngro chabē.
 Mēknē graja tal čhon phērdo,

Medzviēdzio ciches zasuciapē.
 Čhavē drē fēlda bachtalē!
 Zaboty lēngrē čiororē:
 Sob tētradēs tasia dromēnca.
 Jasva, romēngri gilori,
 Godliakirēn romnia čhavēnca.
 Saro adēj rospyntyji:
 Šundlo i transkiripē zvučno,
 I varikon sastyr marēl.
 Vokaj dē taboro ē skučnēs
 Javēla soibēn. Džiukēl
 Dē duripē godly bašēl
 Drē fēlda graj hrymytynēla.

Sarē jaga zamurdzinē.
 I ciches, ciches čhon hadēlpē,
 I jarkes phu zasviecimē,
 Jo bolybnastē bajinēlpē.
 Nē fēnciuk jekdzēno phuro
 Drē šatrica nanē suto,
 Pritatkirdo jo vangarēnca
 Dykhēl tērdo dē duripēn,
 Uščhakirdo kalē cērhenca.
 Ē čhaj phurēskiri tērny
 Gija drē fēlda belveliasa.

Tyrē jakha syr cviety cviecimē
 Mē fēn dykhou o dē droma khērēstyr
 Kaj tradyjām vurdēnca khētānē.

CHOC TU PORAKIR O MANSÁ

Choc tu porakir o mansa,
 Miri efastrunēngiri.
 Mro dzi dukhasa zalyja,
 A rat buhly čhonēskiri.

Adēj čerhenori rovēl
 Adziake jarkes, mēnčinēs,
 lučenca dzi mro riskirēl,
 La nakami tēraninēs.

So dziostē lake čhēbi - phēn,
 Nē joj džinēl ba lakiro.
 Syr balvalytko roibēn,
 Gvalty syr bizorjakiro.

Tu zazvonin choc atasia,
 Gily mri čiriklēngiri.
 Choc tu porakir o mansa,
 Mri phēn efastrunēngiri

V.B.

Tēpopsirēl sykliakirdy,
Javēla joj palē rosasa,

Ali kerēlpē cemnēdyr,
I sygi, sygi čhon murdziola,
Šyliola chabē, fēldēdyr
Hara Zemfira na rysciola.
Vokaj i joj – na jekdzēny.
Javja dē šatra razum rasa.
Phuro nanē džindlo gosciasa.
„Mro dadē, – rakirēl tērny, –
Prilē, javjom tērēnē raklēsa,
Mē lēs lachciom drē rat kaly,
Kamēl jo tējavēl romēsa.
Ē lēske zachaja zakony.
Javava lēske mē romny
Aleko lēskro lau, i dliony
Mē vičhuva bi angrusty.
Karik kamom mansa jo džala.

PHURO

Mē rado. Ē kicyk kami
Tu jač dē šatra amari.
Mē radypnasa tut prilava
Žynko zorin il dlēngedyr,
Tusa maro mē roskerava.
Udžin volnypmē fedēdyr,
Podykh tu džiipēn romēngro
I volnuma buhly feldēngro.
Uštēla kham i vurdēnēsa
Tu dē droma romēngirē,
Zalēpē sosa tu kamēsa,
Baga gilia tu amarē,
Bilau sastyr il khuv tu košy,
Ubdžia gava tu medzviezdiosa.

ALEKO

Mištēs.

ZEMFIRA

Jo murš miro javēla,
Nikon lēs mandyr nautlēla.

Ē cernisol... Uš gēradziapē
I čhon tērno. I zasuciapē
Roma. Ē taboro sovēla.

Užē zorin. Phuro psirēla,
Drē šatra sy sarē sutē.
Ušty, Zemfira, kham uštēla,
Dyvēs šardē čiriklorē.
Tēlēninēs čhavēnge dosi!
I kuninēn roma džidēs,
Šatry skedēn jonē i posli
Bēštē vurdēnca tētrādēs.
Sarē roma pir fēlda džana,
Po vočered ē vurdēna,
Daja pēskrē čhavēn lydžana.
Adziake sy tasia, kana.
Išaki džana gonorēnca,
Kaj bajinēnpēs čhavorē.
Čhaja, pšala, murša phurē,
Tērēnē romnia rakiribēnca,
Godly, gilia ē radypnasa,
Medzviezdio bašavēl cēposa
I raznocvietno huribēn.
Čhavē, phurē – ē pašnange
Tyrdēna špēra jek sarēn,
Huriaibēn puriskirdē.
Džiukel bašēla, treškimē
Trađēna vurdēna feldēnca.
Jek džidyppēn dživēla lēnca,
Sarē adēj sy čiororē.
Baro sy duripēn amēndyr,
Syr gilori, jandy rabēndyr.

Tērno dē drom čiučio dykhēla,
A mēnka riskirēla dzi.
Palso jo dziakes skučinēla –
Čačo jo na džinēl ni či.
Zemfira lēsa gožaja,
Adēj nikon na tasavēla.
I kham, i čhon adēj khēlēla,
Biklopotēngrē dyvēsa.
Palso drē volnuma ilo
Nanē po konco bachtalo?

Čiriklo ē babidēngro,
Ba buty jo bachtalo,

Jo spakojno, bikhērēngo
I na mēnčinēl šēro.
Jo pē sēnka rackirēla,
A kedy uš kham uštēla,
Ē dēvlēsko čiriklo
Zabagala jo ušto.
Posli raduma viosnēngri
Končinēlapē lynaj.
Dyvēsa džan bryšyndēngrē
I tumano vsendzikaj.
Manuša pēskrē bidasa
Žalinēnpē, aikinēn,
Čiriklē spakojnumasa
He, amēn i pomēkēn.

I jo dromēsko bikhēritko,
Syr bagipnaskro čiriklo,
Lachcia jo džiipēn fēldytko,
Na syklyja jo ni kē so.
I lēskro drom bachtalypnēnca,
Spakojno lēskro soibēn
Tal bolybēn ē čerhenēnca.
Biklopotēngro džiipēn.
I čenstēs lēs pativ kharēlas,
Barvalypēn tyrdēlas lēs.
Uštēlas i saro dyvēs
Dēvlēske drē vasta utdēlas.
A syr kedy i bliskavica
Dyja grumosa dē šēro,
Jo na dykhja dē da bidica –
Izbach sucia bičiuštivimo.
Ali sudba lēs banckirēla
Jo, Dēvlalē, nanē bango!
Palso chačkiribēn khēlēla,
Palso dukhal tērno ilo?
So dē kolyn dočipindziapē?
Ali ni so na sykadziazpē.
Dochodno dukh tērēnēs
marēl.
I choc trynskirna, chačkirēna,
Choc lēs tērno i tasavēl,
Ali na po hara štylēna.

ZEMFIRA

Mro kamlybēn, tu žalīnēspē,
So našadzian o vaš romny?

ALEKO
So našadziom?

ZEMFIRA
O, manušes, tē
Foritko džiipēn, buty...

ALEKO
Tēžalinēs? Sob tēdžinēsas,
Godziasa sob tēuchtlylēsas
Pharo foritko džiipēn.
Tu džin, odoj, drē grubē
scianē
Ē lēngrē tielē tasadziana,
Viosnakrē fēlda na dykhēn.
I dumki, volnuma biknēna,
I tasavēna kamlybēn,
Vavrēsko džiipēn dykhēna,
Kamēna fēn barvalypēn.
So čiurdyjom? Ty chitro sabē,
Chochaibēn ē dylyno,
Ty gudlypēn, thulo li chabē,
Ladžaipēn ē barvalo?

ZEMFIRA
Drē vokna ē šukar khērēndyr
Dykhēs sarē mištpēna,
Khēlybēna i chabēna,
Gožo huriaibēn čhajēndyr.

ALEKO
Ē, mange adē foro skučnēs,
Čiučo, nas kamlybēn nanē.
Khēlybēna bašēnas zvučnēs,
Ali čhaja... adēj vavrē.
Tu zējinēs mirē ilēske,
Choc huripēn gožo nanē,
Nanē čēnia suvnaķunē.
Baginia mri, tyrē mujēske
Na čhēbi žē ni miriklē.
Na sparuvipē, tut kamava,
Tusa mē vēko prodživava.

PHURO
Amēn tu, zdaise, pokamjan,
Choc san dadēndyr

barvalēndyr,
Na žalinēs, so čhurdyjan
I udnascian mištpēnēndyr.
Amēndē častēs vzripirēnas
Syr krali zbičhadzia jekchēs.
Mē prinčkirdziom ē hojnēs lēs,
Dživdzia jo, kaj amē lodēnas.
(Choc hojnēs lēs mē
prinčkirdziom,
No lēsko lau zabistryrdziom).
Phuro isys syvobalēngro,
Ali ilo isys džido.
Jo but lače gilia džindzia,
Sarēnge jo isys kamlo,
A čiororēstē dzi rondzia.
Psirēlas paš rēka Dunajo,
Či fuipēn na kerēlas jo,
Šukar paramisia pal rajo
Jo rakirēlas. Syr čhavo
Bizuralo i daripnasko
Či na džinēlas tēkerēs.
Pharo sys lēske tēdživēs.
Vavrē phurēske žalipnastē
Mačhes tynklēna uchtylēnas,
Kedy o mrazo zuralēs
Gazdēlaspē i tasavēlas,
I balvalia transkirnas lēs,
Vavrē phurēs uščakirēnas
Buhlē cochasa. Ali jo,
Choc i tatēs uščakirdo,
Kē džiipēn na sykliovēlas.
Višucimo jo i parno
Psirēlas paš rēka Dunajo
I rakirdzia, so jo kandlo
Sy choliamo Dēvlēske, rajo
Griekēndyr nadykhēla jo.
Choc jo isys i lačhodziasko
I nikonēske na bango,
Mangja drē mēnta mēribnasko
Lēskrē kokaly o phurē
Tēprilydžas čiužē phuvjatyr –
Mulēske lēske zor nanē
Adēj tēutkhiuiou bidatyr.

ALEKO
O Rim', baro zuralypēn!

Vokaj sudba tyrē čhavēndyr
Bagas tu kamlypēn
Dēvlēndyr,
Nē so isys pativ – tu phēn.
Il šaribēn, so naštyliola,
Jekkhē jekhēndyr so javēl,
Il adē šatra so dživēl,
Kaj rom kalo sarō haliola.

Bērša duj proginē. Kačena
Šatrēnca čiororē roma.
Romēn sarē šukar prilēna,
I lēnge utkerdē droma.
Aleko čiurdyji zaboty,
Volnypē pokamja, gilia,
Šatrēngo džiipēn i roty
Dživēla jo sokaj roma.
Semja i jo na sparudēpē,
Roma mištēs lēs prilynēpē,
Romanypēn jo prilyja,
Jo pokamja ratia fēldēngrē,
Sunē i soibēn šatrēngrē
Romēngro čhib jo halyja.
Medzviedzio – goscio da
noratyr,
Dosykliovi ko khēr fēldatyr,
Drē gau nakandunēs khēlēl
Jo ričinēl vaš manušēnge
I zvučnēs cēpo dandyrel.
Phuro bubno marēla lēnge,
Zmēkji pēs prē dēsto
khinēs.
Aleko, zabagav gily,
Sandziakirēla manušēn,
Zemfira, čhaj o amari,
Ē manušēn džidēs ubdžala
Pal džiibēn ē čiororo.
Ē cemisol. I pochaji maro
Štyliona. Rat sunē lydžala.

Phuro pro khamoro tatiola,
Ko lozkico ē čhaj bēšly
Bagala chačkirdēs gily,
A Alekoske muj parniola.

ZEMFIRA

Rom phuro, choliamo,
Čhin tu man, čhu dē jag
Ni čhurjatē darou,
Ni jagtē rovou.

Na kamom tut hara,
Mē našty tēdykhēs.
Ē, tu mange – mula.
Pokamjom mē vavrēs.

ALEKO

Štyljač! Uš bagipēn fēldytko
Mē na kamom, uš dochaja!

ZEMFIRA

A mange so! Gily ilytko
Vaš mange pēs bagou mē la.

Čhin tu man, čhu dē jag
Na phēnava ni či,
Rom phuro, choliamo
Na džinēsa, kon jo.

Jo – syr viosna tērno,
I syr kham chačkirdo.
Jo ē man pokamja,
Na džinēsa, kon jo.

Pēstyndziom lēs raty
Drē kaly cemnuma
I sandziompē tēdy
Prē tyri sēduma.

ALEKO

Nē tu štyljač! Mē na šunava...

ZEMFIRA

Tu halyjan miri gily?

ALEKO

Zemfira!

ZEMFIRA

Tuke mē bagava,
Choc tu posykadzian... choly...

(Džala i bagala: Rom phuro
(i adziake dyrēdyr)

PHURO

Mē ripirou – maškir amēndē
Šchudy da choliamy gily
Joj i džidy maškir amēndē,
Tēzabistrēs la i našty.
Drē volnuma buhlē Kagulo
Lynaske i drē zimmio rat
Bagalas mange Mariula,
Kaj cemnisolas pašē jag,
Tykny čha kunindoj vastēsa.
Da dyvēsa zabistryrdē,
Ali dava gily choliasa
Chor i včhindziapē drē ilē.

Ē cicho rat. Phērdo čhonēsa
Sy urjado ē bolybēn.
Zemfira džangado phurēsa
Rakirla pēskro daripēn.
„Mro dadolē, pošun, syr
strašnēs
Lēs tasavēla roibēn”.

PHURO

Či naker, čhaj. O jo sovēla.
Šundziom mē rusko phēnibēn:
Mulo khērēngo tasavēla
Sutēngro dzi drē soibēn.
Žynko tasērlēs kham uštēla,
Chasiola ducho. Bēš adēj.

ZEMFIRA

Jo, dadolē, mro lau kharēla.

PHURO

Jo pokamja tut akadēj.
Drē suno murš ē tut rodēla.

ZEMFIRA

Jo man choliakirēl ilo,
I lēsa džiiibēn pharo.
Ē mro kolyn volnyp
mangela,

Mē uš... štyljač! Jo drē danda
Ē lau vari savo kharēla.

PHURO

Ali konēskro?

ZEMFIRA

Oikinēl,
Rovēl, dandēnca jo marēl
Ē, strašnēs, lēs me
džangavava.

PHURO

Darmēs. Či naker. Kokoro
Ratiako duch avri udžala.

ZEMFIRA

Podykh – handžiolas, trašano,
Ušto jo. Mē ko lēs ē džava.

ALEKO

Kaj sanas tu?

ZEMFIRA

Amē bēščiam
Dadēsa. Mē žē tut kamava,
So tu drē soibēn dykhjan?
Saro zamēnčindō sunēsa
I man tu drē sunē khardzian,
Dandēnca zuralēs mardzian.

ALEKO

Našty tēpophēnēs lavēnca,
Drē soibēn mē tut dykhjom,
So varikon maškir amēndē...

ZEMFIRA

Tu na paciou dava sunēnge.

ALEKO

Mē nikonēske na paciou:
Ani sunēnge, ni lavēnge,
Ni trē ilēske... Na, uš na!

PHURO

Palso nagodzvaro šērēnge

Javēn ē dukhanē hondzia?
Adēj volnypē bikoncēngro,
Čhaja i džiiipēn fēldēngro...
Dava choly tut chaskirēla.

ALEKO

Mro dado, joj man na kamēla.

PHURO

Tērny joj. Dukhypsē prodžala -
Tu volnynēspē darmovēs.
Čhaj kamlypēn bajnēs
lydžala,
A tu kamēs bednēs, pharēs.
Podykh, hučes dē bolybēn
Phērdo i volno čhon psirēla,
Čhonytko sviato jo čivēla,
Ubsviēcynēla soibēn.
Podykh, syr lēskro luč khēlēla
Drē cemnuma giravindojo,
Vavir jo, vaska, podykhēla,
Vokaj našol jo spiešyndojo.
Kon šteto lēske sykavēla?
Kon pohpēnēla: nē, tērdziou!
Kon tērnē čhake pohpēnēla:
Ko jek ilēsa tu chačiou?
Uspokojinpē!

ALEKO

Syr kamja

Joj man drē rat ē čerhenytko,
Syr chačkirdēs man čemudzia.
Syr hojno kamlybēn ilytko!
Phērdy čhavēngro radypnasa
I čenstēs pēskro niežnumasa
Man pharipēn uvaikindē.
Kana saro ginē thuvēnsa,
Mro kamlybēn džal balvalēnsa,
Šukar lava murdziakirdē!

PHURO

Pošun miro rakiribēn,
Mro rusphēnava džiiibēn.
Hara, hara, pašyl Dunajo,
Kaj na isys ē chalado,
Dykhēs, syr nazabistyrdō

Ripiribēn pal jek ē čhaj o.
Budžako rikirdzia paša,
Amē darasas sultanostyr,
Hučo ē Akerman stianostyr.
Tērno mro dzi o chačkirdzia
I mrē krēca kalē bala
Sys na parnē syr akana.
Maškir čhaja tērnē radasa
Jekha vdykhjapē miro dzi.
Hara mē radyndziompē lasa
I syges joj jačjapē mri.
Hēj, tērnypē mro čerheniasa
Zazējindē! Na po hara.
Našnē čhona kamlybēnsa –
I ake dukh drē dyvēsa
Joj fēnciuk bērs o man kamja.
Amēn jek molo paš Kagulo,
Kaj man kamja ē Mariula,
Romēngro taboro lachnē.
Čhudē šatra pašyl amēnsa,
Jagasa, trēškimē vurdēnsa
Adēj ratia duj ratkirdē.
Roma prē trito rat čhonytko
I unašnē. A čiorjalēs,
Zmēkji ē kamlybēn bērsytko
I čha tēkny, polal kamlēs
Nascia romny miri pal lēndē.
Drē taboro sarē sutē,
Krugosa štyl isys amēndē,
Zorin sunē murdziakirdē.
Ušciom: romny nanē,
khardziom-
Nikaj nanē, rondly Zemfira
I syges mē jasva mēkjom,
I gombo tyrdyja dē kirlo.
Datyr pal džiiipēn saro
Dzi rada na dykhja miro.

ALEKO

Palso tu na uchcian po lēnge
Dogoninēs po drom sarēn:
I chochaniake i čiorēnge
Kindžalo drē ilē, tu phēn.

PHURO

Palso? Kon kamlypēn zrikirla?

Syr čiriklo tu tērnypēn!
Kon volno tērnypēn
banckirla?
So sys – dava na majinēn.

ALEKO

Mē som vavro!
Nazabistravas
Mē pēskro pravo nikedy.
Vragoske mē na prostynavas,
Hēratē davas pro choly,
Ci baštardēs sutēs lachtavas
Hučes po brēgo tērdyndo.
Mē radypnasko tējavjasas
Namištypēn vikerindo.
I ci jo godla tēgazdēlas –
Zatasavēlas mro sabēn.
Ci lēskro godla dlēngo lēlas –
Man vikerēla gudlypēn.

TĒRNO ROM

Iščo počemudē jek molo...

ZEMFIRA

Štyljač! Mro rom sy choliamo.

TĒRNO ROM

Iščo, nē dzi miro chačiola.

ZEMFIRA

Darou mē, džiou, miro
kamlo.

ROM

Tu phēn, kedy tut udykhava?

ZEMFIRA

Syr zachadžiona čerhenia,
Paš bērga mē raty javava.

ROM

Tu rakirēs prē balvalia!

ZEMFIRA

Jo džala – naš! A mē javava.

Suto Aleko. Drē gody
Pharē sunē buhlēs khēlēna.
Godliasa jo ušcia raty,
Choliasa pēskro vast
čhurdēla,
I so žē?... Drē da strach bari
Pašyl jo šylypēn lachtēla.
Romny nanē, romny našly...
Ušto, saro izdral, rodēla,
Gazdēla jo šero, šunēla...
Sy štyl. A strach lēs zakedēla,
Vidžal šatratyr izdrano.
Šylalypē i jag sy lēske.
Mēkji šatra sokaj mulo,
Spakojnuma nanē ilēske.
Saro sy ciches. Fēlda – štyl.
I čhon pal tuče garadziapē,
Fēn čerhenia na zasuciapē,
Krugosa sys raciako šyl.
Dural pal bērga tyrdyjapē
Rosakro špēra paly čar.
Mohila, so pašyl dykhjapē,
Na mišynēla lēske dar.
Ali hēra pharē jačjapē,
Izdrandyē čanga, vasta.
So – da adēj...
posykadziapē?
Ē cien... vavir... dē ciemnota.
Jo lēngro šēptymē šunēla
Pašē mohila čhurdēny.

1 GLOS

Javēn!

2 GLOS

Iščo!

1 GLOS

Jo udžinēla...
Štyljač, lačo, butyr našty.

2 GLOS

Manca tu jač sari raty.

1 GLOS

Našty.

2 GLOS

Tu trašanēs kamēsa.

Jek mēnta...

1 GLOS

Tu man chaskirēsa.

Džinēs, musi mro murš ušto...

ALEKO

Tro murš sy džangado, jač rada!

Mē somēs strašnēs chochado!

Dykhou, tumēnge paly pracho

Sy hojnēs

ZEMFIRA

Drugo, sygi naš!

ALEKO

Na! Tu tērdziou! Kana pašlo

jou.

(Marla čiurjasa)

ROM

Mērava mē...

ZEMFIRA

Tu pirijač!

Tu chaskirēsa lēs. Tērdziou!

Saro tu ubčhido ratēsa.

So tu kerdzian!

ALEKO

Ni či. Pharēs?

Kana počemudēpē lēsa.

ZEMFIRA

Na lava tut mē tēdarēs!

Trašaibēn mē na darava.

Umēribēn mē pšēkošnava!

ALEKO

Dak mēr!

ZEMFIRA

Mērava mē pal lēstē!

Visiolēs drē buhlē tumano
Gazdēlaspē zorin. Bēšto
Aleko pašē bērga. Džana
Ruzvolnymē roma ko jo.
A prēciu adē rat pašlē
Mulo muliasa jek jekhē.
Aleko rataly čiurjasa
Či rakirdzia da baštardo.
Roma po lēs dykhja jasvasa,
Ubrkrēncyndē strachasa lēs.
Mohila hadanē vaš lēnge.
Javnē romnia sob tēvzdykhēs,
Jandlē čemudypēn mulēnge.
No fēnciuk jekdženo phuro
Pašyl muliake bilavēngrēs.
Romnia uščakirdē dykhlo.
Lynē o trupy birovēngrēs,
Kalē phuvjake pridynē.
Dykhja Aleko duripnastyr.
Kedy mohila začuhvdē,
Jo upēja po čar barēstyr.

Po konco pophēndzia phuro:
“Amēn jačhakir, baštardo!
Amē dur somas zakonēndyr
I somas dur sob tēmaras,
Dur ē ratēstyr i jasvėkhas,
I tut na lasam tēdykhas.
Na tuke sy sudba fēldytko -
Pal pēskro volia tu dživēs.
Amēnca strašnypēn kerēs.
Udža džipēndyr lodēpnnytko,
Jachakir tu amēn Dēvlēsa”.
Spakojnuma mē džala lēsa.

Phuro dava lava phēndzia,
I skučnēs taboro romēngro
Našnē bidatyr ē fēldēngro.
Po drom sarē zachasyja.

I fēnciuk jek vurdēn jačjapē
Tērdo, cērčhasa ubmardo
Maškir drē fēlda choliamo.
Syr rudzeniakrēs podykhjapē
Drē tumanoskrē dyvēsa,
Kedy patria pēnē kaštēndyr

Hadēpē čiriklē fēldēndyr,
 Nē jek po phu i upēja,
 Dē phak o podmardo
 choliasa,
 Bari mēnkasa jo jačhēl,
 Zmēkji o phakoro dukhasa.
 Nikon adēj uš na dživēl,
 I ni savo ē džeibnaskro
 Dē da vurdēn na zasucia,

Nikon pašyl šatra jagaskro
 Chabēn tato nachačkirdzia

EPILOGO

Drē čudno bagipēn gilēndyr
 Uštēna ripiribēna
 I chaskirdē dykhypēna
 Ē pharipēndyr, mištypēndyr.

Odoj drē odolē riga,
 Kaj maribēn baro gija
 Ē Stambuloske chalado
 Usykadzia o pēskro volia,
 Kralitko orlo phurano.
 Pativalo sy lēskro dolia.

Dykhjom mē skučnēs po
 droma.

Ripiribēn adēj rakhnēpē,

Syr vurdēnēna tyrdynēpē
 Sudbasa phagirdē roma.
 Nē bacht nanē maškir tumēndē
 Fēldytka čiororē čhavē!
 Drē šatry riskirdē romēndē
 Dživēna ē pharē sunē.
 I volno buhlypē fēldytko
 Na urakhēna vurdēna,
 Izdrana bidy manuštika,
 I na lachtēn ē bacht roma.

1824 m.

A. S. Puškinas. POEMOS,
 Vaga, 1978.

K. DONELAITIS

BĒRŠA (LYNASKIRĒ BUTIA)

„Sasto, svētoro raznocvietno! pšēmēki viosnagrē svēnki;
 Sasto i tu, manuš! doužiakirindo hojno lynaj;
 Sasto cvietēna rado, sasto dosungjipē;
 Sasto, Dēvēl dē! doužiakir iščio but viosnagrē svēnki
 I, doužiakirindoj lēn, sak sasto i grubo radynpē.
 Dziakes Dēvēl dē sak jekhēske, kon amari Litva šarēl
 I litēvskes rakirindoj tasaibēn ispolninēl.
 Dalēške Dēvēl dē! kažno bērš tēdoužiakirēl sasty viosna,
 A po dalakiro konco i rado lynaj.“
 Dziakes prēciu lynaskrē svēnki gavitkonēn dē buty khardoj
 I, so čhēbi tēskerēs, sykliakirdoj svēnkindzia Pričkus.

Zdainēl, so sasto trupo, kaj sak lēl butia,
 Sy najbaro i najkuč Dēvlēsko padarko.
 Dava manuš, kon but butia kerdzia i khinadyji
 Pēskrē čiororē chabēna sak smačnēs chal,
 A pochaji i dzioskrē parikirdoj Dēvlēške
 Rado i sasto tēpasios dē čhybēn rysiol,-
 Dava ubmaninēl dalēs, kon sak dyvēs sokaj frajero,
 Ali dēl hondzia i sak nasvalo lēla roj!
 So dalēstē, so Mykols, viphurdyji pēskro pēr
 Sykavēlpē svētēske čučo sokaj šaro,
 Syr savo khandypēn baštardo sy naspokojno,
 Ali Kojnosa sakdyvēs darēl bolybnastē!
 So dalēstē, so Dikso nango ko phērdo sunduko

Po čanga bēšindoj i aikindoj šarēl barvalypēna!
I ni grošo pēske, kedy čhēbi, tēvilēs nanē smialo,
Ali syr nasvalo sak bithudytko farbi chal
I nango, fēn dychlēsa sak dyvēs sykavēlpē.

Amē, litvē bityrachēngirē, amē, čiororē,
Rajenge i lēngrē slugenge tērovniakirēspē namožinas;
Ali i rajengrē nasvalypēna tēprilēs nasam abiazanē.
Aj! syr but adē foro i adē filacina starinēnpē,
So amēn tēgoscinēl apiac lynaj gatovinēlpē.
Adēj jek, dyllynēs godliakirdoj, podagrasa vojinēlpē;
A vavro akadēj, vavrēs dēl hondzia i kharēl sastybnytkonēs.
Aj! palso rajen dziakes dukhalēs marēn nasvalypēna?
Palso dziakes but prēciu vremia mēribēn krēncynēlpē?
Paldava, so jonē gavitkonē butia visalpē
I griechēnca sak dyvēs i sak khiniovi thuliona.
A dykh amē, adē foro ni pal so rikirēn gavitkonē vērgen,
Rēdko pšēstliovi thut dopijipē,
Sak našēn, syr rāklēnge čhēbi, kerēn butia.
A jiesli syr kedy savo kusko balavas
Ili gojori litēvsko po kutori pochana,
Tēdy sak šukaredyr amēnge dyny buty džalaspē.

„Sokaj, - phēndzia Lauro, po liaska rikirindoj, -
Šardo jou Dēvēl! Sastē končinēn viosna
I sarē sastē rēscindy lynaj dykhjam.
Aj! syr apiac dē hučipēn khamoro tērēsēl končindziapē
I hučedyr pēskro zējindo roto popichindoj,
Balvalytko bolybnastē bēšindoj bajinēlpē.
Aj! lēsko jarkipēn, chačkirindoj jag chačkirido
Phuvjakirē viankicy uš načinēl tēvišuckirēl
I lēskrē šukaripēna miešinēl khasēnca.
Aj! amarē čarja dziakes sy nuhuridēpē,
Sokaj phuri bizorjako džiuvely bēšty.
A kicyk lēn manušēskrē vasta adē agarodo nuriskirdē
I lēskirē šukaripēnge nahara radyndziapē
Uš višuckirdē i nahojnē vičhurdzia avri.

Ali i amarē visiolē čiriklēnge dziakes pac kerdziapēs.
So kukuška kukindzia, so salovuška bagandzia
I so svistoke duj dženē urnindoj bagandē, -
Dava uš dē konco džal il sarēsa končindziapē.
But džidē viešči, savē adē gniazdo načindēpē,
Dadēs i dajorja piribarinē kokorē pēs karminēn
I gilia pēskrē dadēngrē dzia pac piščinēn.
Dziakes drē krotko vremia nēvo svēto kerdziapē.

Dalē dzivindypēna mē, syr phuro manuš, dykhji
I dyji hondzia, dziostē kharou navisiolēs:
„Aj! – phēnou, – syr sarēsa ni po so amari buty povēko.
Amē, slabē viešče, syr svēnto Dovidō amēnge phēnēl,
Sokaj čiororē adē fēldy barinēn i cvietinēn.
Sak jek manuš biciandoj sy rovno pumpuricoske,
Savēstyr načalostē cviato vimarēlpē,
A posli dalēstē jo pšycvicyji i nuhuridyjipē
Vibarjakirēl fruktē i pēskro vēko končīnēl.
Nē, dziakes saro dalēstē i amēnge čiororēnge kerēlpē.

1765 – 1775

K. Donelaitis. RAŠTAI, Vaga, 1977 m.

PROZA *Proza*

M. GORKIJ

MAKAR ČIUDRA

Isys adē svēto Zabarō, tērno rom Loiko Zabarō. Sari Vēngrija i Čekija, i Slavonijo, sarē, savē pašē moro, prinčkirdē lēs – jo isys baro murš! Naisys adē dalē riga gau, kaj panč ili butēdyr manuša tēnapakosciasas Dēvlēske tēzamarou Loikos, a jo dživdzia pēske, i jiesli jo tēpokamēlas po savo graj, do prēciu pēstē choc rota chaladē mē tērdziol sob tērakhēs dava grēs, Zabarō izbach sykavēla pēskro smialuma po lēstē. Ehē! Ci jo konēstē dardzia? Mē ko jo tējavēl bēnk sarē pēskrēnca nalačhenca, jiesli jo čhuri tēnačhindziasas, ty najčačes jo zbic dyjasas armania, o ci bangege pobrikindziasas muja – sasty tējavēl spakojno!

I sarē taboro lēs prinčkirdē ili sys šundlē po lēstē. Jo kamja fēnciuk grēn i nikonēs butēdyr, i to na po hara – pojiedzīnēl po lēstē i biknēl, a lova mē lēl kon kami. Či jo na rubinēlas – pšēčēbinēla tuke lēskro dzi, jo kokoro vityrdēla kolynēstē i otydēla, sob fēnciuk tuke sarēstē lačhes tējavēla. Vokaj savo jo isys, moro!

Amaro taboro dava molo jiezdyndzia po Bukovino, – mož prēciu savē dēš bērša. Jek molo – vionsako ratiako – bēštē sam: mē, chalado Danilo, savo Košutosa po vojna samas, i phuro Nura, i sarē vavrē, i Rada, Daniloskri čhaj.

Tu prinčkirēs miri Nonka? Kralica, na čhaj! Nu, a Rada lasa na doču pašil la – zabut Nonkake tējavjasas pativ! Pa latē, dava Rada, lavēnca či i na pophēnēsa. Mož lakro šukaripēn tēmožynasas kon skripkasa tēvibašavēs, ali i to fēnciuk da savo, kon skripka prēnčkirēl syr pēskro duch.

But tērnē dzia joj višuckirēlas, hej, but! Adē Moravo jek phuro magnato podykhja la i sokaštaliakirdziapē. Bēšto chlisto po grēstē i dykhēl trinskirdoj, sokaj chačkiribē trinskirēl. Šukar jo isys syr bēnk svēncymo dyvēs, kulko suvnakasa visudo, pašē boko šablia syr molnyja bliskinēl, fēnciuk graj činēl dē phu hērasa, sari šablia lačhebarēnca ubčhudo, i sviatlosinio aksomo po stadyk sokaj bolybnaskiro kuskico, – baro isys phuro krali! Dykhja, dykhja i phēnēl Radake: „Hēj! Počemudē, dava gonoro lovē tuke!” Doja ubrysyja, i saro! „Vibačīn, jiesli zadyjom, fēnciuk podykh niezņēdyr”, – srazum končindziapē phuro magnatosko pativalypē, i jo učhurdyja tēlē latē hēra gonoro – baro gonoro, moro! A joj sokaj na pomysli popichindzia lēs hēratē adē blata, i saro.

Ho-kaj čhaj! – zagvaltyndzia jo i čhindzia čiupnasa palē grēstē – fēnciuk pilosko tuča hadyapē.

Vavir dyvēs jo apiac posykadziapē. “Kon lako dad?” – zagrumindzia po saro taboro. Danilo vigija. “Bikin čha, lē so kamēs!” A Danilo i phēnēl lēske: “Fēnciuk raja saro biknēn, dažē pēskro paciaibēn, a mē Košutosa adē maribē javjom i niso nabiknou!” Dava fēn dyja gvalty i uš pal šablia, ali kon to amarēndyr pichindzia chačkirdo kaštoro grēske dē kan, i jo ulydzija raklēs. A amē utradyjam, sarēsa. Dyvēs tyrdyjam, duj, dykhjam – dogonindzia! „Hēj tumē, – phēnēl, – prēciu Dēvlēstē i prēciu tumēndē miro dzi čisto, utydēn mange čha polo romniatē: saro tumēnca podzēlinava, som izbic barvalo!” Saro trinskirēlpē i čhurdēlpē po pasia adē siodlo syr drē balval. Amē lyjam tēduminēs.

– Do rakir, čhaj! – pēske dē vēncy virakirdzia Danilo.

– Jiesli orlica kokari tēzakamēla ko varono dē gniazdo, sosa joj jačhēla? – virakirdzia amari Rada.

Zasandziapē Danila i amē sarē lēsa.

– Hoinēs, čhaj! A tu šundzian, krali? Či najavēla! Rodē golēmbi – jonē butēdyr zrakiribnaskrē. I amē potradyjam durēdyr. A dava krali uchtyldzia polo stadyk, čhurdyja la dē phu i dziake nutradyja po grēste, so phu zadržandyja. Ake savi isys daja Rada, moro!

Nē, nē! Jek molo amē bēšas i šunas – muzyko plynivēl po fēldy. Šukar muzyko! Dē latē o rat kerdziapē adē vēny, i sokaj khardzia vari karik. Amēnge sarēnge, amē čiustvindziam, dava muzykostē kamjaspē vari so to, so posli i tēdživēs tēnakamjamas, ili jiesli tēdživēs, to – andē saro svēto sob tēladynēs, moro!

Ake tēmnypnastē vyrēsciol graj, po lēstē bēšto manuš i bašavdoj tradēl po grēstē ko amēn.

– Ēhē, Zabaro, adēj tu! – lēške visiolēs zagvaltyndzia Danila. Ake i jo, Loiko Zabaro!

Vēncy po psike, skhudē krēcasa, jakha chačen sokaj jarkē čerhenia, a sando muj – čačuno kham, syr Dēvlēs kamom! Zdaimpē, syr vimardo jekhē sastrēskrē kuskostē razum grēsa. Tērdo sokaj dē rata jagakrē tieniatē, bliscinēl dandēnca sandoj! Tēkošou man, jiesli mē na kamjom lēs syr kokoro pēs ranšēdyr, čem jo virakirdzia mange lau ili podykhja, so i mē dživou adē buhlo svēto!

– Dykhēs, moro, savē manuša sy po svēto! Podykhja jo tuke po jakha i podlyja tyro ducho, i tu ni kicy na ladžaspē, a jieščo chvastinēspē. Dava manušesa i kokoro lačhēdyr jačhēs. Nabut, moro, adavē manušen! Nu i hojnēs, so nabut. Jiesli adē svēto tējavjasas but lačhypēn, nikon dava na rikirdasas, so lačo. Dava! Ali šun durēdyr.

Rada i rakirēl: “Šukar tu bašavēs, Loika! Kon tuke kerdzia dava zvučno i čiustvimo skripka?” A dava salaspē: “Kokoro kerdziom! I kerdziom lēs na kaštēstē, a tērnē čhajorjakrē kolynēstē, savi chačkirdēs mē kamjom, a struny dzioštē vilyjom. Skripka kaple iščo na popērēl po mēlodija, nu, ali mē džinou strika tērikirou dē vasta!”

Syr džinēs, kažno murš starinēlpē srazum tēpomēkēs tumano čhake dē jakha, sob joj tēnazakerēl lēške o dzi, a kokari po tutē tēskučinēla, nu i Loika isys dziakes pac. Ali – na po dē latē popēja. Rada ubrysyja, vipuradzia muj i popchēndzia: “A iščo manuša rakirēn, so Loika godzvaro i sygno – nu chochavēn!” – i nugija.

– Ēhē, gožaja, ostrē trē danda! – zablistyndzia jakhasa Loika, rēsēldoj grēstē. – Lačo dyvēs pšalēske! Ake i mē!

– Jou adē gosci! – popchēndzia Danila.

Počemudziapē, porakirdziapē i pasynē tēsouvo... Zuralēs sutē samas. A utrostē dykhasam – Zabarosko šero zabintymē patavēsa. So isy? A vo, syr isys suto, graj zadyja kopytasa.

Eehē! Halyjam, kon dava graj, i posandziampē talē vēnca, i Danila posandziapē. Nē so, mož Loiko na sy mol Radake? Na uš, na! Choc i savi šukar čhaj tējavjasas, ali lako dzi nalachi i nachor, tēdy choc kile suvnačaj lake začipinēsa po mēn, izbach šukarēdyr čem sy najala. Ai, mištēs!

Dživas pēske po ciches dē dava štēto, amēnge adē da pora hojnēs gijapēs, i Zabaro amēnca. Adēj isys drugo! I godzvaro, syr phuro, saro haliol, i cholytko, i madjarosko čhip džindzia. Isys, lēla tērakirēs – sari rat nasovēsa šundoj, so jo rakirēl! A bašavēl – mē marēl man o gromo, ci adē svēto dziake kon bašadzial! Pšētyrdēlas tēdy jo, moro, palē strunē – i zašyvinēlaspē tuke dzi, pšytyrdēlas iščo jek molo – i jo zamērēl šundoj, a jo bašavēl i salpē. I tērovēl, i tēsalspē razum kamjapē lēs šundoj. Ake tuke vari kon žalobnēs aikinēl, mangel tutē tēpamožinēl i činēl grudako syr čiurjasa. A adēj felda rospēnēl po bolybēn paramisia, skučnē paramisia. Rovēl čhajori, mēkji romorēs. Romoro kharēl čhajorja adē fēlda. I rezkes – ehē! Syr dromo zapēji volno gily, zuraly gily i, podykh, kokoro kham lēl tekhēlēs tal daja gily. Ake syr, orlo!

Saro tro trupo haliolas doja gilia i tu saro zapērēsas adē lakro tasaibēn. I jiesli tēdy Loiko tēzagvaltyndziasas: “Paly čiurja, čhavalē!” – amē sarē uchciomas čiurjenca bile kē kon. Saro jo možinēsas tēskerēs mamušasa, i sarē lēs kamēnas, fenciuk jek Rada na dykhja dē lēstē; hojnēs, ci

dakicy, ali iščo podsalpē po lēstē. Zuralēs joj zadyja o dzi Zabaroske, ai zuralēs! Skripinēl Loiko dandēna, tyrdēl pēske vēna, a jakha kalē so žuko, a syr kedy jonē dziake zachačionas, so mērēs strachatē. Vidžala Loiko raty po fēlda, i rovēl lēskri bašady žynko ranica, giravēl Zabarosko volnuma. A amē paštē, šunas i duminas: so tēkerēs? I džinas, so syr duj bara jek preciu jekhēstē našēn, maškiral našty tētērdzios: stasavēla. Dziake saro i gijapē.

Ake bēstē sarē skedynēpē i rakiras palē dziely. Skučnēs jačjapē. Danila i mangel Loikos: „Pobaga, Zabarō, gily, poradyn o dzi!” Dava podykhja po Radatē, savi pašyndoj uprēmōsa dykhji po bolybēn, i pšētyrdyja paly struny. I zarakirdzia bašady, sokaj čači čhajorjako dzi tējjavjasas! I zabagandzia Loiko:

Krugosa bikoncosko fēlda,

Adē dzi chačiola jag!

Syr balval grēs ublyji,

zuralo vast miro!

Pokrēncyndzia šēro Rada i pohadyji zasandziapē bagibnytkake adē jakha. Sokaj ranica jo zachačija.

Hēj hop hēj! Nē, moro, nē,

Adē prēciu! Mē balval phurdēla!

Adē fēlda dē tumano skučno

A odoj - ranica jala.

Hop hēj hēj! Ranica tēstriečinēs

Amē licinasam...

Ake bagandzia! Kana uš nikon dziake na bagal! I Rada phēnēl, sokaj pani:

– Tu dziake hučes nalicin, Loiko, to pērēsa, mož dē blata, dykh vēncy vimaliakirēsa.

Sokaj zvierio podykhja dē latē Loiko i či napophēndzia – vicerpindzia muršoro i bagal durēdyr pēske:

Hēj hop! I adēj dyvēs javela

A amē sutē

Hēj hēj! Tēdy ladžatē schačionasam

Sarē duj!

– Hē i gily! – phēndzia Danila. – Nikedy našundziom daja gily; mē bēnk mandē mē skerēl liurka, ci chochavou!

Phuro Nuro i pokrēncyndzia vēncy, i potasadzia psikenca, i amēnge sarēnge lači isys daja Zabaroski gily! Fēnciuk Radake naponravindziapē.

– Jek molo komaro dziakes zirzindzia, orlosko chripimē nuvaizdindoj, – pohēndzia joj, sokaj liodosko paniesa amēn začhudzia.

– Mož tu, Rada, čiupny kamēs? – pobandzija kē joj Danila, a Zabarō čurdzia stadyk po phu i phēnēl, saro sokaj phu pokaliovi:

– Použakir, Danila! Chačkirdē grēske sastruny strojki čhēbi! Utydē mange čha paly romnia!

– Nē i porakirdzian! – zasalaspē Danila. Ake lē, ci smožinēsa!

– Hojnēs! – phēndzia Loiko i phēnēl Radake – Nē, čhajori, pošun choc kutori man i naphurdē patyvalypē! But čhajen mē dykhjom, ai but! I ni jek man nazadyja dziakes o dzi syr tu. Hēj, Rada, zalyjan tu ilo miro! Nē so ž? So Dēvlēste pšēsondzimē, dava i jala, i ... nane da savēs grēs, so kokoro tēnašē!.. Lou tut paly romniate preciu jakha Dēvlēstē, trē dadēstē i dalē manušēnde. Ali dykh, preciu mandē nahadē fuipaš, mē volno manuš i dživa syr kama!

I dogija kē joj danda stasavi, jakhasa zējindoj. Dykhasam, vidzinskirdzia lake vast – ake, duminasam, i dyja Rada andrē fēldēngro grēs! Rezkes dykhasam – hadyja vasta de hučipēn i – bac

upriamosa po phu!..

So da čiudy? Sokaj pulia dyja muršos. Aděj Rada dyja čiupniasa, poputyndzia lėske hēra i potyrdyja rezkes, – ake po so upėja Loiko.

I apiac pašty čaj našėvēlindoj i ciches salpē. Amē dykhasam, so jala, a Loiko bēšto po phu, vastēna uchty šero, sokaj darandoj so tēnaporiskirēla. A posli ciches uštyja, ubriscyja i po nikonēs nadykhji nugija dē fēlda. Nuro mange ciches pophēndzia: “Porakh lēs!” I ciches nutop-tindziom kaly rat dē fēlda polal po lēstē. Nē adziake, moro!”

Makaro vityrdyja liurkatē o pēplo i apiac lyja tēčhuvēl po latē. Mē zuralēdyr skrēncyndziompē uščhakirdēsa i pasindoj dykhjom do phuro lēskro muj, pokaliovi khamēstē i balvaliatē. Jo cholynakrēs krēncyndzia šērēsa, vari so to pēske šēptyndoj; šėvēlyndziapē syvonē vēncy i balval phurdyja lėske bala. Jo isys pochožo dē phurē dēmbostē, zachackirdē molnyjasa, ali izbach zuralostē sokaj murš, savo džinēl pēskro zor. Moro, sokaj ranšedyr, ciches šēptyndziapē brēgosa, i balval dziakes pac nosindzia dava šyptuma po fēlda. Nonko uš nabagandzia, a skendyji adē bolybēn tuči iščo temnēdyr kerdzia rudzeniakro rat.

“Gija Loiko hēroj paly hēroj, do nizo pokrēncyji šero, vasta numėkji, i dogija ručejoskro choripēn, pobēšcia po bar i utkhardzia hondzia. Dziakes utkhardzia, so miro dzi začhudziapē ratēsa žalypnastē, ali na dogijom ko jo. Lavēnca dukh nastyrdēsa – ci na?! Nē! Bēšto jo časo, bēšto dujto i trito našėvēlinēlpē, – bēšto.

A mē pašto nadur lēstē. Rat svietly, sari fēlda začhudy čhonytko ruposu, i saro dur dykhno.

Rezkes dykhou: taborostē našol Rada.

Syr me ubradyndziompē! “Dava hojnēs! – podumindziom. – Muršny čaj Rada!” Dogija joj ko jo, a dava na šunēl. Začhudzia vast lėske po psike; strachandyja Loiko, umėkja vasta, hadyja šero. I so poduchcia paly čhuri! Ai, duminou, počhinēla čha, i užē kamjom tēzagvaltynēl dē taboro i tēnašēl ko jonē, rezkes šunou:

Churdē! Šero strinskira!

Dykhou: Adē Radakrē vasta karadyn, i joj taikin Zabaroske po šero. Nē i bēnglyny čaj!

Nē so, duminou, kana zorja rovny, so jala dalēstē durēdyr?

– Šun! – Rada začhudzia paly kustyj karadyn i phēnēl Zabaroske:

– Na tēzamarou tut javjom, a tēzdružinpē, čhurdē čhuri!

Dava čhurdyja čhuri i cholynasa podykhja dē jakha. Adē sys šukar, moro! Bēštē duj manuša i sokaj zvieri dykhēn jek dē jekhēstē, a sarē duj dženē da savē lačhe, hojnē manuša. Dykhēl po lēnge jarko čhon i mē – i saro.

– Pošun man, Loiko: kamom tut! – phēnēl Rada. Dava fēnciuk psikenca potyrdyja, sokaj sphandlē lēnge hēra.

– Dykhjom mē zuralē muršēn, ali tu zuralēdyr, dziosa i mosa šukarēdyr. Kažno lēndyr vēncy tēpobrikindasas, dosi tējavjasas mange tēzmarēl jakhēsa, sarē tēpouchtylėsaspē talē mirē hēra, ci tēzakamēsas. Ali so da lēndyr? Jonē i adzia naizbic lačhē, a pal mandē sarē tējačnēnas džiuvlēnca. Adē svēto nabut jačja zuralē romēn, nabut, Loiko. Nikedy nikonēs nakamjom, a tut kamom. I iščo kamom volnuma! Volnuma, Loiko, kamom butēdyr čem tut. A ba tyro mange nanē džiiipēn, syr i tuke nanē džiiipēn ba miro. Pal dava kamom, sob tējasas miro i dziosa, i truposa, šunēs?

Dava zasandziapē.

– Šunou! Ilėske milo tēšunou tro rakiribēn! Rakir durēdyr!

– Iščo vokaj so, Loiko: tēkrēncyņēsapē, izbach tut ulava, jasa miro. Tēdy natracin vremena – tut užakirēl mirē laska i počemudypēna... Zuralēs tut čemudava, Loiko! Mirē čemudypnastē zabistrēsa pēskro hojno džiiipēn... I tyrē džidē gilia, kaj radakirēl sarēn romēn, nazvoninēnapē butēdyr adē

fėldy – tu bagasa niežnė gilia mange, Radake... Tėdy natracin vřemja – mė phėndziom, znač, tasia kandunėsa mange syr staršonė drugoske. Pobandziosa mange prėciu sarė romėdė i počemudėsa mange čačo vast i tėdy mė jača tyri romny.

Dykh, so zakamja bėnglėskiri čhaj! Dava isys nadykhji i našundo; fėnciuk haratuny vřemja kalėbėbgitki dziakes kernas, rakirdzia phurė, a roma – nikedy! Ci pšėduminėsa so nibud butėdyr sabnytko, moro? Bėršėnca šero phagirėsa, napšėduminėsa!

Uduchtyja Loiko dė bokh i zagvaltyndzia po sari fėlda, sokaj dynė karje dė kolyn. Strinskirdziapė Rada, ali navidyjapė.

– Nė, Dėvlėsa, žynk tasia, a tasia skerėsa dziake, syr mė pophėndziom. Šunės, Loiko?

– Šunou, skerava, – zaoikindzia Zabaro i pšytyrdyja po latė vasta. Joj i napodykhja, a jo zakunindziapė sokaj balvaliatė pophagirdo kašt, rondo i sandoj.

Ake syr ulyja da zuralo muršės vipėstimė Rada. Po bari zor mė lės viratyndziom.

Ehė! Savė bėnkeske čhėbino, so manuša hora tėtėrpinėn? Konėske ponravinapė tėšunou, syr dukhatė phariol i oikinėl manušėsko dzi? Ake i jač godzvaro!..

Riscyjom dė taboro i saro roshpėndziom phurė manušėnge. Podumindė i rėšyndė tėpouzakir – so jala dalėstė. A isys dziake. Kedy belvele sarė skendynėpė pašė jag, javja i Loiko. Jo isys paly rat khiniovi, jakha upėji; jo lėn mėkji do nizo i nahadyji pophėndzia amėnge:

– Vacka so, čhavalė: podykhjom da raty po pėsko ilo i nalachciom štėto puranė volno dži-
ipnaske. Adėj dživėl fenciuks Rada – i saro! Ake joj, gožaja Rada, salaspė sokaj kralica! Joj kamėl pėskiro volnuma butėdyr pal mande, a mė la kamom butėdyr pal pėskri volia i rėšyndziom pobanckirėspė Radake žynko phu, dziake joj pophėndzia, sob sarė tėdykhėnas, so lakro šukaripėn zatasadzia hojnės chaladės Zabaros, savo žynko kana bajindziapė čhajenca sokaj orlo papinėnca. A posli joj jala mri romny, kamėla i čemudėla man, i tėdy nakama tumėnge i gilia tėbagas, i pėskro volia napožalina! Ci čačes, Rada?

Joj pohadyja jakha i navisioles podykhja po latė. Štyl jačji joj stroges pobanckirdzia šero i vastėsa posykdazia pėske po hėra. A amė dykhjam i ni či nahalyjam. Dažė kamjam tėpotyrđėnpė dė boko, sob tėnadykhės, syr Loiko Zabaro pėrėl čhake po čanga – choc daja rakly i sy Rada. Po so to isys lač i žalko, i abidno.

– Nė! – zagvaltyndzia Rada Zabaroske.

– Ehė, naspiešyn, spejinėsa, iščo dochala... – zasandziapė dava. Sokaj sastyr zazvonindzia – zasandziapė.

– Ake i saro, čhavalė! So jačhėl! A jačhėl tėdykhės, ci čačės adziake zuralo Radako dzi, so joj mange sykadzia. Poprobinava, vibačinėn mange pšala!

Nauspejindziam i tėhalios, so kamėl tėkerėl Zabaro, a Rada sys pašly po phu, dė lakro kolyn žynko ručka zatradyė zabanckirdy Zabaroskri čhuri. Amė sarė zamėjam.

A Rada vityrdyja čhuri, začhurdyja dė boko i, pšėtasadziovi rana kalė balėnca, sandoj pophėndzia dė glos i jasnės:

– Dėvlėsa, Loiko! Džindziom, so dziake skerėsa!.. – I pomėja”

– Ci halyjan čha, moro?! Ake savi sys bėngitko čhaj, mė java mė pšėkošno vo vieko viekėndyr!

– Eh! Ali pobandziovapė tuke kė hėra, kralica gožaja! – po sari fėlda zagvaltyndzia Loiko, pėja po phu, zatasadziapė uštėnca kė mėji Radakrė hėra i zamėja. Amė zlyjam stadyka i tėrdė sys niama.

So tu pophėnėsa, moro? Dziakes! Dziakes! Nuro kamja tėphėnėl: „Čhėbi lės tėsphandėl!..” Tėnahadėlaspė vast tėsphandės Loikos Zabaros, nikonėske tėnahadėlaspė, i Nuro dava džindzia. Jo pomachindzia vastasa i nugija dė boko. A Danila zahadyja vičhurdyny čhuri i dlėnges po da dykhja, krėncyndoj syva vėncy, po čhuri nasys višucyji Radako rat, i joj isys dziakes banskirdy i

ostrų. A posli dogija Danilo ko Zabaro i zadržaja čhuri lėske dē psike prēciu ilo. Nē phuro chalo Danilo isys Radako dad.

– Vokaj! – pokrēncyji šero dē Danilo jasnēs pohēndzia Loiko i vigija posli Rada.

A amē dykhjam. Rada pašty, pritasiovi vastēsa ko kolyn balēna rana, i utkerdē lakrē jakha isys adē bolybnasko siniuma, a pašē lakrē hēra pašto hojno Loiko Zabaro. Po muj sys zapēji krēna bala i muj naisys dykhno.

Amē sys bēštē i dumindziam. Phurē Daniloskrē vēncy šēvēlindziapē, gēnstē brovi isys styrdyi. Dykhja jo po bolybēn i isys štyl, a Niuro, syvo syr phabalyn, pēja mosa po phu i dziakes pšerovdziapē, so styrdynēpē lēskrē phuranē psike.

Isys pal so tērovēs, moro!

...Džas, i dža peskrē dromēna, na riskir dē boko. Mamuj dža. Mošt čiučes i na chasiosa. Dava i saro, moro!”

Makaro zaštyljača i, čurdyji liurka de kisyk, začurdziapē po psike dochasa. Čhudzia bryšynt, balval lachciapē zuralēdyr, moro, šumindziapē žalobnēs i cholynasa. Jek paly jekhēstē po paly murdziamo jag ginē graja i, podykhnē po amēndē godzvarē jakhēna, styrdzinē adē spakojno štēto, ubkrēncyndoj amēn truscial.

– Hop, hop, hopa! – niežnēs zagvaltyndzia lēnge Makaro i, pomori po mēn pēskrē najbutēdyr kamlē kalē grēske, pohēndzia mange: - Pora tēsovēl! – Posli skrēncyndziapē šero adē adijalo i, vityrdyjipē baro po phu, zaštylja.

Mē nakamjom tēsovou. Dykhjom dē fēldytko cemnuma, i adē vozducho prēciu mirē jakha plyvindzia kraliskes šukar Radosko figuro. Joj rikirdzia zatasiovi kalē balēna vast ko rana adē kolyn, paly tiomna sanē palca kaplia paly kaplia kaplindzia rat i pēja po phu syr lolē zviozdēna.

A polal po latē plyvindzia hojno murš Loiko Zabaro; muj lēske zakedē gēnsta krēna balēna, po tal lēnde pēja šylalē i barē jasva...

Bryšynt čhudzia zuralēdyr, i moro šumindzia žalobno i svēncimē himno barvalē romanē parake – Loikoske Zabaroske i Radake, phuranē chaladē Daniloske čhake.

A jonē duj dženē plyvindzia adē ratiako cēmnuma lokhēs i cichēs, i nisyr gožo Loiko namožyndzia tēdogonin šukaronē Rada.

M. Gorkis. Raštai, K., Valst. grožinēs literatūros leidykla, 1947.

V. DAUTARTAS

ROMA

Adē gau jonē zadržynē syr vseгда naužiakirindoj i napaciandoj – vari kacyr to javja saro taboro, pokrencyjipē panče vurdēnēna pašē rēka stērdzynēpē adē šukar fēldyca, pašo loza, sarēsa nadur Koncoskro Dominikostē. Kalēbradēngirē roma vras vidynē andrē grēn, spēntyndē lēn i pomēknē po fēlda tēčaravēlpē, jarkē darakasa pšyhuridēpē, zvietyto dychlēna pšykindyjipē, po kham zachacinē romnia vihadēlas vurdēnēstyr, patavēndyr vityrdēlas tyknē čhavēn i vičhuvēlas sokaj kašta po zēlyno fēlda. Barēdyr čhavē kokorē sokaj skočki viuchtlē dē sarē pasia vurdēnēstyr i gvaltyndoj našnē kē rēka, našindoj ruzhuridēpē, nučurdyny bili syr popēji pēskrē čiororē rizy.

Hojnēs, kaniešnēs, i zroslonēnge adē šylaly rēkako pani tēpopēstynēnpē, hojnēs tēpomorēnpē posli da savo chačkirdo dyvēs, kedy už namožindē dažē i žukicy tēpsirēl pal cviatoskro stiebo, birly cviatostē kē cviato tēnulin, kedy kham dziakes chačkirēl phu, so jo pharadziol... Ali romēn

tėmorėnpė sokaj natyrdyja. Pėskri rakiribnasa so to cholynasa gvaltyndoj viviaikindzia čhavėn paniestyr i sarėn skhardzia dė jek štėto, phėndzia tėdokindėn kašta kė jag. Vastėnca machindoj, šundoj, syr burčinėnas čuče pėra, phėndlė pėske romnėnge tėlėnpė palė butia. Jonė džindlė, so tėkerėn – čhudzia adė buhlė, cviatytke kisyka patria, rudė palcė zahuriadė prostonė sastiarėstė ruskerdė, ali hojnėš bliscindė anguscia i zahuriadė gija pėskirė dromėnca. Phurėdyršo poriskirdzia adė pat isys gau, a tėrnėdyršo nuspiešyndėpė dė durėdyr kaj gava. Dziakes skerdė murša brodėnca rozbėšnėpė po čarja, adė lozytko tienko, utšėpindzia sarė raznocvietno gadėskiro guziki, ubnangiakirdė ubbaryji balėnca muršėsko kolyna i dočhudė adė muštuki tabako smačno kurindė, thuvėnca zamarlas bok.

– Roma, roma otradynė, čiura mara kanadėla, čiura mara kanadėla! – našnė gavėskirė dromėsa gvaltyndoj stada čhavorėn. A paly romėn raznonė strašnė rakiribėna šundlė, sakjek našnė dė pėskro dvorja, dotulindėpė kė phurėdyrša. Razum volnyndėpė, uziakirdė, pokil roma javėna pašė varoty... Uziakirdė čhavorė, dykhnė i barė. A so – rom adė dvoro, dasė i nadasė novosci adė gau, cėkavinympėn i nabaro daripėn – nas čhudėsa jakha dė boko, dykh vavir dyvėš najala vari so, syr adė choripėn jala chasyji drė buhly romniakiri daraka. Rakh Dėvėl, naprobin tėparuvėš romėnca grėn – dorėšėsa paškororėš, phurėš cypos i grizynėsa palcy. Dziakes, moro, saro možindė tėskerėn dalė roma, saro, ali so čiačipėn, dava čiačipėn – adė gau isys adalė manuša, kon lėstė nadardėpė, ali kamnė tėpodykhėn, tėporakirėn... Kapitonskri Titoskri Stefanita vras skhardzia vėšėstyr sarėn džiuklėn sob tėnastrachavėnas romėn i zakerdzia lėn adė štala. Lake zbic nravindziapė, syr romnia čhurdėlas patria. Kurioskri Morta ubdumindzia, so romėnge dėla, phėnia Domantaites mordziapė vasta, paciandoj, so lėla tėpomierinėš bliescimy angrusty, kamja i vipichinėš dliony tėdrobakirėlpė, kamja tėudžinėlpė, so jala durėdyr... I fėn pšala Vilučiai nasparudėpė: vras zakerdė dvoroskrė varoty i pomėknė cėpostė zachalėš džiuklėš.

Romny tėnajasal romny, jiesli jekhėstė tėnadžinėlas, adė savo dvoro sašty hojnėš tėdorėšėl, a savo čhėbi tėubgoninėl i tėnapėstinėlpė chulajenge po jakcha, tėnašėl sokaj jagatė. Dziakes butėdyr, so doja phuri romny adė kana barė čenėnca, doja godzviri syr lysa bangonakhėngiri, savi lydžija polal pal pėstė tėrnėdyršonia, už na jek molo isys adė gau i hojnėš čiustvindzia, savė kiralėnca adė dova il odova dvoro pachnison. Paldava doja ruvny ubgonindzia Galinoskro Dominikoskro khėr i pal nakhėskro rovnuma gija dė kapitonoskiro Titoskro khėr. A adė dava khėr šukar ubhurijipė, ruzhandyijipė, lačhė duchenca dodušiimpėš sokaj barė goscen uziakirdzia romėn Stėfanico, Titoskri romny. Kapitano bėšto adė kovlo banko adė dujto ėtažo i dykhja pal khamostė ubsviecimy rėka.

– Jou bachtaly, rany miri, kralica čačuny, čhaj miri, - sastiakirdzia Stefanicos banckirdoj šėro phuri romny, a polal pal latė i tėrnėdyrša.

– Kaj isys chasyji Darata? Uš dumindziom, so pozabistryrdzian drom dė amaro gau... Bėšėn, - dziakes šukar romniatė sastiakirdy, pololadynė ščiokenca taindzia prijatnypnastė i srazum bėšciakirdzia goscen pašė skamind. – O, jandzian phėnia ili sėmėnca dė tutė? Pachoži po tutė...

– Roma sarė pachožė i sarė semėncy, kralica tu miri, - utphėndzia Darata i uš dlėngi darakatyr tyrdyja phuranė, vičhijimėpė patria.

– Hadė, rany miri, miri roza pachnison... Hadė ke pė i dielinė dė trin dzielia, a hadyji utripirpė, kralica čačuny, so tutė isys adė tro džiipėn... Patria pophėnėna, pal so tu duminėš, pophėnėna i so tu naduminėš, rany čačuny.

Stefanica hadyja patria, sčhudzia pė skamind parnė vasta i interesnėš dykhja, syr romny Darata syges hadėlas tuzėn i kralen, damy i valitėn... Hadėlas i rakirėlas:

– Patrin sykavėl, rany tu miri, so tro džiipėn gudlo isys, či tuke nauchtyldzia, či tro ilo nakamja... Naisys pharo tro džiipėn, naisys nižadno hora, napšyčhudzian jasva, nas locyjan, kralica

tu miri, tal blescimē čerhen, užē dē loškico po tro šero blescindzia suvna kuny karuna... Jandzia tuke džiipnastē bacht barvalo murš i jo pal tutē sy bachtalo, a pal phurēdyra khēra majindē barē barvalypēna... Lovē tuke, pachnisos roza, jandēna gudlēdyr džiipnē, i sunē tu šukar dykhēsa...

Romny vras zaštylysadyja, rikirdzia adē vasta vinovo disiatka i morščindzia čekat, pharēs zadyšindziapēs.

– Baro drom, rany čačuny, tut užiakirēl, na jek dženy tradēsa, pašyl jala kalo murš... Posli droma jala naprijatnuma, ali saro syr paniesa numorla i apiac sviatlo dyvēs dykhēsa, rany tu miri...

But rakirdzia romny Darata, mardzia čhibasa, syr kedy so to romanēs pophēndoj pēskre padruškake, a Stēfanica šundoj banckirdzia šero.

– Saro dorakirdzian, Darata, i čačipnē pophēndzian, ali nahaliovou, savo i kaj dava drom jala... Amē Titosa redkes khērēstyr vitradynam.

– Patrīn sykavēl, kralica tu miri... Mē na možinou tēnaphēnou, rany miri...

Stēfanica but ubdarindzia romnian, vimēkja i, začhurdyji vasta talē phaka, sdumindziapē – drom... So adēj sašty tējavēl? I naprijatnuma posli dava dromēstē...

– Tito! Umēkpē, dadoro, čhēbi tēporakirēnpēs, – pokhardzia dujto ētažostē muršēs.

A romnia dava pora uš isys ko phēnia Domantaites. I Juze, i Karuse namangnē tēdrabakirēl patriasa, a srazum ubdykhnē, mierinē angruscia, kaj romnia jandzia. Šukar isys, bliscindzia paly palcy, svietindē po kham sokaj suvna kunē.

– Suvnakaj, čačuno suvnakaj, raklorja, kokorē hara nosinēna i čhavorēnge podarinēna... Čačo rakirou, syr Dēvlēs kamom, – vrakirdzia angruscia tērny čaj, Daratoskri, dava phuri ruvniakiri, padruška.

– Nachochau, romny, angruscia paly suvna kaj daže i na paštē, tanēdyr zmardzia kimin Juze.

– Našukar rakirēs, ranori... Jiesli adēj na suvna kuno, mē tēchasiou mē talē phu, mē tēdandyrēl man jadovito sapny, mē jakha mirē nikedy nadykhnē dyvēs...

– Palso dziakes strašnēs pēs zakošēs, – salaspē Karuse. – Sob i na suvna kaj, jek angruscij kinava... Nravinēlpē mange.

– Godzvarēs rakirēs, gožo tu miri, – pamožindzia padruškake Darata. – Angruscij majinēsa, muršēs ke pēs dotyrdēsa...

Domantaites kindē po jek angruscij, zapliskirdē romniake lovēnca, iščio parnorē dočhudzia... Hojnēs, so dadēs naisys khērē, paldava saro hojnēs gijapē. Ali romnia dziakes lokhēs tēumēkhēl dava khēr na dumindē. Jonē paciandynē iščio so to tērēndyršoniatyr tēvimaninēn.

– Ranori, dē tro vastoro... Pophēna, kedy vidžasa palo rom, savēs muršēs dorēsēsa, hara ci dživēsa, – čipindziapē tērny romny ko Karusia.

– Mē na kamom palo rom, – salaspē rakly, – Dykh, Juziake drabakir.

– Dža pēske, čiriklori, – košciapē Juze phēniasa, a dava mēnto romny uš rikirdzia lakro vast pērciu pēskrē jakha, dykhja dē dlion i rakirdzia:

– Dlēngo džiipnē tyro, ranori... Muršēs barvalēs dorēsēsa, but čhavēn majinēsa... doja belvel užiakir svatēn, ranori...

– Chi chi chi, - salaspē Karuse. – Dava nautspejindzian, romnori. Joj užē palo rom...

– Na chochau, ranori, i na rakir pal vavriatē. Dlēnakrē znaki čačipnē sykavēn...

Domantaitiatyr romnia darakēnca nušuršyndē ko Kurio. Darata gija sokaj darandoj – Morta, kaniešnēs ni či, la sašty tēdorakirēlpē, ali mastero syr kedy sokaj mačhin dandyrdzia. Cholynakro syr birly... Kurioskrē čhavē adē dvoro stričindē romnian i pēstybnasa ginē polal dē khēr. Čhavēnge zbic interēsēnēs. Sokaj dalē romnia sy datyr, kaj raklorēn čiorēn i čhavēn barjakirēn. Tēkhēlēn i lovē manušēndyr tēmangen syklion... Nē so jonē kana kerēna, dalē čiura mara kanadēla?..

– Chulanori miri, sastypēnoro ci hojno, raklorē ci sastē? – sastiakirdoj Mortos rakirdzia

romny Darata. – Duminou pėske, tēnapodykhēs rania Mortos, to kham tēnapodykhēs... Pohadē patria, najlačdehyršo mri...

– Tu šukar rakirēs, Darata... Na, na, nadrabakir mange, načhēbi, - bronindziapē chulany, ali po kutori gija ko skamind, kaj uš pašlē patria, kaj nakha vpichimē tērdē raklorē.

– Pirihadē patria, chulanori miri, pirihadē pēstyr duj moly...

– Na, na, na, – sak utrakirdziapē Morta, ali vastēsa uš dorēscia ko patria.

Kedy romny paly skamind lyja tēchuvēl patria, dē khēr javja mastero Kurio. Jasnēs dykhjapē, so lēskro nastrajenije isys nahojno.

– Ake, jetitnagi, ko mē dykhou... Romny Darata apiac ubchochavēl manušen... Soske čiači byty nalēspē, a? – zagvaltyndzia mastero. – I tu, Morta, pēs tēdylniakirēl mēkespē...

– Urakirdzia i mē šunou...

– Cholynakro amaro rajoro mastero... Ai ai ai... Kusko balavas, kuskoro maroro phuria romniake žalinēl... Ai ai ai, - dyja godly uštēnca Darata.

– Čiuče vastēnca amaro khērēstē navidžasa, ali našukar adziake, jetitnagi, - čačipnasa choly-sadyja mastero i, nakami durēdyr tēmēkespē dē rakiribēna, dyja godly čhavēnge:

– So dykhēn sokaj dylynē čiriklorē! Džan tētyrdēn čar gorodostē!..

– Tro rajoro, Morta, pčiolnyko, čačuno pčiolnyko, – kedy vigija mastro, banskirdzia šero Darata.

– Dē dlion tēpodykhēlas, džiiipēn tēutspejinēlas, - ubžalindzia i tērnj romny.

– Amaro Povilo hojno manuš, fēn syr kedy adē napēskro cypa, - bronindzia pēskro muršēs Morta.

– A so kerēna, romnoria, muršēske čhebi tēutmēkhēlpē, kokorē džinēn.

– Syr tēnadžinasas, ranori miri, chulanori miri... Roma marēn romnia, ai ai ai syr marēn...

Belvele, syr kham uš mēkjapē vaš utkhinybēn, syr po kutori lyja tēpašēlpē rat, ko rēka gavēndyr lynē tērisciōvēn romnia. Sarē jonē po psike tyrdynē sumki, dočhudē bulbi, maro, kru-penca, balavas, parnorē... Kicyk jonē durēdyr gavēndyr jandē i po kachniatē, viparudē dē dalē bliescimē angruscia, a moš i čiodrē kaj pašē bar... Javnē romnia ni mēnta na možindē tēutkhiiniu: vras zachačkirdzia pašē rēka jag, tērdziakirdzia sastrunē trinhērēngirē, a pal jonē čhudzia barē kotlē paniesa... Čhavē psirdē polal palē datē, mangnē maro, kiral, a murša sak paštē paly kusty i kurindē ili sutē, počhudēpē pal nange kolyna kalē brody...

A dava vremia adē gau hadyjapē kipišo. Pšala Vilučiai, kedy rat pašēdyr gija, sirjoznēs zvolnindēpē palē romēndē. Soske jonē tērdyndēpē pašyl gau, soske durēdyr natradynē, ci nasdumindē odolē čiora vari savēs skotos štalatyr tēvityrdēn, grēs fēldatyr tēnučiorēn? Duj dženē pšala, podlyji kašta, nuginē dē gavēsko drom i poriskirdē dē gavēskro konco, kaj isys roma. Nadur nuginē Vilučiai, sarēsa nadur... Kaj isys, kaj naisys Česius pomiešindziapē, moš i jo cekavinypnastē gija kē roma.

– Sasto, kakorē! Phēnou, fest, belvel javja...

– Sasto, sasto, ali belvel naspokojny... Ci jonē sak adēj? – utripirdē dē sastiakiribēn i popucia Jurgis Vilutis.

– Ci roma?.. Kaniešnēs goscinēnpē, šunēn, so kerēlpē... Fest, bašavēn nakandunē... visiolinēnpē...

Dava dziakes i isys... Romnia vikiradē kotlē bulbi, ubčhudē balavasēsa, barē petialni vipēknē dziēvēly i čalēs pokarmindē pēskrēn muršen, čhavēn, i kokorē pochanē syr čhē – dziakes i čhēbindzia, nas jonē, a nikon vavir godzvarēs mardoj čhibēnca saro dava barvalypēn jandē dē taboro... Roma, čalēs dočhudē pēra, pokurindē i zadumindē visioluma. A palso na, jiesli dyvēsa pašnē, kicyk kamnē. Uš syvonē bradasa rom vurdēnēstyr vityrdyja skripka, vavro podlyja

bubnoro, tērny romny zvonkicy, i zatyrdynēpē pašē rēka hojno muzyka. Šundzia la adē gau Vincoro, šundē i vavrē manuša. Pašyl muziko i gily rēsciapē. Dava sarēsa zacholiakirdzia pšalēn Vilučiai.

– Ake, savē vilocyji manušorē... Ni so butēdyr na važnēs, syr tēkhēlēl i tēčiorēl, – šēptyndzia Jurgis.

– Čačipēn rakirēs, moro, rom načiori nadživēla, nas nižadno buty nalēl, – pēskro lau phēndzia Juozapas. – Javnē vari kacyr i rynko kerdē adē gau.

– Ci jonē sarē odolē čiora, kakorē? Saro gau prinčkirēl romnia Darata... Na čiori joj, a čačuny drabnaskiri. Dadyvēs mamicake dziakes vičhurdyja patria, dziakes ubrakirdzia džiiipēn, so dažē jasvin vitasadzia, – ni kokoro nadžindoj palso bronindzia romēn Česius. – I mange vidrabakirdzia javēlo... Baro drom majina...

– Darata... kon la i kedy poboldzia dalē lavēsa? – panikasa pucia Jurgis.

– Tēchochavēl i tēkrēncynēl jonē sarē džinēn... Lodēnas paly svēto vsendzikaj, naboldē čačunē... Ni khēra, ni zakony, ni Dēvlēs nadžinēn, – cholysadyja Juozapas.

– Na sarē dziakes, kakoro, mē na možinou tēdolēspē... Kokoro dykhjom romēn adē khangiri, i paciorja rakirdē syr čačunē krestjany... Šundziom, so adē Vengrija pēskro romēngro kraliuma sy, krali sy. Manuša, vidžal, čačunē manuša.

– Manuša... dolē manuša, so mulē skotos, dažē rospēstymē, schana... i tēubmaninēl sak vavrēn kamēn...

Dalē manuša.

– Ēē... ē... kakorē, a mange dažē nravinēlpē lēngro džiiipēn. Svabodnē syr čiriklē, kaj kamēn hurnian. Dziakes sy fest!

Posli Česoskrē lava pšala Vilučiai butēdyr dziasa, pastuchosa, dasa čačuno žulikosa namēknēpē dē rakiribēna. Umēkji šērē nuginē, tyrdyji kašta, a raklo adē dzi sandoj, visiolo, šēptyndzia grubē uštēnca:

– Šukar, čačo šukar bašavēn, pēstybyntkē... Tēnudžas kē jonē, ili so?..

Pašē rēka roma šumindē sary rat: bašadē, khēldē, bagandē, a khiniovē fēn po nadlēngo pēnē po čar uprē pērēnca, gindē po bolybēn šukar bliescimē čerhenia, rakirdē phērdē čhonēsa... Gau chor suto, fēn jek dženo Vincelis, dotulindoj kē tienitko brēgo, dykhja, syr kedy murdzionas čerhenia, adē romēngiro taboro vras činskirdziapē muziko, murša hadynēpē, dynē andrē grēn, bēšnē kokorē dē vurdēna, bēščiakirdē pēskrē romnian, pašyl sutē čhavorēn i, pomēkji pašē rēka murckirdē jaga, treškimē vurdēnēnca nutradynē fēn lēnge jekdženē džindlē dromēnca. I na jasnēs isys, kaj dalē, syr phēndzia Česius, volnē čiriklē, poriskirdēpē, kaj dumindē apiac tētērdēnpē, sob tēkuniakirēn barē manušēn, tēkuniakirēn čhavorēn, sob jonē, našindoj gavēskro dromēsa, saro kirlēsa tēdēnas godly:

–Roma, roma javnē! Čiura mara kanadēla, čiura mara kanadēla!

V. Dautartas. Senojo gluosnio pasakojimai, Vaga, 1980.

G. KANOVIČIUS

MENACHEMO ROM

Sak rudzeniatē, krotkonē syr džiuviakrē lynaskrē dyvēsa, dē cicho Jonamiesčio phuranē, kin-dypnasa ubčhudē vurdēnēnca dēvēla džinēn kacyr – mož Bialystokostyr, a mož Kenisbērgostyr

– javėnas nakhardė gosci – roma. Adė ubsvilimė čarjasa ubbarimė fėlda paš Vilijatė jonė nudėnas andrė khiniovė i kandunė grėn i paly kham vičhuvėlas viparniovė, dosudė šatry i phagirdė plytėndyr lėnas tėchhuvėn vriemenna bovorė sob tėkeravėn prosto chabė. Vari syr to styrdzinė adė dava kamly štėto po jek ili grupėnca džanas dė forico tėkerės dosykviovė butia – murša paly gospria zakerėn olovasa dziuriavė miedzitka čarė, sak iščo pachnisol murjenca, a džuvlia tyknomasėnca paly vasta načistė polsko i nadžindlė germansko čhibėnca každonėške, kon kamėl, drabakirėlas pal pašatunė i duratunė javėlo. Muršėnge, na adziake so drabakiribnaskirėnge, buty isys but. Judėnge, savė dardėpė adė khēr tėvmėkel čiuzėn, nisavė drabakiribėna načhėbinėlas, nas jonė džinėnas, so, syr phėnėnas adė gily, či hojno ni kana, ni adė pėrciu lėn naužiakirėnas: ponedialkonė – bulbi, vtorkonė – bulbi i posli dėš bėrša apiac bulbi, paldava utpichinėnas dochodnė drabakiribnaskirėndyr. Pro cholj, so jonė na kamėnas tėvišunėn pal bachtalo drom i suvnakunė bėrga, pal zvonkakė kralia i vinėngrė dama, drabakiribnaskiria visykviovėnas tėuctylės vari savi kachnia il potikindlo gad, il kaj višuciolas pal šnuro kofty, a syr kedy i adė sosiednio šta-lia kriukindė balychorės – včhuvėlas dė gono i - uchtyl balval adė fėlda. Pal čioribėna nikon i na dumindė tėžalinėnpė. Žalinpė syr kamės, jebach nikonės nabėšciakirėna.

- Adė baro khēr lėn tėvikarminėn butėdyr čhėbi, syr isys bėto pal čioribėn, - rakirdzia jek dženo poriadkorakhiribnaskiro Pėtro Garšva, savo džinėl sarė dziely adė baro khēr. – Nė, schana ubčordymė manuš jekhė kachniasa ili balychorėsa kutėdyr. A dava sy bibacht? Ake, phėndoj, jiesli roma tėčorėnas mašyna phurėdyrėstyr, syr vari kedy lėstyr čordzia hojnės rysakos, tėdy, popacia tumė, čororėnge syr čhėbi tėjavėlas. Ci tumė ripirėn, kicyk pal dava čivdė tumarėske? – godzvarės primardoj jakh pučelas čhibalo Garšva i lėskirė mochytka, gradosa poščiupimė phuvja sokaj strachandynė čiriklė bleskavicasa dėna dė hučipėn. – Panč! Tėdy pal Menachemo Romės sarė gazėty – i „Litvavrė zviesci“, i „Bišto vėko“ čhindlė, mož butėdyr čiem pal amarė liočiki, savė pėsa „Lituanikas“ pirilicindė okijano.

- Nė, kaniešnės, utripirouman, - radyndoj džuklorėskrė vnimanijosa utphėndzia čhevikari Gedalje Kazarecko, ko lės Garšva čenstės javėlas tėbarvaliakirėl jidiš, visykviovi dlėnges rakirdoj judėnca, i syr kedy tėpotatkirėlpė stakančicoso bravintasa. – Amė Menachemo Romėstė i posli mėribėn nazabistrėna.

- Posli konėskiro mėribėn?

- Syr – posli konėskiro? Kaniešnės, posli lėskiro. Choc i so tėphėnėsas – jo džindlo! Isys maškir amėndė i drabakiribnaskirė, i kralia, ali judė sob tėčorėnas grėn – iščo nigdy. Syr dykhės man džidės, lėn i sarėsa tėnajavėlas, - rakirdzia Kazackerio, - jiesli dava valnympo Menachemo tėnapriduminėlas tėčorėl rysakos phurėdyrėstyr. Tu, rajo Garšva, sy godzvaro manuš – vavrės tėnakerėlas buty syr džiuklorė, a syr mē sak dyvės tėmarėlas mėlalė škurni, - pophėn, syr amėnge, judėnge, savė, sašty tėphėnės, tyknėbėršėndyr žynko mohilkonė jama psirėn pėzal, čhėbindė graja? Sakjek džinėl, so phu amė napachinėn, pal ni konės dė nošta nanašėn, fėnciuk bėšėn pal škurni ili pal švejno mašynka, sob tėzarubinėl vaš sabatoskro paramaro ili mačo. Palso, phėnėn, amėnge čiuzė graja i daže anglijskonė?

Judėngrė pučibėna vsigda choliakirdė Garšvos. Nauspejinėsa tėvityrdės jek, a adė lėskiro štėto vibarion tuzino dava pac krėncymė.

- Nė, phu tumė na pachinėn i posli nikonės, parikirou Dėvlėske, pal risaken nanašėn, i jiesli tumėngirė Menachemoske tėnavmarėlas dė šero tėčorės rajoskro risakos, saro tėjavėlas vavrės – rakirdzia potpyji Garšva. – I pal so jo kerdzia dava? Pal Jechezkelioskri rakly Golda? Pal mielnicakoskri vnučka Chasia? Pal tyro Pėsia?

- Pal mri Pėsia iščo nikon grėn na čordzia. Dė Dėvėl, sob tėduožiakirėlas dava minuta, kedy tėjavėlas kon kamėl la posagosa tėčorėl. So lėske dyja dė šero, so miesto tėpoparuvėlas angruscia

judicasa prilipindzia kē vavrēčhibēngiria, saviaty i lau mož nadžindzia, i pērvonē foritko tērnēstyr kerdziapē pēro judo, savo čorēl grēs...

- Rakirēn, doja čhaj žynko kana lēske nadēl pokojo. Fēnciuk jo ušunēl palē vokna treščimē vurdēnēskrē roty, vras našēl dē rēkico, dē taboro.

- Čačo, nadēl pokojo, - priphēndzia vēčno podrakirdo Gedalje Kazackerio. – Koli lēske dē jakh tēpopērēlas vari savi tumēngiri – Ona il Gražina, iščo tējavēlas paš bidatē. Jonē, choc i vavrēpaciaibnaskrē, ali pēskrē, štētytkē. A romēngro savo paciaibēn? Jonē fēnciuk čoribnasa pacian. I kaj dava šundlo, so narmalno judo tēpoparuvēnas pēskro khēr dē taboro?

- Koli našēl odorik, znač lēs tyrdēl...

Garšva, kaniešnēs, piribandzyja dēsto, - Menachemo Rom hara dē taboro na našēlas. Dava dukhibnasa dur nanunašēsa. Ko jo iščo adē baro khēr prilipindziapē vari savo brytko dukhalypēn – mož liokhi pšēmardepē, a mož buko nasvalyapē. Nē pal dava dukh jo dyvēsēstē jačhēlas khērē. Bēšēlas pal grubo banko sastrunē hērēnca tarcialēstē žynko belvel narakirdoj dykhēlas drē mačhiniatē nubēšto vokno i nikon nadžinēl, so jo odoj dykhēl, vidzilimē guruvniakrē maryklēnca nučurdymē ulyca, hučo bolybēn, kaj lētnēs plyvinēn parnē tuči, kham, kaj dēl nabut tatypēn, i hučēs pal forico nulicinēn čiriklēn. Čačo, nikon i na zmožyndzia lēs tēpopučēs – sak jek majinēl pravo tēdykhēs dava, so kamēl. Dēvēl daže mačhiniake dya jakha, sob doja tēmožinēlas tēporadinoupē na fēnciuk pomojenca adē vēdro i smieciasa, ali i nadorēsi hučipnasa bolybnastyr. Puč napučindoj Menachemos, jebach lēstyr, syr sokaštaliovi mačhiniaty i kē vokno, či navityrdēsa. Sarē lava lēskrē uštēndyr syr patria rudzeniakrē lozaty hara pynē, i balval lēn vilydžija nadžinēs kaj.

Mož Menachemo Rom dykhja pēs zuralo, smialo syr ranšedyr, našyndoj čordē rysakosa Jonamiesčioty dē duratunē riga, kaj volnuma sy butēdyr čiem bacht i kaj zdyjipēn strašnēdyr mēribnastyr; mož dykhji drē vokna rakirdziapē aniolēnca, a mož vikendēlas pēske tuča, sob javji adē hučipēn tēmožinēlas tēvpackirēlpē adē la i pal vēki tēvimlējijnēlpē adē belveliakrē tēmnuma...

Iščo na hara Menachemo pal ni savē duratunē riga i na dumindzia, na fēnciuk aniolēnca, ali i pēskrē jekhēbērēnca narakirēlas i dē tuči napackirēlaspē. Zimakrē i lynaske psirdzia utkerdē kolynasa, mordziapē litvakrē šylalypnasa adē namištē Vilijakrē liodakrē pania, kerdzia buty, džindzia tēsuvēl rizi i tēpravinēs škurni, džindzia kaštēubkeribnaskirē butia, džindzia tēkrasinēl, tēzamurēl bova i tēhanēl hanynga. Adē forico šutkinēnas, so jo džinēl tēkerēl saro, vidzielimē čhavēn.

- Ci namajinēs sosa?

- Isy sosa, fēnciuk naisy konēsa, - šutkindoj vikrēncinēlas Menachemo.

- Syr nanē konēsa? Raklia pal tutē syr porja licinēn, a tu latyr nakh avri krēncynēs. Vikendē bile savia! Navikendēsa, jačhēsa phurēraklo, chasiosa bi romniaty, - salas po lēs Gedalje Kazackerio, savo majindzia kē pē raklia Pēsia.

- Ci nadžinēs, so adē jekdženēskro loško kirmē zalydžanas? – priphēndzia Ošero Rivkino.

- Jiesli dlēnges nakerēsa buty pēskrē talčonkicēsa, jo mož zabarjola samanēnca i kerēlaspē morščimē kirmēsa.

Naglē Menachemos vrakirēlas daže sirjozno Jechezkelio, savo nadumindoj pal lēstē tēvidēlas pēskria raklia Golda i tēutdēlas tērnēnge khēr.

- Sakjek judo čhē tējačhakirēl adē svēto iščo jekhēs judos, - sykliakirdzia lēs Jechezkelis, kedy jo javēnas vaš khangiri tēgatovinēl kašta pal zima, tēčistinēl hanyng ili prostēs tēmolinēlpē. – A tu, Menachemo, tēmožinēlas, Dēvlēskrē pomožinypnasa, tēpobutēdyriakirēl lēn na jekhēsa a sarē dēšēsa... Tak so ž tu, gožyno, užiakirēs?

- Kamlybēn, moro, kamlybēn, - utphēnēlas Menachemo, savo i bi Dēvlēskirē pomožipnastē

možindzia lēn tēpričinēl dēš. – Nadosi, sob tut tēkamēlas, čhēbi, sob i tu tēutphēnēlas dē kamlybēn...

Judo Jechezkelis izbic hojnēs džindzia Toros, ali pal kamlybēn nabut so džindzia, nas najbutēdyr adē svēto kamja na pēskri Černa, a Rajos Dēvlēs, savo isys, paly bacht, na džuvely i savēstē kamlybnastē nikedy načhēbindzia tēužiakirēl. Dēvlēskiro kamlybēn lēsa isys vsigda i vsendzikaj – dyvēsēsa – adē khangiri, a ratiasa – adē tērnēngro loško. Phuro šundzia Menachemos i mož priphēndoj, a mož napriphēndoj kunindzia šērēsa, ubčhuvdē navitajimē jivēnca.

Menachemo čačes žynko baro khēr isys sarēnge kamlo tērno: kalē syr smola gēnstē bala, buhlo, zuralo syr mohylkkrē bara dumo, sine syr kristjano jakha. Lēsa milēs rakirēnas zuralē, phurēdyršonē, dobarinē kē dotulinypēna i kē kamlybnaskrē igruški litovska raklia, savē milēs lēs kharēnas Mišinkicasa. Strečindoj pal ulyca lēs lēnas tēkrēncynēn:

- Mišinkico, jou tasia dē tancy... visykliakirēna tut tēkhēlēs polko i kadrilo. Nadar, napoščupinēna tut. Khērē javēsa sastoro. Cha, cha, cha!.. Jiesli poščupinasam – dava parikirēsa. Adē čužo sado phaba gudlēdyr. Cha, cha, cha!.. Čačo, Antanina?

- Čačo, čačo, Kaza! Gudlēdyr! Cha, cha, cha!

- Jou, Mišico, dē Zaicēngri fēlda. Napožalinēsapē...

Adē forico naspakojnēs šyptyndēpē: načinēna kadriliostyr, a končinēna boldypnasa adē khangiri. Dava dziely adē forico isys.

Menachemo dē nisavē khardypēna na utphēndziapē, nadyja vnimanije dē upsandē, dē Zaicēngri napsirdzia, dē čužo sado nagija i koli konēsa i družindzia, fēnciuk kalieka Brachasa, kaj isys butiarjasa adē butčhavēngiri Jechezkeliakrē siemja; rakhja la cholynakrē rakiribnastyr, so joj na polo rom vras lēstē bijanēla tyknomasēs. Adē forico la palē jakha khardē dylnoriasa, strangasa, ali Bracha na cholisadyja, sandziapē sakjekhēske, vrakirdoj sygedyr na vavrēnge, a kokari pēske, so čhēbi tēkamēs na fēnciuk dalēn, savē tut kamēn, ali i dalēn, savē nakamēn. Razvi rēka na čalakirēl sarēn – daže dalēn, savē čivēn dē la gnojo i navozo, a kašta na šuminēn sarēnge – daže dalēnge, kaj phagirēn lēngrē sēnki i nuriskirēn luskī, a čiriklē naradakirēn pēskrē gudlē giliasa sarēn – daže dalēn, savē bēršēnca rikirēn lēn adē navolnuma? Raj Dēvlē nigdy nikonēs nakošcia pal kamlybēn. Fēnciuk pal nakamlybēn i cholyna.

Ake doja Bracha, či fui nadumindoj, jek rudzeniakro dyvēs napomyšni zlydzija Menachemos dava, saviasa saro lēskiro ranšēdyršo džiiipēn ubryskirdziapē avri hērēnca.

- Džinēs konēsa kana Jecheskelio rakirēlas? Ni pal so nautspejinēsa.

- Nē?

- Romniasa taborostyr.

- Nē?

- Joj pal lito saglasindziapē lēske tēporakirēl pal lēskro anglatuno džiiipēn. Jo dyja lito, ali tēdrabakirēlpē utphēndziapē.

- A so, jo i romanēs haliol?

- Dzēlo popichinēla, i čiriklēngo čhib visykliosa. Čhaj, posykadziapē, džinēl jidiš. Jo lake pophēndzia, so saro, so manuš čhē tēdžinēl pal pēskri sudba, už hara počhindlo adē Toro. Odoj jasnēs pophēndlo, so isys prēciu tyscionco bērša, so kerēlaspē posli momento i so posli tyscionco bērša... Vavri posli dalē lava i tēnamēnčinēlas, ali doja ni jakhēnca napomardzia.

- Jiesli Jechezkelio nasmialo kokoro la tēuvaikinēl, mož lēske tēpomožinou – tēpokharou la. Mož hojnēdyr pal lito man tēdrabakirēla i tēpophēnēla, so man užiakirēl, - napaciandoj viphēndzia Menachemo.

Jo i kokoro tēnamožinēlas tēpojasniakirēl dava sygno i nagodzvarou pophēnibēn, nas nisavē drabakiribēnasa napaciandyja. So adēj isys – načalakirdo cekavinibēn ili kamlybēn tēudžinēs pal

kokoro pěstē dava, so vavrēndyr naudžinēsa.

- Joj sy šukar, - prostēs bizavidnēs, mož patyvalēs, sokaj tērakirēnas pal la kokaria, phēndzia Bracha. – Dolē gožynia mē pal pēskro džiiipēn nadykhjom. Daže adē sunē.

Brachaskirē lava butēdyr na dyja pokajo Menachemoske. Gožynēnca Jonamiesčio namožyndzia tēpošarēlpē...

- So joj odoj dziakes dlēnges?

- Mož sak starinēlpē tēvrakirēl phurorēs. Šundziom, syr joj phēndzia, so roma džinēn dava, so nikaj porēsa nasy čhindlo, i so nikon, vidzilimē jonēn, adē svēto, dava na džinēn.

- Mož i čačes na džinēn.

- Judo Jechezskelio na sykliovi tēvitradēl manušēn. Pokil načaliakirēla, pokil navipučēla, ci jonē majinēn strēcha hučes po šero, naumēkela. Kon, vidzilimē lēs, mēkel ratiasa utkerdē udara vaš bikhērēngirē? Amaro judo, mē Dēvēl lēske dēl dlēngo džiiipēn, kutoridyr darēl dalēn, savē lēs tēmožinēnas tēubčorēl ili tēzamarēl, čem dalēdyr, so nauspejinēla vremenasa konēske tēpomožinēl.

Po konco joj vigija.

Joj čačes tyrdēl vari savē fēldytko, cholynakro gožywnasa – huči, tiomnē mujosa, parnē dandēnca, dzinskirdē buhlē darakasa, visinē paly paš jarke blistimasa, pal cviatēngro dychlorēstyr volnindēpē kalē syr voronakrē porja bala; barē kruglē čenia zvonindēpē i bliscindēpē sokaj kuski-cy nadykhnē palokijanoskrē fruktostyr. Joj gija sygi – syr fēldytko zvierico, nacia sokaj jekhēstē rodyja konēs tēuchtylēs i tēgaravēspē namištypēnēndyr. Čhaj podykhja barē višniovē jakhēnca piervonē kalieka Bracha („Nē, daja čororjake lozkatytr doja sudba“), posli zrikirdzia zgliado dē vitimpimē Menachemo („Dava dēmboro tēmožinēlas tējavēl romēsa“) i podumindoj, so lēndyr či nazarubinēla, kamja tēprodžal mamuj, syr rezkes la zrikirdzia murškano glos:

- Mro lau Menachemo.

- A mē Ilda.

- Mož podrabakirēsa mange?

- Palso na? Drabakirou sarēnge, kon pliskirēl.

- Mē zapliskira, - pophēndzia dava, konēs tēmožinēlas tērikirēs romēsa.

- Patriasa ili vastēstyr?

- Vastēstyr.

- Ali načalatē, milinko, lovē.

- Kicyk mandyr?

- Sarēndyr po lito.

- Menachemo vityrdyja kisykatytr lovoro.

Ilda dlēnges ubdykhja monēta i garadzia la vari kaj adē bidugniakrē daraka, posli zvonindoj vastytkenca lyja pēskrē zachačiovi vastēsa Menachemoskro dlion i bagandlē glosasa, miešindoj čhingirdē jidiš smurkindē polsko čhibasa, lyja tēšuršinēl vari so pal anglatuno Menachemoskro kamlybēn vinēngrē damake, savi sygi posykavēlapē i zachačkirēla lēskro jekdzēno dzi sokaj bleskavica adē fēlda stogokhas; pal bacht, savi jo chaskirēla, jiesli vaš kamlybēn načurdēla saro, so lēske isys kuč žynko striečibēn naprinčkirdē gožyniasa.

Bracha šundzia Ilda strachasa i dzvindziapē lēskri smialumasa, o Menachemo dykhja dē bidnoskrē drabaibnaskirē jakha, dē lakro vast angrustēnca, i lakro tatypēn thadyja pal saro lēskro trupo i gazdyja vari savo nagodzvaro čiustvo i najasno nasykliovi dar.

- Končimē! – tēlatunē kolynakrē glosasa pophēndzia Ilda. – Hojnēdyr sudba nikonēstyr nakinēsa, - i zasandziapē.

Zasandziapē i Menachemo, zabistryrdoj, so sak rikirēl la palē vast.

- Vast mange, milinko, to utydē. Miro vast, suvnakuninko, timin sy butēdyr syr drabakiribēn. I apiac zasandziapē.

Menachemo ladžandyja i vityrdyja pēskri lapka.

- Dēvlēsa! – vibagandyja Ilda i vispiešyndzia ko vavrē khēra tērodēs nēvo kofo... A chačkirdo kamlybēn, barē barvalypēna i dlēnge droma joj majindzia sarē foricēske.

- Joj tuke ponravyndziapē? – ciches popucia Bracha i naužiakirindoj utphēnibēn priphēndzia:

- Žalkes, so joj na judyca. Tēdy tu čačes la tēlēlas.

- Dyllynypēn, - zašēptyndzia jo, ali či naphēndzia prēciu. – Palso dziakes riešyndzian?

- Mange adziakes posykadziapē...

Brachaskirē lava lēs sokaštaliakirdzia. Kalieka pēskrē džiuvelytko čujinypnasa zavidno utspejindzia dava, so krēncyndziapē adē lēskiro šero i so jo naisys smialo pēske tēuprinčkiroupē. Ali so tēladziakiroupē? A Dēvėl pucia, savē siemjatē Ieva – romany ili judyca? Najhučedyršo la napopucia, ali skliučindzia Adomasa i bachtaliakirdzia. Palso Jo namožinēl dava tēskerēl lēsa i Ildasa?

Nauspejindzia Menachemo tērozdzas drabakiribnaskiriasa i apiac lyja tēpsirēl pal forico rodyji saštybēn tēvstreichēs Ildasa. Kedy joj vidžalas vari savo khērēstyr, kaj obiščinēlas suvnakunē bērgi i kučia čhavēn, jo vras čorjalēs javēlas i raklēskrē dēlas godly:

- A mange drabakirēsa?

Judē, psirdē mamuj, utkrēncynēlaspē dē lēskiri godla i začustvindojo krēncynēnas palcosa paly gody.

Ilda daranēs utkrēncynēlaspē i, podykhji Menachemos, lēlas tēsaspē paly ulyca...

- Mē tuke uže saro vidrabakirdziom.

- Na saro, na saro. Tu vari so to naphēndzian. Nē naphēndzian? Vidrabakir iščo molo.

I adziake dyvēs paly dyvēsētē.

- Mē tut bi kapejkako jačhakira... Lovē vaš mange nauchtylēla.

- Dosi, dosi. Koli na uchtēla, banko občorava.

Menachemo niežnēs i akuratnēs tyrdyja Ilda dē dava najasny i dosi apasny bajnuma, po kutori sokaj dosykliakirdoj, i doja nasporindziapē lēskrē milē šutkenge, a častēs lēn daže chačkirdzia pēskrē sabnasa. Pokil džinēl, mē dyllynēl. Jo sokaj glaščindzia lakro dzi i radakirdzia čororē monotonnē dyvēsa. Dositykiovi tyknē bēršēndyr dē saro tēdykhēs godzvarēs, sarēndyr vityrdēs choc i samo mielko kofo, joj dumindzia, so kedy taboro lēla tēkuninēlpē i pomēkela dava pilytko forico, lakri bajnuma dēsa, kaj prilipindzia, sarēsa ikončinēlapē – jo po konco uchtylēla dē gody, so judoske nanē so tēčepinēspē ko romnia. Iščo naisays adziake, so judē tēlēlas paly romny čha, a romnia tēvidžalas paly judē. Adē Polša vari savi dyllyn romny sdumindzia tēsphagirēl dadēngrē tradicyji, ali dad la zamardzia vitkencasa. Dziakes pat javēla Ildake, jiesli adē taboro udžinēna pal lakrē dylniakiribēna Menachemosa. So dasavēstē, so jo pachožo dē romēs? Malē čiriklorja orlēnca nalicinēn. Judo natradynēla saro džiiipēn po svēto, napirilydžala jekhē foricostē dē vavir, jekhē rigatē dē vavri, jo ni palso tēnaparuvēla pēskro luskicasa začhuvdē strēcha dē dziuriavo rudzeniakro bolybēn i cēpki kaj jo pripchandlo ko pēskri kramica i khangiri dē bokhaly volnuma i nazavisimy volia.

Ilda nikedy nazabistrēlas phurorēskrē sykliakiribēna:

- Dēvėl kerdzia manušēs, a balval – romēs. Dadyvēs – adēj, tasia – odoj...

Kedy joj strečinēlas Menachemosa, lake nauchtyldzia naprosto jidiš ili nahaliovi polska čhibnaskrē lava, sob tēvijasinēlas lēske dava, so hara visykliakirdzia pēskrē dadēndyr: čhēbi tērikirēspē durēdyr vavrēndyr, tēnapaciou lēngrē krēncynypnasa i sovliachasa, tēnaužiakirou lēndyr miluma, vavrēs naubdžasapē bi horako. Jiesli kedy nibudz podēsapē javji čiustvoske, stroges i napopravimēs mēnčinēlapē...

Džiuvlytko lynaj gija do konco. Adė fėlda tėrdo taboro gatovindziapė tėrysios moŷ dė Polska, moŷ dė Germanija, kaj siulindė sak nakončimė tatypėn. Belveliasa roma chačkirdė jaga i jarki lėskri bliscima pasyjpapė pal obsovipė zamurdziamė Jonamiesčioskrė khėra. Taborostyr dė forico syr kedy utplyvinėnas kuskicy adė tumano tasadunė romėngirė gilėndyr i skučnė grėngrė hrymytna.

Ilda adė forico butėdyr nasykadziapė, i Menachemo uŷe našadzia pacia la tėstriečinės. Kokoro tėdŷas dė taboro nasys smialo – saŷty džido tėnarisciol. Ali jek tumanno tarcialė prėciu vitradypėn Ilda kokari javja dė forico i lyja tėuŷiakirėl paŷ khangiri Menachemos.

- A mė dumindziom, tumėn balval nuphurdyja, - dzivindziapė jo, udykhji la paŷ khangiri. – Tumė so – navitradėna? Jačhenapė?

Jo kamja tėvičivės lės ublyji raduma, ali Ilda pėskrė skučnumasa sokaj zamardzia lėskro chačibėn – ŷun, na raduma man adėj utlydŷija.

- Roma nikaj na jačhėnpė. Javėl vremia i amė vitradėnas.

Joj poŷtyljačja i sygi na adziake stroges phėndzia:

Vitradasam adathyr. Kaniešnės, jiesli kon pomoŷinėla.

- A so kerdziapė?

- Zoska mulyja...

- Zoska?

- Amari grasny. A bi grėstyr roma syr bivastėngė i bihėrėngė. A amė ŷou dženė – dad, daj, trin phėnorja, jek paly jekhėstė tyknėdyr, i nasvaly phurori...

- Kamlės tėpomoŷinavas, - sokaŷtaliakirdziapė Menachemo, - ali adė amaro khėr fėnciuk koŷkica i trin kahnia baŷnėsa.

-Kachnia natyrdėna vurdo. Čhėbi grės.

- Nė, ali kacyr lės lėsa? ŷaja pėskro bucvarno grės na dėla. Jamahandytkonė Josifosa nanė so i tėrakirou – lėskri grasny čuc čuc hėra potyrdėl...

- Vavri rudzen, kedy risciovasam, utydava la chulaskė. Načačo, so sarė roma čorė. Jiesli pomoŷinėsa, saro javėla hojnės, so tuke vidrabakirdziom, saro javėla. Čačipnasko lau.

- Mė poduminava, - pohėndzia Menachemo, či naobiŷčindoj.

- Taboro vitradėl paltasia utrostė, - kamja tėgaravės pėskro naraduma skučnės phėndzia Ilda. – Roma na duminėn, a kerėn. A tumė duminėn, duminėn i či na kerėn. Paldava tumėn i na kamėnas.

- A tumėn nakamėn pal dava, so tumė kerėn, - pospejndzia Menachemo.

- A amėnge čuŷo kamlybėn na čhėbi. I ni konėstyr amė lės namangas!

Ilda rezkes pokrėncyndziapė i, sokaj straŷanduno zvierico, mėkjpapė dė duripėn...

Sari rat Menachemo ubryscyjpapė po jek boko, po vavir i adė duma sak ripirėlas lava pal čuŷo kamlybėn, kaj lėnge načhėbi, i sporindziapė Ildasa ŷynko utrostė. Joj, musi, lės rikirėl daratunėsa, savo namoŷinėl tėkerėl syr čhė čačunė murŷėske... Ali jo dosykvavėla, so dava načačipėn. Dosykvavėla, so čuŷo kamlybėn čhėbi sarėnge, daŷe džuklėske.

Utrostė jo nupolzyndzia dė foricosko konco ko phurėdyrŷonė ŷtalia, pilasa vičhindzia zamka kaŷtunė vudarėndyr, pėja dė utkerdy tėmnuma i astaroŷnės vilydŷija phurėdyrŷonė rysakos, darandoj, so dava, počiusviji čuŷo pachnuma, tėnalėlas tėhrymytnės i tėnavidėlas lės.

Uŷe svietyndziapė, kedy Menachemo nakropŷtės bėŷciapė po grės i pomėkjpapė dė noŷta dė taboro.

Taboro sucia. Uŷundyji grėsko lopotyta ŷatrėndyr virysynėlas roma i napaciandy cekavinibnasa ubdykhėlas chlistė bisėdliako manuŷės pal rysakos hojno veisliatė.

- Rodou... čha... Ilda, - virakirdzia Menachemo.

- Hilda Belcerovič? Lēngri šatra odoj. Vroto koncōstē, - kon to virakirdzia.

Paš koncakri šatra isys nēvo mohilka, kaj musi zahadynē bibachtalia Zoska.

- Čhaj Ilda! – nasmialo pokhardzia Menachemo. - Čhaj Ilda! – lēskiro glos tyrdyapē vyzvolnynastē i nacerpimastē.

Dlēnges nikon nautkhardziapē, i Menachemo už kamja tēnubēšēlpē grēstyr, tēpriphandēl lēs ko vurdēn, kaj sys sčurdymē sarē Zoskagrē siodly, i čiorjalēs tērisciōvēs drē vēš dē forico.

Ali dava minuta virēscyja šatratyr hučo rom šukar sokaj khuvdē vilnytkē vēncēnca i strogēs popucia:

- Ilda suty. So raske čhēbi?

- Piridēn, so mē lakro mangipēn kerdziom.

- Savo mangipēn? – namilēs popucia vēncēngiro.

- Lydžijom tumēngiri siemjake dava risakos.

- Ilda! – zakhardzia dava, - Ilda! Kē tu vari savo raj. – I nauziakirdoj čha rycsyja dē šatra.

Napohara posykadziapē obsovipē Ilda.

- Ai, Menachemo! So dykhou? Graj! Džido graj! – Joj pējapē ko jo, uchtyldzia vast i počemudzia. – Tu... tu čačo rom!.. – zašēptyndzia joj. – A kana dža! Šunēs, dža, pokil mro dad nazamardzia amēn duj dženēn...

- Bachtalēs, vitasadzia Menachemo.

Ubrysyji jo podykhja, syr Ilda dotulindziapē ko baro tato grēskiro šēro i lyja vari so to milēs lēske tēšiptynēl. Rysako haliovi kunindzia šēro i lēskri krēnca griva volnyndzia hučes pal Ildakrē šēro sokaj dlēngēsēnkengro lozo.

Tērodēs chasiovi grēs zalyjapē jekdženo adē Jonamiesčio poriadkorakhibnasko Pētro Garšva, ali syr jo nastarindziapē, saro prē balvalia. Jo namajindzia sosa tēuchtylēs čorēs, vidzilimē phuri karadyn pal lēskro šukho bul. Phurēdyršo kicyk moly zvonindzia dē Kauna džuklorēnge, ali dalē dzēly dava momēnto lēn nainterēsindzia. Konēske interēsno vari savo rysako, kedy nēmcy kharēn vojna sasiednio Polskake, a chaladē paly dophēnibēn, šumindoj orkestrēnge, vgija dē Litva i vič-huvdzia pēskrē vojnē bazy i garnizony.

Vavrē dyvēs Menachemo javja kē džuklorēn tēuprinčkirēspē.

- Ai, ai, ai! Dava sirjozno manuš i rezkes – tēčorēs grēs... Tu, dylyno, pal so dava kerdzia? A tyro phuroro Nochemo čordzia grēn? A tyro dad Leizerio paly ratia činēlas dziurki adē čužē vudara? Judo možinēl tēskrēncynēl paš lito bile konēstyr, daže prezidēntostyr, tēnazaplskirēl sarē nalogi, tēvčivēl naphērdo stakančico bravintasa adē karčma, tēnautydēs sari zdača ili tēbiknēs nasvižo lond. Ali tēvrēsēs dē štalia i tēčorēs grēs?! Fui!

Sēndo Menachemos Lurje sēndziakirdzia sygi i čačipnasō. Syr čorēs, savo nulydžija barē manušētē grēs anglyjsko veisliatē, sēndziakirdzia pal panč bērša dē katargitko bida. I lēske tēchēbinēlas odoj tēpirimēkēs saro dava vrema, ripirdoj romēngiro taboro, bidnēskrē Ildoskrē jakha i lakrē bēngakrē drabakiribēna, jiesli adē Litva tēnapoparuvēlas vlast i tēnaposykvavēlas pučibnaskrē naprinčkirdē uniformēnca i tēnalēlas tēvikindēl bēšibnaskirēn.

- Pal so, milinko, bēšēs? – popucia lēs litvakrēs piatnēngro oficēro nēvē uniformasa lolē čer-henoriaasa pal stadyk...

- Nulydžijom grēs phurēdyršōnēstyr. Kamjom tēpomōžinēs jekhē siemjake, popēji dē namištypēn, - utphēndzia Menachemo.

- Grēs? Phurēdyršōnēstyr? Pal dava, milinko, tuke na bēšibēn, a hučo ubdaripēn... Medalio pal lačo dzi čhēbi. Tu, sašty tēphēnēs, prēcū amaro vrogos – buržujos tērdzianpē.

- Natērdziom mē... Prostēs adziake kerdziapē. Mē...

- Hojnēs, - nutyrdyja lēs bāngēnakhēngiro i bajasa nučistindziapē čekatyr bliscimē poto.

– Tyro lau Lurje?

- Nē, Menachemo Lurje.

- Vokaj so, drugo Lurje: skendē pēskrē kovorē i dža dacyr.

Kedy Menachemo rycscjapē dē forico, phurēdyršonēs už nalachcia - dava uspejundzia pēskri mašinasa tēvitrādēs dē Tilžē kē niemcy. Načijindzia butēdyr i Pētro Garšva Jonamiesčioskrē ulycy: sovietoskrē šyngalē utlyja lēstyr karadyn i kana jo sak dyvēs čivēlas pēskri skučnuma na bravintasa adē karčma kē Gedalje Kazackerio, a khērictko bravintasa.

Vimēkji Menachemos forico strečindzia naradēs. Ake tuke - lyja i kerdzia lač prēcju saro svēto. Kana kaj pokrēncynēsapē, sak šunēs: „Ai dalē Jonamiesčioskrē manuša, grēngrēčora!”

Fēnciuk kalieka Bracha i phuro Jechezkelio nautkrēncyndziapē Menachemostyr – sarēsa pomožynēlas lēske tētutchtylēspē bidatyr i tēposastiakirēs dziuriavē liochki.

- Nadēn cholyna pal lēstē! Mištjypēn jek napsirēl. Sob tēmožinēlas tēskerēl hojno buty, syr kedy čhēbi tēpokharēs, sob tēpomožinēla i namištjypēn...

Bracha lēs pijakirdzia raznē drabasa, keradzia lēske tēchas, mordzia, rakhja fui čhibēndyr, a Jechezkelio sak porodēlas butia: tēpiričuhvēl polo adē khangiri, tēčuhvēl stēkla dē vokny, tēskerēl nēvē banki.

Svabodno buciatē vremiasa Menachemo bēščia khērē i sak dykhja drē vokna, a svietlēdyršonē dyvēsēnca gija tēpodyšinēs svižo vozduchosa dē fēlda pašē rēkica, kaj pasliednio molo dykhjapē Ildasa. Adēj, adē fēlda, talē utkerdē bolybēn, ciches šuršēndoj Vilijake, jo možindzia tētasadzio dē vzripiribēna. Syr kedy jo zasuciolas adē rudzeniakrē khamēskro tatypēn i adē sunē dykhēlas adē fēlda rosčhudē romanē šatry, navidynē andrē phurēdyršonē rysakos, spakojnēs kunindoj kanēnca, utrosko Ildasko chačkiribēn uštēndyr, ubsvilimē lēskro, Menachemoskro šuršavo vast; barē sokaj tērno čhon miedzivē čēnia, bašaišnaskrē adē cichuma – dzin, dzin, dzin; Ilda, šēptyndoj lēske dē kan vari savē romanē lava. Menachemo kamja tēpohalios lēngrē tajno, krēncimē znako, ali jonē nuslizkinēnas, fēnciuk joj lēn pophēnēnas. Dē suno po koncycy hērēngrē palcēndyr čorjalēs vdžalas Bracha, pijakirdzia lēs vari savē gudlē pibnasa, a jo sokaj pučelas la, syr romanēs tēpophēnēs „kamlybēn“. „Syr i jidiš, - zrikirdoj hondzia utphēnēlas Bracha. – Kamlybēn sarē čhibēnca isy kamlybēn“. Menachemo pšydžangavēlas i darandoj ubdykhēlaspē: krugosa duzgindē birlia, bolybnasa plynivē pororē tuči, i jo, vpackirdoj dē samo pašētuno, kaj čipinēlpē priamēs hučes pal lēstē, taindziapē razum lēsa adē rudzeniakrē tēmnuma...

Rudzen tradyja rudzen, ali posli poparuvipē valdžiatē taboro adē Jonamiesčio butēdyr naposykadziapē.

- Sciana Polskasa zakerdē. Adēj nikonēs navmēken. Ali, rakirēnas, paš Keidan vari savē roma tērdē, - kamja tēuspokojinēl Menachemos čiustvimy Bracha.

Lakrē lava ubradakirdē čororēs, i jo už lyja tēduminēl, mož tētrādēs dē Keidan – Jonamiesčiatē isys sarēsa nadur. Ali jek paly jekhēstē mēnē leskrē dada. Dad – adē sentiabrio štardēšyto bērš, a daj – posli duj čhona. A posli... posli načindziapē rusko vojna nēmcēnca, i sarēnge adē šero isys na roma.

Adē foritkē ulycy apiac posykadziapē Pētro Garšva, čačes, graždanske huribnasa, bi karadyniatē paš kustyk, ali parnē tasmasa paly baj i zakerdē karadyniasa po psike.

Razum pēskrē drugenca jo tradyja sokaj skoto dē Jonamiesčioskro rinkako pliaco sarē judēn, savēn ranšēdyr rakhja i kē savē na jek molo vipielas stakančico, nautphēndojpē i lēngrē macēndē.

Adē prēcju ricindzia Jechezkelio Černasa i sarē pēskrē pulkosa.

- Uspokojinēnpē! Pacianēnpē Dēvlēsa! – rakirdzia jo.

- Kana Dēvēl na da savo, kaj adē bolybēn, a dasavo, adē konēskirē vasta karēdyn kulkenca, - šēptyndzia Černa.

- Gedalje Kazackeris syr phuro drugo pučelas Garšva, kaj jo lèn tradël.
- Dë rajo, - zasandziapë Garšva. – I sob ténajavëla dukh, sarën razum – jekhë udarosa.

Menachemo Rom dë rajo popëja na jekhëstë – načalatë Jonamiesciostë dë Kaunasko gëto, a odothyr – dë Polska, dë lagerio.

Lagerio phardziapë zvučnës – Maidaneko.

Lëstyr žynko rajo posykadziapë isys pašëdyr čem pëskro khërëstyr žynko targoskro pliacio adë Jonamiesčio. Sak dyvës, zvonindoj šumnë muzikoske šëla vitradënas dë rajo.

Dë komanda kaj giravën, dë savi dynë, bi Menachemostyr, poliakos Jacekos, francuzos Žiustenos i danos Haraldos, sak utrostë pritradënas kë judytka rakliasa i romniasa phërdo barako i vilydžanas datyr iščo našyladyji nange, bokhatyr i marybnastë vifujakirdë mëji manušëskrë trupy. Tachlyndoj strachatyr i žalipnastyr, vozčiki sčhuvënas parniovë sokaj brëzytkë kašta trupy dë treškimë, mërribnasa khandynë vurdën i lydžanas lën dë lageriosko krematoriumo.

Ratiasa Menachemos mënčinënas strašnypëna. Lëske sykadziapë, so jo pašto paly phalia, iščo džido, talë kučia mulëndyr, i vurdën tradëlas ko krematoriumo, syr vozčiki uchtylëlas lës pal hëra i vasta i čhurdëlas dë jagakrë utkerdë muja bovëndyr. Menachemo strachasa uchtëlas phaliatyr, vdykhëlas dë khandyji sokaj škurniosko šmëro tëmnuma i sarë glosasa dëlas godly:

- So tumë kerën? Më iščo džido! Džido!

Posli dalë strašnë sunë i sakdyvësëskrë tradypëna Menachemo žynko dukhipën kamja, sob sygedyr lës tëkončinënas. Jo hojnës džindzia, so i lëske gatovo štëto adë vurdën kaj lydžan mulën i so nisavo čudo najavëla. Dadyvës jo pašliakirël vavrën sokaj dë grobo, začhuvël lën poriskirdë cërčhasa, a tasia nëvi komanda čhurdëla lës dë vurdënoskro dno i nutreškinëla ko bovo.

Ali adziake kerëlaspë adë buhlo svëto: kedy sarësa chasiola paciaibën, kedy mërribën sykavëlaspë Dëvlëskirë milumasa, vras tëdy kerëlaspë čudo.

Načalatë vtoro lageriosko zimatyr, adë samo barëdyr grado, adë džuvlytko barako, kaj jo razum vavrënca vgija tëvilydžal mulën, Menachemo udykhja manušnia i sokaštaliakirdziapë:

- Ilda! – pokhardzia jo la.

Ubpackirdy sokaj daroča vari savë rizënca, počti nange ubčhindë šërësa, bi pëskrë miedzitka čenëndyr adë malë kanorë, poriskirdë škurniasa, joj daže napokunindziapë – tërды sokaj vpichimy pal phalia i pšychurdymës spakojnës dykhja dë vičijimë liustricosko askolko.

- Ilda!

Manušny utkrëncyndziapë, vzdychja dë lës pëskrë višniovë jakhënca i polskes pophëndzia:

- Raj mož uprinčkirdziapë.

Joj čingiridoj i nakami mëkja lava, jasnës naradyndoj lësa.

- Dava më, Menachemo. Tumëngiro taboro vari kedy sys tërdo adë Litva... adë amaro forico... paš rëkica. Tu mange drabakirdzia vastëstyr...

- Judëngro čhib më na haliovou.

- Më Menachemo... Dava, kaj pomožindzia tumënge, kedy mulyja tumëngiri Zoska... Ci ripirës?

- Nigdy nasom adë Litva... saro džiiipën pšëmëkjom adë Silezija...

- Tëdy tu mange vidrabakirdzian i kamlybën, i bachtalo javëlo... Sarë džiiipnaskirë mištypëna... saro, vidzilimë Maidaneko, - naumëkjapë Menachemo.

Ali doja, kaj jo khardzia Ildasa, nautkhardziapë dë lëskirë vzripiribëna.

Joj garadzia dë rizy vari kacyr dorësi liustricosko askolka i uchtës, sokaj zvierico, nuspiešyndzia dë vgijipën.

- Pšëmëkou, rajo, tu man vari konësa pšëmiešyndzian. Porodë pëskrë Ilda adë vavro barako... Ali cy raske udëlapë. Adëj manuša pal dyvës nauprinčkirës poparuvënpë.

Ilda, Ilda, phëndzia do kokoro sokaštalyji Menachemo. Jo nikonēsa na možindzia la tēparuvēl. Nikonēsa. Dou šero tēnučingirēl, dava sy joj, lakrē jakha, kana, gijipēn, glos... Prostēs patvy lake namēkel tēprinčkirēlpē, sob la tēdykhēlas doja tēliakirdzia i sob tēsykavēla napočēhēbno žakuma. Saro, so joj vari kedy sarēnge drabakirdzia, - sovnaķunē bērgi, vinēngri dama, dlēngo džiipēn, svetlo javēlo, - saro dava načačipēn. A čačipēn – ake joj, sarēnge dykhny: dalē phalia, dalē vurdēna mulēnca, dalē thuva hučēs lagerio... i pal dava bange na drabakirinaskirē. Mož bango Rajo Dēvēl, so kerdzia na manušēs, a zvierios manušēskrē mujosa?

Ildaskro naprinčkiripēn i zakerdypēn nastērdzia Menachemos. Jo sakdyvēs javēlas dē džu-vlytko barako, pučelas pal latē, sokaj vpējipē priamēs dē phu, ali džiuvlia fēnciuk tyrdynē psikenca.

- Judica? – pučelas.

- Romny, - utphēnēlas Menachemo.

- Tasia vari savi dylony ubladziapē... Ali kon – amē nadžinēn.

Jo nakamja tēpaciou: na, na, na joj, adēj vavri. I sak molo, kedy tradēlas paš barako i čhuvdoj dē vurdēn, jo daripnasa dykhja dē muja mulēndyr – mož adē doja strašno kuča podykhēla Ilda. I sak molo, nalachcyji la, Menachemo šēptynēlas parikiribēn Najhučedyršonēške pal dava, so ubrahkja la, i mož, kedy adē svēto končīnēlapē dava ratytko vremia, saro tērdēlapē dē pēskrē štēty, jonē stričīnēnapē i joj apiac pal lito vidrabakirēla lēske... Nē paly dyvēs poparuvēnpē na fēnciuk manuša, ali i lēskrē sudby.

Pal pēskrē „siemiatē“ jo pučelas daže kē lagerioskrē phurēdyra. Utphēnibēn isys niemcēngrēs krotko i jasno:

- Ilda Belcerovič? Niči pal latē nadžinēn.

Jačji trin kurkenge žynko javjipēn Loly armijatē nauprinčkiridoj poparudziapē i Menachemosko sudba. Rešyndoj tēchasiakirēl napočēhēbnē svidietelēnca, lagerioskē phurēdyra, kaj giravēn, lēn pirilydžija dē kategorija mēji manušēndyr. Piervo dē bolybēn palē bovakro komino thuvēnca vinascia poliako Jaceko. Posli lēstē – francuzo Žiusteno i dano Haraldo. Nahara nazajača i Menachemo, savo lokhēs i biskučnēs, vpackiridoj dē gazoskri tučia, sokaj dē savana, chasyja adē belveliakro tēmnuma.

Dalē vremeniatyr nugija saro vēko. Ali i kana adē khamytko dyvēs, koli vriskirēsas šero hučedyr, možinēsas nange jakhasa tēdykhēs doja tuča, pēskrē vzdychipnasa pachožo dē sygn anglijsko rysakos. Pal lēstē vitimpimē leicēnca bēšto Menachemo i syr sašty našēl dē pēskro Jonamiesčio, dē fēlda paš rēkica, kē Ildaski šatra, odoj, kaj hara zabistyrdy pal roma i judē odnokokorēs syr i phuvitko vremia thadēl phardy paniesa i spakojny Vilija. I graj, kopytēnca naščupindoj tēlē pokalyji bibachtaly phu, našēl adē volno bolybēn.

G. Kanovičius. „Debesis, vardu Lietuva“, *Rašytojų sąjungos leidykla*, 2009.

V. ILONIS

ROMANO ČHAVORO

Ešelono tērdo adē Kuibyševo. Parno vokzalosko zdanije užē zachačkirdzia piervē jagorē, choc iščo isys dosi svetlēs. Krotko rudzeniakro dyvēs murdziakirdziapē. Nakami i khinadyi zakerēlas lēskirē mēlalē, adē tuče tasadunē jakha.

Krotkes nučindlē nēvinkoskrē šērē rēscynē drē vokny, tyrdynē svīžo, bryšyndēsa čaliakirdo vozducho. Khinadynē kartēndē, rakiripēndē, dochodnē sierē dykhipēndē, jonē dykhnē dē foro

čiučes i biklopotnēs. Fēnciuk tēdy, kedy paš vagony posykavēlaspē jek ili vavri rakly ili tērnēdyršo manušny, pohadēlaspē čačuno šumo. Kon džido pšēmardēlaspē kē utkerdo vokno, svistinēlas, dēlas godly, kokorē na džindoj so.

Mošt dava isys utpraščaibēn volno džiiipnasa, a mošt sastē raklēngo, savē pančto dyvēs na vidžan vagonatē, za bari zor, zmiešimēpē cholynasa i nadžinypnasa. Phurēdyra pēstybnasa psirdē paš vagonē, kurindē. Chramovē škurni topčindē sapanē jiva, pokalyji thuvēndē i sadžēndē. Phurēdyr chaladēsa psirdē razum i pal so to visiolēs sandēpē.

Krugosa psirdē kramički parnē chalatenca. Barē sumki, phērdē paramarēnca i bulkicēnca, chasiolas adē jek ili vavro vagono. Hučo gadžo kokoro jandzia bari sumka, a polal po lēstē, na uspiejindoj posli dlēngohērēngirēs, gija vilydžipnytko. Rusko muj svietyndzia radypnastē i hojno biknēbnastē. Už trito molo, zalyji i khinadyji spiešyndzia i lydžija tavary. Nēvinka, iščo nautsykliovi tēutlēspē smačnypnasa volno džiiipnastē i tēsykliovēs kē porcijji cholodytkonē kašatē, uchtyldē sarō, so popējapē talē vast, so dynē kramički, spiešindē tēvimēkes pasliedne mardē i tēčaliakirēs pēra.

Kērاديapē sakdyvēsuno vokzalosko džiiipē. Rezkēs kacyr lachciapē romano čavoro. Leskrē kalē jakha svietindē adē tiomno muj. Phurany stadyk uščakirdzia kon džinēl kedy čhindē kalē syr vangar bala. Jo isys mož dēšabēršēngo. Tanē ušta, naprostēs šukar muj vidyčhandyja romano šukaripnasa. Nangi kolyn i šukhe vasta pichindziapē gadēstē, nigdy nadykhji sapuni. Čiororipēn i Dēvlēstē podarimē šukaripēn čivdziapē dē saripēn, hadyja hojnē čiustvē.

Jo tērdziolas kē kažno vagono, pačti kē sak vokna i kharēlas:

Kako, dē dušlia! Kako, dušlia!

I jek posli jekhēstē drē vokny našnē čuče dušlia, a čavoro lēn skendēlas, giravēlas adē bērk.

– Dēn lēske dušlia. Jo biknēla, dorēsēla kapeiki.

– Saša, podē lēske!

– Čhavalē, kon iščio majinēl dušlia?

– Godzvaro čavoro!

– Dykh, pomardē nalēn!

– Daj lēs vivaikindzia. Lovē jebach utlēla.

– Dēn, ci žalkes. So tu lēnca kerēsa...

Godlia šundziapē drē vokny, adē vagono. Sarē sšēvelindēpē, sandēpē, dynē godly.

Rezkēs kon to dyja godly:

– Ei, romo, pokhēl – dava biš kapeiki!

– Pokhēl, pokhēl...

Čhavoro na džindzia, so tēkerēl:

– Ubmaninēsa, nadēsa...

Jo napaciandyja manušēnge. A mož dziakes sykliovi, dolociovi adē rat? A mož ostro džinypnēn krotko džiiipnastē visykliakirdzia rakhibnaske. Ni či tēnakerēs darmovēs, bile syr tēvityrdēs lovorē i, kaniešnēs, tēnaubsaspē.

– Tu na majinēs. Posykou!

– Majinou. Ake, – i monēta zblistyndziapē adē palcē.

Kicyk jo dumindzia. Posli potērdziakerdzia po phu bari sumka, vilyja bērkatē dušlia i sčhudzia pašē, po jiv. Mēlalē vasta po kutori zašēvelindēpē, palcē stasadēpē i apiac virovnindēpē.

Dziuravanē škurniasa ubhuriji hēra lynē tēmarēs pal takto, dē sarē pasia topčindoj lužako pani. Adē jakha zbliestyndziapē kutē jagore, ušta utkerdēpē, muj pšēbandzyjapē natyknomasēskrēs kerdziapē sirjozno. Šukaripēn! Jo khēldzia, krugosa šundziapē radosnē godlia.

Rezkēs čhavoro stērdzija, zlyja stadyk, počhudzia po sumka, bēšciapē po čanga. Iščio sekunda. Jo pobanckirdzia šēro, hēra hadynēpē dē hučipēn. Zblistyndēpē nange hēra, dziuriavanē

škurni utkerdėpė i uš nazakerdėpė. Zuralės utpėrėndziapė vastėnca dē phu, jo tėrdzia pal šero, nakrėncyndoj vnimanije dē dava, so lėskirė bala vipėnėpė adė luža. Stadyk lėske isys kučedyr šėrėstė, a mož nange šėrėsa lėske isys lokhėdyr tėtėrdziou i tėnapėrou.

Krugosa počivdzia pė monėty, načalatė jo uchtyldzia biš kapeiki, a posli lyja tėske dēl i vavrė, nikonėške naporikirdoj, naglės i bucvarnės.

Durėdyrė voknostė khardė tėkhėlės iščio, i iščio...

Čhavoro khėldzia i skendyja monėty. Visiolo, khamlyji, utkerdė kolynasa. Kalė jakha chačionas, kalė balėndė kaplindzia mėlalo pani, pomiešėndyji jivasa, sadženca i šmėrosa.

I rezkes jo stėrdzija syr tasaduno nadykhji prunžimostė. Jakhėngiri jagori murdziakirdziapė, ušta pšėbandzinė. Momentalnės dušlia apiac risnė dē bėrk, a stadyk pal šero. Podlyji sumka, jo nunascia kicyk jakha dykhnė, pirimierno, strachandziovi. Nikon nahalyja dava pirimiernuma. Udzivindėpė, utkerdė uštėnca sarė dykhnė, syr dē duripė našėl romano čhavoro.

V. Ilonis. Mokytojo duona, Spaugvita, 2003.

DAVID HERBERT LAWRENCE

RAKLY I ROM

Adė prėciū tradyja vurdėn. Palė leicy rikirdzia manuš, a pašė drom gonorėnca po psike gija zuraly phurakany manušny. Jo isys rom, šukar, kalėbalėngiro. Jo navirėscia vurdėnėstė, fėnciuk utbrysyji talė stadyk podykhja dē manušėn, savė tradynė mašynasa.

– Mož šukar ranorja tėpokamėnas, sob lėnge tėdrabakirėn? – sabnasa popucia rom. Fėnciuk lėskirė kalė godzvarė jakha nasandėpė; jonė ubdykhnė sarėn.

– O, nė. Mė podrabakirėl, – jekhėstė khardzia Liucila.

– Nė, nė, – razum khardė raklia.

– Pošunėn. Nanė kedy, – zagvaltyndzia Leo.

– Po konco da dyliny vremia. Čhė tėnaudinėnpė saštypėnasa, – utphėndzia Liucila.

Rom či nadumindoj bėščia po vurdėnoskro konco, dykhindoj dē muja. Tėdy kovlės nuuchtyja halobliostė i lyja tėkuninės dliony. Jo vidyčandyja kicyk butėdyr trijanda i isys pėskirės šukar. Zahuridypė ciomno ziliono vylnytko kulko, kalė cholovasa, kalė nučistimė škurniasa, po šero isys ziliono stadyk, po mėn zaphando baro žytlėlolo dychloro. Lėskrė rizy isys naprostės šukar i pėskrės romanės gožė. A jo kokoro vidyčandyja šukar, pal haratuno romano sykliabėn hadyji mėn, kana jo sokaj na krėncyndzia vnimanije dē čiuzėn – podlyji dromėstė lydžija pėskro grės, kami tėpotyr dės vurdėn. Fėnciuk tėdy raklia adė dromėskiro paš podykhnė bari jama, duj khėrorė pal roty i dzia pac hadynėpė thuva. Jonė isys dotradyji karjero, kaj sokaj adė mėl tėrdė trin pal zima kerdė khėrorė. Chorėdyr isys sėnkostė kerdy štalija grėske. Čačes hojno štėto romėnge tėpirilydžas zima.

Phurakany džiuvely vėndzlasa zagija dē jek khėroro, jačkirdoj pšėutkeri vudara, pal savė dykhnė duj kalė balėnca čhavorė. Rom, tyrdyji vurdėn dē karjero, zagvaltyndzia, i vigiji phuro rom lėske pomožindzia tėvidėl andrė.

Adėj pat khėrorėstė vigija romny ciomno mujosa i ružavonė dychlėsa upackiripė šero i barė suvnakunė čeniassa adė kana. Kunindoj buhly šolkavo ziliono podzia zgija schotkendyr. Ciomno podzinskirdo muj isys cholynakres šukar, choc kutori ruvano. Joj isys pochožo dē ispanskonė romėndė.

- Lačo dyvės rakliorjēnge, – pozdravindzia joj, ubdykhji raklorēn ruvano zgliadosa.
- Lačo dyvės, – utphēndē raklia.

- Savi rany piervy kamēla tēudžinēl pēs kri bacht? Kon mange dēla pēs kro vastoro?

Romny isys huči i strašno dosytkliovi tēvityrdēs dē prēciu syr grozyndoj mėn. Lakrē jakha sygi lētindē mostē kē muj, vari so zbic rodyji. Dava vremia khērōrēstyr posykdziapē rom, zdaimpē, so lakro murš. Jo tērdo kurindoj liurka i rikirdoj dē bērk čhavorēs rudonē balēnca kunindziapē po pēs krē hēra dykhji dē sarēn barē jakhēnca tal dzinskirdē kalē cymblēndyr. Lēskiro dykhipēn isys sokaj pšēmardo. Ivēta dava čiustvindzia, lake počingirdzia hēra.

- Pal kicyk čhudēsa patria sarēnge? – popucia Lota, kedy šou tērēn muja utyrdyapē dē paš romany džiuviatē.

- Sarēnge – i rakliorjenge, i raklorēnge? – zdumindziapē romny.

- Fēnciuk na mange, – zagodliakirdzia Leo.

- I mange na čhēbi, – pohēndzia Bobo. – Fēnciuk rakliorjenge.

- Štarē rakliorjenge? – romny dumindoj podykhja dē rakliorjen, kē dava ubdykhji raklēn. – Svako dēn po šylingo i iščo kicyk bachtake. Vari kicyk. – Joj zasandziapē butēdyr so tyknomas čem kamlybnasa, i isys jasnēs, so dalē lava majindē zuralypēn.

- Hojnēs, - saglasyndziapē Leo. – Mē javēl svakonatē šylingo. Fēnciuk postarinēnpē sygedyr.

- Ai tu, - zapējapē Liucila, – amē kamēn tēdžinou saro.

Romny vityrdyja talē khērōrēstē duj kaštunē bankicy i počudzia po rota. Posli podlyja hučes, ciomnēs Lota palē vast i pomangija la tēbēšēlpē.

- Či ni so, so sarē šunonē? – popucia joj, interesnēs dykhji lake po muj.

Lota znervimēpē ciomnēs pololyja, a romny užē rikirdzia lakro vast i gladzindzia dlion pēs krē tvardonē, syr vidyčhandyja, grubonē palcosa.

- Ai, mange na važnēs, – utphēndzia rakly.

Romny dykhja dē dlion, vazzindoj pal vastakrē liniji pēs krē pokaliovi palcosa. Ali kokari vidyčhandyja čisty.

Joj drabakirdzia na spiešyndoj, a pašēs tērdyndoj gvaltyndē:

- A mē na paciou. Dava na čaipēn.

Po konco Leo lēs murškanēs pšydopredzindzia:

- Ai, rakliorja, uspokojinēnpē. Tumē saro vidēn.

Lota potyrdyapē vililiovi i vistrachady. Javja vočered Eliake. Doja isys spokojnēdyr i godzvarēdyr, starindziapē tēdodžinēlpē sarē lava.

Rom spakojnēs i či nadumindoj kurindzia, a lēskrē lubnytka jakha i durēdyr pusadē Ivēta, joj čiustvindzia lēs kro zgliado po ščenka, po mėn i namožindzia tēhadēl jakha. Fēnciuk Frēmli syr kedy podykhēlas dē šukar romēskro muj, ali stretinas spakojno kalējakhēngiro zgliado. Dava isys stranno čiororē siemjako zgliado, savo kerēl pomyšni i džal pēs krē dromēsa. Rom dziakes i tērdo, rikirdoj čhavorēs po vasta, dykhji, ali na interesindojpē.

Kana drabakiribnaskiri gindzia Liuciliatē vastēstē:

- Tu isys po odoja paš moro, odoj strečindžian rusobalēngro raklēs, ali jo isys tuke za phuro...

- Oho, – zagvaltyndzia Liucila, zgliadosa rodyndoj Ivēta.

Ali Ivēta isys sokaj zainterēsindy, vistrachady, zadumimēpē, ni či na šundoj, so lake rakirēn.

- Tu vidžasa palo rom – na kana, ali mošt posli štar bērša, - najavēsa barvaly, ali saro tuke uchtylēla, i vitradēsa dē baro drom.

- Romēsa ili jek dženy? – popucia Liucila.

- Romēsa...

Javja Ivētoskro vočered, i romny la ubdykhja naglēs, nažalindoj, hara dykhji dē lako muj.

Ivėta znervimėpė virakirdzia:

- Na kamom tēdžinou, so man užiakirėl. Čačo na kamom.
- So nibud darės? – našalindoj popucia romny.
- Na... – na kami tērakirės kunindziapė Ivėta.

– Mož savi tajna majinės i darės, so mė vidava. Javėn andrė dē khēr, kaj nikon na šunėla, hojnės?

- Hojnės, – rezkes joj saglasyndziapė.

Romny vari so to zagvaltyndzia romėske po schodki. Jo krotkes chasyja adė khēr, posli apiac posykdziapė i zgija schotkendė, potėrdziakirdzia čavorės po slaba hėrorė, rikirdoj palė vast. Jo vidyčhandyja šukar – vičijimė kalė škurniasa, ubtyrdymė kalė cholovėnca i ciomno zėlynė švėdrosa. Jo gija palė šatry naspiešyndoj polal palė čavorėstė dē sėnkengro štalija, kaj phuro rom karmindzia grės. Popšėgijindoj jo vnimatelnės podykhja Ivėtake dē jakha, sak dzia pat naglo, lubnytko zgliadosa.

Ivėta gija polal palė romniatė i hadyjavė palė schotki dē hučipėn. Nikon nigdy naudžindzia, so lake pohėndzia romny. Sarė halynė, so čhėbinėla hara tėužiakirės. Lyja tėciemnyn, javja nabaro bryšyndoro, jačjavė šylalovato. Vavrė khėrorėstyr zapachindzia thuvėnca i thulė chabnasa. Pokarmindė grės, zachudė žylo cėrčhasa; šundziapė, syr rakirdziapė duj roma. Adė dava duratuno karjero čiustvindziapė tajny cichuma.

Po konco vudara utkerdžiapė i posykdziapė Ivėta.

- Rėsėn dē mašyna, – posiulyndzia Bobo. – Mė zapliskirava.

Romny, kunindoj zėliono vlynytko padziasa gija schotkendė do nizo. Joj vityrdyjavė sarė rostosa – huči, patyvaly, cholynakrė mosa. Kaštanovo, lolė rozėnca dychloro numėkjiapė po lakrė kalė krėnca bala. Po ciomnuma joj naglės dykhja dē tėrnė manušėndė.

Bobo lake vchudzia dē vast duj mardė.

- Iščio kicyk – bachciake, dē trionė rakiorejake bacht, – lakri prijatnuma isys sokaj ruvany.
- Iščio jek rupuvi monėta, sob tėjandėla tumėnge bacht.

– Dyjom šylingo bachciake, dosi, – šylalės phėndzia Bobo, giji razum sarėnca dē mašyna.

– Kutori rupuvi monėta. Fėnciuk kutori, sob tėdžalaspė dē kamlybėn.

Ivėta rezkes, dzinskirdė hėrėnca ubrysyja, pšytyrdyji dlėngo vast gija barė šagenca kė romnia i vari so zatasadzia lake dē dlion, tėdy zbandziovi zarisyja dē mašyna.

– Mė lydžal tut bacht, šukar ranori. Romniako bachtiakiribėn tuke.

– Ivėta, so joj tuke phėndzia? – popucia Liucila.

– O, ni so interėсно. Prosta dziely: – phėndzia Ivėta, – ciomno murš jandėl bacht, a sviatlo – bibacht; mėribėn dē siemja – jiesli baba, na bari bibacht; vidžava palo rom po bištė trin, man užakirėl but lovė i baro kamlybėn, majinava dujen čavorėn. Saro dava zbic milės, ali kutori za hojnės.

– Palso dyjan lake lovė?

– Prostės kamjom. Dalė manušėnca syr kedy čhėbi tėjajinės pėskro dzi.

Ivėta dumindzia palė romniakrė lava: „Sy ciomnoblėngro murš, nigdy nadživdzian khėrė. Jo tut kamėl. Vavrė murša topčinėn tro ilo i topčinėna pokil tu duminėsa, so jo nadžido. Ali kalėbalėngiro murš žaricostė spurdėla jag, hojno jag. Tu podykhėsa, savo adėj hojno jag“.

Lake ponravindziapė da bari, ciomnėmoskri, pochoži dē ruvėstė barė suvnakunė čėnėnca adė kana, kaštanovo dychlėsa pal kalė krėnca bala, rudo žiletkasa, zėlyno darakasa. Lake ponravindziapė zuralė nadokhiniovi vasta, savė sokaj ruvanė lapkenca tasadzia kovlo Ivėtosko dlion. Nravindziapė lakro zagiravindo strach i bidaripėn. Nikon nigdy tėnaspavidzias da džiuvliasa. Joj tėnavirikirdziasas amarė khėra i amaro džiipėn, sarėsa tėnavirikirdziasas.

Ivėta nigdy nikonėske na uprinčkirdziapė, so lake jačnėpė duj mardė. So tėjavjasas, jiesli dad i tiošča dava tėudžinėnas.

Vavir dyvės Ivėta vitradyja dviračiosa tėpokatynpė. Tradyji, syr joj dumindzia, čače dromėsa, ušundzia čuc šundlo sastėrėsko zvuko.

Rom bėšcia po phu utpichindoj dė vurdėnėskro holoblia i stukindzia miedzitko čaro. Jo bėšcia po kham, nange šėrėsa, zėlyno koftasa. Krugosa adė grėskiri štalía spakojnės bajindėpė trin nabarė čhavorė: naysys ni grės, ni vurdėn. Phuri romny dychlėsa po šero pobandyji vari so to keradzia po vitkengro jag. Jek dzeno zvuko isys sygno stukindypėn dė miedzioskro čaro.

Kedy Ivėta zrėscia dviračiosťė, rom pšyjačja tėstukinėl, ali napokunindziapė. Adė muj posykadziapė čiuc dykhny raduma. Phuri načistė syvonė balėnca syges la ubdykhja. Rom vari so to lake čiuc šundloj pophėndzia i joj apiac pobandyjapė ko jag. Jo podykhja dė Ivėta. Ivėta podgija kė jag tėpotatiol.

– Keravėn tėchal? – joj dzieckonės popucia phurė romnia, vityrdyndoj dė žaro dzinskirdė, niežnė, pololiovii šylalypnastė vasta.

– Nė, lėske i čhavorėnge.

Joj budzindzia dzinskirdė vilkasa dė trin kalėjakhėngirė čhavorėn, interėsnės dykhji dė la. Jonė isys čistė, na syr phuri. I adė karjero jonė podrikirdė hojno čistuma.

– A dalė čhavė tumarė? – popucia Ivėta, pohadyjipė jagatė i udrysendoj kė rom. Jo podykhja lake dė jakha i pobanckirdzia šero.

– A kaj tyri romny?

– Vitradyja tėbiknės. Jonė sarė vurdėnėnca vitradynė tėbiknėn tovary. Mė na tradou. Mė kerou dalė čara, ali na biknou.

– Tu kerės dalė miedzitko i aliuminoskrė čara? – joj popucia.

Jo pobanckirdzia šėrėsa i apiac lake posiulindzia bankico. Joj bėšciapė. Phuri romny lėtnės zrėscia schotkendė tarielkenca. Čhuvi tariekli pašė jaga joj vari so to zaburčindzia. Po dzinskirdo sastruno strypo pašė žaro pačėpindė duj pirja, po sastruno trindhėrėngo kiradziapė nabari piri.

– Mož chasa amėnca? Pokaštynė chačkirdy zumi. Isy fasolio i bakrano mas.

– Na, na čhėbi, - pospiešyndziapė. A posli priphėndzia, – mošt kutori.

Ivėta utripiridziapė, so tėdy romny lake pophėndzia: „Jou smielėdyr pėskrė ilėsa, inačes pšėbašavėsa pėskri igra. Jou smielėdyr truposa, inačes tyri bacht utrysiola tutyr. Šun panieskro glos“.

Joj dykhja dė romės, marindoj pėskro miedzia, pohadyji jakha dė drom; i adė grėsko štalía bajindėpė čhavorėn; i romnian, romėskiri romnia, i zuralė phurėdyršonia romnia, savė ryسیون khėrė vėndzlėnca, razum phurėsa. Adėj romanė šatrė jagėnca, bankico, rom molotkosa i phurori.

D. H. Lawrence. Mergina ir čigonas, Tyto alba, 1997.

KET MARTIN

ROMANO PHURĖDYR

Izbach jonė isys bachtalė. Lėnge sašty tėzavidzinės nazabotlivuma. Palso lėn dziakes zbit na kamėn? Roma nigdy na majindė pėskrė phurėdyrėn, nigdy na kernas vojna, nigdy nautlėnas čiužo phu. Phėndo, so adė dava svėto svabodnė fėn dalė, kon hučėdyr zakonėndė. Znač, i dalė, kon palė zakonėndė, isy roma. Tėdy i dalė, kon pal zakonėndyr – roma.

Strannės, syr roma vidživėn pharė vremenasa. Mož čačo džinėn vari savė tajnė džinynpėna,

džinēn tēkerēn čiuđy? Kaj i syr dava tējavjasas, isylē vari kon, so pamožinēl lēnge tēdživēn i tēpacios fedēdyr vremiasa uš na jek šēl bērsa.

Pokil Ketrina nugija kē pēskro vurdēn, scemnysadyja. Adē sarō taboro zachacionē jaga. Jagakirē čhipa hadēnas dē kalo bolybēn. Javja hojno vremia, kedy dyvēsķirē zaboty nupichindē durēdyr. Roma vityrdynē skrički. Adēj i odoj pošundēpē sabēn i visiolē glosa. Romnia kiradē tēchal. Adē butēdyr semja pierva chalas murša, džiuľvia podēnas chabēn palē psiko, sob maškir muršēstē i jagatē tējavēľ svobodno štēto. Adē taboro džiuľvy nigdy napšyđžala maškir duj muršēndē, a lēn ubdžala. Načalatē Ketrinake isys pharēs tēdolēľ da zakony, ali po kutori ľyja tēľdžalpē syr sarē, dava nazamiečindoj.

Butēdyr amarē dživēn dalē dyvēsēsa. Kedy majinēn lovē, kraliskes dēnas i čhavēskes nazabotľivē, kedy bacht ubrysciol ľēstyr, zabotľivē fēn dasa, syr adēj tēpochas. Tēsķendēs kalē dyvēsēske roma na džinēn, syr i čiriklē. Romēsķe mēmēľy – na vaškosko kusko dēnķicosā, a džido jag. Dava sy raznuma.

Ketrina gija dē taboro. Adēj hadēlas šumo, syr i sak dyvēs. Butēdyr visiolinēnas palē rat, fēnciuk kana utķerdē jakha. Jehķē chanē, vavrē uže pinē vino, iščio vavrē jarķe, svēnķengrē patavēnca valķindēpē po phu talē vurdēna.

Ketrina isys pačti dogiji kē Dominikosķro vurdēn, syr nadur pošundziapē košybēna, pharē udary i žalko čhavorēsķo glos. Ketrina prinčķirdzia, so jo Janošosķo. Joj nascia odoj, kaj šundziapē glosa. Zoltono rikirdzia čhavēs palē kan i mardzia palē muj.

– Uspokojinpē, – zagvaltyndzia Ketrina. – Zoltono, so ķerēs?

– Gadži, na pichin pēskro nakh, na tyro dzieľo.

Ketrina tērdzijapē maškir Zoltonostē i Janošostē. Čhavoro čēpindziapē palē daraka. Tiomnēs lolō cholynastē Zoltano gija kē joj.

– Banckir ķokorēs pēs, jiesli kana na potyrdēsapē.

– So jo da savo strašno skerdzia? – na umēķjapē Ketrina.

– Čiordzia mirē lovē. Mirē. Mē ķarminou, huriavou ľēs...

– Palso tu ľyjan lovē?

– Jiesli ķamēs tēdžinēs, – gvaltyndzia Zoltano, – mirē pharēs zarubimē lovē jo zapľiskirdzia vacķa pal so.

Rom adē vasta rikirdzia duj phuranē knigi cypitķanē verchosa.

– Knigi?

Čhavoro na džindzia tēginēs. Zoltano poduchtyľdzia cypitķo simiri kaj ostrinēlas čiuŗja.

– Jo udžinēla, kaj Percy barjon. Vavir molo poduminēla prēciū tēľēs čiuŗa viešči.

Čhavoro zarovipē tērdzia palē Ketrinosķro dumo.

– Domino, podľē pēskri romnia. Mange čķē tēpojasninēspē čhavorēsa.

– Janošo podľyja Zoltonēsķrē lovē i ķindziapē knigi, – spiešyndzia tēpojasninēs Ketrina. – Duminou, amē moņinas tēpožičinēs čhavēsķe lovē, sob jo tēutdēlas voičimosķe, a amēnge syr nibudz utķerēlas buty.

– Zoltano ľyja tēķrecynēľ simiri po vast. Čiuŗdyjipē, so ľēsķe nižano raznica, ľyja lovē, čēpindzia po ķručķo simiri i zarēscia dē vurdēn.

Dominiko podyķhja dē čhavorēs cholynasa. Janošo tērdo zmēķji šēro i čhindzia kulakosa jakha.

– A tu džinēs, so ķerdzian nahojnēs?

Jasva lynē tēpērēn jakhēndē.

– Nē.

– Pal so tuķe čķēbi dalē knigi?

– Jonė dalė šukar. Dykhjom tyrė knigi adė tyro vurdėn. Dykhjom, syr gindzian. Dziakes pac kamjom tėginės.

Ketrinake zadukchandyja ilo. Čororo čhavoro. Kamėl tėsykliol, ali lėske našty. Kaniešnės, samo glavno – tėdžinės tėginės lovė, a tėginės knigi – dava sy dylnypėn.

– Džinės, so pal dava duminėl voičimo, džinės, syr vidyčhol vavrėnge? Kedy javėsa phurėdyr, možinėsa tėriešinės kokoro, a pokil, – jasnindzia Dominiko, – čhė tėkerės dziakes, syr phėnėl voičimo.

– Tu možindzianas man tėvisykliakirės.

– Vras vitradava. Tuke čhėbi tėtukerės buty pal sarė lovė, kaj mē dyjom pal tutė.

Janošo pobanckirdzia šērėsa.

Možinės tėnacinės. Vičistin grėn. Grablica i kangly pašė zaboro.

Janošo utydyja hondzia:

– Parikirou, Ketrina.

xxx

Dominiko podlyja la palė vast i lydžija odoj, kaj isys graja. Panč lėndyr isys ubkerdė šukar, jek dynė andrė, a duj, kaštanos i khurorja Dominiko nakamja tėlydžias pėsa.

– A lėn na biknėsa?

– Na.

Dominiko la hadyja i bokosa bėšliakirdzia po ciomno parnė hērėnsa grėstė, a kokoro zauchtyldziapė polal po latė. Dominiko šolknindzia čhibasa, graj gija.

Mamuj ginė gadže, patyvalė roma šukar rizėnca. Jonė dzia pac lydžinė grėn. Nascia čhavė, džiuklė, tradyja vurdėna. Syr savė isys vičimė tajnė znakenca, khardė tėzadžas i tėudžinės pėskiro javėlo. Ketrina dykhja žonglieros, kramički kaj biknėn paramarė i cukierki, phuranė i cy-pitke vieščaki. Vari kon šardė čiupnia, savarija, vari kon khardzia tėkinės cungli, muštuki, pipki, pastuchoškřė dudkicy.

Vsendzikaj isys svėnkosko šumo, ali Ketrinake saro truscial ponravindziapė.

– Adėj fedėdyr sašty tėvisykliol tėtarginėl grėn, syr parutari, – rakirdzia Dominiko, uchtyldoj po khurėstė i podyja lake vast.

Jo nulydžija Ketrina kė hučo, šuko romės, savo pal vari so koščiapė gadžesa. Rom rikirdzia tykninkona bulanonė khurorja. Doja nautėrdziolas dē štėto, hadėlas šero, phurdėlas nozdry.

– Ci kamės la tėkinės? – popucia Ketrina. – Zbic džidy khurori.

Dominiko zasandzia talė nakh.

– Nė, sygny, nas Tiboro dyja lake kutori jado arsėno, a jo i začepindzia lake nėrvy. A častėdyr grėnge dėnas lond, sob tėkamėnas butėdyr tėpijes pėni. Jek ili vavro, ali tėdy skoto vidyčhol hojnėdyr.

Cholynatė Ketrinake zauchtyldzia vozducho.

– Načačės, fui... Chochano po chochanėstė...

– Jek chochano iščo naznačinėl, so chochano po chochanėstė, – pophėndzia Dominiko, banges sandoj. – Dava prosto roskeri roma naudinėnpė pėrciu gadže, nas čačuno, katoro džinėl, lokhės utprinčkirla da savo tyknomasėskri špitokle.

– Ni či pėske tyknomasėskri špitokle.

– Vavir znanije – tėmarės dē vėdra barėnca sob tēstrachavės grės. Graja po zvukostė visykliion tėdarės. Kedy chulaj kamėl tėposykvavėl, so graj sygno, šmaglo, jo prostės postukinėl barorėnca.

– I tu kerės da savė špitokli?

– Nigdy tēnamēncindziomas dziakes žividicos, choc harēdyr keravas, ali vavrēs. Mē džinou da savē godzvaripēna, so mange pomožinēlas tēkinou grēs.

Dominiko prilydžija Ketrina ko romēs murščinē mujosa. Jo bikindzia trinē risaken.

– Ake, Ketrin, – popucia la Dominiko, – ci tu tēkinēsas dalē risaken?

Dominikoskro glos dyja tēhalios Ketrina tēpodumin. Joj podgija pašēdyr kē grēs. Pomordzia grēs palē vibanckirdo mēn, hojnēs ubdykhja.

– Pomēken tēpodykhou danda.

Dominiko mēkja dava. Adolfo gija ko grēs, utkerdzia muj, Ketrina podykhja so nauchtylēl kicyk danda, ali vavrē sčijimēpē, nas graj butbēršēngiro.

Ketrina kapli džindzia paly grēn. Nabut, ali isys dosi, sob tēmožinēlas tēcūcinēnēs lioški, čanki, zuralē kopyta, zuralē hēra i kolyņ.

– Či fuipē nazamiečindziom.

– Jo vibičhol sano, – pobanckirdzia šēro Dominiko, – paciou, so dziakes i sy. – Fēnciuk žalkes, so čiororēske sy kuty tēdživēs.

Dominiko vityrdyja chromovē škurniatē sany čiuri, utkerdia grēske muj i nučindzia dandēstē smola. Dand posykadziapē zbic nučijimē.

– Dykhēs, jo but phurēdyr, čiem vidyčhol.

Adolfo izbic nudzivindziapē.

– Mē mirē jakha vipharadzion, jiesli mro graj butēdyr efta bēršēstē. Mož so schaja.

– Mož smola? – popucia Dominiko.

– Ali ni jek syvo bal nanē, – lyja tēsproinēlpē Ketrina. – Dykh, jo saro kalo.

– Potašo, - pojasnindzia Dominiko. – Bala včijimē potašosa, sob tēnadykhēlas syvē.

Ketrina počinskirdzia šēro:

– Palso to napaciou.

– Dykh, - Dominiko pobanckirdzia grēske mēn. – Dykhēs? – jo posykadzia grasniako jakh.

– So? Či nadykhou.

– Dykhēs liochkica? Grasniako jakh pšēmarydy. Posli dē liochkica vtērdziakirēn phusoro i hojnēs pophurdēn. Sob zgliado tēnajala khiniovi, prostēs dava javēlas phuro grēstē.

Adolfo pohadyja vasta dē hučipēn.

– Domini, tu zadēs mange. Možinou tēchasiovou dē phu, jiesli mro graj na sy samo hojnēdyr sarē grēndē, kaj tu dykhjan.

– Mro drugo, phēn dava gadžiake.

– Mē mirē vasta tēnušucionas!

Ketrina i Dominiko uš ginē durēdyr.

– Savi strašnuma. Mange sykadziolpē, adē dava rinko sarēsa našty tēkinēs hojno grēs.

– Adēj narodou fedēdederyšonēs. Mē rodou grēn nadodžalēs barjakirdēndyr ili dolē, katoronēna chulaj našukar lydžijapē i kotorē viterpimē nahojnē zbrujatyr, dalē žividycoske kimin na bari. Kinou tanēs, utkarminou, posastiakirou i paly čači kimin biknou.

„Dziakes tēkerdzioimas, jiesli tēdživdziomas syr rom“.

Dominiko i adē taboro dykhja pal khurēndē. Lēske prijatnēs tēubdykhēs lēskrē duj khurēn. Kana dalē duj khurē tēmožinasas tēžalēs glavno štēto adē dalēskiro filacin.

Dominiko i Ketrina ginē maškir manušēndē. Kicyk moly lēn tērdziakirdē, kamnē tēbiknēn grēs. Dominiko nakamja tēkinēs, nas sygi vitradēla taborostē. Ketrina gija pašē, pučelas, salasapē. Sykadziapē, so dava lake nravindziapē.

– Domino, a odoj Pērsa?

Ketrina sykadzia dē lolo vurdēn. Dominiko pobanckirdzia šērēsa.

– A tyri daj – drabakiribnaskiri?
 Përsa počepindzia pal vudara phalori.
 – Joj počhuvël po barabano fasolio, posli, syr jonë ruspërënpë, drabakirël, so jala. Syr kedy biknël vari savë draba – sob tēpokamël kamlëbnaskrë i sob tēzlës kamlybën, utčiorinël.
 Përsa fënciuk podykhja dë lën i pokrëncyndziapë dë javji manušes ciomno morščimo mujosa i syvë balëncu.
 – Burnyk fasoli pomiešin guruvniakrë ratësa i začu, – rakirdzia Përsa, – kamlybniakro, čhavorëskro, dakro i dadëskro balëncu. Saro višuckir, vičijinë dë poškico i začu romniakë dë chabën. Pal trin dyvësa rakir, so la kamës.
 – Ci dava pomožinëla? – napaciandoj popucia gadžo.
 – Pomožinëla, podykhësa.
 – Parikirou, – gadžo radypnasa vigija.
 – A čačo dava pomožinëla? – popucia Ketrina.
 – Jiesli romny išcio kamël, tēdy pomožinëla. Nē na častēs murš rakirël, so la kamël.
 Ketrina zasandziapë, a Përsa ciches salaspë. Vgija išcio jek manuš, pokamji tēudžinēs pëskro javëlo.
 – Majindzian naprijatnuma pëskrë sēmëncasa i drugenca, – Përsa vniatelnēs dykhja dë fasolio pal bugno. Murš popaciandyja, udzivindzianpë i utkerdzia muj.
 – Čačes. Tasciova man na kamël. Joj kamja sob tēlavas lakro čha.
 – Trin moly isys adë mēribnaskrë naja, – navisiolë mujosa Përsa rakirdzia, styrdyji sanë brovi. Manuš rezkes sdumindziapë, posli lyja radosnēs tēbanksirēs šērësa.
 – Dziakes i isys: syr somas tykno, pšynasvaladyjom rupsēncu, vavir molo čuc jačjom džido, syr ubryscyja vurdën, a trito molo – dë rēstarano čhindë mange čurjaca.
 Ketrina čuc vicerpindzia nasandoj. Dava, so pophëndzia Përsa manušeske, dodžal počti sak jekhëske. Ali manuš, utdydji romniakë mardo, dziosa popaciandyja, so lakri drabakiribën javëla čačipnasa.

xxx

Romëngiro taboro stërdziapë adë čučo štëto maškir foro i moro. Pal tradicyji, sak bërša taboro stërdziolpë adë vari kedy zaranēs usykavi štëto.

Romënge, konëskiri isys Dominikoski daj, dava usykliakiribën isys zbic hojno, nas vavrēs lënge tēnalachtēlaspë štëto: phulosko kusko paš foro phërdziapë vurdënēncu i šatrēncu.

Dominiko džindzia tēlachtēs štëto maškir vavrë romëndë. Romnia transkirdë čhibën i rizi. Vavrë siulindë tēkinēs vilnytko pančechi, fēldytki kfiaty, tyknomasëskrë škurni. Aděj isys i dalë, kon sastiakirël danda, i kon uchtylën ščiuros. Jakhë lavësa, raznë viešči vaš raznë lovëngirë košëlki.

Posli pašdyvēs načindëpë cirkii: aděj isys i akrobaty i žongliery čjurjenca, i khëldë medzviēdzi, i skripkare, i drabakiribnaskirë. Muzykanty bašavdë, phurdynë dudkicy, mardë bubny.

Pačti adë maškiral ubkrencindy čhavēncu gruby manušny posykdziapë dosykviovē džiuclēncu, savë isys ubhuridë rozë sukencasa i cholovasa. Jek našukar džiuclë tērdo palatunë hērēncu po kašt, so rikirdzia duj tiomnëcypëngirë manuša. Štarhērëngiro artista, sykdziapë, patyvalēs cvietyndzia, so da savo sygno, i saru vidykhpnasa phëndzia, so džiuclë džinën tēsalspë.

Përsa paš varoty isys kerdy so to pachožo dë drabakiribnaskiro salono. Rakly kamja tēdžas ke romnia, ali adë pašdromo stërdziapë. Pal so odoj tēdžiou? Uže dykhja, syr Përsa drabakirël, džinël but špitokle. Čačes, dalëstë, syr manuš vidyčhol, napharēs tēhalios, so jo kamël tēudžinël. A jiesli joj kokari tēpoprobinëlas tēpodrabakirël?

Už hara adē taboro la khardē lolybalēngiri čhasa. Sasadyjas tēzarubinēl Dominikoske i lēskirē romēnge, syr i vavri romny. Piervo molo možindzias čačes tēpomožinēs.

Ketrina sygi rycsyja dē vurdēn, vpichindzia vast dē puškica tal patavē, lachcia suvnakunē monēty dziurkenca, kaj jek molo dyja Dominiko. Dzia pac i tasmy. Ketrina vverindzia tasmy dē kofta, monety vkhudzja dē bala. Podykhja dē liustrico. Isys rady.

Pērsa bikindzia Jerichonēskri cviaty – lolē moroskirē cviaty. Dominiko jek molo posykadzia, syr sarēsa nadžidē cviaty styrdyjipē porudyjipē patriasa i našukar, šukhē stieblenca lēn zazelioninēn, syr počhuvēs lēn dē pani. Roma gadženge rakirēn, so doja „cvietico“ syr amuleto rakhēl sarē nasvalypnastē i dēl dlēngo džiipēn.

Kana Ketrina poprobina tēpšēdrazdinēl romnia. Joj lyja tēkharou manušēn. Posykadziapē, so načhebindzia tēzvolnynēspē. Piervo manuš sandoj vityrdyja mardo. Ketrina vpichindzia lēs dē kolyn, syr kerdzia Pērsa.

Vnimatelnēs podykhja dē trindēšabēršēngiro muršēs, ubhurijipē khēritko gadēsa i khēritko cholovasa, savē kisykatē pichindziapē ubkhuvdo dychloro, mož, džiuvliakiri padarka, rakly rēšyndzia, so dosi jala džinypēn „tēvidrabakirēs“ dava muršēske. Fasolio i bubno joi na majindzia, pal dava drabakirdzia dlionostē.

– Jek molo majindzian barē naprijatnuma pēskrē sēmēncasa i drugenca.

Murš zmorščindzia brovi i dyja duma.

– Čačo. Mro najlačhedyr drugo znascia rakliasa, kaj mē kamjom tēlēs. Syr udžindzian?

Ketrina či nautphēndzia, fēn zasandziapē i apiac lyja tēdykhēs dē dliona.

– Trin molia isys pal mēribnasko progo.

Manuš zadumindziapē.

– Zbic nasvaladyjom, syr somas tykno... Posli nupējompē strēchatē... i iščio drugo čuc nazamardzia pal doja rakliatē, – manuš podykhja radosno zgliadosa. – So... so iščio možinēs tēpophēnēs?

Tēdy Ketrina lyja tērakirēl pal džiuvliatē, kaj manuš kamēl, manušoro podykhja pučibnaskro zgliadosa.

Dziakes pirinasciapē časo. Manuša ginē jek palē jekhēstē, mardē zvonindēpē i jek paly jekhēstē popēnēpē adē kolyn.

K. Martin. Čigonų didikas, Rosma, 1999

ROMANY PARAMIS

Adē chlivosko kunto saro vremia chačija jag. Pokil barē psirdē po gau, biknēnas tavoro, phuro natyrdyjapē pēskrē jagatē. Kedy amēnca naisys Demiro, amē – Nasicha, Rapušo i mē – bēšasas pašyl phurēstē i mangasas tērosphēnēl paramisia.

– Hara, izbit hara dē eftato bolybēn dživdzia baro i zuralo Pēnga, sarē romēngro dēvēl i krali, - načindzia Mulono. Jo rakirlas na spiešyndoj, patyvalēs i kutori zataimē, syrkaj dykhēlas dē prēciu, so amēnge čhēbinē tēdykhēl varisavo čiudo, žyнк odoj nikaj nadykhji po svēto, kaj popērēs fēnciuk dē paramisia. – Duj parnē graja tyrdynē lēskri suvnakuny karēta. Baro Pēnga isys krali na fēnciuk romēngro, ali sarē po svēto manušēngro... Jo isys naprostēs barvalo. Paldava lēske naisys so tēkerēl i jo tradēlas sarē dyvēsa suvnakuny karētasa. Jo zbēšliakirlas sarēn pēskrē čhavēn i katynēlas po bolybēn, dykhēlas, so manuša kerēnas po phu.

Dziake katynēlas, i jek molo phadzija karētakri prēciatuny rota. Lēs tēskerēl Pēnga nadžindzia

i nakamja tētērdēl. Ali birotako dur nanutradēsa – ake i upēja karēta eftatunē bolybnastē po phu. Upēja razum i Pēnga čhavēnca. Bēšcia Pēnga čhavēnca talē kašt i užiakirēl, pokil pšynašēna slugi, lēn pohadēna i nulydžana dē caruma. Užiakirdzia Pēnga, užiakirdē i sarē čhavē. Pšygija dyvēs, vavir, trito – nikon nasykavēlpē. A kham, sokaj na pomyšni, dziake zuralēs chačkirdzia, so Pēngosko muj – syr i sarē lēskrē čhavēngirē muja – srazu zachacinē khamēstē i pokalynē.

– Vokaj ftēdy, čhavorē, sarē roma jačnēpē cemna i lēniva, – nutyrdyja Mulono. – Kaj bēšcia, i bēšto – pokil lēs navivaikinēn.

I Pēngos, romēngiro i na fēnciuk romēngiro krali, dzia pac vivaikindzia dolē štētostē, kaj jo upēja. Po konco dogija ke jo gavytko gadžo i naprinčkirdzia, so jo sy dēvēl i krali Pēnga, lyja tēgvaltinēl po lēstē: „A tu, kororo išako, nadykhēs, so tu pēskrē čhavēnca bēngorēnca sari miri risoskri fēlda vitopčindzian?.. Avri, balyčo, namordo mosko, sob mē tumēn tēnadykhou!”

Pēnga probindzia gadžeske tēpophēnēl, so jo na čororo, a dēvēl i krali, so lēskrē suvnakunē karētasa bibacht gija i paldava jo upēja eftatunē bolybnastē. Ali darmēs rakirdzia gadžeske. Jo na kamja tēšunēl.

„A so mange! – dumindzia gadžo, cholynakrēs tyrdyja vēncy. – Ušty, phēnou, i našt pēske, pokil džiuklēn napomēkjom po tutē...”

Či namožindzia tēpokerēl romēngro dēvēl i krali Pēnga. Jo podlyja pēskrē čhavēn i lyja tērodēl, kaj našadzia pēskri caruma. Ali ci lokhēs tēlachtēs, so našadzian? Hara jo rodyja, but droma pšygija, pučelas, mangelas, ali na lachcia ni caruma, ni eftato bolybēn.

– Vokaj i amē, lēskrē čhavē, – utkhardzia hondzia dadoro Mulono, – psirdziam polo svēto i viečnēs rodasam eftato bolybēn i Pēngaskri caruma – kon džinēll..

Amē utkerdē mujenca šunas palē barvalē Pēngostē i lēskirē namištypēna.

– A kaj potom chasyja Pēnga? – popucia Nasicha.

– Pēnga nikaj nachasyja, – zuralēs utphēndzia dadoro Mulono. – Jo halyja, so či dalēstē lačo najavēla i pēskrē barē čhavēnge jo phēndzia: – „Mrē čhavalē, chasyja amaro kraliuma, i kana amē – nikon. I sob syr nibud tēpšēdživas, čhēbi tēchas, a sob tēchas, čhēbi tēkerēs buty, nikon bolybnastē amēnge čy nanupērēla. Poldava jek mē kerēlpē kovalio. Da buty sy hojno! Kovalio vsigda sy pochaji...”

Dumindē, so kovalioskri buty lokhi i prijatno, čhavē daže rozmardepē maškir pēstē: sarē kamnē tēkerēnpē kovali.

„Vavir mējavēl muzykanto, – phēndzia Pēnga, dēvēl ba bolybnastē i krali ba kraliuma. – Manuša kamēn tēpovisiolinēnpē.”

Dziake sarēnge pēskrē čhavēnge dyja po buty.

Jačnēpē duj tyknēdyrša čhavē. Jonē nisosa nasaglasyndēpē, niso nakamnē tēšunēn.

Požalindzia lēn Pēnga, nakamja tējačhakirēl bibuciako i paldava pophēndzia:

„Mē tumēngiro dad i mē nakamom, sob tumē man saro džiiipēn tēkošēn. Jek mēlēl čuči sumka i mēdžal palē svēto tēmangel maroro – dziake i pšēdživēla. A vavir...”

Pēnga sdumindziapē. So tēdou samo tērnēdyršonēske, ci niso najačhapē?

Čhēbi tēpophēnēs, so Pēnga čhavēnsa sys bēšto pašē vēš. I rezkes vēšēstyr vigija banckirdēhērēngo ričo i pokrēncyndziapē mamuj dē lēndē.

Pēnga zaštytyndziapē: po konco lachcia buty i tyknēdyršonēske.

„Vokaj tuke drugo, čhavoro. Lē ričhos i dža po svēto tēsandziakirēs manušen. Jo tut karminēla, a tu – lēs!”

ROMŲ – LIETUVIŲ KALBŲ ŽODYNĖLIS

Romano – litovsko lavēngiro lyl

(4400 žodžių)

Žodžiai pateikti pagal alfabetą.

Romų kalbos žodžiai rašomi tamsesniu šriftu.

Daiktavardžių giminės žymimos *v* – vyriškoji, *m* – moteriškoji.

Po daiktavardžio statmenuose skliaustuose | | pateikiama daugiskaitos vardininko linksnio galūnė.

Kadangi romų kalbos veiksmažodžių bendratis prasideda priešdėliu **tē-**, žodyne pateikiama ne veiksmažodžių bendratis, o esamojo laiko vienaskaitos antrojo asmens forma, į lietuvių kalbą verčiama kaip bendratis: **tēkerēs** (daryti) – **tu kerēs** (tu darai) - daryti.

Kadangi veiksmažodžiams asmenuoti svarbu būtojo kartinio laiko galūnės, prie veiksmažodžių statmenuose skliaustuose | | pateikiamos būtojo kartinio laiko vienaskaitos pirmojo asmens galūnės. Pvz., **kerēs** (daryti) – |-dziom| = **mē kerdziom** (aš dariau).

Aa
Bb
Cc
Čč
Dd
Ee
Ėė
Ff
Gg
Hh
Ii
Yy
Jj
Kk
Ll
Mm
Nn
Oo
Pp
Rr
Ss
Šš
Tt
Uu
Vv
Zz
Žž

A

ABC – abécėlė

ablava |-y| *m* – pasala,
gaudynės

aborto |-y| *v* – abortas

a čačo so – argi, negi, ar tikrai

adadyvės – šiandien

adadyvėsatuno |-y|

– šiandieninis

adaja |adalē| – šita

adakicy – tiek

adalakiro |-i| – jos,

priklausantis jai

adalē – tie, šitie

adalēngiro |-i| – jų,

priklausantis jiems

adalēskiro |-i| – jo,

priklausantis jam

adarik – į čia

adasavo |-i| – toks

adathyr – iš čia

adava |adalē| – šitas

adē – prielinksnis *kur, kame*

adē vėš – miške

adēj – čia

adnatono |-y| – vienspalvis

adzia, adziake – taip, šitaip

adziapėške – taip sau

agrasto |-y| *v* – agrastas

agurko |-i| *v* – agurkas

aikinės |-dziom| – aimanuoti

akadava – štai šitas

akadēj – štai

akadziake – štai šitaip

akana – dabar

ake – štai, va

akompanės |-dziom|

– akompanuoti

aktiabrijo *v* – spalvis

Alacho *v* – Alachas

albumo |-y| *v* – albumas

ali – arba, beje, bet, tačiau

aliejo *v* – aliejus

aliuminio – aliuminis

aliuminoskro – aliumininis

aliva *m* – alyva

alkune *m* – alkūnė

alovo *v* – alavas

amarėphuvėngiro |-i|

– čiabuvis, žemietis

amaro |-i| – mūsų, vietinis

amē – mes

andrē – vidun

ando khēr – į namą

ando mujoro – dantyse,

veide

angil – pirma, anksčiau,

pirmyn

anglatuno |-y| – būsimas,

priekinis

anglėdyr – anksčiau

anglyčano |-ē| *v* – anglas

anglyjsko – angliškas

anglypēn *v* – pirmenybė,

ateitis, priekis

angrusty, angruscy |-ia| *m*

– žiedas

aniolo |-y| *v* – angelas

ansamblio |-i| – ansamblis

anuko |-i| *v* – anūkas

apasnēs – pavojinga

apasno |-y| – pavojingas

apiac – vėl

apelsina – apelsinas

aprielio *v* – balandis (mėnuo)

aptėka |-i| *m* – vaistinė

arbuzo |-y| *v* – arbūzas

armandyno |-y| – prakeiktas

armania – prakeikimas,

pasityčiojimas

armonika |-i| *m* – harmonika

artista |-y| *v* – aktorius

asiolo |-y| *v* – asilas

askolka |-i| *m* – šukė

asobennēs – ypač, ypatingai

asobenno |-y| – ypatingas

asobo – ypatingas

ašypka |-i| *m* – klaida

atasia – rytoj, vakar

atostogi – atostogos

augusto |-y| *v* – rugpjūtis

autobuso |-y| *v* – autobusas

automobilio |-i| *v*

– automobilis

avanso |-y| *v* – avansas

avri pēresa – aukštiejininkas

avri – lauke, lauk! šalin!

aziorico |-y| *v* – ežerėlis,

kūdra

azioro *v* – ežeras

B

ba – be

baba *m* – senelė

bacht *m* – laimė, sėkmė

bachtalēs – laimingai

bachtalo |-y| – laimingas

bachtiakirēs |-dziom|

– laiminti

bačinēs |-dziom| – atsiprašyti

badzinēs |-dziom| – elgetauti

bagas |-dziom| – dainuoti,

giedoti, čiulbėti

bagibnaskiro |-ē| *v*

– dainininkas

bagibnytko – dainininkas

bagipēn |-a| *v* – dainavimas

baj |-a| *m* – rankovė

bajinēs pē |-dziompē| – žaisti,

juokauti

bajnia |-i| *m* – vonia, pirtis

bajnuma *m* – žaidimas

bakrano |-y| – avies, avinis

bakro |-i| *v* – avinas

bakroro |-ē| *v* – ėriukas

bal |-a| *v* – plaukas, šerys

balavas *v* – lašiniai

balėngiro |-i| – plaukuotas

balyčho |-ē| *v* – kuilyš

balyčhoro |-ē| *v* – paršas

balyčny |-ia| *m* – kiaulė

balyčnytko mas – kiaulienas

balmuzo |-y| *v* – arbūzas

balnica |-y| *m* – ligoninė

balota |-y| *m* – pelkė

- balsinēs** |-dziom| – balsuoti
balval |-ia| *m* – vējas
balvalytko – vējuotas
banckirēs |-dziom| – lenkti, engti
bandza *m*, **krama** *m*
 – parduotuvē
bandziakirēs |-dziom|
 – lenkti, engti
bangipēn *v* – kaltē
bango |-i| – skolingas, kaltas
banko |-i| *v* – kēdē, suolas
bar |-a| *v* – akmuo
bar |-ia| *m* – tvora
baranka |-i| *m* – riestainis
bardako *v* – netvarka
barēdyripē *v* – dauguma, vyriausybē
barēdyro *v* – vyresnysis, viršininkas, policija
barērangro |-i| – poniškas
barimo *v* – dydis
barios |-ijom| – augti
baripēn |-a| *v* – dydis, ūgis
barjakirēs |-dziom| – auginti, didinti
barjakiribēn |-a| *v*
 – auginimas, auklējimas
baro |-i| – didelis
baro foro – sostinē
baro khēr – kalējimas
baroro *v* – akmenēlis
barozna |-y| *m* – vaga
barščo *v* – barščiai
barškinēs |-dziom|
 – barškinti
baruno |-y| – akmeninis
barvaliakirēs |-dziom|
 – daryti turtingā, turtinti
barvalios |-yjom| – turtēti
barvaliuoko *v* – turtuolis
barvalypēn |-a| *v*
 – turtingumas, turtas
barvalo |-y| – turtingas
bašady *m* – gitara, muzikos instrumentas
bašaibēn |-a| *v*
 – skambējimas
bašatuno |-y| – garsus, skambus
bašavdy *m* – smuikas
bašavēs |-dziom| – groti, skambinti
bašēs |-ciom| – urgzi, murmēti
bašymo |-ē| *v* – plepējimas, paskalos
bašno |-ē| *v* – gaidys
baštardo *v* – niekšas, bastūnas
bednēs |dziom| – dejuoti, aimanuoti
bednypēn |-a| *v* – rūpestis
beloruso |-y| *v* – baltarusis
belvel |-ia| *m* – vakaras
belvele – vakare
bēng |-a| *v* – velnias
bēngardo *v* – velnio išpera, velniukas
bēnglyno |-y| – velniškas
bēnglypēn |-a| *v* – velniava
bēngoro |-ē| *v* – velniūkštis
bērga |-i| *m* – kalnas
bērgatē – pakalnē
bērgitko – kalnuotas
bērķ *v* – užantis
bērš |-a| *v* – metai
bēršēngiro |-i| – metinis
bēršēskiro |-i| – metinis
bēršytko – metinēs
bērvēn |-a| *v* – baslys
bēšēs |-ciom| – sēsti, sēdēti, tupēti
bēšēs po čanga – klūpēti
bēšibēn – sēdējimas, kalējimas
bēšibnaskiro |-i| – kalinys, sēdintysis
bēšibnytko – kalinys, sēdintysis
bēšibnori *m* – suolelis
bēšindoj, **bēšinduj**
 – sēdomis, sēdint
- bēšliakirēs** |-dziom|
 – pasodinti, nuteisti
bēšto |-y| – sēdintis
bēto – žala, nuostolis
betono *v* – betonas
bēzēs – alyvos (bot.)
bi – be
bibacht *m* – nelaimē
bibachtalēs – nelaimingai, nesēkmingai
bibachtalo |-y| – nelaimingas
bibarvalypēskro |-i|
 – beturtis
bibuciato |-y| *v* – bedarbis
bibutiakiribēn |-a| *v*
 – bedarbystē
bičhavēs |-dziom| – siūsti
bičhavēskiro |-i| – bevaikis
bičhibakiro |-i| – nebylys
bida *m* – nelaimē, nelaisvē
bidadēngiro |-i| – našlaitis
bidadēskiro |-i| – neturintis tēvo
bidaripnaskiro |-i| – drāsus, bebaimis
bidēšēngiro šēl
 – devyniasimt
bidēvlēskiribēn |-a|
 – bedievystē
bidēvlēskiro |-i| – bedievis
bidujēngiro biš
 – aštuoniolika
bielka |-i| *m* – voverē
biformako – beformis
bigadēskiro |-i| – nuogas
bigodziakiro |-i| – beprotis
bigodziako |-i| – beprotis, besmegenis
bihērakiro |-i| – bekojis (be vienos kojos)
bihērēngiro |-i| – bekojis (be abiejū koju)
bijakhakiro |-i| – be vienos akies
bijakhēngiro |-i| – aklas, neregys

- bijandlo** |-y| – gimęs
bijandzios |-dyjom| – gimti
bijanės |-dziom| – gimdyti
bijanėšpē |-dziompē| – gimti
bijanypnē |-a| v – gimimas
bijanypnytko khēr
 – gimdymo namai
bijkhēskiro biš
 – devyniolika
bikanēngiro |-i| – beausis
 (be ausų)
bikanēskiro |-i| – be vienos
 ausies
bikhērēskiro |-i| – benamis
bikindlo |-y| – parduotas
biknēs |-dziom| – parduoti
biknybēn |-a| v – pardavimas
bikoncuma m – begalė
bikulturakiro |-i|
 – nekultūringas
biladžaibnaskiro |-i|
 – begėdis
biladžaibnytko – begėdis
biladžaipēn |-a| v
 – begėdiškumas
biladžavēngo – bjaurybė,
 begėdis
biladžavo |-i| – begėdis,
 bjaurus
bilavėskro – bevardis,
 bežodis
bili kaj – bet kur
bili kedy – bet kada
bili kicy – bet kiek
bili kon – bet kas
bili savo – bet koks
bilylėskiro |-i| – neturintis
 dokumentų,
 be leidimo
bilovēngiro |-i| – be pinigų,
 nemokamas
binakhēskiro |-i| – benosis
bindza m – benzinas
biodžakiro |-i| – beširdis
bioplėskiribnaskiro
 – nemokamas
bipaneskiro |-i| – bevandenis
bipartijakiro |-i| – nepartinis
biplanytko – neplaninis
biporjakiro |-i| – beuodegis
biraznicako – abejingas
birēmako – berėmis
birkuliozo v – džiova
birly |-ia| m – bitė, širšė
birlyngiro khēr – avilys
birlytko – bitininkas
biromėskiri m – netekėjusi,
 našlė
biromniako v – našlys, be
 žmonos
birža m – birža
bisoibnaskiro |-i| – bemiegis
bistadžakiro |-i| – bekepuris
bistrės |-dziom| – pamiršti
biš – dvidešimt
bišto |-y| – dvidešimtas
bityrachēngiro |-i| – basas,
 be batų
bitrašaibnaskiro |-i|
 – bebaimis
bivastakiro |-i| – berankis
 (be vienos rankos)
bivastēngiro |-i| – berankis
 (be abiejų rankų)
bizjanka |-i| m – beždžionė
bizoripēn |-a| – bejėgiškumas
bizorjakiro |-i| – bejėgis,
 silpnas
bynk |-a| v – velnias
bjau v – puota, vestuvės
bjavitko – vestuvinis
blake m – blakė
blakstiena |-y| m – blakstiena
blata m – pelkė, drėgmė, purvas
blėndynēs |-dziom|
 – klaidžioti
bleskavica m – žaibas
bleskavica marēl – žaibuoja
bliacha m – skarda
bliscinuma m – blizgesys
bliščinēs, blistynēs |-dziom|
 – blizgėti
blizge m – blizgė
bokh v – alkis, badas
bokhalios |-lyjom| – alkti,
 badauti
bokhalo |-y| – alkanas
boko |-i| – šonas, strėnos
bokšto v – bokštas
boldypēn |-a| v – krikštas
boldo |-y| – krikštytas
bolės |-dziom| – krikštyti
bolybēn |-a| v – dangus
bolybnaskiro |-i| – dangiškas
bolto |-y| v – veržlė
bori |-a| m – marti
bov |-a| v – krosnis
braižinēs |-dziom| braižyti
braškinēspē |-dziompē|
 – braškėti
bravinta m – degtinė
brėgo |-i| v – krantas,
 pakrantė
brėvnia m – glėbys
brėza |-y| m – beržas
brėzytko vėš – beržynas
bridžinēs, bridynēs |-dziom|
 bristi
bridžio v – briedis
brikinēs hērēnca – spardyti
brilijanto v – deimantas,
 briliantai
bryšyndytko pani v – lietaus
 vanduo
bryšyndytko – lietingas
bryšynt |-a| v – lietus
bryšynt džal – lyja
brytko – bjaurus, bjaurybė
bryzginēs |-dziom|
 – prunkšti
broda |-y| m – barzda,
 smakras
broninēs |-dziom| – užstoti
broška |-i| m – sagė
brovi – antakiai
buciano |ē| v – gandrai
bucvarno |-y| – darbštus,
 darbingas

bucvarno graj |-a| *v*
– darbinis arklys

budka |-i| *m* – būda

budzinės |-dziom| – durti

bugno, bubno |-y| *v* – būgnas

buhlėpsikengiro |-i|
– plačiapetis

buhlės – plačiai

buhliakirės |-dziom| – platinii

buhliakiribėn *v* – platinimas

buhlios |-yjom| – platėti

buhlypėn *v* – platumas, plotis

buhlo |-y| – platus

bukankico – kepaliukas

buko |-i| *v* – kepenys

buksinės |-dziom| – strigti
(ratams)

bukva |-y| *m* – raidė

bul *v* – užpakalys

bulba |-i| *m* – bulvė

bulkica |-y| *m* – bandelė

buldynės |-dziom| – drumsti

buldynėspė |-dziompė|
– drumstis

burako |-i| *v* – burokas

burčinės |-dziom| – urgzti

burkinės |-dziom| – burkuoti

burnyka |-i| *m* – sauja

but – daug

but dženė – dauguma

butė – daugelis

butėchavėngiro |-i|
– daugiavaikis

butėdyr – daugiau

butiakirės |-dziom| – dirbti

butiakiro |-ė| – darbininkas,
tarnas

butiari |-ny| *v* – darbininkas,
tarnas

buty |-ia| *m* – darbas

butypnaskiro |-i| *v* – daugiskaita

butyr, butėdyr – daugiau

buto *v* – butas

buzny |buznia| – ožka,
moteris (pašiep.)

buzno – ožys, vyras (pašiep.)

C

cacka |-i| *m* – barškutis,
žaisliukas

caco |-y| *v* – žydas

carapina |-y| *m* – įbrėžimas

carapinėš |-dziom| – drėksti,
brėžti

cėcho |-i| *v* – cechas, dirbtuvė

cėdinės |-dziom| – skiesti

celinės |-dziom| – taikyti

cėmėnto *v* – tinkas, cementas

cemnisol *m* – sutema

cėmno – tamsu

cėmnota *m* – tamsa

cėmnuma *m* – tamsuma

cėmontytko – cementinis

cėpko |-i| *v* – grandinė

cėpo |-i| *v* – grandinė

cėrcha |-i| *m* – paklodė,
lovatiesė, staltiesė

cerpima *m* – kantrybė

cerpindo – kantriai,
kęsdamas

cerpinės |-dziom| – kęsti

cerplivo – kantrus

cha – valgyk

chabėn |-a| *v* – maistas, valgis

chabnaskiri *v* – valgykla

čačiėlia |-i| *m* – sūpynės

čačios |-jom| – degti

čačiovi – degantis, degant

čačkirdo |-y| – karštas,
aistringas

čačkirės |-dziom| – deginti,
kaisti, kurti

čačkiribėn |-a| *v* – gaisras,
karštis

chalado |-ė| *v* – kareivis,
kariškis

chaladytko – kareiviškas

chalės |-yjom| – trinti

chalo – vyras (ne romų)

chalo |-y| – suvalgytas

chalva *m* – chalva

chamuto *v* – pavalkai

charakero – būdas,
charakteris

charuvės |-dziom| –
krapštyti, kasyti, niežtėti

chas |chajom| – valgyti, ėsti,
lesti

chasiakirės |-dziom| –
naikinti, prapuldyti

chasios |-yjom| – dingti, žūti,
nykti

chasios glos – užkimti

chasybnytko – dingęs

chasyjam! – mes žuvę!

chasyjom! – pražuvau!

chaskirdo |-y| – pražudytas,
sunaikintas

chaskirės |-dziom| – naikinti

chaskiribėn |-a| *v* – žūtis

chitrės |-yjom| – gudrauti

chitro – veidmainis,
klastingas

chlistės po grėstė – joti

chlisto |-y| – raitas

chliva *m* – klojimas, tvartas

chnios |chinadyjom|
– tuštintis

choc – bent, nors

chochado |-y| – apgautas,
suvedžiotas

chochaibėn |-a| *v* – melas,
apgavystė

chochaibnari *v, m* – melagis,
apgavikas

chochaibnaskiro |-i| *v*
– melagis, apgavikas

chochavės |-dziom| – meluoti

choliakirės |-dziom|
– piktinti, erzinti

choliāmės – piktai

cholioamo |-y| – piktas, žiaurus

choliāsios |-dyjom| – pykti,
niršti

choly |-ia| *m* – pyktis, kerštas

cholynako, cholynakiro |-i|
– piktas, grubus

cholynasa – niūriai, piktai

cholova *v* – kelnės
chor – gilus
choripĕn *v* – gylis, giluma
choro *v* – choras
chramovĕ škurni – auliniai batai
chrepimĕs – kimti
chrypynĕs |-dziom| – knarkti
chrusto |-y| *v* – krūmas
chulaibĕn, chulaimo *v* – ūkis
chulaj |-a| *v* – šeimininkas
chulany |-ia| *m* – šeimininkė
chuliakirĕs |-dziom| – šeimininkauti
chvala (Dĕvlĕski) *m* – valia (Dievo)
chvastinĕspĕ |-dziompĕ| – girtis
chvastympo – pagyrūnas
chvatinĕs |-dziom| – užtekti
chvoja |-i| – spygliuotis (medis)
ci – ar, arba, jeigu, kažį, negi
ciapka |-i| *m* – kaupukas
ciasto *v* – tešla
cichinĕspĕ |-dziompĕ| – tilti
cichuma *m* – tyluma
cikes |-dziom| – tikseti
ciotka |-i| *m* – teta
citrina |-y| *m* – citrina
cycaly *m* – moteris (ne romų)
cycalo *v* – vyras (ne romų)
cymbly *m* – blakstienos
cypa *m* – kailis, oda
cypitko – odinis
cyplionko |-i| *v* – viščiuokas
cypo *v* – sublogĕs arklys
cyrko |-i| *v* – cirkas
cyt! – tylos! nutilk!
cocha |-i| *m* – paltas, kailiniai
cochica |-y| *m* – kailinukai
cukerka |-i| *m* – saldainis
cukerkengro |-i| – saldaininis
cukrengro |-i| – cukrinis
cukro *v* – cukrus
cungli *m* – vadžios
cviata |-y| *m* – gĕlĕ, žiedas

cviecinĕs |-dziom| – žydĕti
cviako |-i| *v* – vėnis
cvieto |-y| – spalva

Č

čaĕs – teisingai, tikrai
čaĕimo *m* – tiesa, teisybĕ
čaĕipĕn *v* – tiesa, teisybĕ
čaĕipnasko |-i| – teisuus, tikras, teisingas
čaĕo |-i| – tikras, teisingas, dešinis
čaĕo li? – ar tiesa?
čaĕo! – tiesa!
čaĕuno |-y| – grynas, tikras, teisingas
ĕajniko |-i| *v* – arbatinukas
ĕajo *v* – arbata
ĕalĕs |-yjom| – pasisotinti
ĕalo |-y| – sotus
ĕamudĕs |-dziom| – buĕiuoti
ĕamudĕspĕ |-dziompĕ| – buĕiuotis
ĕang |-a| *v* – kelis
ĕar *m* – žolĕ
ĕaravĕs |-dziom| – gyti, ganyti, ŗerti
ĕarĕs |-dziom| – laižyti, lakti
ĕaro |-ĕ| *v* – dubuo
ĕarori *m* – žolĕlĕ
ĕaroro |-ĕ| *v* – dubenĕlis
ĕasy – laikrodis, valanda
ĕasotka *m* – džiova
ĕastĕs – daŗnai
ĕekat *v* – kakta
ĕeko *v* – ĕekis
ĕĕliakirĕs |-dziom| sotinti
ĕĕlist *v* – ŗandikaulis
ĕĕmodano |-y| *v* – lagaminas
ĕĕn |-ia| *m* – auskaras
ĕĕnstĕs – daŗnai
ĕĕpinĕspĕ |-dziompĕ| – kabĕti
ĕĕrhen |-ia| *m* – ŗvaigždĕ
ĕĕhadĕs |ĕhadyjom| – vemti

ĕhaj |-a| – duktĕ, mergina (romų)
ĕhajori |-ja| – mergaitĕ (romų)
ĕhako |-i| – mergaitiŗkas
ĕhavo |-ĕ| *v* – vaikas, sūnus (romų)
ĕĕĕ – bŕtinai
ĕĕĕbi – reikia
ĕĕĕviki – suvarstomi bateliai
ĕĕĕvikari |-ja| *v* – batsiuovys
ĕĕhib, ĕĕhip |-a| *m* – liežuvis, kalba
ĕĕhibakiro |-i| – plepys
ĕĕhibalo |-y| – plepys
ĕĕhijinĕs |-dziom| – trinti, brŕžuoti,
ĕĕhinĕs |-dziom| – raŗyti, pjauti, rĕžti
ĕĕhingirĕs |-dziom| – kirsti, skaldyti, kapoti
ĕĕhinybĕn |-a| *v* – raŗtas
ĕĕhinybnari *v* – raŗytojas
ĕĕhinybnytko – raŗtiŗkas
ĕĕhybĕn *m* – patalynĕ
ĕĕhon |-a| *v* – mėnulis, mėnuo
ĕĕhonytko svieto *v* – mėnesiena
ĕĕhonytko – mėnesinis
ĕĕhungardĕs |-dziom| – spjaudyti
ĕĕhurdĕs |-dziom| – mesti, mĕtyti
ĕĕhurdĕspĕ do pasia – svyruoti, blaŗkytis
ĕĕhurĕngirĕs |-dziom| – gnybti, ŗnybti
ĕĕhuri |-ja| *m* – peilis
ĕĕhuvĕs |-dziom| dĕti, kloti, krauti
ĕĕhuvĕs bryŗynto – lyti
ĕĕhuvĕs jiv – snigti
ĕĕhuvĕs pĕ jakha – kerĕti
ĕĕhuvĕspĕ |-dziompĕ| – byrĕti, mĕtytis
ĕĕhuvipĕ pĕ jakha – priekaiŗtas

či – ar, arba
čiauškinės |-dziom| – čiauškėti
čikas – čiaudėti
činskirės |-dziom| –
 nutraukti (siūlą)
čiriklėrozlydžaibėn *v*
 – paukštininkystė
čirklo |-ē| *v* – paukštis,
 žvirblis
čiriklorė *v* – paukšteliai
čiriklorja *m* – paukštytės
čistės – švariai
čistima *m* – švara
čistinės |-dziom| – valyti
čisto |-y| – švarus, grynas
čiuodo |-y| *v* – stebuklas
čiuštimo |-y| – jautrus
čiuštvo |-y| *v* – jausmas
čiužo – svetimas, svetima
čivės |-dziom| – lieti, pilti
čor |-a| *v* – vagis
čordo |-y| – pavogtas
čorės |-dziom| – vogti
čorijos |čorijom| – skursti
čorybėn *v* – vagystė
čorjalės – vogčiomis, slapta
čorkinės |-dziom| – braukti
čororypėn *v* – skurdas,
 neturtas
čororo |-i| |-ē| – vargšas,
 elgeta
čučakirės |-dziom| – tuštinti
čuči |čučja| *m* – krūtis
čučo |-i| – tuščias
čudno |-y| – žavus
čudo |-y| *v* – stebuklas
čujinės |-dziom| – jausti,
 nujausti
čupnari *v* – piemuo
čupny |-ia| *m* – botagas,
 bizūnas
čur |čurja| *m* – kasa (plaukų)
čut čut na – beveik
čut čut – šiek tiek, vos
čutko – jautrus
čvartko *v* – ketvirtadienis

D

da pac – vėl, taip pat
da pora – iki šiol
da – juk, taip
dad |-a| *v* – tėvas
dadė – tėve (kreipinys)
dadėngiro |-i| – tėvų
dadėskiro |-i| – tėvo
dadyvės – šiandien
dadyvėsatuno – |-y|
 šiandieninis
dadolė – tėveli (kreip.)
daj |-a| *m* – mama, motina
dajolė – motinėle! (šauks.)
dajori |-ja| *m* – mamytė
dakicy – tiek
dakiro |-i| – motinos (kieno)
dand |-a| *v* – dantis
dandyrdo |-y| – kąstas
dandyrės |-dziom| – kąsti, gelti
dandrės – kinkyti
dar *m* – baimė
daraka |-i| *m* – sijosas
darakano |-ē| *v* – slibinas
darandynės |-yjom| – nusigąsti
daranduko |-i| *v* – bailys
darano |-y| – bailus, bailys
daravės |-vdziom| – baidyti
darės |-dyjom| – bijoti
darypė |-a| *v* – baimė
darmės, darmovės – veltui
darocha |-i| *m* – baidyklė
daržo *v* – daržas
dasavo |-i| – toks
dava – šitas
dažė – net
dė – į
dė bolybėn – į dangų
dė chlystė – raitas
dė lėstė – į jį
dė pani – į vandenį
dė parko – į parką
dėgodlės |-lyjom| – rėkti
dėibėn |-a| *v* – davimas, kyšis
dekabrio *v* – gruodis

dėlinės |-dziom| – dalyti
dėmbės – piestu
dėmbo |-y| *v* – ažuolas
dėnko |-i| *v* – dangtelis
dė nošta – šuoliais
denroždenja – gimtadienis
dės |-yjom| – duoti
dės andrė |dyjom a-| – kinkyti
dės do bul hėratė – spirti į
 pilvą
dės karje |-dyjom| – šauti
dėsto |-ē| *v* – rąstas, lazda
dėš – dešimt
dėšėfta – septyniolika
dėšėngiri *m* – dešimtukas
dėšėnia – devyniolika
dėšocho – aštuoniolika
dėšto |-y| – dešimtas
dėšubėrsėngiro |-i| *v*
 – dešimtmėtis
dėšuduj – dvylika
dėšujek – vienuolika
dėšupanč – penkiolika
dėšušou – šešiolika
dėšuštar – keturiolika
dėšutrin – trylika
Dėvėl *v* – Dievas
Dėvlėsa, jač Dėvlėsa – sudie,
 su Dievu
diatlo |-ē| *v* – genys
dychlo |-ē| *v* – skara
dychloro |-ē| *v* – skarelė
dyčiompė – matyti
dyčno |-y| – matomas
dyha |-ē| *m* – lankas
dykhės |-jom| – regėti,
 matyti, žiūrėti
dykhitka *m* – akiniai
dykhibėn *v* – pasimatymas
dykchno |-y| – matomas
dylyno |-y| – kvailas
dylniakėrės |-dziom| –
 kvailioti, kliedėti
dylniakiribėn |-a| *v*
 – kvailiojimas
dylnios |-yjom| – kvailėti

- dylnypĕn** *v* – kvailystĕ,
beprotystĕ
- dylnoro** |-ĕ| *v* – kvailelis
- dyšinĕs** |-dziom| – alsuoti,
kvĕpuoti
- dyvĕs** |-a| *v* – diena
- dyvĕsĕ** – dienaġ
- dlĕnges** – ilgai
- dlĕngipĕn** |-a| *v* – ilgis
- dlĕngo** |-i| – ilgas
- dlion** |-y| *v* – delnas
- dlygo** *v* – skola
- dno** *v* – dugnas
- do** – ĭ
- do džou** – ĭ rugius
- do foro** – ĭ miestą
- do urdĕn** – ĭ veŹimaġ
- docha** |-i| *m* – apsiaustas
- dochas** |-ajom| – atsbosti,
ĭkyrĕti
- dochodno** |-y| – ĭkyrus
- doĉhuvĕs** |-dziom| – sudĕti
- doĉipinĕspĕ** |-dziompĕ|
– prikibti
- dođzalo** |-y| – tinkamas
- dođzas** |-gĭjom| – prieiti,
tikti, pristoti, atsikvoŹĕti
- dogoninĕs** |-dziom| – pavyti
- dohalios** |-lyjom| –
numanyti, suprasti
- doj, odoj** – ten
- dokliuĉinĕs** |-dziom| – sujungti
- dokokoro** – vis vien, tas pat
- dokonĉinĕs** |-dziom| – pribaiġti
- dolĕpalĕs** – vytis
- dolĕs** |-yjom| – priimti,
sutikti su siŹlymu
- dolia** |-i| *m* – likimas
- domarĕs** |-dziom| – kalti
- domieĉinĕs** |-dziom|
– Źymĕti
- dopasios** |-yjom| – priglusti
- dopijespĕ** |-jompĕ| – pasigerti
- dopotianĕs** |-dyjom| – patikĕti,
ĭsitikinti
- doprastas** |-dyjom| – nubĕgti
- doprinĉkirĕs** |-dziom|
– pripaŹinti
- dopuĉibĕn** |-a| *v* – tardymas
- dorĕŹĕs** |-ciom| – gauti,
pasiĕkti
- dorĕsybĕn** |-a| – gavimas,
lobis
- doripirĕs** |-dziom| – priminti
- doripirĕspĕ** |-dziompĕ|
– prisiminti
- doroŹinĕs** |-dziom| – vertinti
- dosi** – uŹtenka, gana
- dosios** – liautis
- dosykabĕn** |-a| *v* – ĭrodymas
- dosykvĕs** |-dziom| – ĭrodyti
- dosyklios** |-yjom| – ĭprasti
- dosovĕs** |-ciom| – uŹmigti
- dotarinĕs** |-dziom| – pritarti
- dotulinĕs** |-dziom| – priglausti
- douŹakirĕs** |-dziom| – sulaukti
- dova bĕrŹ** – pernai
- draba** – vaistai, arbata
- drabakirĕs** |-dziom| – burti
- drabakiribnaskiri** *m* – bŹrĕja
- drabakiribnaskiro** *v*
– Źiniuonis
- drabnaskiri** *m* – bŹrĕja
- drabnaskiribĕ** *v* – bŹrimas
- drapakinĕs** |-dziom| – akĕti
- drapako** |-i| *v* – akĕĉios
- drapinĕs** |-dziom| – rĕŹti, ĭrĕŹti
- drato** |-y| – viela
- drazdinĕs** |-dziom|
– mĕgdŹioti
- drĕgno** – drĕgnas
- drĕ lĕstĕ** – ĭ ĭĭ
- drĕ tutĕ** – ĭ tave
- drĕvo** *v* – medis
- dro ĉonoro** – mĕnulyje
- dro suno** – sapne
- drogo, droginko** |-i|
– brangusis
- drom** |-a| *v* – kelias
- dromĕngiro** |-i| – keleivis
- dromytko** *v, m* – keleivis,
keleivĕ
- dromoro** *v* – takelis, kelelis
- droŹi** – mielĕs
- drugo** |-i| *v* – draugas
- druŹinĕs** |-dziom| – draugauti
- duĉhi** – kvepalai
- duĉho** |-i| – vĕlĕ, dvasia
- dudka, duĉinka** |-i| – dŹedelĕ
- dugno** *v* – dugnas
- duj dŹenĕ** – abu, abi, dviesĕ
- duj** – du, dvi
- dujto** – antras
- dukh** |-a| *v* – skaudĕjimas
- dukhalypĕn** *v* – skausmas
- dukhanĕs** – skaudŹiai
- dukhano** |-y| – skaudantis
- dukhas** |-ndyjom| – skaudĕti
- dukofka** *m* – orkaitĕ
- duma** |-y| *m* – mintis
- duminĕlpĕ** – manoma
- duminĕs** |-dziom| – galvoti,
manyti
- duminipĕn** |-a| *v* – galvojimas
- dumo** |-ĕ| *v* – nugara
- dur** – toli
- dural** – iŹ tolo
- duralo** |-y| – tolimas
- duratuno** |-y| – tolimas
- durĕdyr** – toliau
- duripĕn** |-a| *v* – tolis,
atstumas
- duripnastyr** – iŹ tolo
- durjakirĕs** |-dziom| – tolinti
- durjos** |-ijom| – tolti
- dusĕs** – melŹti
- duŹly** |-ia| *m* – butelys
- dutlo** |-y| – matomas
- dvainiaty, dzvainiaty**
– dvy nukai
- dvainoj, dzvainoj** – dvi gubas
- dviraĉio** |-e| – dviratis
- dviŹĕnica** |-y| *m* – juĉesys
- dvoro** |-y| *v* – kiemas
- dvoriano** |-y| *v* – dvarininkas
- dzĕl** – dalis
- dzĕlo** |-y| – reikalas, tikslas
- dzĕvĕly** *m* – kiauŹinienĕ

dzi *v* – širdis
dzia, **dziakes** – taip, šitaip
dziakes pac – taip pat
dziakokorės – vienodai
dziastė – nuoširdžiai,
 širdingai
dziecko |-i| – vaikiškas
dzikinės |-dziom| – dykinėti
dziko – laukinis
dzikuma *m* – dykuma
dzinskirdo |-y| – ilgas
dzinskirės |-dziom| – ilginti
dziuriavo |-y| – kiauras,
 skylėtas
dziurka |-i| *m* – anga, skylė
dzivinėspė |-dziompė|
 – stebėtis
dzivo |-ė| *v* – dyvas, stebuklas
dzliona |-y| *m* – delnas
dzvainiaty – dvy nukai
dža tuke, **dža pėske** – eik sau
dža – eik
dža avri – eik šalin
džangado |-y| – pažadintas
džangavės |-dziom| – žadinti
džas palė – grįžti, eiti atgal
džas palo rom – tekėti už vyro
džas |gijom| – eiti
džaspė |gijompė| – sektis,
 tęstis
džėibnaskiro |-ė| *v* – gyvis,
 gyvūnas
džėmo *v* – džemas
džido rup – gyvsidabris
džido |-y| – gyvas
džiībėn |-a| *v* – gyvenimas
džiībėnari |-ja| *v* – gyventojas
džiūpėn |-a| *v* – gyvenimas
džindliakirės |-dziom|
 – supažindinti
džindliakirėspė – susipažinti
džindlo |-y| – žinomas
džinės |-dziom| – mokėti,
 žinoti
džinybėn |-a| *v* – žinojimas
džinou, **so dzia** – žinoma

džiuklano |-y| – šuniškas
džiuv |-a| *v* – utėlė
džiuvliakanės – moteriškai
džiuvliakano |-y| – moteriškas
džiuvly |-ia| *m* – moteris,
 patelė
džiuvlytko – moteriškas
dživės |-dziom| – gyventi
džou – avižos
džovitko – avižinis
džukel |-a| *v* – šuo
džukly |-ia| *m* – kalė
džukloro, -i – šuniukas
džuvaly jakh – miežis (liga)

E, Ė

ėfta – septyni
ėftabėršyto |-a|
 – septynmetis, septynmetė
ėftadėša – septyniasdešimt
ėfta šėla – septyni šimtai
ėglia |-i| *m* – eglė
ėkskursyja |-i| *m* – ekskursija
enakali – štai ten
enake – štai
enia – devyni
eransėdyr – iš anksto
ėtažo *v* – aukštas (namo)

F

fabrika |-i| *m* – fabrikas,
 gamykla
familija – giminė, pavardė
farba *m* – sriuba
fartucha |-i| *m* – prijuostė
fartukica |-y| *m* – prijuostėlė
fasolio |-ja| *m* – pupelės
fedėdyr, **fedyr** – geriau
fedėdyriakirės |-dziom|
 – gerinti
fedėdyriakirėspė – gerėti
fedyriakirdo |-y| – pagerintas

fedyriakirės |-dziom| – gerinti
fedyriakiribėn |-a|
 – gerinimas
fedyrios |-jom| – gerėti
fėlda |-y| *m* – laukas, pieva
fėldyto – laukinis, taboro
feletavo – violetinis
fėly |-ia| *m* – mežginio akis
fėlori |-ja| *m* – mežginio akelė
fėn, **fėnciuk** – ką tik, tik, tiktai
fėranko |-i| *v* – užuolaida
fėrloci *m* – pirštinės
fevralio *v* – vasaris
filacin, **filatin** *v* – pilis, dvaras
filmo |-y| *v* – filmas
fizėriatka *m* – mankšta
flago |-i| *v* – vėliava
flamia *m* – liepsna
flamico *m* – liepsnelė
forico *m* – miestelis
fortiko – miestietiškias
foro |-ja| *m* – miestas
frukto |-ė| *v* – vaisius
ftėdyr – nuo tada
ftorko *v* – antradienis
fui – blogas, bloga
fui! – negerai!
fuipaš – išvirksčias, atvirksčias
fuipašės – gundyti, suvedžioti
fuipėn *v* – blogybė,
 nemalonumas
fujakirės |-dziom| – gadinti
fula – išmatos
fulovišče *v* – šmėkla
futaro *v* – sodyba
fužėro |-y| *v* – taurė

G

gačkanės – ne čigoniškai
gad |-a| *v* – marškiniai
gady *m* – smilkyns, protas
gadži |-ia| – moteris (ne
 romų)
gadžitko – ne čigoniškas

gadžkano |-y| – ne čigoniškas
gadžo |gadže| – vyras (ne romų)
galinēs |-dziom| – galioti
galiov – tikriausiai
garado |-y| – paslėptas
garadzios |-dyjom| – slėptis
garavēs |-dziom| – slėpti
garavėspē |-dziompē| – slėptis
garažo *v* – garažas
garuvēs |-dziom| – laidoti
gastinica *m* – viešbutis
gatovinēs |-dziom| – ruošti
gatovo |-a| – pasiruošęs, paruoštas
gau |gava| *v* – kaimas
gavitkēs – kaimiškai
gavitko – kaimiškas
gazdēs |-dyjom| – pakelti
gazdėspē |-dyjompē| – pasikelti
gazieta |-y| *m* – laikraštis
gazdyno |-y| – pakeltas
gazo – dujos
gēnstios |-yjom| – tankėti
gēnsto |-y| – tankus, tirštas
gēradvios |-dziom| – slėptis
gēravēs |-dziom| – slėpti
gēravėspē |-dziompē| – slėptis
gēto – getas
gijapē – pasisekė, sekėsi
gily |-ia| *m* – daina, giesmė
ginēs |-dziom| – skaityti, skaičiuoti
ginybēn |-a| *v* – skaitymas
ginybnari |-ja| *v* – skaitytojas
ginybnaskiri – skaičiuotė
ginybnytko khēr – skaitykla
gir |girja| *m* – skruzdė
girny *m* – girkas
gitara |-y| *m* – gitara
giv *v* – rugiai
givitko – rugių, ruginis
givny *m* – kviečiai
gladinēs |-dziom| – lyginti

glaščinēs |-dziom| – glostyti
glēmbima *m* – giluma, gylis
glēmbo |-i| – gilus
glima *m* – molis
glos |-a| *m* – balsas
glosinēs – balsuoti
glosytko *v* – balsė
glosnēs – balsiai
glosoibēn *v* – balsavimas
glotko |-i| *v* – gurkšnis
glounia |-i| *m* – žarija, nuodėgulis
glucho – kurčias
gniazdo |-y| *v* – urvas, lizdas
gnojo *v* – mėšlas
godla *m* – šauksmas
godliakirēs |-dziom| – šaukti
godliakiribnytko – šauksmininkas
godlima *m* – šauksmas
godzvaripēn |-a| *v* – išmintis
godzvaro |-i| – protingas, išmintingas
goj *v* – dešra
golēmo |-i| *v* – balandis
gombo, guzo *v* – gumbas
gono |gonē| *v* – maišas
gorba *m* – kupra
gorbato – kuprotas, susikūprinęs
gorodzinēs |-dziom| – tverti
gosc, gošč *v* – svečias
gosprin – smulkus pinigais: grašis, kapeika
gostinēs |-dziom| – vaišinti
gotovinēs |-dziom| – ruošti
gožaja – gražioji, nuostabioji
gožynia *m* – gražuolė
gožynko *v* – gražuolis
gožyma *m* – grožis, gražumas
gožypēn *v* – grožis, gražumas
gožo – gražus, nuostabus, gražuolis
grablica |-y| *m* – grėbliukas
grado *v* – šaltis, kruša
graj |-a| *v* – arklys, žirgas

grasny |-ia| *m* – kumelė
grast |-a| *v* – arklys
grastano |-y| – arklio, arklinis
grastoro |-ē| *v* – žirgelis
grašto, sviorlo |-y| *v* – grąžtas
greble – grėblys
grēch, grēcho |-i| *v* – nuodėmė
grēngiro |-i| – arklių, arklininkas
grēskiro |-i| – arklio
grēžinēs |-dziom| – gręžti
gribo |-y| *v* – grybas
griva *m* – karčiai
grizynē *v* – purvas
grobo |-y| *v* – karstas
gromo *v* – perkūnas, griautinis
grotā |-y| *m* – grotā
grubios |-jom| – storėti
grubipē *v* – storis, storumas
grubo |-y| – storas, apkūnus
grudako – krūtinė
grumo |-y| *v* – griautinis
gruška |-i| *m* – kriaušė
gudlypēn |-a| *v* – saldumynas
gudlo |-y| – saldus
gumo *v* – guma
gumuro *v* – gomurys
guruv |-a| *v* – jautis
guruvy, guruvny *m* – karvė
guruvniakiro thut – karvės pienas
guruvoro *v* – veršiukas
guziko |-i| – saga
gvalta |-y| *m* – riksmas
gvaltinēs |-dziom| – krykštauti, šaukti, rėkti

H

hadēs |-dyjom| – kelti, kilnoti
hadėspē |-dyjompē| – kilti, keltis
haliatuno |-y| – suprantamas
halios |halyjom| – suprasti

haliov – tikriausiai, turbūt
hanavės |-dziom| – kasti
hanės |-dziom| – šukuoti
hanyng |-a| *m* – šulinyš
hara – seniai, ilgai
haratunypĕn *v* – praeitis,
 senovė
haratuno |-y| – senas,
 senovinis
harēdyr – kadaise, iš seno
hej – oi
herbo *v* – herbas
hēnĉto – ristūnas,
 lenktnyninis
hēroj | hēra| *m* – koja
hērori |-ē| *m* – kojytė
himno *v* – himnas
historija |-i| *m* – istorija
hyryl |-a| *v* – žirnis
hojnės – gerai, mielai
hojno – geras, patogus
holoblia |-i| – iena
holou |holova| *v* – kelnės
hondės |-dziom| – atsikvėpti,
 įkvėpti
hondzia *m* – atsikvėpimas,
 atodūsis
hondzia tēdēs |-dyjom|
 – atsikvėpti
hondziakirės |-dziom|
 – atsikvėpti
hora *m* – vargas, našta,
 nelaimė
horinės |-dziom| – vargti
horovlivo – darbštus
hostrima *m* – ašmenys
hostruno |-y| – aštrus
houlo |-y| – minkštas
hrymytnēs |-dziom|
 – žvengti
huĉes – aukštai
huĉipĕn *v* – aukštis, ūgis
huĉo |huĉi| – aukštas (ūgiu)
huries |-dziom| – rengti,
 mauti
huriespē |-dziompē| – rengtis

I
i – ir
ieva, iva |-y| *m* – ieva
igra |-y| *m* – žaidimas
ijulio *v* – liepa (mėn.)
ijunio *v* – birželis
ikalės |-yjom| – mikčioti
ilo |ilē| *v* – širdis
inaĉes – kitaip
inke – dar
interesēspē |-dziompē|
 – domėtis
interēsno |-y| – įdomus
isy – yra
isys – buvo
ispansko – ispaniškas
ispolninēs |-dziom| – išpildyti
ispolninēspē |-dziompē|
 – išsipildyti
ispravinēs |-dziom| – taisyti
išako |-i| *v* – asilas
iščo – dar
ivja – veltui, perniek
izbach – vis tiek
izbit but – aibė, labai daug
izbit – labai
izdras |-dyjom| – drebėti,
 purtytis
izduminēs |-dziom| – išgalvoti
izduminēspē |-dziompē|
 – išsigalvoti
izlēs |-yjom| – traukti, nukabinti
izlydžas |-ijom| – suvedžioti
izmēnĉinēs |-dziom|
 – nuvarginti
izmēnĉinēspē |-dziompē|
 – nuvargti
izvēsno |-y| – įžymus, žinomas

J
jaĉ Dēvlēsa – su Dievu, sudie
jaĉ – lik, būk, tapk
jaĉhado |-y| – paliktas, tapęs

jaĉhaibēn |-a| *v* – liekana
jaĉhakirdo |-y| – paliktas
jaĉhakirēs |-dziom| – palikti
jaĉhēs bango – įsiskolinti
jaĉhēs jaĉjom – būti, tapti,
 likti
jado *v* – nuodai
jag |a| *m* – ugnis, laužas,
 liepsna
jagakiro, jagitko |-i|
 – ugningas, ugninis
jagitkiri – degtukai
jagori |-ja| *m* – ugnelė, žiburys
jakh |-a| *m* – akis
jakhitko *v* – akiniai
jakhori |-ja| *m* – akytė
jama |-y| *m* – duobė
jan, jandē – atnešk
janēs |-dziom| – nešti, atnešti
janvario *v* – sausis
jar |-ja| *m* – yla
jarko |-i| – ryškus
jarmi *m* – kopūstas, daržovės
jaržo *v* – miltai
jaslia |-i| *m* – ėdžios
jasninēs |-dziom| – aiškinti
jasno |-y| – skaistus, aiškus
jasnomokiro |-i|
 – skaistaveidis
jasvēndyr – pro ašaras
jasvin |jasva| *m* – ašara
jaščito *v* – dėžė
jaugin *v* – medus
jauginyto *v* – meduolis
javēlo *v* – ateitis
javēs |javjom| – ateiti, būti,
 tapti
javēspē |-jompē| – pasilikti
jebach – vis tiek
jek – vienas
jekdženypĕn *v* – vienvė
jekdženo |-y| – vienišas,
 vienintelis
jekhakiro – priklausantis
 vienam
jekhatyr – iš karto

jekhĕbĕršĕngo |-i| *v* –
bendraamžis, vienmetis
jekhĕphuvitko |-ĕ| *v*
– žemietis
jekhipĕn *v* – vienybė
jekhipnaskiro *v* – vienskaita
jekho jekhĕ – viens prie kito
jekhoro |-i| – vienintelis,
vienietukas
jekjek – kiekvienas
jekhvar – kartą
Ješyška – Eišiškės
jezdynĕs |-dziom| – važinėti
Ježuso *v* – Jėzus
ježyco |-y| *v* – ežiukas
ježo |-y| *v* – ežys
jiesli – jeigu
jiv [jiva] *v* – sniegas, pusnis
jivitko – iš sniego, sniegingas
jo – jis
joj – ji
jonĕ – jie, jos
Jonini – Joninės
judyca |-y| *m* – žydė
judytko – žydiškas
judo |-y| *v* – žydas
jugo *v* – pietūs (šalis)

K

kachnĕngiro mas – vištiena
kachny |-ia| *m* – višta
kachnytko – vištų (kieno)
kacyr – iš kur
kačano *v* – kotas
kačinĕspĕ |-dziompĕ|
– riedėti
kada – šitas
kadaja – šita
kadava – šitas
kafĕja *m* – kava
kaj – kur
kak |-i| *v* – dėdė
kakana – dabar
kakaraška |-i| *m* – šarka

kakava *m* – kakava
kakĕskiro |-i| – dėdės (kieno)
kakinko *v* – dėdulė, dėdelis
kakoro |-ĕ| *v* – dėdelis
kalakuto |-y| *v* – kalakutas
kaldĕrka |-i| *m* – antklodė
kalĕbalĕngiro |-i|
– juodaplaukis
kalĕcypĕngiro |-i| – juodaodis
kalĕjakhĕngiro |-i|
– juodaakis
kalĕphuvitko *v* – juodžemis
kaliakirĕs |-dziom|
– juodinti, dažyti juodai
kaličinĕs |-dziom| – žaloti
kalieka – šlubas, luošas
kalios |-yjom| – juoduoti
kalypĕn *v* – juodumas
kalnierio *v* – apykaklė
kalo |-y| – juodas, tamsus
kalonka |-i| *m* – kolonėlė
kalto |-ĕ| *v* – kaltas (įrankis)
kaltuno – susivėlęs
kam *v* – valia, noras, meilė
kamaro *v* – uodas
kamĕlapĕ – norisi
kamĕs |-jom| – mylėti, norėti
kamĕspĕ |-jompĕ| – patikėti
kamlĕs – noriai, mielai
kamlybĕn |-a| *v* – meilė,
noras
kamlo |-y| *v* – mylimasis
kamurkica |-y| *m* – lūšna
kamzelka |-i| *m* – liemenė
kan [kana] *v* – ausis
kana – dabar
kancaro |-y| *v* – nuorūka
kandĕs |-yjom| – paklusti
kanduno, kاندلو |-y|
– klusnus
kangly |-ia| *m* – šukos
kaniušina – dobilai
kanoro |-ĕ| *v* – ąsa, auselė
kaple – truputis
kaplia |-i| *m* – lašas
kaplica |-y| *m* – lašelės

kaplinĕs |-dziom| – varvėti
karablo |-i| *v* – laivas
karachaj |-a| *v* – totorius
karadyn |-ia| *m* – šautuvas,
ginklas
karadynĕs |-dziom| – šauti,
nušauti
karadynytko – ginkluotas
karandašo |-i| *v* – pieštukas
karasyno *v* – žibalas
karčma *m* – užeiga
karĕtico |-y| *v* – lovyv
karik – ė kur
karjĕ dĕs |karjĕ dyjom|
– šaudyti
karminĕs |-dziom| – maitinti
karminĕs kolynĕsa
– maitinti krūtimi
karpa – karpa
karta |-y| *m* – korta
kartĕčka |-i| *m* – nuotrauka
karzynka |-i| *m* – pintinė,
krepšys
kaša *m* – košė
kašlynĕs |-dziom| – kosėti
kašt |-a| *v* – pliauskas,
pagalys, medis
kaštĕnavo – bėras
kaštĕobkeribnaskiro *v*
– stalius
kaštĕorja *m* – malkos
kaštuno |-y| – medinis
kaštĕnobkeribnytko
– medžio apdirbimo
katyr, kacyr – iš kur
katoro |-y| – kuris
každo, kažno |-y| *v*
– kiekvienas
kažno dyvĕs – kiekvieną
dieną
kažnodyvĕsuno |-y|
– kasdieninis
kažnonĕsko |-i| – kiekvieno,
visų
kažurka |-i| *m* – skrandutė
Keidan – Kėdainiai

- ke mē** – pas mane
ke pē – pas save, prie savęs
kē – pas (prielinksnis)
kedēs |-yjom| – rinkti
kedy – kada
keradžios |-dyjom| – virti (vadeniui)
keraišnaskiro *v* – virtuvė
keraišnnytko *v* – virėjas
keravēs |-dziom| – virti (šeimininkei)
kerēs |-dziom| – daryti
kerēs cirki – vaidinti
kerēs nanges – apnuoginti
kerēs pomyšny – tyčiotis
kerēs trušul po pěstē – daryti kryžiaus ženklą
kerēspē |-dziompē| – pasidaryti, tapti
kerēspē bango – įsiskolinti, nusidėti
kfiata |-y| *m* – gėlė
khadēs |-dyjom| – ryti
kham *v* – saulė
khamitko – saulėtas
khamlios |-lyjom| – prakaituoti
khandēs |-dyjom| – smirdėti
khandypēn |-a| *v* – smarvė
khangiri *m* – bažnyčia
khangiritko – bažnytinis
kharēs |-dziom| – šaukti, kviesti
kharibēn – šauksmas, vardas, pavadinimas
khas *v* – šienas, pašaras
khasytko *v* – šienapjūtė
khasočhinybēn *v* – šienapjūtė
khasočhinybnaskiri *m* – šienpjovė
khēlēs pro hēra – šokti
khēlēs |-dziom| – lošti, šokti
khēlybnytko – šokėjas, šokantysis
khēlybēn *v* – šokimas
khēr otkhinybēn *v* – poilsio namai
khēr |-a| *v* – namas, butas
khēratuny *m* – šeimininkė, naminė
khēratuno – šeimininkas, naminis
khērē – namie
khēritko |-i| – naminis
khētanēs – bendrai, kartu
khētaniakirēs – jungti
khētano |-y| – bendras
khinios |-dziom| – pavargti, ilsėtis
khinypēn *v* – nuovargis, poilsis
khinypnasko *v* – tinginys
khoro |-a| *v* – ašotis
khosēs |-liom| – šluostyti, trinti, valyti
khosēspē |-liompē| – šluostytis
khoslo |-y| – nutrintas, nušluostytas
khudy, khudluny *m* – pintinė
khudo |-y| – numegztas
khuibēn *v* – mezgimas
khuro |khurē| *v* – kumeliukas
khurvaly – kumelinga
khuvēs |-dziom| – megzti, pinti
kicy – kiek
kicypēn |-a| *v* – kiekis
kimin |-ia| *m* – kaina
kindypēn |-a| *v* – purvas
kindlo |-y| – nupirktas
kindo |-y| – šlapias, purvinas
kindziakirēs |-dziom| – purvinti
kindzios |-dyjom| – purvintis, šlapti
kinēs |-dziom| – pirkti
kinkirdo |-y| – supurvintas
kinkirēs |-dziom| – purvinti
kinžalo |-y| *v* – kardas
kirado |-y| – lydytas
kiral |-a| *v* – varškė, sūris
kiri |kirja| *m* – skruzdėlė
kirjos |kiradyja| – čiurlenti
kirkipēn *v* – kartumas
kirko |-i| – kartus
kirlo *v* – gerklė
kirmēngiro |-i| – kirmėliuotas
kirno |-ē| *v* – kirminas, sliėkas
kirno |-y| – supuvęs
kirvo |-i| *v* – kūmas
kisyk |-a| *m* – kišenė, piniginė
kisykari *v* – kišėnvagis
kisykitko – kišėninis
kiška |-i| *m* – žarna
klapčiuko *v* – mišiu patarnautojas
klejinēs |-dziom| – klijuoti
klejo *v* – klįjai
kletkica |-y| *m* – narvelis
klevero *v* – dobilai
kliono |-ē| *v* – klevas
klydyn |-ia| *m* – raktas
klydynēs |-dziom| – rakinti
klydynia *m* – raktazolė
klopoto |-y| *v* – rūpestis
klupimēspē |-dziompē| – klūpėti
kniga |-i| *m* – knyga
ko – iki, prie, pas
kodo – kuris
kodoja – šita
kodolē – šitie
kodova – šitas
kofo *v* – pelnas, pajamos
kofty, koftyca |-y| *m* – megztinis, palaidinė
kokalkico |-y| – kauliukas
kokalo |-y| *v* – kaulas
kokoro |-i| – pats
kolbaso |-y| *v* – dešra
koldra |-y| *m* – antklodė
koli – kada, jeigu
Koliand – Kalėdos
kolyn *v* – krūtinė
kolynēsa karminēs – žindyti
kolko |-i| *v* – kuolas

- kolotka** |-i| *m* – kelmas
komaro |-y| *v* – uodas
komino *v* – kaminas
konnata |-y| *m* – kambarys
kon – kas (gyviems)
konco |-y| – galas, pakraštyš
koncoskro |-i| – kraštinis, galinis
končinės |-dziom| – baigti
končinėspė |-dziompė| – baigtis, pasibaigti
konėskiro |-i| – kieno
kopco |-y| *v* – kapas
kopyto |-y| *v* – kanopa
kora |-y| *m*, **labo** |-ė| *v* – žievė
korako |-i| *v* – varna
korakoskiro |-i| – varnos (kieno)
korės – aklai
koriakirės |-dziom| – apakinti
korito |-y| *v* – lovyš
korjos |korijom| – akti, tapti akklam
korko *v* – kamštis
kornio |-i| *v* – šaknis
kororo |-i| – aklas, neregys
kosinės |-dziom| – raiyti, pjauti šieną
kosyk |-a| *m* – piniginė
koso |-y| *v* – dalgis
kostro |-y| *v* – laužas
košėlko |-i| *v* – piniginė
košėlpė – ginčas
košės |-ciom| – barti, keikti
košybėn |-a| *v* – keiksmi, barniai
koška |-i| *m* – katė
koštynės |-dziom| – ragauti
kotica |-y| *m* – katė
kotyco |-y| *v* – kačiukas
kotlo |-y| *v* – katilas
koto |-y| *v* – katinas
koulypėn |-a| *v* – minkštimas
Kouna – Kaunas
kovalda |-y| *m* – kuoka, strypas
kovalio |-ė| *v* – kalvis
- kovliakirės** |-dziom| – minkštinti
kovlypėn |-a| *v* – minkštumas
kovlo |-y| – minkštas
kovoro |ė| *v* – daiktas
kovro |-y| *v* – kilimas
Kouna – Kaunas
krali |-ia| *v* – karalius
kralica |-y| *m* – karalaitė
kralisko *v* – karalystė
kraliuma *m* – karalystė
krama, bondza *m* – parduotuvė
kramička |-i| *m* pardavėja
kramtinės |-dziom| – kramtyti
krapiva |-y| *m* – dilgėlė
kraska |-i| *m* – dažai
krėncakerės |-dziom| – vainikuoti
krėncakerėspė – vainikuotis
krėncymė manuš *v* – sukčius
krėncynės |-dziom| – sukti, vilioti, gręžti
krėncynėspė – sukstis, sukiotis, dairytis
krėnco |-y| – garbanotas
krėnconėbalėngiro |-i| – gauruotas, garbanotais plaukais
krėnglo |-y| – apvalus, apskritis
krėnto |-y| – status
krestjano |-y| *v* – valstietis
krigo, krik – šalin
kriukinės |-dziom| – kriuksėti
kryla |-y| – sparnas
krysa |-y| *m* – žiurkė
kroliko |-i| *v* – triušis
krotko – trumpas
kručko |-i| *v* – kablys
krugo |-i| *v* – ratas
krugosa – aplink
kruko |-i| *v* – kablys
krupėnca – kruopos
kysl *v* – sviestas
- kšyžovka** |-i| *m* – kryžkelė, sankryža
kuchnia |-i| *m* – virtuvė
kuč – brangus
kučeriavo |-y| – garbanotas
kučes |kučliom| – kainuoti
kučipėn *v* – vertė, kaina
kučnėšė – vertingas
kuđunico |-y| *v* – varpelis
kukinės |-dziom| – kukuoti
kukuška |-i| *m* – gegutė
kulako |-i| *v* – kumštis
kulko *v* – švarkas
kultura *m* – kultūra
kumpio *v* – kumpis
kumpitko mas – kumpis
kuna *m* – lopšys
kuniakirės |-dziom| – supti
kuninės |-dziom| – judinti, supti
kuninėspė |-dziompė| – judėti, svyruoti
kunipėn |-a| *v* – supimas
kunto |-y| *v* – kampas
kupalnik |-i| *v* – maudymosi kostiumas
kupco |-y| *v* – pirklys
kupryca *m* – kupra
kuptyca *m* – kūlis
kurinės |-dziom| – rūkyti
kurkitko – savaitinis
kurko |kurke| *v* – sekmadienis, savaitė
kurmi *m* – košė
kurtka |-i| *m* – striukė
kusko, kuskico |-y| – kąsnis, kąsnelis
kustyk |-a| *m* – diržas
kušės |kuscio| – skinti, raškyti
kuty – mažuma
kutori *m* – truputis, dalelė
kuznia |-i| *m* – kalvė
kvartira – butas
kvaso *v* – gira
kviatista |-y| *m* – gėlė

- L**
- la, lake, latyr, lasa** – jā, jai, jos, ja
- labo** |-ē| *v*, **kora** |-y| **m** – žievė
- labo maro** – kepalas duonos
- lachtēs** |-ciom| – atrasti, rasti
- lachtēspē** |-ciompē| – atsirasti, rastis
- lactypēn** *v* – radinys
- laš** *m* – gėda
- lači čhaj** *m* – skaisti mergaitė
- lači rat** *m* – laba naktis
- lači tasiarlė** *m* – labas rytas
- lačimo** *v* – gerumas
- lačipēn** |-a| *v* – gerumas, malonė
- lačo bar** |-a| *v* – brangakmenis
- lačo dyvės** *v* – laba diena
- lačo** |-i| – geras, patogus, doras
- lačodziasko** |-i| – geraširdis
- ladžaišnaskiro** – gėdingas, turintis gėdos
- ladžaišnnytko** – turintis gėdos
- ladžaipēn** *v* – gėda
- ladžakirēs** |-dziom| – gėdinti
- ladžakiribēn** *v* – sugėdinimas
- ladžas** |-ndyjom| – gėdyti
- ladžaspē** |-ndyjompē| – gėdytis
- ladžiakuno** |-y| – nedrąsus
- lagerio** |-i| *v* – stovykla
- lakinēs** |-dziom| – lakti
- lakro, lakiro** – jos (kieno?)
- langas** |-dyjom| – šlubuoti
- langiakirēspē** – apšlubti
- lapka** |-i| *m* – letena
- lapuci** *m* – varnalėšos
- lasjapē** – kilęs, atsiradęs
- lasnēpē** – kilę, atsiradę
- lau** |-a| – žodis, vardas, pavadinimas
- lavar** *v* – žodynas
- lavēs** |-liom| – plauti, mazgoti
- laznia** |-i| *m* – pirtis
- lė do čha, lė la** – vesk jā
- leicy** *m* – vadžios
- lekcyja** |-i| *m* – paskaita
- lėmpi** |-ē| *m* – lūpa
- lėngiro** – jų, priklausantis jiems
- lėninēspē** |-dziompē| – tingėti
- lēs prijutostyr** – įvaikinti, imti iš prieglaudos
- lēs romnia** – vesti (žmoną)
- lēs** |lyjom| – imti
- lėške** – jam
- lėskro, lėskiro** – jo (kieno?)
- lėsnica** |-y| *m* – kopėčios, laiptai
- lėspē paly gody** – susirūpinti
- lėspē** |lyjompē| – imtis, kibti
- lėstė isys** – jis turi
- lėtinēs** |-dziom| – lakstyti, bėgioti
- lėtno** – lėtas
- lialka** |-i| *m* – lėlė
- liampo** |-y| *m* – lempa
- liaska** |-ē| *m* – lazda, botagas
- liaska** *m* – šlaunis
- licinēs** |-dziom| – skraidyti
- liebiedzia** |-i| *m* – gulbė
- liepto** *v* – lieptas
- limonado** *v* – limonadas
- lintiarno** *v* – tinginys
- liocha** |-i| *m* – skylė, žaizda
- liochcia** |-i| *m* – skylutė
- liochki** – plaučiai
- liočiko** |-i| *v* – lakūnas
- liodo** |-y| *v* – ledas
- lipa** |-y| *m* – liepa
- listyco** |-y| *v* – daigas
- listo** |-y| *v* – puslapis, lapas
- liščina** *m* – lazdynas
- litouvsa** – lietuviškai
- litouvsko** – lietuviškai
- Litva** *m* – Lietuva
- Litvakro** |-i| – Lietuvos
- liurka** |-i| *m* – pypkė
- liustro** |-y| *v* – veidrodis
- lydžaiβēn** *v* – nešimas, vedimas, elgesys, vadovavimas
- lydžas** |-jom| – nešti, vadovauti
- lyja romnia** – vedė žmoną
- lykha** |-ē| *m* – glinda
- lyl** |-a| – laiškas, pasas, dokumentas, vokas
- lylėngiro** |-i| – raštingas
- lylytko zadėibēn** |-a| – rašto užduotis
- lylvaripēn** |-a| *v* – raštingumas
- lylvaripnaskiro** |-i| – raštingas
- lylvaro** |-i| – raštingas
- lym** |-a| *v* – snarglys
- lymalo** |-y| – snargliuotas
- lympēs** |-jompē| – tuoktis
- lynaj** *m* – vasara
- lynaje** – vasarą
- lynaskes** – vasarą
- lynaskiro** |-i| – vasarinis
- lynēpē** *v* – vedybos
- lysa** |-y| *m* – lapė
- lyso** |-y| – sublogęs, liesas
- lytko** |-i| *m* – blauzda
- lyzinēs** |-dziom| – laižyti
- lochcia** |-i| *m* – alkūnė
- locios** |-yjom| – gimti
- locyji nasasto** – apsigimėlis
- locyji** – gimęs
- lockirdo** |-y| – gimtasis
- lockirēs** |-dziom| – gimdyti
- lodka** |-i| *m* – valtis
- lokhiakirēs** |-dziom| – lengvinti
- lokhyipēn** |-a| *m* – lengvumas
- lokho** |-i| – lengvas
- loliakirēs** |-dziom| – raudoninti
- lolios** |lolyjom| – rausti, raudonuoti
- lolymo** *v* – raudonumas
- lolypēn** |-na| *v* – raudonumas

lolo |-y| – raudonas
lond v – druska
londo |-y| – sūrus, sūdytas
lunduny |-ia| m – silkē
lonkirēs |-dziom| – sūdyti
lonkiribēn v – sūdytas
lopata |-y| m – kastuvas
lopotymo – dundesys,
 trepsējimas
losio |-i| v – elnias
loško |-i| v – sofa, lova
lovē – pinigai
lovēngiro |-i| – piningas
lovina v – alus
lovorē – pinigēliai
lozkico |-y| v – lopšelis
lozko |-i| v – lopšys
lozo |-ē| v – žilvitis, gluosnis
lubakoro |-i| – ištvirķēs
lubano v – meilužis
lubnia – nedora
lubny |-ia| m – prostitutē,
 meilužē
lubnytko – nepadorus
luckirēs |-dziom| – skusti,
 lupti, gliaudyti
lučio |-i| v – spindulys
luska |-i| m – lupena, lukštas,
 žievē
luža |-i| m – pelkē

M

machinēs |-dziom| – mojuoti
machorka m – tabakas
machorkako pučkica
 – tabokinē
maco |-y| v – macas
mačecha |-i| m – pamotē
mačhari v – žvejys
mačhin |-ja| m – musē
mačhitko – žuvinis, žuvies
mačho |-e| v – žuvis
mačhuno |-y| – žuvinis,
 žuvišķas

magnitafono |-y| v
 – magnetofonas
majinēl – turi (vnsk.)
majinēn – turi (dgsk.)
majinēs, rikirēs |-dziom|
 – turēti
majo |-i| v – gegužē
makarony – makaronai
makhēs |-jom| – tepti, dažyti
makhēspē |-jompē| – teptis,
 dažytis
makhipē v – tepimasis
mako |-i| – aguona
maladecko – šaunus
malina |-y| m – avietē
malolēs |-liom| – pasigerti
mami m – bobutē
mamica |-y| m – mamytē
mamolē m – mamyte (šauks.l.)
mamuj – tiesiai, pro šalī
man – mane
mandē sylē – aš turiu
mandērša! – nebijok!
mange – man
manges |-jom| – prašyti
mangipēn |-a| v – prašymas
manuš |-a| v – žmogus, vyras
manušano |-y| – žmogišķas
manušniakiro |-i| – moters,
 moterišķas
manušny |-ia| m – moteris
mar man – mušk mane
maravēs |-dziom| – suduoti,
 smogti
mardy m – šautuvas
mardo |-ē| v – rublis, litas
marēl grumo – griaudžia
marēs |-dziom| – mušti, trypti
marēs jakhasa – merkti akī
marēskri čhuri m –
 duonriekis peilis
marēspē |-dziompē| – muštis,
 daužytis
marēspē maškīr pēstē –
 muštis tarp savēs
marfa |-i| m – morka

maribēn v – muštynēs, kova,
 karas
maribnaskiro v – karys
marikly |-ia| m – blynas
markovno |-y| – morkinis,
 oranžinis
maro v – maras
maro |-ē| v – duona
maroženy – ledai
maršimo |-y| – raukšlētās
maršina |-y| m – raukšlē
marto v – kovas (mēn.)
maruno |-y| – duoninis
mas |-a| v – mēsa
masuno |-y| – mēsišķas
mašinkica |-y| m – mašinēlē
maškepēstē, maškīr pēstē
 – tarp savēs
maškīr, maškīral – tarp,
 viduryje
maškīratuno |-y| – vidurinis
matēlkica |-y| m – petelišķē
materialo |-y| v – audeklas
matiaro |-y| – girtas
matios |-yjom| – apsvaigti,
 girtuokliauti
matybēn v – girtuoklystē
matybnaskiro |-i| – girtuoklis
matybnytko – girtuoklis
matkirēs |-dziom| girdyti
 (svaigalais)
mato |-y| – girtas
matraso |-y| v – čiužinys
mē – aš
mē (nuo mēkēs), **mēk** – tegul,
 leisk
mēblo |-i| v – baldas
medzvedzio |-i| v – meška
mēja – mirē
mēji – mirēs, lavonas
mējom! – siaubas *perk*, (aš
 miriau)
mēkēs |mēkjom| – leisti,
 paleisti, palikti
mēkēspē |-jompē|
 – leistis, pasilikti, nusileisti

- mēkipē** *v* – leidimas
mēl *v* – purvas
mēlalēs – nešvaru, purvina
mēliakiirēs |-dziom|
 – purvinti
mēliakiirēspē – purvintis
mēlalios |-lyjom| – purvintis
mēlalypē *v* – purvas
mēlalo |-y| – purvinas,
 nešvarus
mēliakirdo |-y| – supurvintas
mēlo *v* – kreida
mēmēly *m* – žvakē
mēn *m* – kaklas, sprandas
mēnčinēs |-dziom| – kankinti
mēnčinpē *v* – kančia
mēnitko *m* – apykaklē
mēnka *m* – kančia, kankinimas
mēnori *m* – snapas
mēnta *m* – minutē
mērēs |mējom, muliom| – mirti
mēriakiirēs |-dziom| – marinti
mēribēn *v* – mirtis
merinēs |-dziom| – matuoti
mētalo *v* – metalas
miačko, miačko *v*
 – sviedinukas
mialko |-i| – smulkmena
miatka |-i| *m* – mēta
miaukinēs |-dziom| – miaukti,
 kniaukti
mica, myca *m* – katē
mičtinēs |-dziom| – svajoti
miecho *v* – kailis
miedzia *m* – varis
miedzitko, miedzioskro
 – varinis
mielko |-a| – smulkus
mielnica |-y| *m* – malūnas
mielnicako |-i| *v*
 – malūnininkas
miešinēs |-dziom| – trukdyti
miesto adasavostē – užuot,
 juo dētas
miesto – užuot
miešinēs |-dziom| – maišyti
- mikinēs** |-dziom| – baubti,
 mykti
milijono |-y| *v* – milijonas
milinko – meilutis
milo |-y| – mielas, malonus
minuta *m* – minutē
miriklia *m* – karoliai
miro, miri, mirē – mano
mišynēs |-dziom| – trukdyti
mišraine – mišrainē
mištēs – gerai
mištypēn *v* – gėrybė, gėris,
 turtas
mišto – geras, gerai
myslia |-i| *m* – mintis
mļējinēs |-dziom| – tirti,
 silpti
mocho |-i| *v* – samanos
močinēs |-dziom| – merkti
mohylki – kapai, kapinēs
mokikla *m* – mokykla
molymēspē |-dziompē|
 – melstis
molyvo |-y| *v* – žvynas
molnyja |-i| *m* – žaibas
molo |-y| *v* – kartas, atvejis
molotko |-i| *v* – plaktukas
momentalnēs – staiga
morēs |-dziom| – skalbti,
 plauti, maudyti
morēspē |-dziompē|
 – praustis, maudyti
moro *v* – jūra
moro *v* – brolyti (kreipinys)
mosto |-y| *v* – tiltas
mozgo *v* – smegenys
mož – gal
možynēs |-dziom| – galėti
mraziakirdo |-y| – sušaldytas
mrazios |-yjom| – šalti
mrazkirēs |-dziom| – šaldyti
mrazo *v* – šaltis, šerkšnās,
 šalna
mro (miro) – mano
mšē – mišios
muckirēs |-dziom| – gesinti
- muj** |muje| *v* – veidas, snukis
mujoro |-ē| *v* – veidelis,
 snukelis
mul – kandis
mula *m* – šmėkla
muliakirēs |-dziom|
 – nužudyti, nudvasinti
mulios |-yjom| – dvėsti
mulypēn *v* – mirtis
mulo |-y| *v* – miręs, lavonas
muma *m* – šmėkla
mura |-i| *m* – uoga, avietė,
 braškė
muravēs |-dziom| – skusti
 (barzdą)
muravēspē |-dziomp|
 – skustis (barzdą)
murdziakirēs |-dziom|
 gesinti
murdzios |-yjom| – gesti
 (ugniai)
murginēs |-dziom| – mirgėti,
 mirksėti
muri |-ja| *m* – uogos, braškės
murkinēs |-dziom| – murkti
murš |-a| *v* – vyras, šaunuolis
muršypē *v* – vyriškumas
murškanēs – vyriškai
murškanō |-y| – vyriškas
muršno |-y| – šaunus
muršoro |-ē| *v* – patinas
musi – gal, tartum, maždaug
muštuko |-i| *v* – kandiklis
mutyra *m* – šlapimas
mutyrēs |-dziom| – šlapintis
muziejo *v* – muziejus
muzyko |-i| *v* – muzika

N

na pomysli – tyčia

na – ne

nabango |-i| – nekaltas

nabaro |-i| – nedidelis

nabuhlo |-y| – neplatus

- nabut** – nedaug
nacholiamao |-y| – ramus, nepiktas
nachoripėn *v* – sekluma, brasta
nachviniėnės |-dziom| – trūkti, stigti
nacyja |-i| *m* – tauta
načačipėn |-a| *v*
 – nesusipratimas, netiesa
načačo |-i| – netikras, negrynas
načalatė – pradžioje
načalo *v* – pradžia
načinės |-dziom| – pradėti
načisto *v* – nešvarus, nelabasis
nadykhno |-y| – nematomas
nadodžalpė – neapsimoka
nadorėsi – nepasiekiamas
nadur – netoli
nadžalpė – nesiseka
nadžinypėn |-a| *v* – nežinia, nežinojimas
nagindoj – neskaitant
naglo |-y| – užsispyręs, įkyrus
nagodzvaro |-i| – neprotingas
nagrobnyko |-i| *v* – antkapis
nahaliatuno |-y|
 – nesuprantamas
naj |naja| *v* – nagas
najabrio *v* – lapkritis
najčačes – tikriausiai
najphurėdyr – vyriausias
najzrakirėspė |-dziompė|
 – nesusikalbėti
nakami – nenorom, nenorint
nakh |-a| *v* – nosis
nakhardo |-y| – nekviestas
nakhavės |-dziom| – ryti, nuryti
nakhitkirja – akiniai
nakhitko dychloro *v* – nosinė
nakhitko – nosinis
nakropšto |-y| – nekruoštus
nakuč – nebrangus
nalachimėspė |-dziompė|
 – nusidėti
nalačhimo *v* – blogis, liga
nalačhipėn |-a| *v* – blogis, liga
nalačo |-i| – negeras, blogas
namogi – mokesčiai
namoti |-y| – blaivus
namištypėn |-a| *v* – pavojus, blogybė
namišto – negeras, blogas, negerai, blogai
namordniko |-i| *v* – antsnukis
namordo |-y| – nesiprausęs
nanė chačkirdo – vėsus (nekarštas)
nanė mol – nevertas
nanė pačėhėbno – nereikalingas
nanė – nėra
nangehėrėngo |-i| – basakojis
nanblo *v* – kabliukas
nanbloro *v* – kabelis (gram.)
nango |-i| – plikas, nuogas
naostro |-y| – bukas, neaštrus
naparuvės |-dziom| – būti ištikimam
napasun – netinka
napėskro |-i| – nesavas, svetimas
napitko – gira, gėrimas
napomyšnės – netyčia
napoparuvipė – nesiskyrė
naprosto, složno – sudėtingas
napšėcviecimė
 – neperšviečiamas
napšyrakirdo |-y|
 – nesukalbamas
narakhuno |-y| – neatsargus, nesaugus
narynstympo – vikrus
narušniki – antrankiai
naruzhalyjipėn *v*
 – nesusipratimas
nas – nes
nasasto |-y| – nesveikas, sergantis
nasykavėlapė – nesirodo
nasykliasibėn *v*
 – neraštingumas
nasykliasikirdo |-y|
 – nemokytas, neraštingas
nasys, naisys – nėra
nasmarko |-i| *v* – sloga
nasmialo |-y| – nedrąsus
nasmožynės |-dziom|
 – nesugebėti, nedrįsti
nasovėlypėn |-a| *v* – nemiga
nasovi – nemiegantis
nasparuvipėn *v* – ištikimybė
naspejinės |-dziom| – vėluoti, nespėti
naspokojnės – neramiai
nastrajenije *v* – nuotaika
nasvalimo *v* – nesveikata, liga
nasvalios |-yjom| – sirgti, nesveikuoti
nasvalypė *v* – liga, negalė
nasvalypnaskiro *v* – gydytojas
nasvalypnaskiro khėr *v*
 – ligoninė
nasvalo |-y| – sergantis, ligonis
našado |-y| – pamestas
našaubėn *v* – netektis, nuostolis
našavės |-dziom| – pamesti, netekti
našėjniko – antkaklis
našės |-ciom| – lėkti, bėgti, tekėti (upei)
našyndoj – bėgomis
našol (pani) – teka (vanduo)
našty – negalima
natato |-y| – drungnas, nešiltas
natėdykhės |-jom| – neapkėsti
natėdykhyepėn *v*
 – neapykanta
natracinė vremia – negaišk
nauchtylbėn *v* – trūkumas
naudinėspė |-dziompė|
 – naudotis
naušniki – ausinės
naušty – neatsibusdamas
navisovipė – neišsimiegojęs, mieguistas

navikhēlēs |-dziom| – pralošti
navozo *v* – mēšlas
nazuralo |-y| – silpnas,
 nestiprus
nē da*va* – tačiau
nē – taip, na, bet
narisciovi – negrižēs
nēmo |-y|, **niamo** |-y|
 – nebylys
nēvinko |-i| – naujas,
 naujokas
nēvipēn *v* – naujiena
nēvo |-i| – naujas
ni – nē, nei
niamo |-y|, **nēmo** |-y|
 – nebylys
ni čī – niekis, nieko
niemiecko |-i| – vokiškas
ni konēs – nieko (gyv.)
niči – nieko (negyv.)
nidochvatka |-i| *mstoka*,
 trūkumas
niežno |-y| – švelnus
niežnuma *m* – švelnumas
nigdy – niekada
nikacyr – iš niekur
nikaj – niekur
nikedy – niekada
nikicy – nē kiek
nikon – niekas (gyv.)
nikonēške – niekam
nikonēskiro |-i| – niekieno
nisavo |-i| – joks
nisy – niekaip
niso – niekas (negyv.)
nizko – žemai, žemas
niznačit – nereiškia
nizo – apačia
nižadno – joks
no – bet
nora |-y| *m* – ola
nosinēs |-dziom| – dēvēti
noska |-i| *m* – kojine
novina |-y| *m* – naujiena
novosc |-i| *m* – naujiena
nozdry *m* – šnervēs

nožnicy *m* – žirklēš
nubēšēs |-ciom| – nutūpti,
 nusēsti
nuđno, **nuđnēs** – liūdna,
 nuobodu
nudzivindēspē |-dziompē|
 – nusistebēti
nudžas |nugijom| – nueiti
nuhuridēs |-dziom| – nurengti
nukhosēs |-ciom| – nušluostyti
nulabimo |-y| – nuluptas
numēkēspē |-jompē|
 – nusileisti
nuominēs |-dziom| – nuomoti
nuplyvinēs |-dziom|
 – nuplaukti
nurisyņēs |-dziom| – nupiešti
nutyrđēs |-dziom| – nutempti,
 nutraukti
nutyrđēs čar – nuravēti
nutradēs |-dyjom| –
 nuvažiuoti, nuvykti
obbarios |-yjom| – apaugti
obchochavēs |-dziom|
 – apgauti
obchochavēspē – apsimeluoti
obchovēs |-dziom| – apvynioti
občido |-y| – aplietas
občhindlo |-y| – apipjautas,
 aprašytas
občinēs |-dziom| – aprašyti,
 apipjauti
občivēs |-dziom| – aplieti,
 apipilti
obdandyro |-y| – apkramtytas
obdandyrēs |-dziom|
 – apkramtyti
obdykhēs |-khjom| – apžiūrėti
obdykhipēn |-a| *v* – apžiūra
obduminēs |-dziom|
 – apgalvoti
obduminēspē – apsigalvoti
obdžas |-gijom| – apeiti
obdžaspē |-gijompē| – apsieiti
obgorodzinēs |-dziom|
 – aptverti

obgrabinēs |-dziom|
 – apiplēšti
obidnēs – įžeisti
obipasios |-yjom| – apgulti
obiščinēs |-dziom| – žadėti
obkerdo |-y| – apdirbtas
obkerēs |-dziom| – apdirbti
obkošēs |-ciom| – iškeikti,
 apibarti
oblēs |-yjom| – apglėbti,
 apkabinti
oblēspē |-jompē| – apsikabinti
obmakhēs |-jom| – aptepti
obmakhēspē |-jompē|
 – apsitempti
obmakhlo |-y| – apteptas
obmaninēs |-dziom|
 – apgauti, apvilti
obmaninēspē |-dziompē|
 – apsigauti
obmēkēs |-jom| – apleisti
obmēkēspē |-jompē|
 – apsileisti
obmēkipē *v* – apsileidęs
obmērēs |-mėjom| – apmirti
obmraziakirēs |-dziom|
 – apšaldyti
obmrazios |-yjom| – apšalti
obnangiakirdo |-y|
 – apnuogintas
obnangiakirēs |-dziom|
 – apnuoginti
obnašēs |-naščiom| – apibėgti
obpēkēs |-pēkjom| – apkepti
obphagirdo |-y| – aplaužytas
obphagirēs |-dziom|
 – aplaužyti
obpučēs |-ciom| – apklausti
obpučibēn |-a| *v* – apklausa
obrakirdo |-y| – apkalbētas
obrakirēs |-dziom|
 – apkalbėti, aptarti
obriskirēs |-dziom| – apversti
obrodēs |-dyjom| – apieškoti
obrovēs |-dziom| – apvertkti
obsandlo |-y| – apjuoktas

obsas |-dziom| – apjuokti
obsēndzinēs |-dziom|
 – apsvarstyti
obslužinēs |-dziom|
 – aptarnauti
obsovpē – apsiblausęs,
 užsimiegojęs
obsunges |-jom| – apuostyti
obsvvēs |-dziom| – apsiūti
obšylaliakirēs |-dziom|
 – apšaldyti
obšylalios |-liom|, **obšylios**
 – apšalti
obšutios |-šutyjom|
 – apdžiūti
obšutkirēs |-dziom|
 – apdžiovinti
obtatios |-tatyjom| – apšilti
obtatkirēs |-dziom|
 – apšildyti
obtradēs |-dyjom| – apvažiuoti
obžalinēs |-dziom|
 – apgailestauti
ochto – aštuoni
octo *v* – actas
odlyga |-i| *m* – atlydis,
 atodrėkis
odoj – ten
odoja – ta
odokokoro – vienodas
odolē – tie
odopaš – anapus
odorik – į ten
odothy – iš ten
odova – tas
odrisios |-ciom| – atsigręžti
odurjakirēs |-dziom|
 – atitolinti
odurjakirēspē |-dziompē|
 – atsitolinti
oduščhakirēs |-dziom|
 – nudengti, nukloti
odži *m* – širdis
odžioskiro |-i| – nuoširdus
odžiosťē – nuoširdžiai
oglučiakirēspē – apkursti

ohuriavēs |-dziom| – aprengti
oikinēs |-dziom| – dejuoti
okrēncynēs |-dziom|
 – apsupti
okružinēs |-dziom| – apsupti
Onikšta – Anykščiai
opibraizīnēs |-dziom|
 – apibrėžti
opipeckinēs |-dziom|
 – apteplioti
orinēs |-dziom| – arti (žemę)
orkestro *v* – orkestras
ostrinēs |-dziom| – galšti
ostro |-y| – smailas, aštrus
otbičhavēs |-dziom| – atsiūsti
otčinēs |-dziom| – atpjauti,
 atrašyti
otčivēs |-dziom| – atpilti
otčurdēs |-dziom| – atmesti,
 atkelti
otčurdēspē |-dziompē|
 – apsimesti
otčhuvēs |-dziom| – atidėti
otginēs |-dziom| – atskaityti,
 atskaičiuoti
otydēs |-yjom| – atiduoti
otjač! – atstok!
otjačēs |-jom| – atstoti
otkedēs |-yjom| – atrinkti
otkedyno |-y| atrinktas
otkerdo |-y| – atviras,
 atidarytas
otkerēs |-dziom| – atidaryti,
 atverti
otkharēs |-dziom| – atšaukti
otkhnios |-yjom| – ilsėtis
otkhinybēn *v* – poilsis
otkhinybnaskiro khēr
 – poilsio namai
otkinēs |-dziom| – atpirkti
otklydynēs |-dziom|
 – atrakinti
otkrēncynēs |-dziom| – atsukti
otlēs |-yjom| – atimti
otlydžas |-ijom| – atvežti,
 atnešti

otmēkēs |-jom| – atleisti
otmēkibēn – atleidimas,
 atostogos
otmēklo |-y| – atleistas
otparikirēspē |-dziompē|
 – atsidėkoti
otphandēs |-dziom| – atrišti
otphandlo |-y| – atrištas
otphēnēs |-dziom| – atsakyti,
 atsiliepti
otphēnibēn |-a| *v*
 – atsakomybė
otpichinēs |-dziom| – atstumti
otplyvinēs |-dziom| – atplaukti
otpsirado |-y| – atidarytas
otpučēs |-pučjom| – atsiklausti
otrava *m*, **jado** *v* – nuodai
otrinskirēspē |-dziompē|
 – atsikratyti
otriskirdžios |-dziom|
 – atplyšti
otriskirēs |-dziom| – atplėšti,
 atitraukti
otryšēs |-jom| – atsirūgti
otsitupinēspē |-dziompē|
 – atsitūpti
otsyklīos |-yjom| – atprasti
otspīnēs |-dziom| – atspėti
otšylios |-lyjom| – ataušti,
 atšalti
ottyrdēs |-dziom| – atitraukti
ottyrdēspē |-dziompē|
 – atsitraukti
ottradēs |-dyjom| – atvažiuoti
otvaizdinēs |-dziom|
 – atvaizduoti
otvečinēs |-dziom| – atsakyti

P

pabiedzinēs – nugalėti
pachinēs |-dziom| – arti (žemę)
pachmurno – apsiniaukęs
pachninēs |-dziom| – kvepėti
pacia *m* – viltis, tikėjimas

paciori |-ja| *m* – malda
pacios |-dyjom| – tikėti
paciospė |-dyjompė| – tikėtis
packirės |-dziom| – vynioti,
 vystyti
pacuko |-i| *v* – pelė, žiurkė
pačemudės |-dziom|
 – pabučiuoti
pačhėbno |-y| – reikalingas
padarka |-i| *m* – dovana
padkalodnės – klastingai
padorėsės |-rėsciom|
 pasiekti, gauti
paka – kol
pal atasia – poryt
pal – už
pal adava – už tai, kad
palatuno |-y| – užpakalinis
palco |-y| *v* – pirštas
paldava – todėl, užtat
palė vokna – už langų
palė – atgal, už, per
palė jakha – už akių
palo rom – už vyro
palso – už ką (priežasčiai)
paltasia – užvakar
palučka |-i| *m* – alga
paluj *v* – užpakalys
palujostė – iš užpakalio
Palušia *m* – Palūšė
pamožinės |-dziom| – padėti,
 pagelbėti
panacylėspė |-dziompė|
 – susidrumsti
panč – penki
pančbėrsytko
 penkiametis
pančdyvėsytko – penkiadienis
panč dženė – penkiese
pančiocha |-i| *m* – kojinė
pančdėša – penkiasdešimt
pani |pania| *m* – vanduo
paniprolydžaibnytko
 – vandentiekis
panitko – vandeninis
papin |-ia| *m* – antis, žąsis

Papinitko drom – Paukščių
 takas
papinori *v* – ančiukas
papiri *v* – popierius
paplavoko |-i| *v* – plūdė
papu *v* – senelis
para *m* – pora
paramaro |-ė| *v* – pyragas,
 bandelė
paramis |-ia| *m* – pasaka
paramisytko – pasakiškas
parasciuvin *v* – penktadienis
pariadko |-i| *v* – tvarka
pariadkovo – tvarkingas
parikirės |-dziom| – dėkoti
parikirou – ačiū
parynės |-dziom| – garuoti
parko |-i| *v* – parkas
parnėbalėngo |-i|
 – šviesiaplaukis
parnėmosko – baltaveidis
parniakirės |-dziom|
 – baltinti
parnimo *m* – baltuma
parnios |-yjom| – balti,
 boluoti
parnypėn |-a| *v* – baltymas,
 baltuma
parno |-y| – baltas
parnėbalėngiro |-i|
 – baltaplaukis
parnoro |-ė| *v* – kiaušinis
paro *v* – garai
parta |-y| *v* – suolas
parudo |-y| – iškeistas
parutari *v* – prekeivis, arklių
 pardavėjas
paruvės |-dziom| – keisti,
 mainyti
pasaziro |-y| *v* – keleivis
pasinės |-dziom| ganyti
pasios |-yjom| – gulti, gulėti
pasybėn |-a| *v* – gulėjimas
pasyji – gulint
pasybnaskiri |-ė| *m* – patalynė
pasyndoj – gulint, gulomis

paslednenostė
 – iš paskutiniųjų
paslednio |-a| – paskutinis
paslovica |-y| *m* – patarlė
pastojannės – nuolat
pastojanno |-y| – nuolatinis
pastupinės |-dziom|
 – pasielgti
paš, pašo, pašyl, pašė – šalia,
 greta, prie
paš *v* – liemu, juosmuo
paš *v* – pusė, pusiau
pašatuno |-y| – gretimas
pašdyvės – pietūs,
 pusiaudienis
pašdušly *m* – pusbutelis
pašėdyro |-a| *v* – artimasis
pašės |pašyliom| – artintis
pašglosytko – pusgarsis,
 priebalsis
pašylatuno |-y| – kaimynas
pašyndoj – gulomis
pašliakirdo |-y| – paguldytas
pašliakirės |-dziom| – guldyti
pašlo |-y| – gulintis
pašnango |-i| – pusplikis
pašophėn |-ia| *m* – pusseserė
pašopšal |-a| *v* – pusbrolis
pašrat *v* – vidurnaktis
patavė *v* – skalbiniai
patiaibėn |-a| – tikėjimas
patikinės |-dziom| – patikti
patios |-dyjom| – tikėti
pativ – garbė, išdidumas,
 tikėjimas
pativaly *m* – aukštuomenė
patyvalo |-y| – garbingas
Patradzi |-ia| *m* – Velykos
patrin |-ia| *m* – lapas, korta,
 portretas, dokumentas,
 nuotrauka
paužiakirės |-dziom|
 – palaukti
pcyngi *m* – replės
pė – sangrąžos dalelė,
 savybinio įvardžio šaknis

- pē** – ant
pē čači – ī dešinę
pē mēn – ant kaklo
pē zervo – ī kairę
pē – save
pēchēnd |-a| *v* – riešutas
pečatka |-i| *m* – antspaudas
pečen – kepenys
pedka, piadka |-i| *m* – pėda
pėjakha – prieš akis, priešakys
pėkės |-jom| – kepti
pėkla *m* – pragaras
pėlė Koliand – per Kalėdas
pėlė – per
pensija |-i| *m* – pensija
pėpėri *v* – pipirai
pėplo, pėpelo *v* – pelenai
pēr |-a| *v* – pilvas
peregonki – lenktynės
pēr pomėkno – viduriavimas
pėrco |-y| *v* – pipiras
pėrės |pėjom| – kristi, patekti, griūti
pėrlo |-y| *v* – perlas
pėrnica *m* – pūkinė antklodė
pėrniko |-i| *v* – sausainis
pėrvo |-i| – pirmas
pėske – sau
pėškiro |-i| – savas, artimas
pėstybnasa – siautulingai
pėstybnasko *v* – valkata
pėstynės |-dziom| – glausti
pėstynėspė |-dziompė| – išdykauti
pėtalo |-y| *v* – pasaga
pėtelnia |-i| *m* – keptuvė
petruška |-i| *m* – petražolė
pėzal – pėsčiomis
phabaj |-a| *m* – obuolys
phabalyn |-ia| *m* – belis
phabėngro |-i| – obuolinis
phabori |-ė| *m* – obuoliukas
phadzios |-dziom| – lūžti, dužti
phagios |-ijom| – lūžti
phagirės |-dziom| – laužyti, graužti
phagirėspė |-dziompė| – sulūžti, graužtis
phak |-a| *v* – sparnas, pažastis
phal |-ia| *m* – lenta
phandės |-dziom| – rišti
phandlo |-y| – pririštas
phar |-a| *v* – šilkas
pharadzios |-dyjom| – dužti, skilti
pharavės |-dziom| – pramušti, sužeisti
phardėbėršėngo |-i| – pilnametis
phardo |-y| – pilnas, sunkus, sudėtingas
phardžios |-dyjom| – pastoti, nokti
pharėdyr – vyresnis, viršininkas
pharės – sunku
phari *m* – nėsčia, sunki
phariakirės – sunkinti
pharibė sunkumas, nėsčumas
pharios |-ijom| – nokti, pastoti
pharuno |-y| – šilkinis
phėn |-ia| *m* – sesuo
phėnės do kokoro – kartoti
phėnės |-dziom| – sakyti, tarti
phėrdės – pilnai, visiškai
phėrdypė – pilnumas, pilnatvė
phėrdo |-y| – pilnas
phėrdo čhon – pilnatis
phėrdėbėršėngiro |-i| – pilnametis
phėrdziakirės |-dziom| – pildyti
phėrdžios |-dziom| – pilnėti
phėrės |-dziom| – semti
phu |phuvja| *m* – žemė
phumba – pūliai
phuobkerybėn *v* – žemdirbystė
phurano |-y| – senas, senovinis
phurdės |-dyjom| – pūsti, gesinti ugnį
phurdėspė |-yjompė| – pūstis
phurdyny *m* – mašina
phurėdyr *v* – seniūnas, vyresnysis
phurėdyra – valdžia, vyresnieji
phuribė |-a| *v* – senatvė
phurios |-jom| – senti
phuro |-i| – senas, senis
phuroro |-ė| *v* – senelis
phurovato |-y| – pagyvenęs
phus |-a| *v* – šiaudas
phusytko – šiaudinis
phuvitko – žemėtas, bulvinis
phuvja *m* – antakiai
phuvjengiro |-i| – bulvinis
piatna |-ė| *m* – dėmė
pibėn |-a| *v* – gėrimas
pibnytko *v* – geriantysis
pibnytko khėr – smuklė, restoranas
pichinės |-dziom| – stumti, kišti
pijakirės |-dziom| – girdyti
pijalė – cigaretės
pila |-y| *m* – pjūklas
pilo *v* – dulkės
pipka |-i| *m* – pypkė
pir – po, per
pir o gau – po kaimą
pir o pėškiro – savaip
pir o phu – po žemę
piraly *m* – pūkinis čiuzinys
pirango |-i| – basas
pirdal – per, dėl to, kad
piri |pirja| *m* – puodas
piribandziakirės |-dziom| – perlenkti
piribarjos |-barijom| – peraugti
piribėšės |-ciom| – persėsti
piribičhavės |-dziom| – persiūsti
piribiknės |-dziom| – perparduoti

- piributiakirēs** |-dziom|
– perdirbti
- pirichačios** |-ijom| – perdegti
- pirichačkirēs** |-dziom|
– perkaitinti
- piričhinēs** |-dziom| –
perrašyti, perpjauti
- piričivēs** |-dziom| – perpilti
- piričhurdēs** |-dziom|
– permesti
- piridandyrēs** |-dziom|
– perkąsti
- piridēs** |-dyjom| – perduoti
- piridykhēs** |-jom| – peržiūrėti
- piridykhyepēn** |-a| *v*
– peržiūra
- piriduminēs** |-dziom|
– apsigalvoti
- piridžas** |-gijom| – pereiti
- piridživēs** |-dziom|
– pergyventi
- piriginēs** |-dziom|
– perskaityti
- pirijač** – nustok, liaukis
- pirijačes** |-jom| – nustoti,
liautis
- pirijačon** – nustokite
- pirikedēs** |-dyjom| – perrinkti
- pirikeravēs** |-dziom|
– pervirti
- pirikerēs** |-dziom| – perdaryti,
perdirbti
- pirikharēs** |-dziom|
– peršaukti
- pirilēs** |-yjom| – perimti
- pirilydžas** |-džijom| –
pernešti, pervežti
- pirilydžino** |-y| – perneštas,
pervežtas
- pirilyjapē** – teko
- pirilonkirdo** |-y| – persūdytas
- pirilonkirēs** |-dziom|
– persūdyti
- pirimērēs** |-mējom| – apmirti
- pirimērēs** |-dziom|
– persimainyti
- pirinasvalios** |-lyjom|
– persirgti
- piriparuvēs** |-dziom|
– perkeisti
- piriphandēs** |-dziom|
– perrišti
- piriphandlo** |-y| – perrištas
- piriphēnēs** |-dziom|
– persakyti
- piriplēskirēs** |-dziom|
– permokėti
- piripučes** |-pučjom|
– perklausti
- pirirakirēs** |-dziom|
– perkalbėti
- piriratkirēs** |-dziom|
– pernakvoti
- pirisydo** |-y| – persiūtas
- pirisyvēs** |-sydzjom|
– persiūti
- pirišucios** |-ščujjom|
– perdžiūti
- pirišutkirēs** |-dziom|
– perdžiovinti
- piritradēs** |-dyjom|
– pervažiuoti
- piriuriespē** |-dziompē|
– persirengti
- pirivikedēs** |-dyjom|
– perrinkti
- pirori** |-ja| *m* – puodukas
- piščinēs** |-dziom| – cypti,
spengti
- pizotos** *v* – gamtovaizdis
- pynē** (jonē) – pagriuveč (jie)
- pytalyneš** |-dziom| – kaustyti
(arklį)
- pytalo** |-y| *v* – pasaga,
apkaustai
- pjafka** |-i| *m* – dëlė, siurbëlė
- pjekitko khēr** *v* – landynė
- pjes** |pijom| – gerti
- plascinka** |-i| *m* – plokštelė
- plaščio** |-i| *v* – apsiaustas
- plēskirēs** |-dziom| –
sumokėti, atsilyginti
- plēskirēs socialini** – mokėti
pašalpa
- plēskiribē** *v* – užmokestis
- pliacio** |-y| *v* – aikštė
- pliamia** |-y| *m* – dēmė
- pliauškuma** *m*
– pliuškenimas
- pliuskinēspē** |-dziompē|
– pliuškentis
- plyvinēs** |-dziom| – plaukti
- plotkica** *m* – riekė
- plugo** |-i| *v* – plūgas
- po** – ant, į
- po bjav** – į vestuves
- po čanga bēšēs** – klūpėti
- po mištēs, po hojnēs** – geruoju
- po palcy** – ant pirštų
- po paš** – per puse
- po vieko, po viečnēs** – amžinai
- pobarrios** |-yjom| – paaugti,
padidėti
- po barjakirēs** |-dziom|
– padidinti
- po bēšēs** |-liom| – pasėdėti
- počepinēs** |-dziom|
– pakabinti
- počerja** – maldos
- počaji** – pavalgęs, sotas
- počas** |-chajom| – pavalgyti
- poचितko** – pūkinis
- pocho** |-i| *v* – pūkas
- pochovo** |-a| – pūkinis
- pochožo** |-a| – panašus
- počtan** |-a| *v* – drobė,
audeklas
- pochvalimo** |-y| – pagirtas
- pochvalyneš** |-dziom|
– pagirti
- počiomnysos** |-dyjom|
– pritemti
- počamuđēs** |-dziom|
– pabučiuoti
- počhēbno** |-y| – reikalingas
- počhido** |-y| – papiltas
- počhijinēs** |-dziom|
– pabraukti, patrinti

- počhindlo** |-y| – parašytas
počinės |-dziom| – parašyti
poču – padėk
počurdinės smeci – teršti, šiukšlinti
počuvės pani |-dziom| – laistyti
počuvės |-dziom| – pastatyti, padėti
počuvėspė |-dziompė| – pasikloti
počivės |-dziom| – papilti
počki *m* – inkstai
počta *m* – paštas
podajaniako *v* – išmalda
podarinės |-dziom| – padovanoti
podėlinės |-dziom| – padalyti
podės |podyjom| – paduoti
podės duma – pakalbėti, pabendrauti
podėspė |-dyjompė| – pasiduoti
podėšva – padas
podgija – tinka, tiko
podykhės |-jom| – pamatyti, pažiūrėti
podykhėspė |-jompė| – pasimatyti
podylnios |-dyjom| – pakvailėti
podkinės |-dziom| – papirkti
podlės |-lyjom| – paimti
podlydžas |-džijom| – pavesti, pavežti
podloga *m* – grindys
podphandėspė |-dziompė| – apsisiausti
podrikirės |-dziom| – palaikyti
podrogisadės |-dziom| – pabrangti
podsvilinės |-dziom| – apsvilti
poduchtės |-ciom| – pašokti
poduchtylės |-dziom| – pagauti
podzia |-i| *m* – sijonas
- podzindzios** |-yjom| – pailgėti
podžas |-gijom| – tikti
podžinės |-dziom| – sužinoti
pogaravės |-dziom| – paslėpti
poginės |-dziom| – suskaičiuoti
pogirėspė |-dziompė| – pasislėpti
poglaščinės |-dziom| – paglostyti
pogotovinėspė |-dziompė| – apsiruošti
pogrobo *v* – laidotuvės
pojezdo *v* – traukinys
pokalios |-lyjom| – pajuoduoti, įdegti
pokaliovo |-i| – pajuodęs
pokandėspė |-yjompė| – paklusti
pokatinėspė |-dziompė| – pasivažinėti
pokharės |-dziom| – pašaukti, pakviesti
pokhėlės |-dziom| – palošti, pašokti
pokhosės |-ciom| – patrinti, pašluostyti
pokojo *v* – ramybė
pokosinės |-dziom| – paraityti
pokošės |-kosciom| – pakeikti
pokoštynės |-dziom| – paragauti
pokrėncijipėn |-a| *v* – posūkis
pokrencynėspė |-dziompė| – pasisukti
polal – iš užpakalio, atgal
polatuno |-y| užpakalinis
polavės |-lyjom| – suprasti
poldava – nes, todėl
poldava so – kadangi, todėl
poliako |poliaška| – lenkas
poliovo |-a| – laukinis, taboro
- polkica** |-y| *m* – lentyna
polo kan – į ausį
polo muj – į veidą
polo rom – už vyro
polo uroko – per pamoką
polo *v* – grindys
pololios |-yjom| – parausti
polonika |-i| *m* – samtis
polovikico *v* – takas
poluj *v* – užpakalis
polusynca – dryžuotas
polzynės |-dziom| – šliaužti
pomanges |-jom| – paprašyti
pomėkės |-mėkjom| – paleisti
pomyšny kerės – tyčiotis
pomykno – pasišiaušęs, šelmis
pomoji – pamazgos, paplavos
pomorės |-dziom| – nusiplauti
pomožinės |-dziom| – padėti, paremti
Ponevėš – Panevėžys
ponidzialko *v* – pirmadienis
ponidzialkonė – pirmadienį
ponko *v* – bamba
ponravinės |-dziom| – patikti
popaciaspė |-ndyjompė| – pasitikėti
popangalios |-ljom| – apdulkėti
poparuvės |-dziom| – pakeisti
popėrės |-yjom| – užpulti, patekti
pophėnėspė |-dziompė| – pasisakyti
pophėnibėn |-a| *v* posakis
pophėrdzios – pastoti
pophurdės |-dyjom| – papūsti
popichinės |-dziom| – pastumti
popravinėspė |-dziompė| – pasitaisyti
poprobinės |-dziom| – pamėginti
popučėspė |-ciompė| – teirautis, pasiklausti
por |-a| *v* – plunksna

- pora** – laikas
porakhēs |-jom| – pasaugoti
porakhēspē |-jompē|
 – pasisaugoti
porakirēspē |-dziompē|
 – pasikalbēti
pori |-ja| *m* – uodega
poriadio |-i| *v* – tvarka
porikirēs |-dziom| – palaikyti
poriskirēs |-dziom| – pasukti
poriskiribēn |-a| *v* – posūkis
pornica *m* – pūkiniai patalai
porodēs |-dyjom| – paieškoti
porovēs |-dziom| – paverkti
posadinēs |-dziom| – pasodinti
posago *v* – kraitis
posaspē |-dziompē|
 – pasijuokti
posčhurdinēs |-dziom|
 – paskleisti
posčhurdinēspē |-dziompē|
 – pasklisti
posidēspē |-dyjompē|
 – pasiduoti
posidziolka *m* – balnas
posinсадēs |-dyjom|
 – pamėlynuoti
posiulinēs |-dziom|
 – pasiūlyti
posybnaskiri *m* – patalai
posyčimpo |-ē| *v* – parašas
posykavēs |-dziom|
 – parodyti
posykavēspē |-dziompē|
 – pasirodyti
posykvibēn *v* – parodymas
posykliakirēs |-dziom|
 – pamokyti
posyklis |-lyjom|
 – pasimokyti
posylēspē |-yjompē|
 – pasiimti
posli pašdyvēs – popiet
posli – po
posliskinēs |-dziom| – paslysti
posniežniki – snieguolės
- posokaštyvimo** |-y|
 – sustabarėjęs, sumedėjęs
posovēs |-ciom| – pamiegoti
posovietinēs |-dziom|
 – patarti
posovietinēspē |-dziompē|
 – pasitarti
postarinēspē |-dziompē|
 – pasistengti
postyn – kailiniai
postojannēs – nuolatos
postukinēs |-dziom|
 – pasibelsti
posunges |-jom| – pauostyti
posuvēs |-sydziom| – pasiūti
posverinēs |-dziom|
 – pasverti
posviecinēs |-dziom|
 – pašviesti
pošarēs |-dziom| – pagirti
poščurdēspē |-dziompē|
 – apsimesti
pošylios |-šlyladyjom| – pašalti
poštylios |-dyjom| – patylėti
pošunēs |-dziom| – paklausyti
pošutis |-cijom| – padžiūti
pošutkirēs |-dziom|
 – padžiovinti
potasavēs |-dziom|
 – paspausti, dusinti
potatios |-tatyjom| – sušilti
potatkirēs |-dziom| – pašildyti
potėrnios |-yjom| – pajaunėti
potyrdēs |-dyjom| – patraukti
potyrdēspē |-dyjompē|
 – pasitraukti
potkinēs |-dziom| – papirkti
potom – paskui
potpiji – išgėręs
pouštēspē |-jompē|
 – pasikelti
povody *m* – vadelės
povstrečinēs |-dziom|
 – pasitikti
pozabistrēs |-dziom|
 – pamiršti
- pozdynēs** |-dziom| – vėluoti
pozdravinēs |-dziom|
 – pasveikinti
poznėdyr – vėliau
poznēs – vėlai
požalinēs |-dziom|
 – paguosti, pagailėti
požalinēspē |-dziompē|
 – pasiguosti, pasigailėti
požičinēspē |-dziompē|
 – pasiskolinti
pracenty – procentai,
 palūkanos
prachitko – smėlinis
pracho *v* – smėlis
pracivno – bjaurus, bjaurybė
prakoso |-y| *v* – pradalgė
prasindžios |-dziom| – lyginti
 (drabužius)
praso *v* – lygintuvas
prastas |-dyjom| – bėgti
prastybnytko *v* – bėgikas
prativno – šlykštus
pravinēs |-dziom| – taisyti,
 remontuoti
pravinēspē |-dziompē|
 – taisytis
prē balvalia – veltui
prėciu pašdyvēs – priešpiet
prėciu – prieš
prėdki – paprotys
prėhėrēnca – atvirkščiai
prezentinēs |-dziom|
 – pristatyti
priamo, priamēs – tiesiai
prianiko |-i| *v* – sausainis
pribandžios |-dyjom|
 – prilenkti
pribankirēs |-dziom|
 – prilenkti
pribarjos |-ijom| – priaugti
pribēšēs |-bėsciom| – prisėsti
pricėpo |-y| *v* – priekaba,
 buksyras
pričinēs |-dziom| – prirašyti
pričhurdēs |-dziom| – primesti

- pričhuvēs** |-dziom| – pridēti
pričhuvēspē |-dziompē|
 – apsidēti, prisidēti
pričina |-y| *m* – priežastis
pridēs |-yjom| – suteikti,
 priduoti
pridykhēs |-jom| – prižiūrēti
priduminēs |-dziom|
 – sugalvoti
pridžas |-gijom| – iķyrēti, –
 neduoti ramybēs, ateiti
prigazdēs |-dyjom| – pakelti
prigazdēspē |-dyjompē|
 – pasikelti
prihalios |-halyjom|
 – pripažinti
prijačhēs |-jom| – iķyrēti
prijanēs |-dziom| – atnešti
prijatno – malonus
prijavēs |-javjom| – ateiti,
 atvykti
prijavjapē – teko
prijuto |-y| *v* – prieglauda
priļēs |-lyjom| – priimti
priļipinēs |-dziom| – prilipti
priļyapē – teko
primarēs |-dziom| – primušti
primēkēs |-jom| – prileisti
prinčkirēs |-dziom| – pažinti
prinčkiripēn |-a| – *v*
 pažintis
pripasios |-yjom| – prigulti
priphandēs |-dziom|
 – pririšti, prirtvirtinti
priphēnēs |-dziom| – iškakti,
 pritari
priphēnibēn |-a| *v* – iškakmas
priphēny – pritariant
priplēskirēs |-dziom|
 – primokēti
priprava – prieskoniai
priroda *m* – gamta
prisykliakirēs |-dziom| –
 primokyti, pripratinti
prisyklios |-yjom| – priprasti
prisuvēs |-sudziom| – prisīuīti
- prityrdēs** |-yjom| – pritraukti
priuchtylēs |-dziom|
 – pričiupti
priurnias |-ndyjom| – atlēkti,
 atskristi
pryščia *m* – votis
pryščio *v* – šašas
pro – ant, dēl
pro drom – ant kelio
pro skamind – ant stalo
pro jakha – dēl akių
probagas |-dziom|
 – sudainuoti
probinēs |-dziom| – bandyti,
 mėginti
prodžas |-gijom| – praeiti
prodžaspē |-gijompē|
 – pasivaikščioti
prodživēs |-dziom| – pragyventi
proginēs |-dziom| – perskaityti
progo |-i| *v* – slenkstis
prokhostēs |-ciom| – valyti,
 šluostyti
propijes |-pijom| – pragerti
prostynēs |-dziom| – atleisti
prostinpē – atsisveikink
prosto – paprastas, prastas
prošylios |-dyjom| – peršalti
prudo |-ē| *v* – tvenkinys
prunžina |-y| *m* – spyruoklė
psavēs |-dziom| – badyti
psiko |-e| *v* – petys
psiravēs |-dziom| – vaikštinėti
psirēs |-dziom| – lankyti,
 vaikščioti
psiribē *v* – žygis
pšal |-a| *v* – brolis
pšalēngiro |-i| – priklausantis
 broliams
pšalēskiro |-i| – priklausantis
 broliui
pšalypēn *v* – brolybė
pšēkrēncynēspē |-dziom|
 – persikreipti
pšēhuriespē |-dziompē|
 – persirengti
- pšēkošēs** |-ciom| – prakeikti
pšēmangou – atsiprašau
pšēmarēspē – išsiskleisti
 (pumpurui), prasimušti
pšēmēkēs |-jom| – praleisti
pšēmēkēspē |-jompē|
 – apsilenkti
pšēparuvēs |-dziom|
 – sumainyti, sukeisti
pšēphēnēs |-dziom| – perspėti
pšētrādēs |-dyjom|
 – pravažiuoti
pšēuchtēs |-ciom| – peršokti
pšēutkerdo |-y| – praviras
pšēvitrinēs |-dziom| – vėdinti
pširakhypē *v* – atsarga
pšybangespē |-ijompē|
 – persikreipti
pšybēšēs |-ciom| – pritūpti
pšycedinēs |-dziom| – praskiesti
pšychurdēspē |-vyjompē|
 – apsimesti
pšychuvēspē |-dziompē|
 – apsimesti
pšydzangavēspē – prabusti
pšydzas |-gijom| – pereiti,
 praeiti
pšydzivēs |-dziom|
 – išgyventi, jaudintis
pšyginēs |-dziom| – perskaityti
pšygoninēspē |-dziompē|
 – prasilenkti
pšygorodzinēs |-dziom|
 – pertverti
pšyhadēs |-yjom| – prikelti
pšykošēs |-ciom| – prakeikti
pšykošno |-y| – prakeiktas
pšymarēspē |-dziompē|
 – prasimušti
pšynakhadēs |-dyjom| – nuryti
pšynašēs |-ciom| – pratekėti,
 prabėgti
pšypantynēspē |-dziompē|
 – susipainioti
pšyrakhēspē |-jompē|
 – saugotis

pšyrakirėspė, pšyphėnėspė

– prasiatarti

pšyphėnėspė |-jompė|

– persirengti

ptičėngro khėr |-a| *v* – inkilas**pučės** |-jom| – klausti**pučibėn** |-a| *v* – klausimas**pučibnaskro** |-ė| *v* – tardytojas**pulia** |puli| *m* – kulka**pulko** *v* – būrys**puravės** |-dziom| – žiovauti**puriskirės** |-dziom| – atspurti**purum** |-a| *v* – svogūnas**pusės** |-ciom| – bestis**pustyn** |-a| *v* – paltas**pustynės** |-dziom| – pustyti
(sniegą)**puška** |-i| *m* – patranka**pušum** *m* – blusa**puty** *m* – puta**putynėspė** |-dziompė|

– maišytis, painiotis

R**rabo** |-ė| *v* – vergas**robotniko** |-i| *v* – darbininkas**raca** *m* – antis**radakirės** |-dziom|

– linksminti

radinėspė |-dziompė|

– džiaugtis

rado – linksmas, patenkintas**raduma** *m* – džiaugsmas**raj** |raja| *v* – policininkas,

ponas

Raj – ponas Dievas**rajkanės** – poniškai**rajkano** |-y| – poniškas**rajo** *v* – rojus**rakhės** |-jom| – saugoti**rakhėspė** |-jompė| – saugotis**rakhibnari** *v* – sargas**rakhibnaskiro** *v* – sargas**rakhybėn** |-a| *v* – atsarga**rakirės** |-dziom| – kalbėti**rakiribėn** *v* – kalba, pokalbis**rakiribnasko** |-i| – kalbus,

plepys

rakly |raklia| *m* – mergina

(ne romų)

raklo |raklė| *v* – vaikas

(ne romų)

raklori |-ja| *m* – mergytė

(ne romų)

rakloro |-ė| *v* – berniukas

(ne romų)

rako |-i| *v* – vėžys, auglys**rakščio** *v* – rakštis**ramaška** |-i| *m* – ramunėlė**ramko** |-i| *v* – rėmas**rana** |-y| *m* – žaizda**randės** |-dziom| – lupti, skusti**ranės** – anksti**raninės** |-dziom| – sužeisti**rany** |-ia| *m* – ponis**ras** *v* – poną**rasčurdės** |-dziom|

– išbarstyti, suvelti

rasčurdimė – suvelti

(kokie?)

rasčioski *m* – šepetys, šukos**raskazo** |-y| *v* – pasakojimas**rastyr** – nuo pono**rašaj** |-a| *v* – kunigas**rat** |-ia| *m* – naktis**rat** *v* – kraujas**ratagino, ratalo** |-y|

– kraujuotas, kruvinas

ratytko – naktinis**raty** – nakčia, naktį**ratynės** |-dziom| – gelbėti**ratkirės** |-dziom| – nakvoti**ratkiribėn** |-a| *v* – nakvynė**ratori** |ratorja| *m* – naktelė**ratvaliakirės** |-dziom|

– iškruvinti

razno |-y| – įvairus**raznocvėtno** |-y|

– įvairiaspalvis

razum, razēm – kartu**razuries** |-dziom| – nurengti**razuriespė** |-dziompė|

– nusirengti

rėdko |-i| – skystas**rėka** |-i| *m* – upė**rėkica** |-y| *m* – upelis**relso** |-a| *v* – bėgis**rėmo** |-y| *v* – rėmas**rėsės** |-ciom| – lįsti, riesti**rėsybėn** |-a| *v* – gavimas**rėšinės** |-dziom| spręsti**rezkes** – staiga**ricinės** |-dziom| – skristi**ričinės** |-dziom| – krypuoti**riepa** |-y| *m* – ropė**rig** |riga| *m* – kraštas, šalis**rigitko** |-i| – kraštietis**rikirės** |-dziom| – laikyti**rikirės leicy** – vadelioti**rikirėspė** |-dziompė|

– laikytis

rikiribėn |-a| *v* – laikymas**rikirly** |-lia| *m* – paukštytė**rinynės** |-dziom| – versti,

griauti

rinko |-i| *v* – turgus**ripirės** |-dziom| – atminti**ripiribėn** |-a| *v* – atminimas**ripkira** |-i| *m* – pluta**risybėn** |-a| *v* – posūkis,

grįžimas

risios |risyjom| – grįžti,

apsisukti

risynės |-dziom| – piešti**riskirdžos** |-dziom| – plyšti**riskirės** |-dziom| – plėšti,

plėšyti, apversti

riskirės čar – ravėti**riskirės dė vavir čhib** – versti

į kitą kalbą

riskirės palė – grįžti**riskiribėn** |-a| *v* – posūkis**rišnika** |-i| *m* – rankšluostis**rizo, rizycy** |-y| *v* – drabužis**rybako** |-i| *v* – žvejys**ryč** |ryčia| *v* – meškinas

- ryčīnēs** |-dziom| – krypuoti
ryčny |ryčnia| *m* – meška
rynīnēs |-dziom| – griauti
rysako *v* – lenktyinis arkllys
rysa – risčia
ryso *v* – ryžiai
ryžo – rudas
rodēs |-yjom| – iežkoti
rodo *v* – išeitis
rodzina |-y| *m* – tėvynė
rogo |-i| *v* – ragas
roibēn *v* – verkimas, rauda
roj |roja| *m* – šaukštas
rom |roma| *v* – vyras (romų)
romanēs – romiškai
romanypēn *v* – romiškumas
romano |-y| – romiškas
romēngiro |-i| – priklausantis romams
romēskiro |-i| – priklausantis romui
romniakiro |-i| – priklausantis romėms
romny |-ia| *m* – romų moteris, žmona
rondēs |-dziom| – verkti, raudoti
rondlo |-y| – verkiantis
rondzia *m* – vytelės
rosa |-y| *m* – rasa
rosakro |-i| – rasotas
roscarinēs |-dziom| – adyti
roschačios |-ijom| – įsikarščiuoti
roschačkirēs |-dziom| – įkurti, užkurti
roscholiakirēs |-dziom| – įpykinti, užpykdyti
roscholiasos |-dyjom| – užpykti
roschingirēs |-dziom| – sukapati
rosčhinybnytko lyl – sąrašas
rosčhurdēs |-dyjom| – išmėtyti
rosčhuvēs |-dziom| – sukrauti, sudėti
rosinēs |-dziom| – rasoti
roskerēs |-dziom| – padaryti
roskošēspē |-ciompē| – susiginčyti
rospērēs |-jom| – subyrėti
rosphadzios |-dzijom| – sulūžti
rosphagirēs |-dziom| – sulaužyti
rosphandēs |-dziom| – surišti
rosphēnavēs |-dziom| – papasakoti
rosphēnēs |-dziom| – sukalbėti
rospyntyji – susimaišę
rosporcynēs |-dziom| – sugadinti
rosprencīkirēspē – susipažinti
rosšuvlios |-yjom| – sutinti
rosto *v* – ūgis
rota |-y| *m* – ratas
rovēs |rundziom| – verkti
rovnēs – lygiuok, lygu
rovnīakirēs |-dziom| – lyginti
rovno |-y| – tiesus
rovo |-y| *v* – griovys
roza |-y| *m* – rožė
rozbankirēs |-dziom| – sulankstyti
rozbarios |-yjom| – išaugti
rozbarvalios |-yjom| – praturtėti
rozbašēs |-dziom| – suloti, sugroti
rozbičhavēs |-dziom| – išsiųsti
rozbuhliakirēs |-dziom| – paplatinti
rozdandyrēs |-dziom| – sukandžioti
rozdaravēs |-dziom| – įbauginti
rozdēs |-dyjom| – išduoti
rozduminēs |-dziom| – apsigalvoti
rozdzangavēs |-dziom| – pažadinti
rozdzas |-gijom| – išsiskirti
rozdzāspē – išsiskirstyti
rozgijipēn |-a| *v* – išsiskyrimas
rozgrubios |-ijom| – pastorėti
rozhandēs |-dziom| – suškuoti
rozlydžas |-ijom| – veisti, pradėti, kurti ugnį, įsteigti
rozmkhēs |-jom| – ištepti, išdažyti
rozmkhēspē – išsitepti, išsidažyti
rozmarđzios |-dziom| – sudužti
rozmarēs |-dziom| – išplakti, išmušti
rozmkēs |-jom| – paleisti
rozmkēspē |-jompē| – pasileisti
rozrīskirēs – suplėšyti, susprogdinti
rozrovniakirēs |-dziom| – išlyginti
roztatios |-yjom| – sušilti
roztatkirēs |-dziom| – sušildyti, pakūrenti
rozublavēs |-dziom| – iškabinti
rozurīes |-dziom| – nurengti
rozurīespē |-dziompē| – nusirengti
rozurniaspē |-dyjompē| – išsiskraidyti
rozvolnimo |-y| – banguotas
ručiejo |-i| *v* – upelis
ručka |-i| *v* – rašiklis, rankena
rudo – ruda
rudzen *m* – ruduo
rudzeniakro |-i| – rudeninis
rulinēs |-dziom| – vairuoti
rulo |-i| *v* – vairas
rup *v* – sidabras
rupšē – raupai
rupuvo |-i| – sidabrinis
ruskrencimo |-y| – susiraukęs
rušniko |-i| *v* – rankšluostis
ruv |ruva| *v* – vilkas
ruvano |-y| – vilkiškas

ruvny |-ia| *m* – vilkė
ruvoro |-ė| *v* – vilkelis
ruzdžas |-gijom| – skirtis,
išsiskirstytiti
ruzvelimo |-y| – suveltas
ružovo – rožinis

S

sabėn *v* – juokas
sabnaskiro |-i| – juokingas,
juokdarys
sabnastė – iš juoko
sabranije – sueiga,
susirinkimas
sado |sady| *v* – sodas
sadzinės |-dziom| – sodinti
(augalą)
sadžė – suodžiai
sak molo – kaskart
sak – vis
salato |-y| *v* – salotos
samalioto |-y| *v* – lėktuvas
samo phurėdyr – vyriausias
samo tėrnėdyr – jauniausias
sandoj – besijuokiant
sando muj – šypsena
sandziakirės |-dziom|
– juokinti
saninko |-i| – plonytis
sanka *m* – rogės
sano |sany| – plonas
sapanadės |-dyjom| – sušlapti
sapano |-y| – šlapias
sap |-a| *v*, **sapny** |-ia| *m* –
gyvatė, žaltys
sapuni *m* – muilas
sapuniakirės |-dziom|
– muiluoti
sapunitko – muiluotas
sarčio *v* – sartos
sarė – visi
sarė duj – dviese
sarėngiro |-i| – bendras, visų
sarėsa – visai

sarėsvėtytko – pasaulinis
saro |sari| – visas
sascion – sveikite
saspė |-dziompė| – juoktis,
kvatoti
sastiakirės |-dziom| –
sveikinti, gydyti
sastiakiribėn |-a| *v* – gydymas
sastios |-yjom| – sveikti
sastybnaskiro *v* – gydytojas
sastybnytko *v* – gydytojas
sastypėn |-a| *v* – sveikata
sastypnari *v* – gydytojas
sastyr *v* – geležis
sasto |-y| – sveikas
sastruno |-y| – geležinis
sastruno drom *v* – geležinkelis
sasuj |sasia| *m* – uošvė
sašty – galima
saštypėn |-a| *v* – galimybė
savarija *m* – apynasris
savato *v* – šeštadienis
savėskiro |-i| – kurio
savėsko |-i| – kurio
savietinėspė |-dziompė|
– tartis
savioto |-y| *v* – patarimas
savipėn *v* – kokybė
savo |-i| – koks, kelintas
sbanskirės |-dziom| – sulenkti
sbultynės |-dziom| – sudrumsti
sbultynėspė |-dziompė|
– susidrumsti
scėna |-y| *m* – scena
schačino |-y| – sudegęs
schačkirės |-dziom| – sudeginti
schas |schajom| – suvalgyti
schotki – laiptai
sciana |-y| *m* – siena
sciominės |-dziom|
– sutemti, tamsėti
sčido |-y| – supiltas
sčindlo |-y| – surašytas,
supjautas
sčhinės |-dziom| – surašyti,
supjauti

sčhinėspė |-dziompė|
– susirašyti
sčhinybėn *v* – supjovimas,
surašymas
sčhurdės |-dziom| – sumesti
sčhurdyno |-y| – sumestas
sčhuvės |-dziom| – sudėti,
sukrauti
sčhuvipėn |-a| *v* – sudėtis
sčivės |-dziom| – supilti
sduminės |-dziom| – sugalvoti
sduminėspė |-dziompė|
– susimąstyti
sdžaspė |-gijompė| – susieiti
sdživėspė |-dziompė|
– susigyventi
sėdo |-y| – žilas
seile – seilės
semiako – šeimyninis
semja |-i| |*m* – šeima
semka |-i| *m* – saulėgraža
sentiabrio *v* – rugsėjis
sėjinės |-dziom| – barstyti,
sėti, berti
sėmenco – giminaitis
sėndari |-ja| *v* – teisėjas
sėndytko – teisminis
sėndo |-y| *v* – baumė,
semdas
sėndziakirės |-dziom| – teisti,
bausti
sėndzinės |-dziom| – svarstyti,
teisti
sėnko |-i| *v* – šaka
sėro – pilkas
sėtka |-i| *m* tinklas
sfuinės |-dziom| – sugadinti
sfuinėspė |-dziompė|
– sugesti
shaličinės |-dziom| – sužaloti,
sužeisti
shaličinėspė |-dziompė|
– susižeisti
siav |-a| *v* – malūnas
siemia *m* – šeima
simina *m* – sėkla

simiri |-ja| *m* – diržas
sinica |-y| *m* – sniegena
sinio – mėlynas, žydras
siodlo |-y| *v* – balnas
sirjozno |-y| – rimtas
sirotką |-i| (bot.) *m*
 – našlaitėlė
siroto |-y| *v* – našlaitis
sy – yra
sy šyl – yra šalta
sydo |-y| – pasiūtas
sygedyr – greičiau
sygedyriakirės |-dziom|
 greitinti
sygi, sygės – greitai
sygno – greitas, skubus
sykadžios |-dyjom| – rodytis
sykavėlo *v* – vaizdas
sykavės |-dziom| – rodyti
sykavėspė |-dziompė|
 – rodytis
sykliabėn *v* – įpratimas,
 mokymasis, mokslas
sykliabnari *v* – mokytojas
sykliabnytko bėrs – mokslo
 metai
sykliakirdo |-y| – mokytas,
 įprastas
sykliakirės |-dziom|
 – mokyti, pratinti
sykliakiribnaskiro *v*
 – mokytojas
syklios |-yjom| – mokytis,
 priprasti
sylė – turiu
syr kedy – kai kada, kartais
syр – kaip, kai
syр *v* – česnakas
syrost – drėgmė
sys – buvo
syvės [sydziom] – siūti
syvo, syvono |-y| – bėras,
 žilas, širmas
skamind |-a| *v* – stalas
skedės khas |-yjom| – grėbti
 šieną

skedės |-dyjom| – taupyti,
 rinkti
skedėspė |-dyjompė|
 – susirinkti
skedyibėn *v* – susirinkimas
skėmpymė *v* – šykštumas
skėmpo |-i| – šykštus, godus,
skerės |-dziom| – sutvarkyti,
 padaryti
skhėlės |-dziom| – sušokti,
 sulošti
skinadės |-dyjom| – pūti
skinės |-dziom| – supirkti
skinskirės |-dziom| – sušlapinti
sklado |-ē| *v* – rūšys, sandėlis
skladofka |-i| *m* – sandėlis
skliučinės |-dziom| – sujungti
skočko |-i| *v* – žiogas
skosinės |-dziom| – nupjauti
 šieną
skoto |-y| *v* – gyvulys
skotorozlydžai bėn *v*
 – gyvulininkystė
skrabinės |-dziom|
 – krapštyti, krebždėti
skrėncynės |-dziom|
 – susukti, suvyti
skučinės |-dziom|
 – nuobodžiauti
skučnės – liūdna, nuobodu
skučny pėn *v*, **skučnuma** *m*
 – ilgesys, liūdnumas
sklupimėspė |-dziompė|
 – suklupti
skvarka |-i| *m* – spirgas
skvazniako |-i| *v* – skersvėjis
slabinėspė |-dziompė|
 – apalpti, nusilpti
slabo |-a| – silpnas
sliado |-y| *v* – pėdsakas
sliedzinės |-dziom| – sekti
slipinėspė |-dziompė| –
 sulipti, susiklijuoti
slipkinės |-dziom| – lipdyti
sliskinės |-dziom| – slysti,
 čiuožti

slisko, sliskės – slidu
sliva |-y| *m* – slyva
slizkinės |-dziom| – šliaužti,
 čiuožti
sloiko |-i| *v* – stiklainis
slučajo |-i| *v* – atvejis, įvykis
slučimėspė |-dziompė|
 – atsitikti
slučimpė *v* – atsitikimas
služinės |-dziom| – tarnauti
smačny pėn *v* – skanėstas,
 gardumynas
smačno |-y| – skanus, gardus
smako |-i| *v* – skonis
smieci *m* – šiukšlės
smerc *m* – mirtis
smialo |-y| – drąsus
smialuma *m* – drąsa
smietnyko *v* – šiukšlynas
smitana |-y| *m* – grietinė
smola |-y| *m* – derva
smolin! – ramiai!
smožinės |-dziom| – kepti
 (keptuvėje)
sniečka |-i| *m* – gniūžtė
so že – ką gi
so – kas, ką, kad
sob, soby – kad
sodyvės – kasdien
sočno |-y| – sultingas
soibėn *v* – miegas
soibnaskiro |-i| – mieguistas,
 miego
soibnytko – miegamasis,
 miego
sokaj – berods, lyg, tarytum,
 tarsi
sokaštaliakirės |-dziom|
 – apstulbti
soko *v* – sultys
solovuška |-i| *m* – lakštingala
som – esu
sorto *v* – rūšis
sosiedo |-ka| *v* – kaimynas
sosinės |-dziom| – čiulpti
soska |-i| *m* – čiulptukas

- soske** – kodėl
sosna |-y| *m* – pušis
sostyr – dėl ko, iš ko
sošlyladyji – sušales
sotka |-i| *m* – vaga
sou – miegok
sovės |suciom| – miegoti
sovica |-y| *m* – pelėda
sovliach |-a| *v* – priesaika
sovliachas |-dziom| – prisiekti
sovliakirės |-dziom|
 – užmigdyti
soznanije – sąmonė
spakojnės – ramiai
spakojno |-y| – ramus
spakojnuma *m* – ramybė
sparuvės |-dziom| – pakeisti
sparuvipėn *v* – neištikimybė
spėjespė |-jompė| – suklupti
spejinės |-dziom| – spėti
spėntynės |-dziom|
 – supainioti, supančioti
spērės |spėjom| – nukristi
spėrva – pradžioje, pirmiausia
sphagirdo |-y| – sulaužytas
sphagirės |-dziom| – sulaužyti
sphandės |-dliom| – surišti
sphandėspė |-iompė|
 – susijungti, susirišti
sphandypėn *v* – ryšys
sphandlo |-y| – surištas
sphėnėspė |-dziompė|
 – susitarti
spialo, zaphardo |-y|
 – prinokęs
spicialnės – tyčia
spiešynės |-dziom| – skubėti
spirinėspė |-dziompė|
 – spyriotis
spisko |-i| *v* – sąrašas
spletnica |-y| *m* – liežuvautoja
splietnio |-i| *v* – gandas
splisnimė – suplėkęs, pelėšiai
spokojnės – ramiai
sporinėspė |-dziompė| –
 lažintis, ginčytis
sporka |-i| *v* – ginčas
spovied *m* – išpažintis
sprastas |-ndyjom| – pabėgti
spraščinėspė |-dziompė|
 – atsisveikinti
spravinės |-dziom| – taisyti,
 pataisyti
sprinčkirės |-dziom|
 – supažindinti
sprinčkirėspė |-dziompė|
 – susipažinti
sroda *v* – trečiadienis
stabdžio *v* – stabdis
stacyja – būriai
stacyno |-y| – sušilęs
stadyk |-a| *m* – skrybėlė,
 kepurė, skiauterė
staja *m* – būrys, pulkas
stajanka |-i| *m* – aikštelė
stakančico |-y| *v* – stikluokas,
 taurelė
stakano |-y| *v* – stiklinė
starės mačenge – žvejoti,
 žuvauti
starės |stardziom| – gaudyti,
 sučiupti
staribėn mačenge *v* – žvejyba
starimpnasko, -iro |-i|
 – stropus, darbštus
starinėspė |-dziom| – stengtis
stasavės |-dziom| – suspausti
stėblo |-i| *v* – stiebas
stėčkica |-y| *m* – takelis
stėliakirės |-dziom|
 – pažeminti
stėrdės |-dziom| – sustoti
stiana |-y| *m* – siena
stioклыtko – stiklinis
stioкло |-y| *v* – stiklas
stipino |-y| *v* – stipinas
stirka *m* – pašluostė
styrdės |-dziom| – nutempti,
 nutraukti
styrdės cypa – nunerti kailį
styrnica |-y| *m* – stirnelė
styrta |-y| *m* – stirta
stogokhas |-a| *v* – kupeta
stojanka autobusėnko
 – stotelė
storožo |-y| *v* – sargas
strachandynės |-yjom|
 – išsigąsti
strachavės – gąsdinti,
 grasinti, bauginti
stracho *v* – baimė
strannės – keista, keistai
strašnės – baisu, baisiai
strašno |-y| – bausis
strėcha |-i| *m* – stogas
strečinės |-dziom| – sutikti
strečinėspė |-dziompė|
 – susitikti
strėla |-y| *m* – strėlė
strogo – griežtas
stroinės |-dziom| – statyti
struna |-y| *m* – styga
stuburo *v* – stuburas
stukinės |-dziom| – stuksenti,
 barbenti
stulpo |-y| *v* – stulpas
stvarkinės |-dziom|
 – sutvarkyti
stvarkinėspė |-dziompė|
 – susitvarkyti
suchario |-i| *v* – džiūvėsis
sucharkico |-y| *v* – džiūvėšelis
suchcios |-iom| – pašokti,
 nutverti, čiupti
suchtylios |-dziom|
 – sugriebti, sučiupti
sudba |-y| *m* – likimas
sudzino |-y| *v* – indas
sukenka |-i| *m* – suknelė
sumka |-i| *m* – krepšys,
 maišas
sumkica |-y| *m* – rankinė
sunadykhės |-jom| – sapnuoti
sungės |sungjom| – uostyti
suno |-ė| *v* – sapnas
surnias |-dyjom| – suskristi
suto |-y| – miegantis
suv |svuja| *m* – adata

suvēs |sudziom| – siūti
suvnakaj *v* – auksas
suvnakuno |-y| – auksinis
svako dyvēs – kasdien
svako – kiekvienas
svatinēs |-dziom| – piršti
svēncimo |-y| – šventas
svēnkitko |-i| – šventinis
svēnko |-i| *v* – šventē
svēnto |-y| – šventas
sverinēs |-dziom| – sverti
svētytko – pasaulinis
svētylma *m* – šviesa
svēto |-y| *v* – pasaulis
sviatka – liudijimas (teisme)
sviatlo |-y| – apsišvietęs,
 šviesus
sviato |-y| *v* – šviesa
svidanka |-i| *m*
 – pasimatymas
svidietelio *v* – liudytojas
sviecinēs |-dziom| – šviesti
sviečka |-i| *m* – žvakē
sviecinēs |-dziom| – švēsti
svietinēs |-dziom| – šviesti
svieto |-y| *v* – šviesa
sviorlo, grašto |-y| *v* – gražtas
svistinēs |-dziom| – švilpti
svistoko |-i| *v* – vieversys

Š

šabla |-i| *m* – kardas
šach |-a| *m* – kopūstas
šafa *m* – spinta
šago |-i| *v* – žingsnis
šakalado |-y| *v* – šokoladas
šaligatvio *v* – šaligatvis
šalko |-i| *v* – šalikas
šampano *v* – šampanas
šaranduny |-ia| *m* – pagalvė
šarēs |-dziom| – girti
šarēspē |-dziompē| – girtis
šaribēn *v* – gyrimas
šariko – burbulas
šatra |-y| *m* – palapinė
Šaulia – Šiauliai
ščelka |-i| *m* – plyšys
ščioko |-i| *v* – skruostas,
 žandas
ščioto |-y| – sąskaita
ščirēs – įdėmiai
ščiupinēs |-dziom| – čiupinėti
ščiuuro |-y| *v* – pelė
ščiuvēs |-dziom| – taupyti
šēl |-a| – šimtas
šēlēngiri *m* – šimtinė
šēlo |-ē| *v* – virvutė
šēlto |-y| – šimtasis
šēpiliavo |-i| – šveplas
šēptinēs |-dziom| – šnabždėti
šēranduny |-ia| *m* – pagalvė
šēro |šērē| *v* – galva
šikitka *m* – niežai
šikitkinēs |-dziom| – kutenti
šingalo |-ē| *v* – kareivis
šiško |-i| *v* – kankorėžis
Šydlavica *m* – Šiluva
šyl *v* – šaltis
šylalios |-yjom| – aušti, šalti
šylaly *m* – šaltiena, drebučiai
šylalypēn |-a| *v* – šaltis
šylalypnaskiro |-ē| *v*
 – šaldytuvas
šylalo |-y| – šaltas
šylalo papu – senis besmegenis
šylalovato – šaltoka
šyliakirēs |-dziom| – šaldyti,
 aušinti
šylios |šylyjom| – šalti
šyptica *m* – šnaresys
šyptuma, šēptymē *m*
 – šnarėjimas
šypulkico |-y| *v* – rąstigalis
škoda – gaila
škola |-y| *m* – mokykla
škurnio |-i| *v* – batas
škvarniko |-i| *v* – apykaklė
šliapa |-y| *m* – skrybėlė
šlita *v* – rogės
šmaglo |-y| – judrus, energingas

šmēro *v* – tepalas
šnuoro |-y| *v* – virvė
šolkninēs |-dziom|
 – pliaukštelėti liežuviu
šoracho |-i| *v* – šlamesys
šou – šeši
šou šēla – šeši šimtai
šou dženē – šešiese
šouto – šeštas
šou dėša – šešiasdešimt
špakengro khēr |-a| *v*
 – inkilas
špako |špakē| *v* – varnėnas
špēra |špēry| – pėdsakas,
 ženklas
špilka |-i| *m* – segtukas
špitokle |-i| *m* – išdaiga,
 triukas
šrubo |-y| *v* – veržlė
štala |-y| *m* – tvartas, daržinė
štampo |-y| *v* – antspaudas
štar – keturi
štar šēla – keturi šimtai
štar dėša – keturiasdešimt
štar dženē – keturiese
štato, zagorodka *m* – tvora
štētytko – čionykštis
štēto |štēty| *v* – vieta
štyl! – tylos!
štylios |-yjom| – tylėti
štylypēn *v* – tylą
štyljač – nutilk
štrafo |-ē| *v* – bauda
štukinēs |-dziom| – belsti
šucios |-jom| – džiūti
šukar – gražus, graži, gražu
šukaribē *v* – grožis
šukhypē *v* – sausra
šukhnē – sausi
šukho |-i| – sausas, liesas,
 lieknas
šuki *m* – džiova
šulavēs |-dziom| – šluoti
šuminēs |-dziom|
 – triukšmauti, užti
šumnuma *m* – šlamėjimas

šumo *v* – triukšmas
šundlės – garsiai
šunės |-dziom| – klausyti, girdėti
šursavo |-y| – šiuurkštus
šursėvinipė *v* – čiurlenimas
šursėvinėspė |-dziompė| – čiurlenti
šursynės |-dziom| – šnarėti
šutios |šucijom| – džiūti
šutka |-i| *m* – pokštas
šutkirės |-dziom| – džiovinti
šutkiribė *v* – sausinimas
šutliakirės |-dziom| – rauginti
šutlios |-yjom| – rūgti
šutly *m* – rūgštis, actas
šutlo |-y| – rūgštus
šuvlios |-yjom| – tinti
šuvlo |-y| *m* – kankorėžis
švar *m* – apynasris
šveino mašynka |-i| *m* – siuvimo mašina
švėdro |-y| *v* – megztninis
švižo |-i| – šviežias

T

tabako – tabakas
tabletka |-i| *m* – tabletės
taboro *v* – taboras
tabuno *v* – būrys, pulkas (arklių)
tachlės |-yjom| – springti
tackirės |-dziom| – šildyti
tačnėdyr – tiksliau
tagari, tagarica – caras, carienė
tainės |-dziom| – tirtpi
tajnės – paslapčia
tajno |-ė| *v* – paslaptis
talė – po (mot. gim.)
talo – po (vyr.gim.)
talo šėro – po galva
tanco |-y| *v* – šokis
tangima *m* – gailėstis

tanginės |-dziom| – gailėti
tango – gaila
tankirės |-dziom| – retinti
tapka |-i| *m* – šliurė, šlepetė
tarakano |-y| *v* – tarakonas
tarelka |-i| *m* – lėkštė
targinės |-dziom| – prekiauti
targo *v* – turgus
tarkinės |-dziom| – trinti (trintuve)
tasaduno |-y| – paskenduolis
tasadzios |-dyjom| – skandintis, smaugtis, skęsti
tasaibėn – smaugimas, engimas, vergovė, baudžiava
tasavės |-dziom| – smaugti, spausti, dusinti, skandinti
tasciova *m* – uošvė
tasėrla – rytas
tasia – rytoj, vakar
tasiatuno |-y| – vakarykštis
tasiatuno dyvės *v* – rytdiena
tasma |-y| *m* – kaspinas, juosta
tastio *v* – uošvis
tašlės |-yjom| – kęsti
tatės – šilta, šiltai
tatiardo |-y| – pašildytas
tatios |-yjom| – šilti, šildytis, įkaisti
tatypė |-a| *v* – šiluma
tatkirdžios – įkaisti
tatkirės |-dziom| – šildyti, kūrenti
tatkiribėn |-a| *v* – šildymas
tato |taty| – šiltas
tavaro |-y| *v* – prekė
tė – veiksmazodžio bendraties priešdėlis
tė (biš tė panč) – sudurtinio skaitvardžio formantas
tė avri – laukan
tėdy – tada
tėlal – iš apačios, iš po
tėlātuno |-y| – žemutinis
tėlė, tėlo – po

tėlėdyr – žemiau, žemyn
tėlėpė *v* – pavaldumas
tėliakirės |-dziom| – žeminti
teliarito |-y| *v* – veršiukas
tėmmuna *m* – sutema, tamsa, debesis
tėrdės dėmbės – stovėti piestu
tėrdyji, tėrdyndo – stovint
tėrdyndo |-y| – status
tėrdyndo – stovint
tėrdo |-y| – stačias, stovintis
tėrdzios |tėrdyjom| – stovėti, sustoti
tėrdziou – stok
tėrnė – jaunimas
tėrnios |-yjom| – jaunėti
tėrny |-ė| – jaunoji, nuotaka
tėrnypė *v* – jaunystė
tėrno |-y| – jaunas, jaunikis
terpinės |-dziom| – kęsti
tėvėr |-a| *v* – kirvis
theadės |-yjom| – tekėti (vandeniui)
thau |-a| *v* – siūlas
thudyno |-y| – pieniškas
thulios |-lyjom| – riebėti
thulypėn |-a| *v* – taukai, riebalai
thulo |-y| – riebus
thut *v* – pienas
thuv |-a| *v* – dūmai
thuvitko – dūminis
tichės – tyliai
tichima *m* – tyla, tyluma
ticho – tylus
tien |-i| *v* – šešėlis
tilivizoro |-y| *v* – televizorius
timin |-ia| *m* – kaina
timisarimo *v* – prekyba
timisiakirės |-dziom| – prekiauti
ty – ar
tykniakirdo |-y| – sumažintas
tykniakirės |-dziom| – mažinti
tykniakiribėn *v* – sumažinimas

tykno |-y| – mažas
tyknobėjato *v* – kūdikis
tyknomas *v* – kūdikis
tykno |-i| – mažytis
tyrach |-a| – batas (suvarst.)
tyracha tatē – veltiniai
tyrachēngiro *v* – batsiuvas
tyrachorē *v* – aulinukai
tyrdėny *m* – cigaretė
tyrdės |-dyjom| – traukyti,
 tempti, rūkyti
tyrdėspē |-yjompē| – trauktis
tyro |-i| – tavo
tysionco *v* – tūkstantis
točka |-i| *m* – taškas
tolko *v* – nauda
tolpo *v* – minia
topčinės |-dziom| – trypti,
 mindžioti
topinės |-dziom| – kurenti,
 kurstyti
tovaro |-y| *v* – prekė
tradės |-yjom| – važiuoti,
 keliauti, varyti
tradyno |-y| – išvytas, išvartas
tradyno |-ē| – dviratis
tradycija |-i| *m* – tradicijos
trandačicho – bambeklis
transkirės |-dziom|
 – persimainyti
traš *m* – išgąstis
trašavės |-dziom| – bauginti,
 baidyti
traškinės |-dziom| – girgždėti,
 traškėti
trauro *v* – gedulas
trėbi – reikia
trėmo |-y| *v* – koridorius,
 prieangis
trešinės |-dziom| – tręšti
trifilia *m* – dobilas
trijanda – trisdešimt
trin – trys
trin dženē – trise
trinskirdzios |-dziom|
 – drebėti, purtytis

trinskirės |-dziom| – purtyti,
 drebinti
trinvėnglytko |-i| *v*
 – trikampis
trito – trečias
tro, tyro |tri, tyri| – tavo
trupo |-y| *v* – kūnas (gyvas)
trupo mulo – lavonas
truscial – aplink
trušul *v* – kryžius
tu – tu
tualetu *v* – tualetas, išvietė
tučia |tuči| *m* – debesis
tuflio |-i| *v* – batas
tuga *m* – liūdesys
tulpano |-y| *v* – tulpė
tumano |-y| *v* – rūkas
tumaro |-i| – jūsus
tumē – jūs
tupimėspē |-dziompē| – tupėti
tuzo |-y| – tūzas
tvardu |-y| – kietas
tvarkinės |-dziom| – tvarkyti
tvarkinėspē |-dziompē|
 – tvarkytis

U

ubarjakirės |-dziom| –
 didinti, dauginti
ubbarios |-jom| – apaugti
ubbutiakirdu |-y| – apdirbtas
ubbutiakirbēn *v*
 – apdirbimas
ubchačios |-ijom| – apdegti
ubchačkirės |-dziom|
 – apdeginti
ubchas |-chajom| – apvalgyti,
 apėsti
ubchochavės |-dziom|
 – apmeluoti
ubchovės |-dziom| – apipinti,
 apvynioti
ubčhinės |-dziom| – aprašyti,
 apipjauti
ubčhinėspē |-dziompē|
 – apsikirpti
ubčhudės panėsa – purkšti,
 taškyti
ubčhudēs – apdėti
ubčhudėspē dylniasa
 – apkvaišti
ubčhudo |-y| – apdėtas
ubčivės |-dziom| – apipilti
ubčorės |-dziom| – apvogti
ubdandyrēs |-dziom|
 – apkramtyti
ubdarinēs |-dziom|
 – apdovanoti
ubdykhēs |-jom| – apžiūrėti
ubdykhėspē |-jompē|
 – apsižiūrėti
ubdžas |-gijom| – apeiti
ubdžaspē |-gijompē|
 – apsieiti
ubdživėspē |-dziompē|
 – apsigyventi
ubginės |-dziom|
 – apskaičiuoti
ubgoninēs |-dziom| – pralenkti
ubkerēs |-dziom| – apdirbti
ubkharēs |-dziom| – apšaukti
ubkhosēs |-ciom| – apšluostyti
ubksoēs |-ciom| – išieikti,
 apšaukti
ubkrėncynēs |-dziom|
 – apsupti, apvynioti,
 aptvarstyti
ublado |-y| – pakabintas
ubladžios |-dyjom| – kabėti
ublau – kabink
ublavēs |-dziom| – kabinti,
 karti
ublēs |-lyjom| – apkabinti
ublēs uštėsa – apžioti
ublėspē |-jompē| – apsikabinti
ublipinēs |-dziom| – aplipti
ubliskinēs |-dziom|
 – sublizgėti
ublydžas |-ijom| – apnešti
ubluckirės |-dziom| – aplupti

ubmakhēs |-jom| – aptepti
ubmērēs |-mējom| – apmirti
ubmorēs |-dziom| – apiplauti
ubpackirēs |-dziom|
 – aptvarstyti
ubpēkēs |-liom| – apkepti
ubpēklo |-y| – apkeptas
ubphagirēs |-dziom|
 – aplaužyti
ubphandēs |-dziom| – aprišti
ubpsirēs |-dziom| – apeiti
ubpučēs |-ciom| – apklausti
ubpučibēn |-a| *v* – apklausa
ubrakhēs |-jom| – apsaugoti
ubrakirēs |-dziom| – apkalbėti,
 šmeižti
ubriskirēs čar – apravėti
ubrysios |-ijom| – vynioti,
 vartyti
ubryskirēspē – kūlio virsti,
 vartytis
ubrodēs |-dyjom| – apieškoti
ubrovēs |-dziom| – apverkti,
 apraudoti
ubsas |-dziom| – apjuokti
ubsēndynēs |-dziom|
 – apsvarstyti
ubsviēs |-dziom| – apsiūti
ubsykliakirēs |-dziom|
 – apmokyti
ubsungēs |-gjom| – apuostyti
ubšyliakirēs |-dziom|
 pašaldyti
ubšylios |-lyjom| – apšalti
ubšulavēs |-dziom| – apšluoti
ubšutios |-yjom| – apdžiūti
ubšutkirēs |-dziom|
 – apdžiovinti
ubtatkirēs |-dziom| – apšildyti
uburnias |-dyjom| apskristi
uceninēs |-dziom| įvertinti
uchačios |-ijom| įdegti
uchlisto |-y| – raitas, raitomis
uchtēs |-ciom| – pultis, šokinėti
uchtyldo |-y| – sugautas,
 sučiuptas

uchtylēs |-dziom| – gaudyti
uchtylēs dē buka – čiupti,
 griebti
Uciana – Utena
uciano |-i| – mokinys
učhuchimēspē |-dziompē|
 – atsipeikėti
učhurdinēs |-dziom| – įmesti
učhuvēs |-dziom| – įkišti, įdėti
učitelio |-i| *v* – mokytojas
udara *v* – durys
udaro |-y| *v* – smūgis, kirtis
udēs |-dyjom| – išduoti
udēspē |-dyjompē| – pasisekti
udginēspē |-dziompē|
 – atsiskaityti
udykhēs |-jom| – pamatyti
udykhēspē |-jompē|
 – pasimatyti
udmēkēs |-jom| – atleisti
udmēkēspē |-jompē|
 – nusileisti
udmēkēspē do nizo –
 nusileisti žemyn
udnašēs |-ciom| – nubėgti
uduchtylēs |-dziom|
 – atgaivinti
uduchtylēspē – atsigauti
udžas palo rom – ištekėti
udžas |ugijom| – išeiti
udžinēs |-dziom| – sužinoti
ugostinēs |-dziom|
 – pavaišinti
uikinēs |-dziom| – kaukti,
 staugti
ujuma *m* – kaukimas (vilku)
ukašēs |-ciom| – paslėpti
ukedēibēn *v* – nurinkimas
ukedēs |-dyjom| – nurinkti
ukeradzios |-dziom| – išvirti
ukliučinēs |-dziom| – įjungti
ukrašenje |-a| *m* – papuošalas
ulēs |-yjom| – nugalėti
ulēspē |-yjompē| – nusileisti
ulyca |-y| *m* – gatvė
ulydžas |džijom| – nuvesti

ulypka |-i| *m* – šypsena
umarēs |-dziom| – užmušti
umėk – paleisk, liaukis!
umėkēs |-jom| – įleisti
unašēs |-ciom| – pabėgti,
 nubėgti
upērēnēspē |-dziompē|
 – atsiremti
upērēs |-pėjom| – nusiristi,
 įkristi, patekti
uphandlo |-y| – prisirišęs,
 įsipainiojęs
upral – aukštai, viršuj
upralypēn *v* – paviršius,
 viršus
uprē – virš, viršuj, aukštai
uprēdyr – priedas, aukščiau
uprēstyr – iš aukštai, iš
 viršaus
upriamos – aukštiekninkas
upsandē – patyčios
uragano *v* – vėtra
urakhēs |-jom| – išsaugoti
urakhēspē |-jompē|
 – išsisaugoti
urakirēs |-dziom| – įkalbėti
urali *m* – mašina
urdēn |-a| *v* – vežimas
urdo |-ē| *v* – vežimas
urdonoro |-ē| *v* – vežimėlis
 (vaik.)
uriabēn |-a| *v* – drabužis
urido |-y| – aprengtas
uries |-dziom| – rengti
uriespē |-dziompē| – rengtis
urikirdo |-y| – sulaikytas,
 išlaikytas
urikirēs |-dziom| – sulaikyti
urikirēspē |-dziompē|
 – susilaikyti
uripē – kelkis
urniady |-ē| *m* – paukštytė
urniado – lakstantis
urniandyne – praskrido
 (dgsk.)
urnias |-ndyjom| – skraidyti

uroko |-i| *v* – pamoka
usak – vis tiek
uspokojinēs |-dziom| – raminti
uspokojnēspē |-dziompē|
 – nusiraminti
uščakirdo |-ē| *v* – antklodē,
 apklotas, apdangalas
uščakirēspē – užsikloti,
 užsidengti
uščakirēs |-dziom|
 – užkloti, uždengti
ušt |ušta| *v* – burna, lūpos
uštēs |-yjom| – keltis, stotis
ušty – kelkis
uštyji – atsikēļes
ušunēs |-dziom| – nūgirsti
ušutios |-cijom| – džiūti
utbaryji listicy – atžalos
utbēšēs |-ciom| – atsēdēti
utbiciol – atrodo
utčhurdēs |-dyjom| – atmesti
utčhuvēs |-dziom| – atidēti
utčhinēs |-dziom| – atpjauti
utydēs |-dyjom| – atiduoti
utyrdēs |-dyjom| – nutempti
utkedēs – atrinkti, atskirti
utkerdo |-y| – atidarytas
utkerēs |-dziom| – atidaryti,
 atsegti
utkerēspē – atsilapoti, atsidaryti
utkhnios |-dyjom| – ilsētis
utmēkēs |-jom| – atleisti
utphandēs |-dziom| – atrišti
utphēnēs |-dziom| atsakyti,
 atsakinēti
utphēnēspē |-dziompē|
 – atsisakyti
utproščinēspē |-dziompē|
 – atsisveikinti
utpsirado |-y| – atidarytas
utradēs |-dyjom| – atvažiuoti
utrakirēs |-dziom| – atkalbēti
utravinēs |-dziom|
 – nūnuodyti
utrinskirdžios |-dziom|
 – sudrebēti

utryginēs |-dziom| – raugēti,
 atrajoti
utro *v* – rytas
utrosa, utrostē – ryte, iš ryto
utsykliakirēs |-dziom|
 – atratinti
utsyklis |-yjom| – atrprasti
utšucios |-ijom| – nudžiūti
utuchtylēspē |-dziompē|
 – atsipeikēti
uturnias |-ndyjom|
 – atskristi
uvaikinēs |-dziom| – išvyti,
 išvaikyti
uvažinēs |-dziom| – gerbti
uzē na – nebe
uzē – jau
užiakirēs |-dziom| – laukti
uzlypēn |-a| *v* – skola

V

vacka – štai
vaidinēspē |-dziompē|
 – vaidentis
vaikinēs |-dziom| – varyti,
 vaikyti
vaikinēs avri – vyti lauk
vaizdinypēn |-a| *v* – vaizduotē
valmēspē – valkietis
valympo *v* – valkata
valo |-y| *v* – valas
vana |-y| *m* – vonia
vangar |-a| *v* – anglis,
 nuodēgulis
varginēs |-dziom| – vargti
vari kaj – kažkur
vari kedy – kažkada
vari kicy – kažkiek, keletas
vari kon to – kažin kas (gyv.)
vari savo – kažkoks
vari so – kažkas (negyv.)
variva *m* – barščiai
varona |-y| *m* – varna
varoty – vartai
vartkanēs – kitaip
vartkano |-y| – kitoks
vast |-a| *v* – ranka
vastyčko, vastytko
 – apyrankē, rankinis
vaš – dēl
vaš tuke – tau, dēl tavēs
vaško – vaškas
vavir |vavri| – kitas, antras
vavrēčhibēngiro |-i|
 – kitakalbis
vavirēndē – apie kitus
vavrēphuvjakiro |-i|
 – svetimšalis
vavrēs – anaip, kitaip, antraip
vavripēn *v* – ypattybē
važinēs |-dziom| – sverti
važno |-y| – svarbus
vbagas |-dziom| – įdainuoti
vchačibēn *v* – įdegimas
vchačiospē |-jompē|
 – įsikurti, įsidedgti
včhinēs |-dziom| – įpjauti,
 įrašyti
včhurdēspē |-dziompē|
 – įsimesti
včhuvēs |-dziom| – įdėti
včhuvēs dē šero |-dziom|
 – įsidēmėti
včivēs |-dziom| – įpilti
vdandrēs |-dziom| – įgelti,
 įkasti
vdēs |-yjom| – įduoti
vduminēspē |-dziompē|
 – įsigalvoti
vdžas |-gijom| – įeiti
vēčno |-y| – amžinas
vēdra |-y| *m* – kibiras
vedzma |-y| *m* – ragana
veisle – veislē
vēko |vēki| *v* – amžius
vēlna |-y| *m* – vilna
vēlnytko – vilnonis
vēna |-y| *m* – vena, gysla
vēncy *v* – ūsai
vēncko |-i| – siauras

vēndzlo |-y| *v* – mazgas, ryšulys
vengersko |-i| – vengriškas
vēnglyco |-y| *v* – kampelis
vēnglo |-y| *v* – kamps
vēnka |-i| *m* – meškerē
vēnko |-i| *v* – vainikas
vērcho *v* – viršus, viršūnē
vērgo |-i| *v* – priēšas
vēsya *m* – svarstykļs
vēsō *v* – svoris
vēš |-a| *v* – miškas, šilas
vēšari *v* – miškininkas
vēšcia – auskarai
vēšč |-i| *v* – daiktas
vēšesko |-i| – miškinis
vēšitko – miškinis
vēvērka |-i| *m* – voverē
vgotovinēspē |-dziompē| – īsitaisyti
vianko |-i| *v* – vainikas
vibačīn – atsiprašau
vibačīnēspē |-dziompē| – atsiprašyti
vibandziakirēs |-dziom| – sulenkti
vībarios |-yjom| – išaugti, išdygti
vībarjakirēs |-dziom| – išauginti
vībarjakirībēn *v* – išauginimas
vībašadumo |-ē| *v* – laimējimas
vībašavēs |-dziom| laimēti, išlošti
vībichado |-y| – išsiųstas
vībichavēs |-dziom| – išsiųsti
vībokhalios |-yjom| – išalkti
vībridžinēs |-dziom| – išbristi
vībutiakirēs |-dziom| – išdirbti
vībutiakirībēn |-a| *v* – atliktas darbas
vīchalēspē |-yjompē| – išsitrinti, šertis
vīchas |-jom| – išēsti
vīchacios |-yjom| – išnykti

vīčaravēs |-vdziom| – išmaidinti
vīčarēs |-dziom| – išlakti
vīčihijinēspē |-dziompē| – nusitrinti
vīčhindlo |-y| – išrašytas, išpjautas
vīčhinēs |-dziom| – išrašyti, išpjauti
vīčhingirdo |-y| – iškirstas
vīčhingirēs |-dziom| – iškapoti, iškirsti
vīčhurdēs |-dziom| – išmesti
vīčhurdyno |-y| – išmestas
vīčhuvēs |-dziom| – išdēti, iškloti
vīčido |-y| – išpiltas
vīčiordo |-y| – išvogtas
vīčiorēs |-dziom| – išvogti
vīčistinēs |-dziom| – išvalyti
vīčivēs |-dziom| – išpilti, išlieti
vīčučakirēs |-dziom| – ištuštinti
vīdēs |-yjom| – išduoti
vīdēs andrē – iškinkyti
vīdēspē |-yjompē| – išsīduoti
vīdēsē avri – išsīkišti
vīdyībēn *v* – išdavystē
vīdykhēs |-jom| – atrodyti
vīdyno |-y| – išduotas
vīdly *m* – šakēs
vīdumindo |-y| – išgalvotas
vīduminēs |-dziom| – išgalvoti
vīdzelinēs |-dziom| – išskirti
vīdzilimē – išskyrus
vīdžas |vigijom| – išeiti, išļīsti, pavykti
vīdžas polo rom – išteketi (už vyro)
vīdživēs |-dziom| – išgyventi
vīcēnēs amžīnai
vīgijībēn *v* – išējimas
vīgijībnytko – išēiginis
vīgīnēs |-dziom| – išskaityti

vīhanado – iškastas
vīhanavēs |-dziom| – iškasti
vīhuries |-dziom| – išrengti
vīhuriespē |-dziompē| – išsirengti
vījasinēs |-dziom| – išaiškinti
vījasinēspē |-dziompē| – išsiaiškinti
vīkedēs |-dyjom| – išrinkti
vīkedyībēn |-a| *v* – rinkimai
vīkedyībnytko – rinkiminis
vīkedyno |-y| – išrinktas
vīkerado |-y| – išvirtas (valgis)
vīkeradžios |-dyjom| – išvirtti (valgiui)
vīkeravēs |-dziom| – išvirti (šeimininkei)
vīkerēs |-dziom| – padaryti, išausti
vīkerēspē |-dziompē| – išsīdirbti, išsitepti
vīkhamlios |-yjom| – išprakaituoti
vīkhardo |-y| – iššauktas
vīkhēldo |-y| – išloštas
vīkhēlēs |-dziom| – išlošti
vīkhosēs |-ciom| – ištrinti, iššluostyti
vīkhoslo, **vīkhosno** |-y| – ištrintas, iššluostytas
vīkindlo |-y| – išpirktas
vīkindziakirēs |-dziom| – sušlapinti
vīkinēspē |-dziompē| – išsīpirkti
vīkinkirdo |-y| – sušlapintas
vīkinkirēs |-dziom| – sušlapinti
vīkliučinēs |-dziom| – išjungti
vīkošēs |-ciom| – iškeikti
vīkrēncynēs |-dziom| – išsukti, išgrežti
vīkrencynēspē |-dziompē| – išsisukti

vilakinēs |-dziom| – išlakti
vilēs |-yjom| – išimti
vilydžaipēn *v* – išvedimas, išvežimas
vilydžās |-ijom| – išvesti, išvežti, išnešti
vilka |-i| *m* – šakutės
Vilnia – Vilnius
vilnytko – vilnonis
vilovēs – išplauti
vimakhēs |-jom| – ištepti
vimanges |-jom| – išprašyti
vimardo |-y| – išmuštas
vimarēs |-dziom| – išmušti
vimēkēs |-jom| – išleisti
vimēkībē *v* – išleidimas
vimēklo |-y| – išleistas
vimēliakirēspē |-dziompē| – išsipurvinti
vimērēs |-mējom| – išmirti
vimorēs |-dziom| – išmaudyti, išplauti
vimorēspē |-dziompē| – išsimaudyti
vimrazios |-yjom| – sušalti
vinašēs |-ciom| – išbēgti
vinašybēn *v* – ištaka (upės)
vindyri |-ja| – žarna, viduriai
vindyria pomēknē – viduriavimas
vinēngri dama |-y| *m* – pikų dama
vinika *m* – šluota, ražas
vino *v* – vynas
vorsto |-y| *v* – mylia
viosna |-y| *m* – pavasaris
viosnakiro |-i| – pavasarinis
viparnios |-yjom| – išbalti
viparniovi – išbalęs
viparudo |-y| – iškeistas, išmainytas
viparuvēs |-dziom| – išmainyti
vipasios |-yjom| – išguldėti, tvirkinti
vipēkēs |-pekjom| – iškepti
vipērēs |-pējom| – iškristi

viphagirēs |-dziom| – sulaužyti
viphēndlo |-y| – išsakytas
viphēnēs |-dziom| – išsakyti
viphēnībēn |-a| – nuosprendis
viphēnēspē |-dziompē| – išsitari, išsikalbėti
viphurdēs |-yjom| – išpūsti
viphurdyno |-y| – išpūstas
vipichinēs |-dziom| – iškišti
vipino |-y| – išgertas
vipjes |-ijom| – išgerti
viplēskirdo |-y| – išmokėtas
viplēskirēs |-dziom| – išmokėti
viplēskirībēn *v* – išmoka, alga
viplēskirēspē |-dziompē| – išsimokėti
viprasinēs |-dziom| – išlyginti (drabužius)
vipučēs |-pučjom| – išklausti, išklausinėti
vipuravēs |-dziom| – žiovauti
vipusavēs |-dziom| – išbadyti
virakirēs |-dziom| – iškalbėti
viratinēs |-dziom| – išgelbėti, išvaduoti
viratvaliakirēs |-dziom| – iškruvinti
virēsēs |-jom| išgauti
virikirdo |-y| išlaikytas
virikirēs |-dziom| – išlaikyti
viriskirdo |-y| – išplėštas
viriskirēs |-dziom| – išplėšti
virodēs |-dyjom| – išieškoti
virovēs |-dziom| – išverkti
virovniakirēs |-dziom| – išlyginti
visas |-dziom| – išjuokti
visastiakirēs |-dziom| – išgydyti
visastios |-lyjom| – pasveikti, išgyti
visējnēs |-dziom| – išberti, išbarstyti, pasėti
visinēs |-dziom| – kabinti

visiolo |-y| – linksmas
visykliakirēs |-dziom| – išmokyti
visyklios |-yjom| – išmokti
viskučinēs |-dziom| – pasiilgti
vismurkinēs |-dziom| – šnypšti nosį
visovēspē |-ciompē| – išsimiegoti
vistarinēs |-dziom| – išrūpinti
visuvēs |-dziom| – išsiuvinėti
višylikirēs |-dziom| – sušaldyti
višylios |-šylyjom| – sušalti
višnia |-i| *m* – vyšnia
višniovo – vyšninis
višucios, višutios |-jom| – išdžiūti, nuvysti
višuckirēs, višutkirēs – išdžiovinti
višulavēs |-dziom| – iššluoti
višundlo |-y| – išklaustas
višunēs |-dziom| – išklausti
višutiardo |-y| – išdžiovintas
višutios [višuciom] – išdžiūti
višutkirēs |-dziom| – išdžiovinti
vitāsavēs |-dziom| – išspausti, išsunkti
vitimpimo |-y| – išsitempęs
vityrdēs |-dyjom| – ištraukti, išrauti, ištempti
vityrdypnytko truba – siurbimo vamzdis
vitka, vitkica |-y| *m* – lazda, vytelė, žabas
vitopčinēs |-dziom| – ištrypti
vitradēs |-yjom| – išvaryti, išvažiuoti
vitradyno |-y| – išvarytas
vitradypē *v* – išimtis
vitravinēs |-dziom| – išnuodyti
vitrinskirēs |-dziom| – išpurtyti, iškratyti
viurnias |-ndyjom| – išskristi

vjuga *m* – audra
vkamėspė |-jompė| – įsimylėti
vkamlo |-y| – įsimylėjęs
vkhosės |-ciom| – įtrinti
vkhuvēs |-dziom| – ėmegzti
vkhuvēspė |-dziompė|
 – įsipinti
vkrcėnėspė |-dziompė|
 – įsisukti
vlasno |-y| – nuosavas
vlydžabėn *v* – įvedimas
vlydžas |-lydžijom| – įvesti
vlydžino |-y| – įvestas
vmangėspė |jompė| – įsiprašyti
vmardo |-y| – ėmuštas
vmarės |-dziom| – ėmušti
vmėkės |-jom| – ėleisti
vmiešinės |-dziom| – ėmaišyti
vnimanije *v* – dėmesys
vočered |-i| – eilė
vočki – akiniai
vojčimo |-ė| *v* – patėvis
vojna |-y| *m* – karas
vokaj – štai
vokno |-ė| *v* – langas
vokzalo *v* – geležinkelio stotis
volcha |-i| *m* – juodalksnis
volia *m* – laisvė
volnynėspė |-dziompė|
 – jaudintis
volno |-y| – laisvas
volnopasilenije – lygtinai
vorimė – arimas
voro *v* – voras
vospalenije *v* – uždegimas
vozducho *v* – oras
voždi *m* – vadžios
vphandės |-dziom| – ėrišti
vphandėspė |-dziompė|
 – ėsirišti
vphandlo |-y| – ėrištas
vpichinėspė |-dziompė|
 – ėsikišti
vrakirės |-dziom| – ėkalbėti
vrakirėspė |-dziompė|
 – ėsikalbėti

vras – iššyk, tuoj, nedelsiant
vrėdno, vrėdin – žalingas
vremėno |-y| – laikinas
vrėmia *v* – laikas
vrogo |-i| *v* – priešas
vsėgda – visada
vsėndzikaj – visur
vsiakes – visaip
vsiako – visoks
vsydo |-y| – ėsiūtas
vsyvės |-dziom| – ėsiūti
vsrečinės |-dziom| – sutikti
vsrečinėspė |-dziompė|
 – susitikti
vsūnėspė |-dziompė|
 – ėsiklausyti
vtырdės |-yjom| – ėtraukti
vtырdėspė |-yjompė|
 – ėsitraukti
vtырdypėn |-a| *v* – ėtraukimas
vtoro – antras, -a
vudara *v* – durys
vulkano |-y| *v* – ugnikalnis
vurdėn |-a| *v* – vežimas
vverinės |-dziom| – ėverti
vzdykhės |-jom| – pažvelgti
vzdykhyėn |-a| *v* – žvilgsnis,
 išvaizda
vzgliao |-y| *v* – žvilgsnis
vzripirės |-dziom| – prisiminti
vzriskirės |-dziom| – suplėšyti
vzriskiribėn |-a| *v* – sprogimas
vzriskiribnytko
 – sprogdinantis

Z

za baro – per didelis
za – per
zabagas |-dziom| – uždainuoti
zabarjos |-ijom| – užaugti
zabašavės |-dziom|
 – suskambėti
zabašės |-liom| – suloti
zabėšės |-ciom| – užsėsti
zabėšėspė |-ciompė| – užtrukti
zabėšliakirės |-dziom|
 – užsodinti
zabijandės |-dyjom| – užgimti
zabistyrdo |-y| – užmirštas
zabistrės |-dziom| – pamiršti
zabludnėspė |-dziompė|
 – paklysti
zabludno |-y| – paklydęs
zacemnenije *v* – užtemimas
zachačios |-čijom| – užsidegti,
 ėdegti
zachačkirės |-dziom|
 – uždegti, užkurti
zachalo |-y| – piktasis
zachas |-jom| – užkąsti,
 užvalgyti
zachaskirės – pražudyti,
 prapuldyti
zachėpimės – užkimti
zacholiasos |-dyjom| – supykti
zacholisado |-y| – susijaudinęs
zachosynės |-dziom|
 – užraityti
zacviecinės |-dziom| – pražysti
zacerimė – užburtas
začido |-y| – užpiltas
začijjinės |-dziom| – užtrinti,
 užbraukyti
začinės |-dziom| – papjauti
začinėspė |-dziompė|
 – pasipjauti
začingirdo |-y| – užkapotas
začingirės |-dziom|
 – užkapoti
začino |-y| – papjautas
začurdės |-dziom| – užmesti
začuvės |-dziom| – uždėti,
 užstatyti
začuvės cacki – puošti (eglė)
začuvės pė jakha – apkerėti
začustvinuma *m* – užuojauta
začivės |-dziom| – užlieti,
 užpilti
začorkinės |-dziom|
 – užbraukti

- začuvstvinės** |-dziom|
 – užjausti
zadarakirės |-dziom|
 – įbauginti
zadarano |-y| – įbaugintas
zadėibėn |-a| *v* – užduotis,
 uždavinys
zadės |-dyjom| – užduoti
zadėspė |-dyjompė|
 – užsigauti, užsiduoti
zadykhės |-jom| – pažiūrėti
zadyno |-y| – užduotas
zadovinpė |-na| – uždavinys
zaduminės |-dziom|
 – sugalvoti
zadžas |-zagijom| – užėiti,
 sulįsti
zadživės siemi – susilaukti
 vaikų
zagėravės |-dziom| – paslėpti
zagodlės |-yjom| – sušukti
zagorotka |-i| *m* – gardas,
 tvora
zagrizynės |-dziom| – sugraužti
zagruzinės – užgriozdinti
zahanadės |-dziom| – užkasti
zahrymytynės |-dziom|
 – sužvengti
zahuriavipėn |-a| *v* – apavas,
 apranga
zahuries |-dziom| – užvilkti,
 apmauti, apauti
zahuriespė |-dziompė|
 – užsimauti, autis, rengtis,
 vilktis
zahuriespė šukar – pasipuošti
zaicico |-ė| *v* – zuikutis
zaico |-y| *v* – kiškis
zaika *m* – žagsėjimas
zaizdras |-dyjom| – sudrebėti
zakalios |-kalyjom| – įdegti,
 pajuoduoti
zakamės |-kamjom|
 – panorėti, pamylėti
zakamėspė |-jompė|
 – užsinerėti
zakaštalios |-yjom| – apstulbti
zakedės |-dyjom| – surinkti
zakeradzios |-dyjom| –
 užvirtti (vandeniui)
zakeravės |-dziom| – užvirtti
 (virėjui)
zakeravės čajo – užkaisti
 arbatą
zakerdo |-y| – uždarytas,
 užkimštas
zakerės |-dziom| – uždaryti,
 užtaisyti, užvožti
zakerės jakha |-dziom|
 – užmerkti akis
zakerės štėto – užtvirti
zakerėspė |-dziompė|
 – užsisėgti, užsidaryti
zakhamlios |-yjom|
 – suprakaituoti
zakhandės |-dyjom|
 – pasmirsti
zakharės |-dziom| – pašaukti
zakhosės |-ciom| – užtrinti
zakindziakirės |-dziom|
 – sušlapinti
zakindlo |-y| – užpirktas
zakindziakirdo |-y|
 – sušlapintas
zaklydynės |-dziom|
 – užrakinti
zakono |-y| *v* – įstatymas
zakrėncynės |-dziom|
 – užsukti, apsukti, veržti
zakrėncynės šėro – apžavėti
zakrėncynėspė šėro
 – apsvaigti
zakrepinės |-dziom|
 – sutvirtinti
zaladziakirės |-dziom|
 – sugėdinti
zaladziakirėspė |-dziompė|
 – susigėsti
zalės vėmia |-yjom| – gaišinti
zalės |-lyjom| – užimti
zalėspė |-jompė| – prasidėti,
 užsiimti
zalydžas (ciasto) – užmaišyti
 (tešlą)
zalydžas |-ijom| – užvežti,
 įvesti, užnešti, užvesti,
 įsteigti
zalyibėn |-a| *v* – užsiėmimas
zalyji – užsiėmęs
zalynapė – užsiėmimas
zalyno |-y| – užimtas
zalo – salė
zalociuvi – įgimtas
zalolios |-lolyjom| – parausti
zalonkirės |-dziom| – pasūdyti
zamakhlo |-y| – užteptas
zamanges |-liom| – pakviesti
zamaninės |-dziom| – įvilioti
zamardo |-y| – užmuštas
zamarės |-dziom| – užmušti,
 nužudyti
zamarėspė |-dziompė|
 – susižeisti, užsimušti
zamari – žuvęs
zamėkės |-jom| – užleisti,
 apleisti
zamėnčinės – nukamuoti,
 nuvarginti
zamėnčinėspė |-dziompė|
 – nuvargti
zamiėčinės |-dziom|
 – pastebėti
zamko |-i| *v* – pilis, dvaras,
 spyna
zamraziakirės |-dziom|
 – užšaldyti
zamrazios |-yjom| – sušalti,
 peršalti
zamraziovo |-i| – sustingęs,
 sušalęs
zamučinės – merkti (gėles)
zmulios |-yjom| – numirti
zamuraziakirės |-dziom|
 – užgesinti
zamurazios |-yjom| – užgesti
zamuraės (bov) |-dziom|
 – mūryti (krosnį)
zanasvalios |-yjom| – apsirgti

- zanašs** |-ciom| – uzbēgti
zaniuchinēs |-dziom – užuosti
zapachinēs |-dziom|
 – pakvipti
zapackirēs |-dziom|
 – suvynioti
zaparnios |-yjom| – pabalti,
 paboluoti
zaparuvēs |-dziom| – pakeisti
zapasios |-yjom| – atsigulti
zapasvalios |-yjom| – pasveikti
zapērēs |-jom| – užkristi,
 užpulti
zapērēspē |-yjompē| – užsipulti
zaphandēs |-dziom| – užrišti,
 uždaryti
zaphandlo |-y| – surištas
zaphardo |-y| – prinokęs
zapharios |-yjom| – apsunkti,
 pastoti
zaphēndlo |-y| – užsakytas
zaphēnēs |-dziom| – užsakyti
zaphēnēspē |-dziompē|
 – užsisakyti
zaphēnibēn |-a| *v* – užsakymas
zaphērdēs |-dziom|
 – užtvindyti
zaphurdēs |-yjom| – užpūsti
zapichinēs |-dziom| – užstumti
zaplēskirēs |-dziom|
 – užmokėti
zaplēskirēspē |-dziompē|
 – užsimokėti
zapreščinēs, zaprietinēs
 |-dziom| – užginti, uždrausti
zapreščinēspē |-dziompē|
 – apsidrausti
zapuckirdo |-y| – užsispyręs
zapatavēspē |-dziompē|
 – susipainioti
zarakirēs |-dziom| – užkalbėti
zarakiribnaskiri *m* – būrėja,
 užkalbėtoja
zarazinēs |-dziom| – užkrėsti
zarazno |-y| – užkrečiamas
zarēs uprē – užlipti aukštyn
- zarēs** – užlīsti, užlipti
zarikirēs |-dziom| – užlaikyti
zarikiribēn |-a| *v* – sulaiikymas
zaripirēs |-dziom| – prisiminti
zarubinipēn |-a| *v* – uždarbis
zarubinēs |-dziom| – uždirbti
zaruvēs |-dziom| – pravirkti
zasadinēs |-dziom|
 – užsodinti (augalą)
zasastios |-yjom| – pasveikti
zaskripinēs |-dziom|
 – sugirgždėti
zasovēs |-ciom| – užmigti
zastavinēs |-dziom| – priversti
zastyvinēspē |-dziompē|
 – sustingti
zasuciapēs – užmigo
zasuvēs |-dziom| – susiūti
zasvicinēs, zasviecinēs
 – nušvisti, aušti
zaščūpindo*j* – apčiuopomis
zaščūpinēs |-dziom|
 – apčiuopti
zašyvilinēs |-dziom|
 – sukrotėti
zašyliakirēs |-dziom|
 – sušaldyti
zašylyjoms |-šylyjom| – sušalti
zaštylios |-yjom| – nutilti
zašutiardo |-y| – išdžiovintas
zašutios |-yjom| – išdžiūti
zašutkirēs |-dziom|
 – išdžiovinti
zatachlēs |-yjom| – užspringti
zatasado |-y| – pasmaugtas
zatasai bēn – engimas,
 smaugimas
zatasavēs |-dziom|
 – uždusinti, pasmaugti
zatatkirēs |-dziom|
 – pašildyti, užkurti
zatērdzios |-yjom| – užstoti
zatyrdēs |-yjom| – užmauti,
 užtempti
zatyrdēspē |-dziompē|
 – užsitraukti
- zatyrdēspē mrazosa**
 – apšerkšnyti
zatyrdyji – apsiniaukęs
zatrads |-dyjom| – užvažiuoti
zatrānskirēs |-dziom|
 – sudrebėti, sutrenkti
zaurnios |-dyjom| – uzbēgti
zauščakirēs |-dziom|
 – uždengti, užkloti
zavieninēs |-dziom| – vysti
zaverinēs |-dziom| – verti,
 įverti
zavidynēs |-dziom| – pavydėti
zažejinēs |-dziom| – sužerėti
zbandziakirēs |-iom|
 – suglamžyti, sulankstyti
zbruja – pakinktai
zbulynēs |-dziom| – sudrumsti
zdačia *m* – graža
zdaimpē – atrodo, rodos
zdainēlpē – atrodo, rodos
zdaise – atrodo
zdybē *v* – graža
zdylnivēs |-yjom| – išprotėti
zdocho |-i| *v* – kvėpavimas
zdravinēs |-dziom| – sveikinti
zdžas |-gijom| – nusileisti
 (saulei)
zdžiaspē |-gijompē| – sueiti,
 sutapti
zēlyno |-y| – žalias
zēnd *v* – kulnas
zērvo |-i| – kairys
zginēs |-dziom| – suskaičiuoti
zhandlo |-y| – sušukuotas
zima |-y| *m* – žiema
zimakiro |-i| – žieminis
zimakrēs – žiemą
ziorno |-ē| *v* – grūdas
zirzinēs |-dziom| – zirzti,
 zvimbti
zlēs |-yjom| – nuimti
zlēs pro patrīna – fotografuoti
zmarēs kimin – atpiginti
zmarēspē |-dziompē|
 – susimušti

zmēkespē |-jompē|
– nusileisti
znač, značinēl – vadinasi
značinēs |-dziom| – reikšti
znako |-i| *v* – ženklas, randas
zor |-ja, -a| *m* – jēga, galia
zoraliakirēs |-dziom|
– stiprinti
zoralios |-yjom| – stiprēti
zoralypēn |-a| *v* – jēga, galia
zoralo |-y| – stiprus, drāsus
zorin *m* – aušra
zorinēs |-dziom| – aušti
(aušrai)
zorypnasko – galiūnas
zorka |-i| *m* – aušra
zorkica |-y| *m* – aušrelē
zrakhēs |-rakhjom|
– išsaugoti
zrakirēspē |-dziompē|
– susikalbēti
zrēsēs |-ciom| – sulipti (sueiti)
zria – veltui
zrikirdo |-y| – sulaikytas,
išlaikytas
zrikirēs |-dziom| – sulaikyti,
suvaldyti
zrikirēspē |-dziompē|
– susilaikyti, susivaldyti
zrikiribē *v* – turinys
zripirēs |-dziom| – atsiminti
zriskirēs |-dziom| – suplėšyti
zroslo |-y| – suaugęs
zrupindē jakha – sulipusios
akys
zrupinēs |-dziom| – sulipti
zumaibēn *v* – būrimas
zumau – burk
zumavēs |-dziom| – burti
zumavēs prē patria – burti
kortomis
zumi *m* – sriuba
zuraliakirēs |-dziom|
– stiprinti, tvirtinti
zuralios |-yjom| – stiprēti,
tvirtēti

zuralypēn |-a| *v* – galybē
zuralo |-y| – stiprus, tvirtas,
galingas
zvaninēs |-dziom| – skambinti
zverio |-i| *v* – žvėris
zvesc |-i| *m* – žinia, pranešimas
zvolnymēspē |-diompē|
– susijaudinti
zvonkico |-y| *v* – varpėlis
zvonko |-a| *v* – garsas
zvonkako krali |-ia| *v*
– būgnų karalius
zvono |-y| *v* – varpa
zvoščiko |-i| *v* – vežikas
zvučnēs – garsiai
zvučno |-y| – skambus, garsus
zvuko |-i| *v* – garsas

Ž

žadno |-y| – smalsus
žaignio *v* – žaiginys
žalimpē *v* – skundas
žalinēs |-dziom| – gailėti,
guosti, skūsti
žalinēspē |-dziompē|
– gailėtis, atgailauti
žaliskiribēn |-a| *v* – gailėstis
žalkēs – gaila
žalobnēs – gailestingai,
graudžiai
žalobno |-y| – gailestingas,
graudus
žamba |-y| *m* – varlė, rupūžė
žambica |-y| *m* – varlytė,
rupūžytė
žanda |-y| *m* – skruostas
žaro |-y| *v* – žarija, žiežirba
žē – gi
žēbro |-y| *v* – šonkaulis
žejinēs |-dziom| – spindėti,
žibėti
žēka – iki
želudko kerēl buty – virškina
želudko – skrandis

žēninēspē |-dziompē| –
vestis, tuoktis
žērobno – kumelinga
žičinēs |-dziom| – skolinti
žičinēspē |-dziompē|
– skolintis
žiletka |-i| *m* – liemenė
žiogo |-i| *v* – žiogas
žividico |-y| *v* – gyvūnas
žyk, žyko, žynko – iki, ligi
žyltko |-i| *v* – trynys
žmēnia *m* – kumštis
žoga *m* – rėmuo
žolto |-y| – geltonas
žujinēs |-dziom| – graužti
žuko |-i| *v* – vabalas
žuliko |-i| *v* – chuliganas
žurnalo |-y| *v* – žurnalas
žviro *v* – žvyras

LIETUVIŲ – ROMŲ KALBŲ ŽODYNĖLIS

Litovsko - romano lavēngiro ly

(4200 žodžių)

A

- abejingas** – biraznicako |-i|
abėcėlė – ABC
abortas – aborto |-y| *v*
abu, abi, dviese – duj džėnė
ačiū – parikirou
actas – octo *v*
adata – suv |-ja| *m*
adyti – roscarinės |-dziom|
agrastas – agrasto |-y| *v*
aguona – mako |-i| *v*
agurkas – agurko |-i| *v*
aha – nė
aibė, labai daug – izbit but
aikčioti – aikinės |-dziom|
aikštė – pliacio *v*
aikštelė – stajanka |-i| *m*
aimanuoti – aikinės, bednės
|-dziom|
aiškinti – jasninės |-dziom|
aiškus, skaištus – jasno |-y|
aistringas, karštas –
chačkirdo |-y|
akėčios – drapako |-i| *v*
akėti – drapakinės |-dziom|
akiniai – jakhitko, nakhitkirja,
vočki, dykhitka *m*
akis – jakh |-a| *m*
aklai – korės
aklas – kororo,
bijakhēngiro |-i|
akmenėlis – baroro |-ė| *v*
akmeninis – baruno |-y|
akmuo, tvora – bar |-a| *v*
- akompanuoti** – akompanės
|-dziom|
akti, tapti aklam – korjos
|-ijom|
aktorius – artisto |-y| *v*
akytė – jakhori |-ja| *m*
Alachas – Alacho *v*
albumas – albumo |-y| *v*
alga, išmoka – palučka |-i| *m*
viplėskiribėn *v*
aliejus – aliejo *v*
aliuminis – aliuminio
aliumininis – aliuminoskro |-i|
alkanas – bokhalo |-y|
alkis – bokh *v*
alksnis – volcha |-i| *m*
alkti, badauti – bokhalios
|-lyjom|
alkūnė – alkune *m*,
lochcia |-i| *m*
alavas – alovo *v*
alsuoti – dyšinės |-dziom|
alus – lovina *v*
alyva, tepalas – alivo *m*
alyvos (bot.) – bėzės
amžiniai – po vieko, po viečnės
amžinas – vėčno |-y|
amžius – vėko |-i| *v*
anaip – vavrės
anapus – odopaš
ančiukas – papinori |-ja| *m*
anga – dziurka |-i|
angelas – aniolo |-y| *v*
anglas – angličano |-ė|
anglis – vangar |-a| *v*
- angliškas** – anglijsko
anksčiau – angil, anglėdyr
anksti – ranės
ansamblis – ansamblio *v*
ant – pė, po, pro
ant kaklo – pė mėn
ant kelio – pro drom
ant pirštų – po palcy
ant stalo – pro skamind
antakiai – brovi, phuvja *m*
antis, žąsis – raca,
papin |-ia| *m*
antkaklis – našėjniko |-i| *v*
antkapis – nagrobnyko |-i| *v*
antklodė – koldra, kaldėrka *m*
antradienis – ftorko *v*
antraip – vavrės
antrankiai – manušniki *v*
antras – dujto
antsnukis – namordniko |-i| *v*
antspaudas – pečatka |-i| *m*,
štampo |-y| *v*
Anykščiai – Onikšta
apačia – nizo, talypėn *v*
apakinti – koriakirės |-dziom|
apalpti – slabinėspė |-dziompė|
apaugti – ubbarios |-jom|
apavas – zahuriavipė *v*
apčiuopomis – zaščiupindo
apčiuopti – zaščiupinės
|-dziom|
apdeginti – ubchačkirės
|-dziom|
apdegti – ubchačios |-ijom|
apdėti – ubčhuvės |-dziom|

- apdirbimas** – ubbutiakiribēn *v*
apdirbtas – obkerdo,
 ubbutiakirido |-y|
apdirbti – ubberēs |-dziom|
apdovanoti – ubdarinēs
 |-dziom|
apduklėti – popangalios
 |-ljom|
apdžiovinti – ubšutkirēs
 |-dziom|
apdžiūti – ubšutios |-ijom|
apeiti – ubpsirēs |-dziom|,
 ubdžas |-jom|
apelsinas – apelsina
apėsti, apvalgyti – ubchas
 |-chajom|
apgailestauti – obžalinēs
 |-dziom|
apgalvoti – obduminēs
 |-dziom|
apgauti, apvilti – obmaninēs
 |-dziom|
apglėbti, apkabinti – ublēs
 |-yjom|
apgriozdinti – začurdēs
 |-dziom|, zagruzinēs |-dziom|
apgulti – obipasios |-pasyjom|
apibrėžti – opibražinēs
 |-dziom|
apie kitus – vavirėndē
apieškoti – ubrodēs |-yjom|
apipilti – ubčivēs |-dziom|
apipjautas, aprašytas
 – občhindlo |-y|
apiplauti – ubmorēs |-dziom|
apiplėsti, apvogti
 – obgrabinēs |-dziom|
apykaklė – mėnitko *m*,
 kalnierio *v*, škvarniko *v*
apynasris – švar *m*, savarija *m*
apyrankė, rankinis –
 vastyčko, vastytko
apytikriai – čačipnaskes
apjuoktas – ubсандlo |-y|
apjuokti – ubsas |-dziom|
apkabinti – ublēs |ublyjom|
- apkalbėtas** – ubrakirdo |-y|
apkalbėti, aptarti – ubrakirēs
 |-dziom|
apkaustas – pytalo |-ē| *v*
apkaustyti – pytalynēs
 |-dziom|
apkeptas – ubpėklo |-y|
apkepti – ubpėkēs |-jom|
apkerėti – začuhvēs pē jakha
 |-dziom|
apklausa – ubpučibēn *v*
apklausti – ubpučes |-ciom|
apkeikti, apšaukti – ubkošēs
 |-ciom|
apkramtytas
 – obdandyrdo |-y|
apkramtyti – ubdandyrēs
 |-dziom|
apkūnus, storas – grubo |-y|
apkursti – ogluchiakirėspē
 |-dziompē|
apkvaišti – ubčhudėspē
 dylniasa
aplaužytas – ubphagirdo |-y|
aplaužyti – ubphagirēs
 |-dziom|
apleisti – obmėkēs |-jom|
aplenkti – ubgoninēs |-dziom|
aplietas – ubčhido |-y|
aplieti, apipilti – ubčhivēs
 |-dziom|
aplink – truscial, krugosa
aplipti – ublipinēs |-dziom|
aplupti – ubluckirēs |-dziom|
apmauti – zahuries |-dziom|
apmeluotas – ubchochado |-y|
apmeluoti – ubchochavēs
 |-dziom|
apmirti – ubmērēs |-mėjom|
apnešti – ublydžas |-ijom|
apnuogintas –
 ubnangiakirdo |-y|
apnuoginti – ubnangiakirēs
 |-dziom|
appranga, drabužiai
 – uribēn |-a| *v*
- aprašyti, apipjauti** –
 ubčchinēs |-dziom|
apraudoti – ubrovēs |-dziom|
apraudyti – ubbriskirēs čar
 |-dziom|
aprengtas – ohuriavo,
 urido |-y|
aprengti – ohuriavēs |-dziom|
aprišti – ubphandēs |-dziom|
apšaldyti – ubšyliakirēs
 |-dziom|, obmraziakirēs
 |-dziom|
apsalti – ubšylios |-yjom|,
 ubšylyalios |-yjom|,
 obmrazios |-yjom|
apsaugoti – ubrakhēs |-jom|
apsaukti – ubkharēs |-dziom|
apšerkšnyti – zatyrdėspē
 mrazosa
apsiaustas – docha *m*,
 plaščio |-ē| *v*
apsiauti, apmauti – zahuries
 |-dziom|
apsiblausęs, užsimiegojęs
 – obsovypē
apsidrausti – zapreščinėspē
 |-dziompē|
apsigalvoti – obduminėspē
apsigauti – obmaninėspē
 |-dziompē|
apsigimėlis – locyji nasasto |-y|
apsigyventi – ubdživėspē
 |-dziompē|
apsikabinti – ublėspē |-jompē|
apsikirpti – ubčhinėspē
 |-dziompē|
apsileidęs – ubmėkipē
apsileisti – ubmėkėspē
 |-jompē|
apsilenkti – pšēmėkėspē
 |-jompē|
apsilti – ubtatio |-tatyjom|
apsimeluoti – ubchochavėspē
apsimesti – pričuhvėspē
 |-dziompē|, pšychurdėspē
 |-yjompē|

- apsiniaukęs** – zatyrdyti, pachmurno
apsirgti – zanasvalios |-yjom|
apsirikti – uprinčkirėspė |-dziompė|
apsiruošti – pogotovinėspė |-dziompė|
apsisiausti – podphandėspė |-dziompė|
apsiskaitęs, išsilavinęs – sviatlo |-y|
apsitepti – ubmakhėspė |-jompė|
apsiūti – ubsyvės |-sydziom|
apsižiūrėti – ubdykhėspė |-jompė|
apskaiciuoti – ubginės |-dziom|
apskristi – uburnias |-dyjom|
apskritas – krėnglo |-y|
apšlubti – langiakirėspė |-dziompė|
apšluostyti – ubkhosės |-sciom|
apšluoti – ubšulavės |-dziom|
apstulbti – zakaštalius |-yjom|, sokaštaliakirėspė |-dziom|
apsukti (apgrėžti) – zakrėncynės |-dziom|
apsunkti, pastoti – zapharios |-yjom|
apsupti – okružinės, ubkrėncynės |-dziom|
apsvaigti – zakrėncynėspė šėro
apsvaigti (svaigalais) – matios |matyjom|
apsvarstyti – obsėndzinės |-dziom|, obsėndynės |-dziom|
apsvilti – podsvilinės |-dziom|
apšildyti – ubtatkirės |-dziom|
aptarnauti – obslužinės |-dziom|
aptaškyti – ubčhudės |-dziom|
apteplioti – opipeckinės |-dziom|
- apteptas** – ubmakhlo |-y|
aptepti – ubmakhės |-jom|
aptvarstyti – ubpackirės, ubkrėncynės|-dziom|
aptverti – obgorodzinės |-dziom|
apuostyti – ubsunges |-gjom|
apvalgyti, apėsti – ubchas |-chajom|
apvalus – krėnglo |-y|
apvažiuoti – ubtradės |-dyjom|
apverkti – ubrovės |-dziom|
apversti – ubriskirės |-dziom|
apvogti – ubčorės |-dziom|
apvynioti, apmegzti – ubchovės |-dziom|
apžavėti – zakrėncynės šėro |-dziom|
apžioti – ublės uštėsa |-yjom|
apžiūra – ubdykhipėn v
apžiūrėti – ubdykhės |-jom|
ar – ty, ci
ar tiesa? – čačo li, a čačo?
arba, bet gi – ali
arbata – čajo v
arbatžolių arbata, vaistai – draba
arbatinukas – čajniko |-i| v
arbūzas – balmuzo, arbuzo |-y| v
arimas – vorimė
arklininkas – grėngiro |-ė|
arklio, arklinis – grastano |-y|, grėskiro |-i|
arklių – grėngiro |-i|
arklių pardavėjas – parutari v
arklys – graj, grast |-a| v
armonika – armonika |-i| m
arti (žemė) – orinės, pachinės |-dziom|
artimasis – pašėdyro |-a| v
artintis – pašėspė |-liompė|
aruodas – štalía m
aš – mė
aš turiu – mandė sylė
- ąsa** – kanoro |-ė| v
ašara – jasvin |-a| m
asilas – išako |-i|, asiolo |-y| v
ašmenys – hostrima m
ąšotis – khoro |-a| v
aštrus – ostro, hostruno |-y|
aštuoni – ochto
aštuoniolika – dėšocho
ataušti, atšalti – otšylios |-lyjom|
ateiti, atvykti – prijavės |-javjom|
ateiti, būti, tapti – javės |javjom|
ateitis – anglypėn, javėlo v
atgal, už, per – palė
atidarytas – utkerdo, utpsirado |-y|
atidaryti – utkerės |-dziom|
atidėti – utčhuvės |-dziom|
atiduoti – utydės |-dyjom|
atimti – otlės |-lyjom|
atitolinti – odurjakirės |-dziom|
atitruukti – ottyrdės |-dziom|
atkalbėti – uttrakirės |-dziom|
atleidimas, atostogas – utmėkibėn v
atleistas – utmėklo |-y|
atleisti – utmėkės |-jom|, prostynės |-dziom|
atlėkti, atskristi – priurnias |-dyjom|
atlydys, atodrėkis – odlyga
atmesti – utčhurdės |-dyjom|
atminimas – ripiribėn v
atminti – ripirės |-dziom|
atnešk – jan, jandė
atnešti – prijanės |-dziom|
atodūsis – hondzia m
atostogas, atleidimas – otmėkibėn v
atpiginti – zmarės kimin |-dziom|
atpilti – otčivės |-dziom|
atpirkti – otkinės |-dziom|

- atpjauti, atrašyti** – utčhinės
|-dziom|
- atplaukti** – otplyvinės |-dziom|
- atplėšti, atitraukti** –
otriskirės |-dziom|
- atplyšti** – utriskirdzios
|-dziom|
- atprasti** – utsyklios |-yjom|
- atpratinti** – utsykliakirės
|-dziom|
- atrajoti** – utryginės |-dziom|
- atrankinti** – otklydynės
|-dziom|
- atrasti, rasti** – lachtės |-ciom|
- atrašyti, atpjauti** – otčhinės
|-dziom|
- atrinktas** – utkedyno |-y|
- atrinkti** – utkedės |-yjom|
- atrištas** – utphandlo |-y|
- atrišti** – utphandės |-dziom|
- atrodo, rodos** – zdaise,
zdaimpė, zdainėlpė
- atrodyti** – utbcios, vidykhės
|-jom|
- atsakinėti, atsakyti**
– utphėnės |-dziom|
- atsakyti** – otvečinės |-dziom|
- atsakomybė** – utphėnibėn *v*
- atsarga** – pširakhytė *v*
- atsarga, saugojimas** –
rakhybėn *v*
- atsėdėti** – utbėšės |-ciom|
- atsegti** – utkerės |-dziom|
- atsibosti, įkyrėti** – dochas
|-ajom|
- atsidėkoti** – utparikirėspė
|-dziompė|
- atsigaivinti** – uduchtylėspė
|-dziom|
- atsigauti** – uduchtylėspė
|-dziompė|, utuchtylėspė
|-dziompė|
- atsigrėžti** – udrisios |-risciom|
- atsigulti** – zapasios |-pasyjom|
- atsiklaupiti** – bėšės po čanga
|-ciom|
- atsiklausti** – otpučės |-pučjom|
- atsikratyti** – utrinskirėspė
|-dziompė|
- atsikvėpimas** – hondzia *m*
- atsikvėpti** – hondziakerės
|-dziom|, hondės, hondzia
tėdės |-dyjom|
- atsikvošėti** – dodžas
(konėske) |-gijom|
- atsilapoti** – utkerėspė
|-dziompė|
- atsilikėlis** (prot.)
– nagodzvaro |-ė| *v*
- atsiminti** – zripirėspė
|-dziom|
- atsipeikėti** – učhuchimėspė
|-dziompė|
- atsiprašau** – vibačėn,
pšėmangou
- atsiprašyti** – bačėnės
|-dziom|, vibačėnėspė
|-dziompė|
- atsirasti, rastis** – lachtėspė
|-ciompė|
- atsiremti** – upėrėnėspė
|-dziompė|
- atsirūgti** – otryšės |-jom|
- atsisakyti** – utphėnėspė
|-dziompė|
- atsiskaityti** – udginėspės
|-dziompė|
- atsiskyrėlis** – jekdzėnytko
- atsisveikinti** – ut-,
sprაščinėspė |-dziompė|
- atsitikimas** – slučimpė *v*
- atsitikti** – slučimėspė
|-dziompė|
- atsitolinti** – odurjakirėspė
|-dziompė|
- atsitraukti** – po-, uttyrdėspė
|-dziompė|
- atsitūpti** – otsitupinėspė
|-dziompė|
- atsiušti** – otbičavės |-dziom|
- atsikaičiuoti, atskaityti**
– otginės |-dziom|
- atskirti** – utkendės, utlės
|-yjom|
- atskristi, atlėkti** – priurnias,
uturnias |-ndyjom|
- atspėti** – otspejinės |-dziom|
- atspurti** – puriskirės |-dziom|
- atstok!** – otjač!
- atstoti** – otjačės |-jom|
- atstumas, tolis** – duripėn *v*
- atstumti** – utpichinės
|-dziom|
- atsukti** – utkrėncynės |-dziom|
- atšalti, ataušti** – ošylios
|-lyjom|
- atšaukti** – utkharės |-dziom|
- atšipęs** – tėmpo |-i|
- atvaizduoti** – utvaizdinės
|-dziom|
- atvažiuoti** – utradės |-dyjom|
- atvejis** – slučajo |-i| *v*
- atvežti, atnešti** – otlydžas
|-lydzijom|
- atviras, atidarytas** – utkerdo
|-y|
- atvirkščiai** – prėhėrėnca
- atvykti, ateiti** – prijavės
|-javjom|
- atžala** – utbaryji listico
- audeklas** – pochtan |-a|,
materialo *v*
- audra** – vjuga *m*
- auginimas, auklėjimas**
– barjakiribėn *v*
- auginti, didinti** – barjakirės
|-dziom|
- auglys, vėžys** – rako |-i| *v*
- augti** – barios |barijom|
- auksas** – suvnačaj *v*
- auksinis** – suvnačuno |-y|
- aukštai, viršuj** – upral, hučės
- aukštas** – hučo |-i|
- aukštas** (namo) – ėtažo *v*
- aukštielninkas** – upriamos,
avri pėrėsa
- aukštis, ūgis** – hučipėn *v*
- aukštuomenė** – pativaly *m*

auliniai batai – chromovė škurni
aulinukai – tyrachorė *v*
ausinės – naušniki
aušinti – šyliakirės |-dziom|
ausis – kan |-a| *v*
auskarai – vėšcia
auskaras – čen |-ia| *m*
aušra – zorin, zorka |-i| *m*
aušrelė – zorkica |-y| *m*
aušti (aušrai) – zorinės, zasviecinės |-dziom|
aušti (atšalti) – šylalios |-yjom|
autobusas – autobuso |-y| *v*
automobilis – automobilio |-i| *v*
avansas – avanso |-y| *v*
avies, avinis – bakrano |-y|
avietė – malina |-y| *m*, mura |-i| *m*
avilys – birlyngiro khēr
avinas – bakro |-i| *v*
avižinis – džovitko
avižos – džou
avytė – bakrori |-ja| *m*
ąžuolas – dėmbo |-y| *v*

B

badas – bokh *v*
badauti – bokhalios |-yjom|
badyti – psavės |-dziom|
baidyti – daravės, trašavės |-dziom|
baidyklė – darocha |-i| *m*
baigti – končinės |-dziom|
baigtis, pasibaigti – končinėspė |-dziompė|
bailus, baily – darano |-ė|, daranduko |-i| *v*
baimė – dar *m*, daripė, stracho *v*
baisu, baisiai – strašnės
baisus – strašno |-y|
bala, drėgmė, purvas – luža, blata *m*

balandis (mėn.) – aprelė *v*
balandis (zool.) – golėmbo |-i| *v*
baldas – mėblo |-i| *v*
balnas – siodlo |-y| *v*, posidziolka |-i| *m*
balsas – glos |-ia| *m*
balsavimas – glosuibėn *v*
balsė – glosytko |-ė| *v*
balsiai – glosnės
balsuoti – balsinės |-dziom|
baltaplaukis – parnėbalėngiro |-i|
baltarusis – beloruso |-y| *v*
baltas – parno|-y|
baltaveidis – parnėmosko
balti, boluoti – parnios |-yjom|
baltinti – parniakirės |-dziom|
baltymas, baltuma – parnypėn, parnimo *v*
bamba – ponko *v*
bambeklis – trandačicho |-i|
bandelė – bulkica |-y| *m*
bandyti, mėginti – probinės |-dziom|
banga – volny |-ė| *m*
banguotas – ruzvolnimo |-y|
barbenti – stukinės |-dziom|
barščiai, sriuba – barščio, variva *m*
barškinti – barškinės |-dziom|
barškutis – cacka |-i| *m*
barstyti, sėti – sėjinės |-dziom|
barti, keikti – košės |-ciom|
barzda, smakras – brad *v*, broda |-y| *m*
basakojis – nangehėrėngo |-i|
basas – pirango |-i|
basas, be batų – bityrachėngiro |-i|
baslys – bėrvėn |-a| *v*
bastūnas, niekšas – baštardo *v*
basutės – tufli
batas – tyrach |-a|, škurnio, tuflio |-i| *v*

batsiuovys – tyrachėngiro *v*, čhevikari |-ja| *v*
baubti – mikinės |-dziom|
bauda – štrafo |-ė| *v*
baudžiava, spaudimas, engimas – tasaiběn *v*
bauginti, baidyti, gąsdinti – strachandynės |-yjom| trašavės |-dziom|
bausmė, teismas – sėndo *v*
bažnyčia – khangiri *m*
bažnytinis – khangiritko
be – bi, ba
be vienos ausies – bikanėskiro |-i|
beausis – bikanėngiro |-i|
be batų – bityrachėngiro |-i|
be pinigų, nemokamas – bilovėngiro
be vienos akies – bijakhakiro
bebaimis, drąsus – bitrašaišnaskiro |-i|, bidaripnaskiro |-i|
bėda, našta, nelaimė – hora, bida *m*
bedarbis – bibuciato |-y| *v*
bedarbystė – bibutiakiribėn *v*
bedievis – bidėvlėskiro |-i|
bedievybė – bidėvlėskiribėn *v*
beformis – biformako
begalė – bikoncuma *m*
begėdis – biladžaibnaskiro, biladžavo, biladžaibnytko
begėdiškumas – biladžaipėn *v*
bėgioti, lakstyti – lėtinės |-dziom|
bėgis – relso |-a| *v*
bėgomis – našyndoj
bėgti – našės |-ciom|, prastas |-dyjom|
bėgti, tekėti (vand.) – našės |-ciom|
beje – ali, nė
bejėgis, silpnas – bizzorjakiro |-i|
bejėgystė – bizzoripėn *v*

- bekepuris** – bistadžakiro |-i|
bekojis (be vienos kojos)
 – bihērakiro
bekojis – bihērēngiro
bekraujis – biratēskro |-i|
be leidimo – bilylėsکو |-i|
belsti – štukinēs, stukinēs
 |-dziom|
bemiegis – bisoibnaskiro |-i|
benamis – bikhērēskiro |-i|
bendraamžis – jekhēbēršytko,
 jekhēbēršēngo
bendraties priešdēlis – tē
bendrai, kartu – khētānēs,
 razum
bendras, visų – khētano,
 sarēngiro |-i|
benosis – binakhēskiro
bent, nors – choc
benzinas – bindza
bepinigis – bilovēngiro |-i|
beprotis – bigodziakiro |-i| v
beprotybė – dylnypēn v
berankis (be vienos rankos)
 – bivastakiro |-i|
berankis (be abiejų rankų)
 – bivastēngiro |-i|
bėras, žilas, širmas –
 kaštanavo |-ē|, syvo,
 syvono |-y|
beraštis – bičinybnaskiro |-i|
berėmis – birēmako
berniukas (ne romų) –
 rakloro |-ē|
berniukas, sūnus (romų)
 – čhavo |-ē|
berods, lyg – sokaj
berti – sējīnēs, čhuvēs |-dziom|
beržas – brēza |-y| m
beržynas – brēzytko vėš
besijuokiant – sandoj
beširdis – biodžakiro |-i|
besmegenis – bigodziako,
 šylalo papu
besti – pusēs |-ciom|
bet kada – bili kedy
- bet kas** – bili kon
bet kiek – bili kicy
bet koks – bili savo
bet kur – bili kaj
bet, taip – ali, nē
betonas – betono v
beturtis – bibarvalypēskro |-i|
beuodegis – biporjakiro |-i|
bevaikis – bičhavēskiro |-i|
bevandenis – bipaneskiro |-i|
bevardis – bilavēskiro |-i|
beveik – čut čut na, pačti
beždžionė – bizjanka |-i| m
bijoti – darēs |-dyjom|
byrėti, mėtytis – čhuvēspē
 |-dziompē|
birža – birža m
birželis – ijunio v
bitė, širšė – birly |-ia| m
bitininkas – birlytko v
bizūnas, botagas – čupny
 |-ia| m
bjaurus, bjaurybė – brytko,
 pracivno
bjaurybė – biladžavēngo
blaivus – namato |-y|
blakė – blake m
blakstienos – cymbly,
 lisyncy m
blaškytis, svyruoti
 – čhurdēspē do pasia
blauzda – lytko |-i| m
blizgė – blizge m
blizgesys – bliscinuma m
blizgėti – bliščinēs, blistynēs
 |-dziom|
blogas, negeras – fui, nalačo
blogis, kaltė, nuodėmė
 – fuipaš, fuipēn
blogybė, nemalonumas, liga
 – nalačhipēn, nalačhimo,
 fuipēn, namištypēn v
blusa – pušum m
blynas – marikly |-ia| m
bobutė – mami m
bokštas – bokšto v
- botagas** – čupny |-ia| m
braižyti – braižīnēs |-dziom|
brangakmenis – lačo bar v
brangus – kuč, drogo
brangusis – drogingko |-a|
braškė – mura |-i| m
braškėti – braškinēspē
 |-dziompē|
brasta, sekluma
 – nachoripēn v
braukti – čorkinēs |-dziom|
brėžti – carapīnēs |-dziom|
briedis – briedžio |-ē| v
briliantas – brilijanto |-y| v
bristi – bridžīnēs, bridynēs
 |-dziom|
brolis – pšal |-a| v
brolybė – pšalypēn v
brūzuoti, trinti – čhijīnēs
 |-dziom|
bučiuoti – čamudēs |-dziom|
bučiuotis – čamudēspē
 |-dziompē|
būda – budka |-i| m
būdas, charakteris
 – charaktero v
budinti – džangavēs |-dziom|
būgnas – bugno |-ē| v
būgnų karalius – zvonkako
 krali |-ia| v
bukas, neaštrus – naostro
buksyras – buksiro, pricēpo v
bulius – guruv |-a| v
bulvė – phuvitko, bulba |-i| m
bulvinis – phuvjēngiro |-i|
burbulas – šariko |-i| v
burėja – drabakiribnaskiri,
 drabnaskiri m
būrėja, užkalbėtoja
 – zarakiribnaskiri
būrimas – zumaibēn,
 drabnaskiribēn v
burk – zumau
burkuoti – burkinēs |-dziom|
burna, lūpos – ušt |-a| v
buokas – burako |-i| v

burti – zumavės, drabakirės
|-dziom|

burti kortomis – zumavės
prė patria

būrys – staja *m*, pulko *v*

būsimas – anglatuno |-y|

busti – pšydzangavėspė
|-dziompė|

butas – kvartyra, buto

butelys – dušly |-ia| *m*

būti ištikimam – naparuvės
|-dziom|

būti, ateiti – javės |javjom|

būti, tapti, likti – jačhės
|jačjom|

būtinai – čhē

buvo – isys

C

caras, carienė – tagari,
tagarica

cechas, dirbtuvė – cėcho |-i| *v*

cementinis – cėmontytko

chalva – chalva *m*

charakteris, būdas
– charaktero *v*

choras – choro *v*

chuliganas – žuliko |-i| *v*

cigaretė – pijaly, tyrdėny *m*

cirkas – cyrko |-i| *v*

citrina – citrina |-y| *m*

cukrinis – cukrengro |-i|

cukrus – cukro *v*

cypti, spengti – piščinės
|-dziom|

Č

čekis – čeko

česnakas – syr *v*

čia – adėj, akadėj

čiaubvis – amarėphuvėngiro |-i|

čiaudėti – čikas |-dziom|

čiauškėti – bagas |-dziom|

čiaušti – sliskinės |-dziom|

čigoniškai – romanės

čigoniškas – romano |-y|,

romėngiro |-i|

čigoniškumas – romanypėn *v*

čigonių, prikl. čigonėms
– romniakiro |-i|

čigono, prikl. čigonui
– romėskiro |-i|

čiulbėti, dainuoti, giedoti
– bagas |-dziom|

čiulpti – sosinės |-dziom|

čiulptukas – soska |-i| *m*

čiupinėti – ščiupinės |-dziom|

čiupti, griebti – uchtylės,
uchtylės dē buka |-dziom|

čiurlenimas – šursėvinipė *v*

čiurlenti – kirjos |-dyjom|,

šursėvinėspė |-dziompė|

čiuzinys – matraso |-y| *v*

D

dabar – kakana, akana, kana

daigas – listyco |-y| *v*

daiktas – kovoro|ė|*v*, vėšč |-i| *v*

daina, giesmė – gily |gilia| *m*

dainavimas – bagipėn *v*

dainininkas – bagipnytko,
bagibnaskiro |-ė|

dainuoti, giedoti, čiulbėti
– bagas |-dziom|

dairytis, sukiotis
– krėncynėspė

dalėlė, truputis – kutori *m*

dalgis – koso |-y| *v*

dalinti – dielinės |-dziom|

dalis, dalia – dzėl

dangiškas – bolybnaskiro |-i|

dangtelis – dėnko |-i|

danguje – dē bolybėn

dangus – bolybėn *v*

dantis – dand |-a| *v*

dantyse, veide – ando mujoro

dar – inke, iščo

darbas – buty |-ia| *m*

darbininkas, tarnas
– butiakiro, butiari,
rabotniko |-ė| *v*

darbininkė – butiarny

darbinis arklys – bucvarno
graj |-a| *v*

darbštus – bucvarno |-y|,
starimpnaskiro, horovlivo

daryti – kerės |-dziom|

daryti turtingą
– barvaliakirės |-dziom|

daržas – daržo *v*

daržinė – chlivo *v*

daržovės, kopūstas – jarmi *m*

daug – but

daugiau – butyr, butėdyr

daugiavaikis
– butėčhavėngiro |-i|

dauginti – butiakirės |-dziom|

daugiskaita – butypnaskiro *v*

dauguma – but ženė, butė,
barėdyripė *v*

daužyti – ruzmarės |-dziom|

daužytis, muštis – marėspė
|-dziompė|

davimas, kyšis – dyibėn *v*

dažai – kraska *m*

dažnai – častės, čenstės

dažyti juodai, juodinti –
kaliakirės |-dziom|

debesis – tučia, tēmnuma *m*

dėdė – kak |-i| *v*

dėdelis – kakoro |-ė| *v*

dėdės (kieno) – kakėskiro |-i|

dėdulė, dėdelis – kakinko *v*

degantis – chačiovi

degimas – chačkiribėn *v*

deginti, kaisti, kurti
– chačkirės |-dziom|

degti – chačios |-jom|

degtinė – bravinto *m*

degtukai – jagitkiri

deimantas, briliantai
– brilijanto *v*

dejuoti – bednēs, oikinēs
|-dziom|
dėkoti – parikirēs |-dziom|
dėkui – parikirou
dėl – vaš, pro
dėl akių – pro jakha
dėl ko, iš ko – sostyr
dėl to, kad – pirdal, pal dava so
delčia – phuro čhon |-a| v
dėlė – pjafka |-i| m
delnas – dzliona, dlion |-y| m
dėmė – pliamo, piatna |-ē| m
dėmesingas – ščirēs
dėmesys – vnimanije v
dėmėtas – piatnėngro |-i|
deputatas – deputato |-y| v
derėtis – zmarēs kimin
derva – smola |-y| m
dešimt – dėš
dešimtas – dėšto |-y|
dešimtmėtis
– dėšubėršėngiro |-i| v
dešimtukas – dėšėngiri m
dešinys – čačo |-i|
dešra – goj, kolbaso |-y| v
dėti, kloti, įstatyti – čhuvēs
|-dziom|
dėvėti – nosinēs |-dziom|
devyni – ėnia
devyniolika – dėšėnia
dėžė – jaščito
didelis – baro |bari|
didinti, auginti – barjakirēs
|-dziom|
diena – dyvēs |-a| v
dieną – dyvėšė
dievas – Dėvėl, Raj |-a| v
dilgėlė – krapiva |-y| m
dingęs – chasybnytko
dingti, žūti, nykti – chasios
|-yjom|
dirbti – kerēs buty, butiakirēs
|-dziom|
dirbtuvė, cechas – cėcho |-i| v
diržas – kustyk |-a| m,
simiri |-ja| m

dydis, ūgis – barimo, baripėn v
dygti – vibarios |-yjom|
dykinėti – dzikinēs |-dziom|
dykuma – dzikuma m
dobilai – kaniušina, klevero,
trifilija
dokumentas, laiškas – lyl |-a| v
domėtis – interesėpė
|-dziompė|
dovana – padarka |-i| m
drabužiai – uriabėn v
drakonas – darakano v
drąsa – smialuma m
drąsus – smialo
draugas – drugo |-i| v
draugauti – družinēs
|-dziom|
drėbėti, purtytis – izdras
|-ndyjom|, trinskirdzios
|-dziom|
drėgmė – blata, syrost m
drėgnas – drėgno |-y|
drėksti – carapinēs |-dziom|
drobė – pochtan |-a| v
drumsti – bultynēs |-dziom|
drumstis – bultynėspė
|-dziompė|
drungnas – natato |-y|
druska – lond v
dryžuotas – polusynca
du – duj
dubuo – čaro |čarė| v
dubenėlis – čaroro |čarorė| v
dūdėlė – dudka, dudinka |-i|
dugnas – dno, dugno v
dujos – gazo
duktė, mergina (romų) –
čhaj |-a| m
dulkės – pilo v
dūmai – thuv |-a| v
dūminis – thuvitko
dundesys, trepsėjimas
– lopotymo v
duobė – jama |-y| m
duona – maro |marė| v
duoninis – maruno |-y|

duonriekis peilis – marėskri
čhuri |-ja| m
duoti – dėš |dyjom|
durti – budzinēs |-dziom|
durus – udara, vudara |-y| v
dusinti, smaugti, skandinti
– tasavēs |-iom|
dužti, skilti – pharadzios
|-dyjom|
dvaras, pilis – filacin v
dvarininkas – dvoriano |-y| v
dvasia, siela – ducho |-i|
dvėsti – mulios |-yjom|
dvidešimt – biš
dvidešimtas – bišto,
bišėngiro |-i|
dviėse – sarė duj, duj dženė
dvigubas – dvainoj, dzvainoj
dviratis – dviračio |-e|,
tradyno |-ē|
dvylika – dėšuduj
dvynukai – dvainiaty,
dzvainiaty
dvokti – khandēs |-dyjom|
džemas – džėmo v
džiaugsmas – raduma m
džiaugtis – radinėspė
|-dziompė|
džiova – časotka, šuki,
birkuliozo
džiovinti – šutkirēs |-dziom|
džiūti – šutios, šucios |-cijom|
džiūvėsėlis – sucharkico
|-y| v
džiūvėsis – suchario |-i| v

E

eglė – ėglia m
eik sau – dža tuke
eilė – vočėred
Eišiškės – Ješyška
eiti, trukti – džas |gijom|
ekskursija – ekskursyja m
elgesys – lydžaipėn

elgeta, vargšas – čororo |-i|
elgetauti – badzinės |-dziom|
elnias – losio *v*
energingas, judrus
 – šmaglo |-y|
engimas, smaugimas
 – zatasai bėn *v*
erzinti, piktinti – choliakirės
 |-dziom|
esu – som
ežeras – azioro *v*
ežiukas – ježyco |-y| *v*
ežys – ježo |-y| *v*

Ė

ėdžios – jaslja *m*
ėriukas – bakroro |-i| *v*
ėsti, lesti, valgyti – chas
 |chajom|

F

fabrikas, gamykla – fabrika |-i|
filmas – filmo |-y| *v*
fotografuoti – žlės pro patrina

G

gadinti – fujakirės |-dziom|
gaidys – bašno |-ē| *v*
gaila – tango, škoda, žalkes
gailingingas – žalobno |-y|
gailiestis – tangima *m*,
 žaliskiribėn *v*
gailėti, guosti – tanginės,
 žalinės |-dziom|
gailėtis, atgailauti
 – žalinėspė |-dziompė|
gaišinti – tēzalės vrema
 |-yjom|
gaisras, karštis
 – chačkiribėn *v*

gal – mož, musi
galas, pakraštys – konco |-y|
galąsti – ostrinės |-dziom|
galėti – možynės |-dziom|
galia, jėga, galybė – zor,
 zoralypėn *v*
galima – sašty
galimybė – saštypėn *v*
galingas – zuralo |-y|
galinis – koncoskro |-i|
galioti – galinės |-dziom|
galiūnas – zorypnasko |-i|
galva – šėro |šėrē| *v*
galvijas, gyvulys – skoto |-y| *v*
galvojimas – duminipėn *v*
galvoti, manyti – duminės
 |-dziom|
gamykla, fabrikas – fabrika |-i|
gamta – priroda *m*
gana – dosi
gandas – splietnio *v*
gandras – buciano |-ē| *v*
ganyti – šaravės |-dziom|,
 pasinės |-dziom|
garai – paro *v*
garažas – garažo *v*
garbanotas – kučeriavo,
 krėncio |-y|
garbė, išdidumas, tikėjimas
 – pativ *v*
garbingas – patyvalo |-y|
gardas – zagorotka |-i| *m*
gardumynas – smačnypėn *v*
gardus – smačno |-y|
garsas – zvuko |-i|, zvono |-a| *v*
garsiai – šundlės, zvučnės
garsus, skambus – zvučno
 |-y| bašatuno |-y|
garuoti – parynės |-dziom|
gąsdinti, grasinti
 – strachavės |-dziom|,
 strachandynės |-yjom|
gatvė – ulyca |-y| *m*
gaudynės – ablava |-y|
gaudyti, čiupti – starės,
 uchtylės |-dziom|

gauruotas

– krėncėnėbalėngro |-i|
gauti, pasiekti – dorėsės
 |-ciom|
gavimas, lobis – rėsybėn,
 dorėsybėn |-a| *v*
gėda – lač *m*, ladžaipėn *v*
gėdingas, turintis gėdos
 – ladžaibnaskiro
gėdintis – ladžaspė, ladžas
 |-ndyjom|
gėdinti – ladžakirės |-dziom|
gedulas – trauro *v*
gegutė – kukuška |-i| *m*
gegužė (mėn.) – majo *v*
gelbėti – ratynės |-dziom|
gėlė, žiedas – cviata, kfiata,
 kviatista |-y| *m*
geležinkelio stotis – vokzalo *v*
geležinkelis – sastruno drom *v*
geležis – sastyr *v*
geltonas – žolto |-y|
genys – diatlo *v*
gerai – hojnės, mištės, mišto
geras, patogus, doras – lačo
 |-i|, mišto |-y|, hojno |-y|
geraširdis – lačhodziasko |-i|
gerbti – uvažinės |-dziom|
gerėti – fedėdyriakirėspė
geriantysis – pibnytko *v*
geriau – fedėdyr, fedyr
gėrimas – pibėn |-a| *v*
gerinimas – fedyrakiribėn |-a|
gerinti – fedyrakirės |-dziom|,
 fedyrjos |fedyrjom|
gėris – mištypėn *v*
gerklė – kirlo *v*
gerti – pjes |pijom|
gerumas, malonė – lačhipė *v*,
 lačhimo *v*
geruoju – po mištės, po hojnės
gėrybė – mištypėn *v*
gesinti – murdziakirės,
 muckirės |-dziom|
gesti (ugniai) – murdzios
 |-dyjom|

- getas** – gēto
gi – žē
giedoti, dainuoti, čiulbėti
 – bagas |-dziom|
giesmė, daina – gily |gilia| *m*
giluma – glėmbima *m*
gilus – chor, glėmbo |-i|
gimdymo namai
 – bijanypnytko khēr
gimdyti – lockirēs, bijanēs
 |-dziom|
gimę – locyji, bijandlo |-y|
gimimas – bijanypnēn *v*
giminaitis – sēmēncio
giminė, pavardė – familija *m*
gimtadienis – denroždenja
gimtas – locyji
gimti – locios, bijandzios
 |-yjom|, bijanēspē
 |-dziompē|
ginčas – košēlpē, sporka |-i|
ginčytis – sporinēspē
 |-dziompē|
ginkluotas – karēdynytko
gira, gėrimas – napitko,
 kvaso *v*
girdėti, klausyti – šunēs
 |-dziom|
girdyti (svaigalais)
 – matkirēs |-dziom|
girdyti – pijakirēs |-dziom|
girgždėti, traškėti – traškinēs
 |-dziom|
girn – girny *m*
girtas – mato |-y|,
 matiarno |-y|
girti – šarēs |-dziom|
girtis – šarēspē, broninēspē
 |-dziompē|, chvastinēspē
 |-dziompē|
girtuokliauti – matios
 |matyjom|
girtuoklis – matybnytko,
 matybnaskiro |-i|
girtuoklystė – matybēn *v*
gitar – gitara |-y| *m*
- gitar**, muzikos
instrumentas – bašady *m*
gydymas – sastiakirbēn *v*
gydyti, sveikinti – sastiakirēs
 |-dziom|
gydytojas – sastybnari,
 nasvalypnaskiro,
 sastybnytko, sastybnaskiro *v*
gylis, giluma – choripēn *v*
gyrimas – šaribēn *v*
gyti, ganyti, šerti – čaravēs
 |-dziom|
gyvas – džido |-y|
gyvatė, žaltys – sap |-a|,
 sapny |-ia| *m*
gyvenimas – džii bēn |-a| *v*
gyventi – dživēs |-dziom|
gyventojas – džii bnari *v*
gyvis, gyvūnas –
 džėibnaskiro |-ē|
gyvsidabris – džido rup
gyvulininkystė
 – skotorozlydžaibēn *v*
gyvūnas – žividico |-y| *v*
glamžyti, lankstyti –
 bandziakirēs |-dziom|
glausti – pēstynēs |-dziom|
glėbys – brėvnia *m*
glianduti – luckirēs |-dziom|
glinda – lykha |-i| *m*
glostyti – glaščinēs |-dziom|
gluosnis – lozo |-y| *v*
gniūžtė – sniečka |-i| *m*
gnybti, žnybti – čhurēngirēs
 |-dziom|
gomurys – gumuro |-ē| *v*
grandinė – cēpo |-i| *v*
grandinėlė – cēpko |-i| *v*
grandyti, trinti – čijinēs
 |-dziom|
grasinti, bauginti
 – strachavēs |-dziom|
grašis, kapeika – gosprin
graudžiai – žalobnēs
graužti – phagirēs, žujinēs
 |-dziom|
- graužtis** – phagirēspē
 |-dziompē|
graža – zdybē *v*, zdačia *m*
gražinti – riskirēs palē
gražioji, nuostabioji –
 gožaja, gožynia *m*
grąžtas – svėrlo, grašto *v*
graužolis – gožo, gožynko *v*
graužas, graži, gražu – šukar
grėblys – greble
grėbliukas – grablica |-y| *m*
grėbti šieną – skedēs khas
 |-yjom|
greičiau – sygedyr
greitai – sygi, sygēs
greitas, skubus – sygno
greitinti – sygedyriakirēs
 |-dziom|
greta, šalia – paš
gretimas – pašētuno |-y|
grėžti – grėžinēs |-dziom|
griausti – marēs grumo
griaustinis – grumo |-y| *v*
griauti – ryninēs |-dziom|
griebti, čiupti – uchtylēs,
 uctylēs dē buka |-dziom|
grietinė – smitana |-y| *m*
griežtas – strogo
griandys – polo, padloga *m*
griovys – rovo |-y| *v*
griūti, kristi, patekti – pērēs
 |pėjom|
grįžimas, posūkis –
 riskirbēn *v*
grįžti, apsisukti – risios
 |-yjom|, džas palē |gijom|
groti, skambinti – bašavēs
 |-dziom|
grotos – groty *m*
grožis – gožyza, gožypēn,
 šukaripēn *v*
grūdas – giv |-ja| *m*, ziorno
 |-ē| *v*
grūstuvėlis – talčonko |-i| *v*
gruodis – dekabrio *v*
grybas – griblo |-y| *v*

grynas, tikras, teisingas

– čačuno |-y|

gudrauti – chitrės |-yjom|**gulbė** – liebiedzia |-i| *m***guldyti** – pašliakirės |-dziom|**gulėjimas** – pasybėn *v***gulėti, gulti** – pasios |-yjom|**gulintis** – pašlo |-y|**gulomis, gulint** – pasyndoį,
pasyji**guma** – gumo *m***gumbas** – gombo, guzo |-ē| *v***gundyti, suvedžioti** – fuipašės**gurkšnis** – glotko |-i| *v***H****herbas** – herbo *v***himnas** – himno *v***I, Į****i** – dė, do, drė, pė, po, polo**į ausį** – polo kan**į čia** – adarik**į dešinę** – pė čači**į jį** – dė lėstė, drė lėstė**į kairę** – pė zervo**į kur** – karik**į miestą** – do foro**į namus** – ando khēr**į rugius** – do džou**į tave** – drė tutė**į ten** – odorik**į vandenį** – dė pani**į veidą** – polo muj**į vestuves** – po bjau**į vežimą** – do vurdėn**įbaugintas** – zadarano |-y|**įbauginti** – rozdaravės

|-dziom|

įbrėžimas – carapina *m***įbrėžti, įrašyti** – včhinės

|-dziom|

įdainuoti – vbagas |-dziom|**įdegimas** – vchačibėn *v***įdegti** – uchačios |-jom|**įdegti saulėje** – zakalios,

pokalios |-yjom|

įdėti – včhuvės |-dziom|**įdomus** – interėсно |-y|**įduoti** – vdės |-yjom|**įeiti** – vdžas |vgijom|**iena** – holoblia |-i|**ieškoti** – rodės |-yjom|**ieva** – ieva, ivo**įgelti** – vdandrės |-dziom|**įgimtas** – zalocuvi**įgristi** – dochas |-jom|**įjungti** – ukliučinės |-dziom|**įkaisti** – tatkirdžios**įkalbėti** – *v*-, urakirės |-dziom|**iki** – žėka, žyk, žyko, žynko**iki šiol** – da pora**iki, prie, pas** – ko**įkišti, įdėti** – učhuvės |-dziom|**įkyrėti** – dochas |-jom|**įkyrus** – dochodno |-y|**įkurti, užkurti** – roschačkirės

|-dziom|

įkvėpti – hondės |-dziom|**įleisti** – vmėkės, umėkės |-jom|**ilgai** – dlėnges**ilgas** – dzinskirdo |-y|,

dlėngo |-i|

ilgsys – skučnypėn *v*,skučnuma *m***ilgėti** – dzindzios |-ijom|**ilginti** – dzinskirės |-dziom|**ilgis** – dlėngipėn |-a| *v***ilsėtis, pavargti** – khinios

|-dyjom|

įmaišyti – vmiešinės |-dziom|**įmegzti** – vkhuvės |-dziom|**įmesti** – učhurdinės |-dziom|**imti** – lės |lyjom|**imtis** – lėspė |-yjompė|**įmuštas** – vmardo |-y|**įmušti** – vmarės |-dziom|**indas** – sudzino |-y| *v***inkilas** – čiriklėngo khēr *v***inkstai** – počki**įpilti** – včivės |-dziom|**įpykinti** – roscholiakirės

|-dziom|

įprastas – sykliakirdo |-y|**įpratimas** – sykliabėn *v***ir** – i**įrištas** – vphandlo |-y|**įrišti** – vphandės |-dziom|**įrodytas** – dosykavinibėn *v***įrodyti** – dosykvavės |-dziom|**įsakymas** – priphėnibėn *v***įsakyti, pritarti** – priphėnės

|-dziom|

įsidėmėti – včhuvės dė šėro

|-dziom|

įsigalvoti – vduminėspė

|-dziompė|

įsikalbėti – vrakirėspė

|-dziompė|

įsikarščiuoti – roschačios

|-ijom|

įsikišti – vpichinėspė

|-dziompė|

įsiklausyti – všunėspė

|-dziompė|

įsikūrenti – vchačospė

|-jompė|

įsimesti – včhurdėspė

|-dziompė|

įsimylėjęs – vkamlo |-y|**įsimylėti** – vkamėspė |-jompė|**įsipinti** – vkhuvėspė

|-dziompė|

įsiprašyti – vmangespė

|jompė|

įsirišti – vphandėspė

|-dziompė|

įsiskolinti – kerėspė bango |-i|**įsiskukti** – vkrėncynėspė

|-dziompė|

įsitaisyti – vgotovinėspė

|-dziompė|

įsitikinti, patikėti

– dopotianės |-dyjom|

- įsitraukti** – vtyrdėspė |-jompė|
įsiūtas – vsydo |-y|
įsiūti – vsyvės |-dziom|
ispaniškas – ispansko
įstatymas – zakono |-y| v
įsteigti, pradėti – rozlydžas
 |-džijom|
istorija – historija |-i| m
iš anksto – eranšėdyr
iš apacios, iš po – tēlal
iš aukštai, iš viršaus
 – uprēstyr
iš čia – adathyr, adalēstyr
iš juoko – sabnastē
iš karto – jekhatyr
iš kur – katyr, kacyr
iš niekur – nikacyr
iš paskutiniųjų
 – paslednenostē
iš seno, kadaise – harēdyr
iš ten – odothyr
iš tolo – dural, duripnastyr
iš užpakalio – polal, palujostē
iš viršaus, iš aukštai
 – uprēstyr, upral
išaiškinti – vijasninės |-dziom|
iškalti – vibokhalios |-yjom|
išauginimas – vibarjakirībēn v
išauginti – vibarjakirės
 |-dziom|
išaugti – vibarios |-baryjom|
išbadyti – vipusavės |-dziom|
išbalęs – viparniovi
išbalti – viparnios |-yjom|
išbarstyti – rosčhurdės
 |-dziom|
išbėgti – vinašės |-nasciom|
išberti – visejinės |-dziom|
išbristi – vibridžinės |-dziom|
išdaiga, triukas – špitokle
 |-i| m
išdavystė – vidyibēn v
išdažyti, ištepti – vimakhės,
 rozmakhės |-jom|
išdėti, iškloti – vičhuvės
 |-dziom|
- išdidumas, garbė** – pativ v
išdirbis – vibutiakirībēn v
išdirbti – vibutiakirės
 |-dziom|
išdykauti, žaisti – pēstinēspė
 |-dziompė|, bajinēspė
 |-dziompė|
išdulkinti – vitrinskirės
 |-dziom|
išduotas – vidyno |-y|
išduoti – vidēs, udēs, udavēs,
 rozdēs |-dyjom|
išdžiovintas – višutiardo |-y|
išdžiovinti – višuckirės,
 višutkirės
išdžiūti – višucios, višutios
 |-ciom|
išeiti – vidžas, udžas |-gijom|
išeiti, išlįsti, pavykti – vidžas
 |-gijom|
išeitis, išėjimas – rodo,
 vigijibēn v
išėsti – vichas |-jom|
išgalvotas – vidumindo |-y|
išgalvoti – izduminēs,
 viduminēs |-dziom|
išgąsdinti – zastrachavēs
 |-dziom|
išgąstis – traš m
išgauti – virēsės |-jom|
išgelbėti, išvaduoti
 – viratinēs |-dziom|
išgėręs – potpeji
išgertas – vipino |-y|
išgerti – vipjes |-jom|
išgydyti – visastiakirės |dziom|
išgyventi – vidživēs |-dziom|
išgręžti, išsukti
 – vikrēncynēs |-dziom|
išguldyti, tvirkinti – vipasios
 |-yjom|
išieškoti – virodēs |-rodyjom|
išimti – vilēs |vilyjom|
išimtis – vitradypēn v
išjungti – vikliučinēs |-dziom|
išjuokti – visas |-sandziom|
- iškabinti** – rozublavēs
 |-dziom|
iškalbėti – virakirēs |-dziom|
iškapoti – vičhingirēs |-dziom|
iškarto – jekhatyr
iškastas – vihanado |-y|
iškasti – vihanavēs |-dziom|
iškeikti – vikošēs |-ciom|
iškeistas, išmainytas
 – viparudo |-y|
iškepti – vipėkēs |-pekjom|
iškinkyti – vidēs andrē
iškirstas – vičhingirdo |-y|
iškišti – vipichinēs |-dziom|
išklausytas – višundlo |-y|
išklausyti – višunēs |-dziom|
išklausti, išklausinėti
 – vipučēs |-pučjom|
iškrauti – vičhuvēs |-dziom|
iškristi – vipērēs |-pėjom|
iškrūvinti – viratvaliakirēs
 |-dziom|
iškviestas – vikhardo |-y|
išlaikytas – virikirdo |-y|
išlaikyti – virikirēs |-dziom|
išlakti – vilakinēs, vičarēs
 |-dziom|
išleidimas – vimėkibēn v
išleistas – vimėklo |-y|
išleisti – vimėkēs |-jom|
išlieti, išpilti – vičivēs |-dziom|
išlyginti – virovniakirēs
 |-dziom|
išlyginti (drabužius)
 – viprasinēs |-dziom|
išloštas – vikhēldo |-y|
išlošti – vikhēlēs, vibašadēs
 |-dziom|
išmainytas, iškeistas
 – viparudo |-y|
išmainyti – viparuvēs |-dziom|
išmaityti – vičaravēs |-dziom|
išmalda – podajaniako v
išmatos – fula
išmaudyti – vimorēs |-dziom|
išmestas – vičhurdyno |-y|

- išmesti** – vičhurdēs |-dziom|
išmėtyti – roščurdēs |-dyjom|
išmintingas, protingas –
 godzvaro |-i|
išmintis – godzvaripėn| v
išmirtis – vimėrēs |-mėjom|
išmoka, alga – viplėskiribėn v
išmokėtas – viplėskirdo |-y|
išmokėti – viplėskirēs |-dziom|
išmokyti – visyikliakirės
 |-dziom|
išmokti – visyklios |-yjom|
išmuštas – vimardo |-y|
išmušti – vimarēs |-dziom|
išnešti – vilydžas |-ijom|
išnykti – vichasios |-yjom|
išnuodyti – vitravinēs |-dziom|
išpažintis – spovied m
išpildyti – ispolninēs |-dziom|
išpiltas – vičhido |-y|
išpilti, išlieti – vičivēs |-dziom|
išpirktas – vikindlo |-y|
išpjauti, išrašyti – vičhinēs
 |-dziom|
išplakti – rozmarēs |-dziom|
išplauti – vimorēs |-dziom|
išplėštas – viriskirdo |-y|
išplėšti – viriskirēs |-dziom|
išprakaituoti – vikhamlios
 |-yjom|
išprašyti – vimanges |-jom|
išprotėti – vidžas šerėstyr,
 zdylnivēs |-yjom|
išpurtyti, iškratyti
 – vitrinskirēs |-dziom|
išpūstas – viphurdyno |-y|
išpūsti – viphurdēs |-yjom|
išrašytas, išpjautas
 – vičhindlo |-y|
išrašyti, išpjauti – vičhinēs
 |-dziom|
išrengti – vihuries |-dziom|
išrinktas – vikedyno |-y|
išrinkti – vikedēs |-dyjom|
išrūpinti – vistarinēs |-dziom|
išsakytas – viphėndlo |-y|
- išsakyti** – viphėnēs |-dziom|
išsaugoti – zrakhēs, urakhēs
 |-jom|
išsiaiškinti – vijasininėspė
 |-dziompė|
išsidažyti, išsitepti
 – rozmakhėspė
išsidirbti, išsitepti
 – vikerėspė |-dziompė|
išsiduoti – vidėspė |-jompė|
išsigalvoti – izduminėspė
 |-dziompė|
išsigimęs – zalocyji
išsikišti – vidėspė avri
išsikraustyti – vitradēs
 |-yjom|
išsimaudyti – vimorėspė
 |-dziompė|
išsimiegoti – visovėspė
 |-ciompė|
išsimokėti – vipliskirėspė
 |-dziompė|
išsipildyti – ispolninėspė
 |-dziompė|
išsipirkti – vikinėspė
 |-dziompė|
išsipurvinti – vimėliakirėspė
 |-dziompė|
išsisaugoti – urakhėspė
 |-jompė|
išsiskirti, išsivaikščioti
 – rozdžas |-gijom|
išsiskyrimas – rozgijipėn v
išsiskleisti (pumpurui)
 – pšėmarėspė
išsiskraidyti – rozurniaspė
 |-dyjompė|
išsisukti – vikrencynėspė
 |-dziompė|
išsitarti – viphėnėspė
 |-dziompė|
išsitempęs – vitimpimo |-y|
išsitepti, išsidažyti
 – rozmakhėspė
išsitrinti, šertis – vichalėspė
 |-yjompė|
- išsiurbimo vamzdis** –
 vityrdypnytko truba
išsiuostas – vibichado |-y|
išsiuosti – vibichavės,
 rozbičhavēs |-dziom|
išsiuvinėti, išsiūti – visuvės
 |-dziom|
išsivaikščioti, išsiskirti
 – rozdžas |-gijom|
išsivilkti – vihuriespė
 |-dziompė|
išsižioti – vipurēs |-dziom|
išsyk – vras
išskaityti – viginēs |-dziom|
išskirti – vidzelinēs |-dziom|
išskyrus – vidzilimė
išskristi – viurnias |-ndyjom|
išspausti, išsunkti – vitasavės
 |-dziom|
išsukti, išgręžti
 – vikrėncynēs |-dziom|
išsunkti, išspausti – vitasavės
 |-dziom|
iššluostyti, ištrinti
 – vikhosēs |-ciom|
iššluoti – višulavēs |-dziom|
iššukuoti – vicharuvės
 |-dziom|
ištaka (upės) – vinašybėn v
išteketi (už vyro) – vidžas
 polo rom
ištempti, išrauti – vityrdēs
 |-yjom|
išteketi – udžas palo rom
ištepti, išdažyti – vimakhēs
 |-jom|
ištikimybė – nasparuvipėn v
ištraukti, išrauti, ištempti
 – vityrdēs |-dyjom|
ištrintas, iššluostytas
 – vikhoslo |-y|
ištrinti, iššluostyti
 – vikhosēs |-ciom|
ištrypti – vitopčinēs |-dziom|
ištuštinti – vičučakirės
 |-dziom|

ištvirkęs – lubakoro |-i|
išvaikyti, išvyti – uvaikinės
 |-dziom|
išvaizda – vzydkhipėn v
išvalyti – vičistinės |-dziom|
išvarytas – vitradyno |-y|
išvažiuoti, išvyti – vitradės
 |-dyjom|
išverkti – virovės |-dziom|
išvesti, išnešti – vilydžas |-ijom|
išvežimas – vilydžaipėn v
išvirksčias, priešingas – fuipaš
išvirtas (valgis) – vikerado |-y|
išvirtii (šeiminink.)
 – vikeravės |-dziom|
išvirtii (valgiui) – ukeradžios
 |-dyjom|, vikeradžios
 |-dyjom|
išvyti, išvaikyti – uvaikinės
 |-dziom|
išvogtas – vičiordo |-y|
išvogti – vičiorės |-dziom|
itin – asobennės
įtraukimas – vtyrdypėn v
įtraukti – vtyrdės |-dyjom|
įtrinti – vkhosės |-ciom|
įvaikinti – lės prijutostė
įvaikiantis
 – raznocvėtno |-y|
įvairus – razno |-y|
įvedimas – vlydžaiabėn v
įverti – vverinės |-dziom|
įvertinti – uceninės |-dziom|
įvestas – vlydžino |-y|
įvesti – vlydžas |-džijom|
įvilioti – zamaninės |-dziom|
įvykis – slučajo |-i| v
įžeisti – obidnės, ladziakirės
 |-dziom|
įžymus, žinomas – izvesno |-y|

Y

yła – jar |-a| v
ypač, ypatingai – asobennės

ypatingas – asobenno,
 asobo |-y|
ypatybė – vavripėn v
yra – sy
yra šalta – sy šyl

J

jau – užė
jaudintis – volnynėspė
 |-dziompė|
jaunas, jaunikis – terno |-ė|
jaunėti – tėrnios |-yjom|
jauniausias – samo tėrnėdyr
jaunikis, jaunas – terno |-ė|
jaunimas – tėrnė
jaunoji, nuotaka – tėrny |-ė|
jaunystė – tėrnypė v
jausmas – čiustvo |-y| v
jausti, nujausti – čujinės
 |-dziom|
jautis – guruv |-a| v
jautrus – čutko,
 čiustvimo |-y|
jėga, galia – zor |-a, -ja|,
 zoralypėn v
jei, jeigu – jiesli, či, ci
Jėzus – Jezuso v
ji – joj
jie, jos – jonė
jis – jo
jis turi – lėstė isys
jo (kieno?) – lėskro, lėskiro
jo, priklausantis jam
 – adalėskiro, |-i|
joks – nižadno, nisavo |-i|
Joninės – Jonini
jos, priklausantis jai
 – adalakiro, lakiro |-i|
joti – chlistės po grėstė
jų, prikl. jiems, joms, joms
 – lėngiro |-i|
judesys – dvižėnica |-y|
judėti, svyruoti – kuninėspė
 |-dziompė|

judinti, supti – kuninės
 |-dziom|
judrus, energingas
 – šmaglo |-y|
juk, taip – da, nė
jungti – khėtaniakirės
juodaakis – kalėjakhėngiro |-i|
juodalksnis – volcha |-i| m
juodaodis – kalėcypėngiro |-i|
juodaplaukis
 – kalėbalėngiro |-i|
juodas – kalo |kaly|
juodinti, dažyti juodai
 – kaliakirės |-dziom|
juodumas – kalypėn v
juoduoti – kalios |kalyjom|
juodžemis – kalėphuvitko v
juokas – sabėn v
juokauti, išdykauti
 – bajinėspė |-dziompė|
juokingas, juokdarys
 – sabnaskiro |-i|
juokinti – sandziakirės
 |-dziom|
juoktis – saspė |-dziompė|
juosmuo, liemuo – paš v
juosta – tasma m
jūra – moro v
jūs – tumė
jūsų – tumaro |-i|

K

ką gi – so že
kabėti – visinės, ubladžios
 |-dyjom|, čėpinėspė
 |-dziompė|
kabink – ublau
kabinti, karti – ublavės
 |-dziom|
kablelis (gram.) – nangloro v
kablys – kruko, nanglo,
 kručko |-i| v
kačiukas – kotyco |-y| v
kad – sob, soby

- kada, kai** – kedy
kadaise, iš seno – harēdyr
kadangi – poldava so
kailiniai, paltas – postyn,
 cocha *m*
kailinukai – cochica |-y| *m*
kailis – cypa *m*, miecho *v*
kaimas – gau |-a| *v*
kaimiškai – gavitkēs
kaimiškas – gavitko
kaimynas – sosiedo,
 pašylatuno |-y| *v*
kaina, vertė – kučipē *v*,
 kimin, timin |-ia| *m*
kainuoti – kučēs |kučliom|
kaip, kai – syr
kairys – zērvo |-i|
kaisti, kurti, deginti, kaitinti
 – chačkirēs |-dziom|
kakava – kakava
kaklas, sprandas – mēn *m*
kakta – čekat *v*
kalakutas – kalakuto |-y| *v*
kalba, pokalbis – čhib |-a| *m*,
 rakiribēn *v*
kalbėti – rakirēs |-dziom|
kalbus – rakiribnasko |-i|
kalė – džukly |-ia| *m*
Kalėdos – Koliand
kalėjimas – baro khēr
kalinys, sėdintysis
 – bēšibnaskiro, bēšibnytko
kalnas – bērga |-i| *m*
kalnuotas – bērgitko
kaltas (įrankis) – kalto |-ē| *v*
kaltas – bango |-i|
kaltė – bangipēn *v*
kalti – domarēs |-dziom|
kalvė – kuznia |-i| *m*
kalvis – kovalio |-ē| *v*
kambarys – komnata |-y| *m*
kame (Vt. linksnis) – adē
kaminas – komino *v*
kampas – vėnglo |-y|, kunto
 |-y| *v*
kampelis – vėnglyco |-y| *v*
- kamštis** – korko *v*
kančia – mēna, mēnčinpē *v*
kandiklis – muštuko |-i| *v*
kandis – mul
kandžioti – dandyrēs
kankinti – mēnčinės |-dziom|
kankorėžis – švilo |-y| *m*,
 šiško |-i| *v*
kanopa – kopyto |-y| *v*
kantriai – cerpindoį
kantrus – cerplivo
kantrybė – cerpima *m*
kapai, kapinės – mohylki
kapas – kopco |-y| *v*
kapeika, grašis – gosprin
 kapoti, kirsti, skaldyti
 čhingirēs |-dziom|
karalaitė – kralica |-y| *m*
karalius – krali|-ia| *v*
karalystė – kraliuma *m*,
 kralisko *v*
karas – maribēn *v*, vojna *m*
karčiai – griva *m*
kardas – šablia |-i| *m*,
 kinžalo |-y| *v*
kareivis, rusas – šingalo,
 chalado *v*
kareiviškas – šingalytko,
 chaladytko
karoliai – miriklia *m*
karpa – karpa
karstas – grobo |-y| *v*
karštas, aistringas
 – chačkirdo |-y|
karštis, gaisras – chačkiribēn *v*
kartą – jekhvar
kartais – syr kedy
kartas, atvejis – molo *v*
karti, kabinti
 – ublavēs |-dziom|
kartoti – phēnēs do kokoro
kartu, bendrai – khētānē,
 razum
kartumas – kirkipēn *v*
kartus – kirko |-i|
karvė – guruvy, guruvny *m*
- karvės pienas**
 – guruvniakiro thut
karys – šingalo, chalado,
 maribnaskiro *v*
kas (gyviems) – kon
kas (negyv.), **ką, kad** – so
kasa (plaukų) – čur |čurja| *m*
kasdien – sodyvēs, svako
 dyvēs
kasdieninis
 – kažnodyvēsuno |-y|
kaskart – sak molo
kašnis, kašnelis – kusko,
 kuskico |-y|
kaspinas – tasma |-y| *m*
kaštas – dandyrdo |-y|
kasti (žemę) – hanadēs
 |-dziom|
kašti, gelti – dandyrēs |-dziom|
kasyti, šukuoti – handēs
 |-dziom|, charuvēs |-dziom|
kastuvas – lopata |-y| *m*
katė – kotica |-y|, koška |-i|,
 mica *m*
ką tik, tik, tiktai – fēn, fēnciuk
katinas – koto |-y| *v*
kaukimas (vilkų) – ujuma *m*
kaukti, staugti – uikinēs
 |-dziom|
kaulas – kokalo |-y| *v*
kauliukas – kokalkico |-y|
Kaunas – Kouna
kauptukas – ciapka |-i| *m*
kaustyti (arklį) – pytalynēs
 |-dziom|
kava – kafēja *m*
kažin kas – vari kon to
kažin – či, ci, ty
kažkada – vari kedy
kažkas (negyv.) – vari so
 (gyviems), vari kon
kažkiek – vari kicy
kažkoks – vari savo
kažkur – vari kaj
Kėdainiai – Keidan
kėdė, suolas – banko |-i| *v*

keiksmi, barniai – košybēn
|-a|
keista, keistai – strannēs
keista, mainyti – paruvēs
|-dziom|
keleivis – dromytko,
pasažiro, dromēngiro,
dromēskiro *v*
keletas – vari kicy
kelias – drom|-a| *v*
kelintas – savo |-i| *m*
kelis – čang|-a| *v*
kelkis – ušty
kelmas – kolotka |-i| *m*
kelnēs – holou, cholova *v*
kelti, kilnoti – hadēs |-dyjom|
keltis, atsikelti – uštēs
|uštjom|
kepalas – labo, bukano
kepenys – buko |-i|, pečen
kepti – pēkēs |pēkjom|
kepti (keptuvėje) – smožinēs
|-dziom|
keptuvė – pētelnia *m*
kepurė – stadyk |-a| *m*
kerėti – čhuvēs pē jakha
kerštas, pyktis – choly *m*
kęsti – tašlēs |-yjom|,
cerpinēs |-dziom|
keturi – štar
keturi šimtai – štar šēla
keturiasdešimt – štardēša
keturiese – štar dženē
keturiolika – dēšuštar
ketvirtadienis – čvartko
kiaulė – balyčny |-ia| *m*
kiauliena – balyčnytko mas
kiauras, skylėtas – dziuriavo
kiaušiniėnė – dzėvėly *m*
kiaušinis – parnoro |-ē| *v*
kibiras – vėdra |-y| *m*
kibtį – lėspė |-jompė|
kiek – kicy
kiekis – kicypė *v*
kiekvieną dieną – kažno
dyvēs

kiekvienas – svako, jekjek
kiekvieno, visų
– kažnonēsko |-i|
kiemas – dvoro |-y|
kieno – konēsko, konēskiro |-i|
kietas, tvirtas – tvaro |-y|
kilę, atsiradę (dgs.) – lasnėpė
kilęs, atsiradęs – lasjapė
kilimas – kovro |-y| *v*
kilti, keltis – hadēs pē
|-dyjompė|
kimti – chrepimēs |-dziom|
kinkyti – dēs andrė |-dyjom|
kirmėliuotas – kirmēngiro |-i|
kirminas, kirmėlė – kirmo
|kirmė| *v*
kirpti – čhinēs |-dziom|
kirsti, skaldyti, kapoti
– čhingirēs |-dziom|
kirvis – tēvēr |-a| *v*
kišenė – kisyk |-a| *m*
kišėninis – kisykitko
kišėnių vagis – kisykari *v*
kiškis – zaico |-y| *v*
kišti – pichinēs |-dziom|
kitaip – inačes, vavrēs,
vartkanēs
kitakalbis – vavrėčhibėngiro
kitas – vavir |vavri|
kitoks – vartkano |-y|
kyšis, davimas – dėibėn *v*
klaida – ašypka |-i| *m*
klaidžioti, klajoti
– kačinėspė |-dziompė|,
blėndynēs |-dziom|
klastingai – padkalodnēs
klastingas, veidmainis
– chitro, padkalodno
klausimas – pučibėn *v*
klausti – pučes |pučjom|
klausyti, girdėti – šunēs
|-dziom|
klevas – kliono |-ē| *v*
klidėti, kvailioti
– dylniakirēs |-dziom|
klijuoti – klejinēs |-dziom|

klįjai – klejo
klojimas – chliva *m*
kloti, dėti – čhuvēs |-dziom|
klūpėti – po čanga bēšēs
klusnus – kanduno, kandlo |-y|
knarkti – chrypnēs |-dziom|
kniaukti – miaukinēs |-dziom|
knyga – kniga |-i| *m*
kodėl – soske, pal so
koja – hėroj | hėra | *m*
kojinė – noska |-i|,
pančiocha |-i| *m*
kojytė – hėrori |-ē| *m*
koks, kelintas – savo |savi|
kokybė – savipėn *v*
kol – paka, pokil
kolonėlė – kalonka |-i| *m*
kopėčios, laiptai – lėsnica |-y|
kopūstas – šach |-a| *m*
koridorius, prieangis –
trėmo |-y| *v*
korta – karta |-y| *m*
kortos, lapai – patria,
patrinia *m*
košė – kaša *m*, kurmi *m*
kosėti – kašlynēs |-dziom|
kotas – kačano *v*
kova, karas, muštynēs
– maribėn *v*
kovas (mėn.) – marto *v*
kraitis – posago *v*
kramtyti – dandyrēs,
kramtinēs |-dziom|
krantas, pakrantė – brėgo *v*
krapštyti, krebždėti
– skrabinēs |-dziom|
kasyti, niežėti – charuvēs
|-dziom|
kraštas, šalis – rig |riga| *m*
kraštietis – rigitko |-i|
kraštinis – koncokro |-i|
kraujas – rat *v*
kraujuotas – ratagino |-y|,
ratvalo |-y|
krauti – čhuvēs |-dziom|
kreida – mėlo *v*

krepšys – sumka |-i| *m*
kriaušė – grūška |-i| *m*
krikštas – boldypėn |-a| *v*
krikštąs – boldo |-y|
krikštyti – bolės |boldziom|
kristi, patekti, griūti – pėrės
 |pėjom|
kriuksėti – kriukinės |-dziom|
krosnis – bov |-a| *v*
krūmas – chrusto |-y| *v*
kruopos – krupėnca
kruša, šaltis – grado *v*
krūtinė – grudako *v*, kolyn *m*
krūtis – čuči |-ja| *m*
kruvinas – ratuno, ratalo |-y|
krykštauti, šaukti
 – gvaltynės |-dziom|
krypuoti – ričinės |-dziom|
kryžius – trušul *v*
kryžkelė – kšyžovka *m*
kūdikis – tyknomas,
 tyknobėjato *v*
kuilys – balyčo |balyčė| *v*
kukuoti – kukinės |-dziom|
kūlio virsti, vartytis
 – ubryskirėspė
kulka – pulia |puli| *m*
kulnas – pedka |-i| *m*
kultūra – kultura |-y| *m*
kūlis – kuptyca |-y| *m*
kūmas – kirvo |-i|
kumelė – grasny |-ia| *m*
kumelinga – khurvaly,
 žėrobno
kumeliukas – khuro |khurė| *v*
kumpis – kumpio,
 kumpitko *mas*
kumštis – žmėnia *m*,
 kulako |-i| *v*
kūnas – trupo |-y| *v*
kunigas – rašaj |-a| *v*
kuoka, strypas – kovalda |-y| *m*
kuolas – kolko |-i| *v*
kupeta – stogokhas |-a| *v*
kupra – gorba, kupryca *m*
kur – kaj

kurčias – glucho, bikanėngiro
kūrenti, kurstyti – topinės
 |-dziom|
kuris – savėsko, savėskiro |-i|,
 kodo, katoro |-y|
kurti, įsteigti – rozlydžas
 |-džijom|
kurti, kaisti, deginti
 – chačkirės |-dziom|
kutenti – šikotkinės |-dziom|
kvailas – dylyno |-y|
kvailėlis – dylnoro |-i|
kvailėti – dylnios |-yjom|
kvailiojimas – dylniakiribėn *v*
kvailioti, kliedėti
 – dylniakirės |-dziom|
kvailystė – dylnypėn |-a| *v*
kvėpalai – duchi
kvėpavimas – zdocho *v*
kvėpėti – pachninės |-dziom|
kvėpuoti – dyšinės |-dziom|
kviečiai – givny *m*
kviesti, šaukti – kharės
 |-dziom|

L

laba diena – lačo dyvės *v*
laba naktis – lači rat *m*
labai – izbit
labai daug – izbit but
labas rytas – lači tasiarlė *m*
lagaminas – čėmodano *v*
laidoti – garavės |-dziom|
laidotuvės – pogrobo *v*
laikas – pora, vrėmia *v*
laikinas – vrėmenno |-y|
laikraštis – gazeta |-y| *m*
laikrodis, valanda – časy
laikymas – rikiribė *v*
laikyti – rikirės |-dziom|
laikytis – rikirėspė |-dziompė|
laimė, sėkmė – bacht *m*
laimėjimas – vibašadumo |-ė|
laimėti – vibašavės |-dziom|

laimingai – bachtalės
laimingas – bachtalo |-y|
laiminti – bachtakirės |-dziom|
laiptai – schotka |-i| *m*
kopėčios – lėsnica |-y|
laiškas, pasas, vokas – lyl |-a|
laistyti – počivės |-dziom|
laisvas – volno|-y|
laisvė – volia *m*, volnuma *m*,
 volnypėn *v*
laivas – karablo
laižyti – lyzinės |-dziom|
lakstantysis – urniadio
lakstyti, bėgioti – urnias
 |-dyjom|, lėtinės |-dziom|
lakštingala – solovuška |-i| *m*
lakti – čarės, lakinės |-dziom|
lakūnas – liočiko |-i| *v*
landynė – pjekitko khēr *v*
langas – vokno |-ė|
lankas – duha |-y|
lankstyti, glamžyti
 – bandziakirės |-dziom|
lankyti, vaikščioti – psirės
 |-dziom|
lapai, dokumentai – patria,
 patrinia *m*
lapė – lysa, lisica |-y| *m*
lapkritis – najabrio |-i| *v*
lašas – kaplia |-i| *m*
lašelis – kaplica |-y| *m*
lašiniai – balavas *v*
laukan – tē avri
laukas, pieva – fėlda |-y| *m*
lauke, lauk! šalin! – avri
laukinis, taboro – fėldytko,
 poliovo
laukti – užiakirės |-dziom|
laužas, liepsna, ugnis – jag
 |-a| *m*, kostro |-y|, *v*
laužyti – phagirės |-dziom|
lavonas – mulo |-y|
lazda, botagas – dėsto |-ė| *v*,
 liaska *m*
lazda, vytelė – vitka,
 vitkica |-y| *m*

lazdynas – liščina *m*
lažintis, ginčytis –
 sporinėspė |-dziompė|
ledai – maroženy |-a| *m*
ledas – liodo |-y| *v*
leidimas – mēkipēn *v*
leisk, tegu – mēk, mē
leisti, paleisti, palikti –
 mēkēs |mēkjom|
leistis – mēkēspė |-jompė|
lėkštė – tarelka |-i| *m*
lėkti – našēs |-ciom| urnias
 |-dyjom|
lėktuvas – samalioto |-y| *v*
lėlė – lialka *m*
lempa – lampa |-y| *m*
lengvas – lokho |-i|
lengvinti – lokhiakirēs |-dziom|
lengvumas – lokhypė l-na| *v*
lenkas – poliako |poliaška|
lenkti – banckirēs,
 bandziakirēs |-dziom|
lenklynės – peregonki
lenklyninis arklys – rysako *v*
lenta – phal |-ia| *m*
lentyna – polkica |-y| *m*
lesti, ēsti, valgyti – chas
 |chajom|
lėtas – lėtno
letena – lapka |-i| *m*
liaukis, nustok – pirijač, dosi
liautis, nustoti – dosios,
 pirijačhēs |-jačjom|
liekana – jačhaibēn *v*
liemenė – žiletka |-i| *m*
liemuo, juosmuo – paš *v*
liepa (bot.) – lipa *m*
liepa (mėn.) – ijulio *v*
liepsna – flamia *m*
liepsna, laužas, ugnis – jag
 |jaga| *m*
liepsnelė – flamico *m*
lieptas – liepto *v*
liesas arklys – cypa
liesas, sausas, lieknas –
 šukho |-i|, lyso |-y|

lieti – čivēs |-dziom|
lietuv – bryšynt |-a| *v*
Lietuva – Litva
lietuviškai – litouvsa
lietuviškas – litouvsko
liežuvautoja – spletnica |-y| *m*
liežuvis – čhib, čhip |-a| *m*
liga, blogis – nalačhimo,
 nalačhipēn *v*
liga, negalė – nasvalypė *v*
ligi, iki – žyk, žyko, žynko
ligoninė – balnica,
 nasvalypnaskiro khēr *v*
ligotas, liguistas – nasvalo |-y|
lik, būk, tapk – jač
likimas – dolia |-i|,
 sudba |-y| *m*
likti – jačhēs |-jom|
limonadas – limonado *v*
linksmas – rado |-y|,
 visiolo |-y|
linksminti – radakirēs
 |-dziom|
lipdyti – slipkinēs |-dziom|
lipti – rēsēs |-ciom|
lįsti – rēsēs |-ciom|
litas, rublis – mardo |-ē| *v*,
 lito |-y| *v*
liudijimas (teisme) – sviatka
liudininkas – svidietelio *v*
liūdna, nuobodu – nudno,
 nudnēs, skučnēs
liūdnumas – skučnuma *m*,
 tuga *m*
lizdas – gniazdo |-ē| *v*
lydytas – kirado |-y|
lyg – sokaj
lyginti – gladinēs, rovníakirēs
 |-dziom|
lyginti (drabužius)
 – prasindžios |-dziom|
lygintuvas – praso *v*
lygiuok – rovnēs
lygtinai (bausmė)
 – volnopasilenije
lygu – rovnēs

lyja – bryšynt džal
lyti – čhuvēs bryšynto
lobis, gavimas – dorėsybēn |-a|
lopas – lopo |-y| *v*
lopytas – lopimo, dosudo |-y|
lopšelis – lozkico |-y| *v*
lopšys – lozko *v*, kuna *m*
lošti, šokti – khēlēs |-dziom|
loti, urgzti, plepėti – bašēs
 |-ciom|
lova – loško |-i| *v*
lovatiesė, staltiesė – cērcha *m*
lovys – korito, karėtico *v*
lukštai, lupenos, žievė – luski
luošas, šlubas – kalieka
lupenos, lukštai, žievė – luski
lūpos, burna – ušt |-a| *v*,
 lėmpi |-ē| *m*
lupti, skusti – randēs,
 luckirēs |-dziom|
lūšna – kamurkica |-y| *m*
lūžti, dūžti – phagios,
 phadzios |-gijom| *m*

M

macas – maco |-y| *v*
magnetofonas
 – magnitafono *v*
mainyti, keisti – paruvēs
 |-dziom|
maišas – gono |gonē| *v*
maistas, valgis – chabēn *v*
maišyti – miešinēs |-dziom|
maišytis, painiotis
 – putynėspė |-dziompė|
maitinti krūtimi – karminēs
 kolyņesa
maitinti – karminēs |-dziom|
makaronai – makarony
malda – paciōri |-ja| *m*,
 pocieri |-ja| *m*
malkos – kaštōrja *m*
malonė, gerumas – lačhipē *v*
malonus – prijatno |-y|, milo

- malūnas** – siav |-a| *v*,
mielnica |-y| *m*
- malūnininkas**
– mielnicako |-i| *v*
- mama** – daj |-a| *m*
- mamytē** – mamica |-y|, dajori
|-ja| *m*
- mamyte** (šauksm. l)
– mamolē *m*
- man** – mange
- mane** – man
- mankšta** – fizēriatka *m*
- mano** – mro, miro, mri, miri,
mrē, mirē
- manoma** – duminēlpē
- manyti, galvoti** – duminēs
|-dziom|
- maras** – maro *v*
- margas, įvairiaspalvis** –
raznocvētno |-y|
- marinti** – mēriakirēs |-dziom|
- marš** – dža
- marškiniai** – gad |gada| *v*
- marti** – bori *m*
- mašina** – urali, phurdyny *m*
- mašinėlė** – mašinkica |-y|
- matomas** – dutlo, dyčno |-y|
- matomas, matyt** – dykhno |-y|
- matosi** – dyčiompē
- matuoti** – merinēs |-dziom|
- matyti, žiūrėti** – dykhēs
|dykhjom|
- maudymosi kostiumas**
– kupalnik |-i| *v*
- maudyti, plauti** – morēs
|-dziom|
- mauti, rengti** – huries |-dziom|
- mažas** – tykno |-y|,
malenko |-i|
- mazgas, ryšulys** – vėndzlo
|-y| *v*
- mazgotė** – stirka |-i| *m*
- mazgoti, plauti** – lavēs
|lavliom|
- mažinti** – tykniakirēs |-dziom|
- mažuma** – kuty
- mažytis** – tyknoro |-i|
- medinis** – kaštuno |-y|
- medis** – drėvo, kašt |-a| *v*
- medis, pagalys** – drėvo, kašt *v*
- meduolis** – jauginytko *v*
- medus** – jaugin *v*
- medžio apdirbimo**
– kaštunobkeribnytko
- mėgdžioti** – drazdinēs
|-dziom|
- mėginti, bandyti** – probinēs
|-dziom|
- mezgti, pinti** – khuvēs
|-dziom|
- mezgtinis** – švėdro *v*, kofta,
|-y| *m*
- meilė, noras** – kamlybēn *v*
- meilutis** – milinko
- meilužis** – lubano *v*
- melagis, apgavikas**
– chochaibnari,
chochaibnaskiro *v*
- melas, apgavystė**
– chochaibēn *v*
- melstis** – molymėspē
|-dziompē|
- meluoti** – chochavēs |-dziom|
- mėlynas** – sinio |-ia|
- melžti** – dušēs |-ciom|
- mėnesiena** – čhonytko svieto
- mėnesinis** – čhonytko
- mėnulis, mėnuo** – čhon
|čhona|
- mėnulyje** – dro čhon
- mergaitė** (romų) – čhajori |-ja|
- mergaitiškas** – čhako |-i|
- mergina** (ne romų) – rakly
|-ia| *m*
- mergina, duktė** (romų) –
čaj |-a|
- mergytė** (ne romų) – raktlori
|-ja| *m*
- merkti** (gėles) – zamočinēs
|-dziom|
- merkti akį** – marēs jakhasa
- mes** – amē
- mes pražuvė!** – chasyjam!
- mėsa** – mas |-a| *v*
- mėsiškas** – masuno |-y|
- mėška** – ryčny |-ia| *m*
- mėskerė** – vėnka |-i| *m*
- mėškinas** – ryčh |-ia|,
medzvėdzio |-i| *v*
- mėšlas** – gnojo *v*, navozo *v*
- mėsti, mėtyti** – čhurdēs
|-dziom|
- mėta** – miatka *m*
- metai** – bėrš |-a| *v*
- metalas** – mėtalo *v*
- metinēs** – bėršytko
- metinis** (kelių metų)
– bėršėngiro |-i|
- metinis** (vienų metų)
– bėršėskiro |-i|
- mėtytis, byrėti** – čhuvėspē
|-dziompē|
- mezgimas** – khibēn *m*
- mezginio akelė** – fėlori |-ja| *m*
- mezginio akis** – fėly |-a| *m*
- miaukti** – miaukinēs |-dziom|
- miegamasis, miego**
– soibnytko
- miegantis** – suto |-y|
- miegas** – soibēn *v*
- miegok** – sou
- miegoti** – sovēs |suciom|
- mieguistas** – navisovipē
- mieguistas, miego**
– soibnaskiro |-i|
- mielai, gerai, noriai**
– hojnēs, kamlēs
- mielas, malonus** – milo
- mielės** – droži
- miestas** – foro |-ja| *m*
- miestelis** – forico *m*
- miestietiškas** – foritko
- miežis** (liga) – džuvaly jakh
- mikčioti** – ikalēs |-yjom|
- milijonas** – milijono |-y|
- miltai** – jaržo *v*
- mindžioti** – topčinēs |-dziom|
- minia** – tolpo *v*

minkštas – kovlo |-y|
minkštimas – koulypėn *v*
minkštinti – kovliakirės
 |-dziom|
minkštumas – kovlypė *v*
minkyti tešlą – zalydžas ciasto
mintis – myslia, duma |-y| *m*
minutė – mėnta, minuta *m*
mirė – mėja
miręs, lavonas – mėji, mulo |-y|
mirgėti, mirksėti – murginės
 |-dziom|
mirti – mērės |mėjom, muliom|
mirtis – mēribėn, mulypėn *v*,
 smierc *m*
mišios – mšė
mišių patarautojas
 – klapčiuko *v*
miškas – vėš |-a| *v*
miškininkas – vėšari *v*
miškinis – vėšitko, vėšėsko |-i|
mišrainė – mišrainė
mykti – mikinės |-dziom|
mylėti, norėti – kamės
 |kamjom|
mylia – viorsto |-y| *v*
mylimasis – kamlo |-y|
mojuoti – machinės |-dziom|
mokesčiai – nalogi
mokėti pašalpa – plėskirės
 socialini
mokėti, žinoti – džinės
 |-dziom|
mokiny – učeniko |-i|
mokslo metai
 – sykliabnytko bėrš
mokykla – škola, mokikla *m*
mokymasis, mokslas
 – sykliabėn
mokytas – sykliakirdo |-y|
mokyti – sykliakirės |-dziom|
mokytis, priprasti – syklios
 |syklyjom|
mokytojas – učitelio,
 sykliabnari,
 sykliakiribnaskiro *v*

molis – glina *m*
morka – marfa *m*
morkinis, oranžinis
 – markovno
moteris – manušny |-ia| *m*
moteris (ne romų) – gadži,
 cycaly |-ia| *m*
moteris (romų), **žmona**
 – romny |-ia| *m*
moteris, patelė – džiuvely |-ia| *m*
moteriškai – džiuvliakanės
moteriškas – džiuvlytko,
 džiuvliakano |-y|,
 manušniakiro |-i|
motina – daj |daja| *m*
motinė! (šauks.) – dajolė
motinos (kieno) – dakiro
 |dakiri|
muilas – sapuni *v*
muiluotas – sapunitko
muiluoti – sapuniakirės
 |-dziom|
muryti (krosnį) – zamurės
 |-yjom|
murkti – murkinės |-dziom|
murmėti, plepėti, loti –
 bašės |-ciom|, burčinės
 |-dziom|
mušė – machin |-ja| *m*
mušk mane – mar man
mušti, trypti – marės |-dziom|
muštis tarp savęs – marėspė
 maškir pėstė
muštis, daužytis – marėspė
 |-dziompė|
muštynės, kova, karas –
 maribėn *v*
mūsų, vietinis – amaro |-i|
muziejus – muziejo *v*
muzika – muzyko |-i| *v*

N

na – nē
nagas – naj |naja| *v*

naikinti – chaskirės,
 chasiakirės |-dziom|
nakčia – raty
naktelė – ratori |-ja| *m*
naktinis – ratytko
naktis – rat |ratia| *m*
nakvoti – ratkirės |-dziom|
nakvynė – ratkiribėn *v*
namas, butas – khēr |-a| *v*
namie – khērė
naminis – khēritko
naminis, šeimninkas
 – khēratuno
narvas – klėtkical |-y| *m*
našlaitėlė (bot.) – sirotka |-i| *m*
našlaitis – siroto,
 bidadėngiro |-i|
našlė, be vyro – biromėskiri
našlys, be žmonos
 – biromniako
našta, bėda, nelaimė – hora,
 bida *m*
nauda – tolko *v*
naudotis – naudinėspė
 |-diompė|
naujas – nėvo, nėvinko |-i|
naujiena – novina, novosc,
 nėvipėn *v*
naujokas – nėvinko |-i|
ne – na
nė – ni
ne romiškas – gadžitko |-i|,
 gadžkano |-y|
ne romiškai – gačkanės,
 gadžitkes
nė kiek – nikicy
nė kieno – ni konėskiro |-i|
neapkęsti – natėdykhės |-jom|
neapsimoka – nadodžalpė
neapykanta – natėdykhpė *v*
neatsargus, nesaugus
 – narakhuno |-y|
neatsibusdamas – naušty
nebe – užė na
nebijok! – mandėrša!
nebrangus – nakuč

- nebylys** – niamo,
 bičhibakiro |-i|
nedaug – nabut
nedeliant – vras, sygi
nedidelis – narabo |-i|
nedora – lubnia
nedrašus – nasmialo,
 ladžiakuno |-y|
nedrįsti – nasmožynės
 |-dziom|
negaišk – natracinė vrema
negalia – nasvalypėn *v*
negalima – našty
negaluoti, sirgti – nasvalios
 |-yjom|
negerai, blogai – fui,
 namišto, namištės
negeras, blogas – namišto,
 nalačo |-i|
negi – ci, si
negrižęs – narisciovi
negyvas – mulo |-y|, mėji
nei – ni
neištikimybė – sparuvipėn *v*
nekaltas – nabango |-i|
nekropštus – nakropšto
nekułringas –
 bikulturakiro |-i|
nekviestas – nakhardo |-ė|
nelabasis – načisto *v*
nelaimė, bėda – hora, bida,
 bibacht *m*
nelaimingai, nesėkmingai
 – bibachtalės
nelaimingas – bibachtalo |-y|
nelaisvė, vargas – bida *m*
nemalonumas, blogis
 – fuipėn *v*
nematomas – nadykhno |-y|
nemiegantis – nasovi
nemiga – nasovipėn *v*
nemokamas
 – bioplėskiribnaskiro |-i|,
 bilovėngiro |-i|
nemokytas, neraštingas
 – nasykliakirdo |-y|
- nenorom** – nakami
nepadorus – lubnytko
nepartinis – bipartijakiro |-i|
nepasiekiamas – nadorėsi
neperšviečiamas
 – napšėcviecimė
neplaninis – biplanytko
neplatus – nabuhlo |-y|
nėra – nanė, nasy
neramiai – naspokojnės
neraštingas
 – nasykliakirdo |-y|
neraštingumas –
 nasyk liaibėn *v*
neregys – bijakhėngiro |-i|,
 kororo |-i|
nerėikalingas – nanė
 pačėbno
nerėiškia – niznačit
nes, todėl – poldava
nesąmonė – dylnypėn *v*
nesaugus, neatsargus
 – narakhuno |-y|
nesavas, svetimas
 – napėskro |-i|
nėščia, sunki – phari *m*
nesipraušęs – namordo
nesirodo – nasykavėlapė
nesiseka – nadžalpė
nesiskyrė – napoparuvipė
neskaitant – nagindo
nešti, atnešti – janės |-dziom|
nešti, vadovauti – lydžas
 |-ijom|
nėštumas, sunkumas
 – pharibė *v*
nesukalbamas –
 napšyrakirdo |-y|
nesuprantamas –
 nahaliatuno |-y|
nesusikalbėti – najzrakirėspė
nesusipratimas
 – naruzhalyjipėn *v*
nešvaru, purvina – mėlalės
nesveikas, sergantis –
 nasasto |-y|
- nesveikata, liga** – nasvalimo,
 nasastypėn *v*
nesveikuoti – nasvalios
 |-yjom|
net – dažė
netekėjusi, našlė, be vyro
 – biromėskiri
netekti, pamesti – našavės
 |-dziom|
netektis, nuostolis –
 našaibėn *v*
netiesa – načačipėn *v*
netikras, negrynas
 – načačo |-i|
netinka – napasun
netoli, šalia – nadur, pašyl
neturintis dokumentų
 – bilylėskiro |-i|
neturintis tėvo
 – bidadėskiro |-i|
neturintis tėvų –
 bidadėngiro |-i|
neturtas, skurdas –
 čororypėn *v*
netvarka – bardako *v*
netyčia – napomyšnės,
 nakami
nevertas – nanė mol
nežinia – nadžinypėn *v*
niekada – nikedy, nigdy
niekaip – nisyř
niekam – nikonėške
niekas (gyv.) – nikon
niekas (negyv.) – niso
niekieno – nikonėskiro |-i|
niekis, nieko – ni či
niekšas, bastūnas – baštardo *v*
niekur – nikaj
niežai – šikotka *m*
niežėti, kasyti – charuvės
 |-dziom|
niršti, pykti – choliasos
 |-dyjom|
niūriai, piktai – cholynasa
nykti, žūti, dingti – chasios
 |-yjom|

- nokti, pastoti, sunkėti**
– pharios |-ijom|
- noras, valia, meilė** – kam *v*
- norėti, mylėti** – kamės |-jom|
- noriai, mielai** – kamlės
- norisi** – kamėlapė
- nors, bent** – choc
- nosinė** – nakhitko dychloro *v*
- nosinis** – nakhitko |-i|
- nosis** – nakh |-a| *v*
- nubėgti** – doprastas |-dyjom|,
udnašės |-nasciom|
- nudengti, nukloti**
– uduščakirės |-dziom|
- nudžiūti** – utšucios
|-šucijom|
- nueiti** – nudžas |nugijom|
- nugalėti** – tēulės |-yjom|,
pabiedzinės |-dziom|
- nugara** – dumo |dumē| *v*
- nugirsti** – ušunės |-dziom|
- nuimti** – zlės |-lyjom|
- nujausti, jausti** – čujinės
|-dziom|
- nukabinti** – izlės |-yjom|
- nukamuoti, nuvarginti**
– zamėnčinės |-dziom|
- nukloti, nudengti**
– uduščakirės |-dziom|
- nukristi, patekti** – spėrės,
upėrės |-pėjom|
- nuluptas** – nulabimo |-y|
- numanyti, suprasti**
– dohalios |-yjom|
- numegztas** – khudo |-y|
- numirti** – pomėrės, zamulios
|-yjom|
- nunerti kailį** – styrdės cypa
- nunuodyti** – utravinės
|-dziom|
- nuo tada** – ftėdyr
- nuobodu, liūdna** – nudno,
nudnės
- nuobodžiauti** – skučinės
|-dziom|
- nuodai** – jado *v*, otrava *m*
- nuodėgulis** – vangar, glounio *v*
- nuodėmė** – grėch |-i| *v*
- nuogas, plikas** – nango,
bigadėskiro |-i|
- nuolat** – postajannės
- nuolatinis** – pastajanno |-y|
- nuomoti** – nuominės |-dziom|
- nuorūka** – kancaro |-y| *v*
- nuosavas** – vlasno |-y|
- nuosprendis** – viphėnibėn *m*
- nuoširdus** – dzioskiro,
odžioskiro |-i|
- nuoširdžiai, širdingai**
– dziastė, odžiosťė
- nuostabioji, gražioji** – gožaja
- nuostabus, gražus** – gožo
- nuostolis, netektis, žala**
– bėto, našaibėn *v*
- nuotaika** – nastrajenije *v*
- nuotaka, jauna** – tėrny |-ia|
- nuotrauka** – kartėčka |-i| *m*
- nuovargis, poilsis** – khinypė *v*
- nupiešti** – nurisynės |-dziom|
- nupirktas** – kindlo |-y|
- nupjauti** (šieną) – skhosės
|-ciom|
- nuplaukti** – nuplyvinės
|-dziom|
- nuravėti** – nutyrdės čar
- nurengti** – rozuries,
nuhuridės |-dziom|
- nurinkimas** – ukedėibėn *v*
- nurinkti** – ukedės |ukedyjom|
- nuryti** – pšynakhadės
|-dyjom|
- nusibosti** – dochas |-ajom|
- nusidėti** – nalačhimėspė,
kerėspė bango |-dziompė|
- nusigąsti** – darandynės
|-yjom|
- nusikalsti, linkti**
– banckirėspė |-dziom|
- nusileisti** (saulei) – zdžas
|-gijom|
- nusileisti** – ulėspė,
numėkėspė |-jompė|
- nusileisti žemyn** –
udmėkėspė do nizo
- nusiplauti** – pomorėspė
|-dziom|
- nusiraminti** – uspokojnėspė
|-dziompė|
- nusirengti** – rozuriespė
|-dziompė|
- nusiristi, įkristi, patekti**
– upėrės |-pėjom|
- nusiskusti barzdą**
– numurdzios
- nusistebėti** – nudzivindėspė
|-dziompė|
- nusitrinti** – vičhijinėspė
|-dziompė|
- nusitverti, čiupti** – suchcios
|-iom|
- nusižudyti, užsimušti**
– zamarėspė
- nustok, liaukis** – pirijač
- nustokite** – pirijačhon
- nustoti, liautis** – pirijačhes
|-jom|
- nušvisti, aušti** – zasvicinės,
zasviecinės
- nuteisti, pasodinti**
– bėšliakirės |-dziom|
- nutemti, nutraukti**
– utyrdės |-dyjom|
- nutilk, tylos!** – cyt!, štyljač
- nutilti** – zaštylios |-yjom|
- nutolti** – durios |durijom|
- nutraukti** (siūlą) – činskirės
|-dziom|
- nutraukti, nutempti**
– nutyrdės |-dziom|
- nutūpti, nusėsti** – nubėšės
|-ciom|
- nuvarginti, nukamuoti**
– iz-, zamėnčinės
- nuvargti** – izmėnčinės,
khinadės |-dyjom|,
zamėnčinėspė |-dziompė|
- nuvažiuoti, nuvykti**
– nutradės |-dyjom|

nuvesti – u lydžas [džijom]
nužudyti, nudvasinti
 – muliakirės [-dziom],
 zamarės [-dziom]

O

obelis – phabalyn *m*
obuolinis – phabėngro [-i]
obuolys – phabaj [phaba] *m*
oda – cypa *m*
odininkas – cypari *v*
odinis – cypitko
oi – hėj
ola – nora [-y] *m*
oras – vozducho *v*
orkaitė – duchofka *m*
orkestras – orkestro *v*
oška, moteris (pašiep.)
 – buzny [-ia]
ožys, vyras (pašiep.)
 – buzno [-ė]

P

paaugti, padidėti – pobarios
 [-yjom]
pabaiga – konco *v*
pabalti, paboluoti
 – zaparnios [-yjom]
pabėgti – unašės, udnašės
 [-ciom]
pabrangti – podrogisadės
 [-dziom]
pabraukti, patrinti
 – počhijinės [-dziom]
pabučiuoti – pačemudės
 [-dziom]
padalyti – podielinės [-dziom]
padaryti – vikerės, skerės,
 roskerės [-dziom]
padas – podėšva
padegti – zalydžas jag [-jom]
padėk – počhu
padėti – počhuvės [-dziom]
padėti, pagelbėti
 – pamožinės [-dziom]
padidėti, paaugti
 – pobarios [-yjom]
padidinti – pobariakirės
 [-dziom]
padovanoti – podarinės
 [-dziom]
paduoti – podės [podyjom]
padžiovinti – pošutkirės
 [-dziom]
padžiūti – pošutios [-cijom]
pagailėti, paguosti
 – požalinės [-dziom]
pagal – paly, pal
pagaliau – po konco
pagalvė – šaranduny [-ia] *m*
pagalys, medis – kašt [-a] *v*
pagauti – poduchtylės
 [-dziom]
pagerintas – fedyriakirdo [-y]
pagirtas – pošardo,
 pochvalimo [-y]
pagirti – pošarės [-dziom],
 pochvalinės
paglostyti – poglaščinės
 [-dziom]
paguldytas – pašliakirdo [-y]
paguosti, pagailėti
 – požalinės [-dziom]
pagyrūnas – chvastuno *v*
pagyvenęs – phurovato [-y]
paieškoti – porodės
 [-rodyjom]
paimti – podlės [-lyjom]
painiotis, maišytis
 – putynėspė[-dziompė]
pajamos, pelnas – kofo *v*
pajaunėti – potėrnios[-yjom]
pajuodęs – pokaliovo [-i]
pajuoduoti, įdegti – pokalios
 [-lyjom]
pakabintas – ublado [-y]
pakabinti – ubladės,
 pocėpinės [-dziom]

pakakti – dosios [-ijom]
pakalbėti, pabendrauti
 – podės duma
pakalnė – bėrgatė
pakeisti – zaparuvės,
 sparuvės [-dziom]
pakeleivis – dromytko *v*
pakeltas – gazdyno [-y]
pakelti – gazdės, prigazdės
 [-dyjom]
pakinktai – zbruja
paklausyti – pošunės [-dziom]
paklodė – cėrcha [-i] *m*
paklusti – kandės [-dyjom],
 pokandėspė
paklydęs – zabludno [-y]
paklysti – zabludnėspė
 [-dziompė]
pakrantė, krantas – brėgo *v*
pakūrenti – rozatkirės
 [-dziom]
pakvailėti – podylnios
 [-dyjom]
pakvipti – zapachinės [-dziom]
palaidinukė – kofty,
 koftyca *m*
palaiukti – porikirės,
 podrikirės [-dziom]
palapinė – šatra [šatry] *m*
palaukti – paužiakirės
 [-dziom]
palei – paly, paš, pašės
paleisk, liaukis! – umėk,
 udmėk
paleisti – umėkės, rozmėkės,
 pomėkės [-jom]
paliktas, tapęs – jačhado [-y]
palikti – jačhakirės [-dziom]
palošti, pašokti – pokhėlės
 [-dziom]
paltas, kailiniai – cocha,
 postyn *m*
palūkanos – pracėnty
Palušė – Palušia *m*
pamatyti, pažiūrėti
 – podykhės [-jom]

- paplavos, pamazgos** – pomoji
pamėginti – poprobinės
 |-dziom|
- pamėlynuoti** – posinisadės
 |-dyjom|
- pamelžti** – poduscios |-ciom|
- pamerkti akį** – dėš jakhasa,
 marės jakhasa
- pamestas** – našado |-y|
- pamesti, netekti** – našavės
 |-dziom|
- pamiegoti** – posovės |-suciom|
- pamilti, panorėti** – zakamės
 |-jom|
- pamiršti** – bistrės, zabistrės
 |-dziom|
- pamoka** – uroko |-i|
- pamokyti** – posyikliakirės
 |-dziom|
- pamotė** – mačecha |-i| *m*
- panaikinti** – chasiakirės
 |-dziom|
- panašus** – pochožo |-a|
- Panevėžys** – Ponevės
- panorėti, pamilti** – zakamės
 |-kamjom|
- papasakoti** – rospėnāvės
 |-dziom|
- papiltas** – počido |-y|
- papilti** – počivės |-dziom|
- papirkti** – podkinės |-dziom|
- papjauti** – začhinės |-dziom|
- paplatinti** – rozbuhliakirės
 |-dziom|
- paprastas** – prosto
- paprasti** – dosyklus |-yjom|
- paprašyti** – pomanges |-gjom|
- paprotys** – prėdka |-i| *m*
- papuošalas** – ukrašenje |-a| *m*
- papūsti** – pophurdės |-dyjom|
- paragauti** – pokoštynės
 |-dziom|
- paraiyti** – pokosinės |-dziom|
- parašas** – posyčimpė *v*
- parašytas** – počindlo |-y|
- parašyti** – počinės |-dziom|
- parausti** – zalolios, pololios
 |-yjom|
- pardavėja** – kramička |-i| *m*
- pardavimas** – biknybėn *v*
- parduotas** – bikindlo |-y|
- parduoti** – biknės |-dziom|
- parduotuvė** – krama,
 bondza *m*
- pargriuovė** – pynė
- parkas** – parko *v*
- parke** – dē parko
- parodymas** – posykvibėn *v*
- parodyti** – posykvavės
 |-dziom|
- paršas** – balyčoro |-ē| *v*
- pas mane** – ke mė
- pas save, prie savęs** – ke pē
- pas, prie, iki** – ko, kē
- pasaga** – pėtalo |-y| *v*
- pasaka** – paramis |-i| *m*
- pasakiškas** – paramisytko
- pasakojimas** – raskazo |-y| *v*
- pasala** – ablava |-y|, džuklorė
- pašalti** – pošylios |-dyjom|
- pašaras, šienas** – khas *v*
- pasas** – lyl |-a| *v*
- pasaugoti** – porakhės |-jom|
- pašauti** – zakharės |-dziom|
- pasaulinis** – svėtytko
- pasaulis** – svėto |-y| *v*
- pasėdėti** – pobėšės |-ciom|
- pasibaigti** – končinėspė
 |-dziompė|
- pasibelsti** – postukinėspė
 |-dziompė|
- pasidaryti, tapti** – kerėspė
 |-dziompė|
- pasiduoti** – podėspė
 |-dyjompė|
- pasiekti, gauti** – dorėšės
 |-cyjom|
- pasielgti** – pastupinės |-dziom|
- pasigailėti** – požalinėspė
 |-dziompė|
- pasigerti** – malolės, dopijespė
 |-ompė|
- pasiguosti, pasigailėti**
 – požalinėspė
- pasilgti** – viskučinės |-dziom|
- pasiiinti** – posylėspė
 |-lyjompė|
- pasijuokti** – posaspė
 |-dziompė|
- pasikalbėti** – porakirėspė
 |-dziompė|
- pasikelti** – prigazdėspė
 |-dyjompė|, gazdėspė
 |-dyjompė|, pouštėspė
 |-jompė|
- pasiklausti** – popučėspė
 |-ciompė|
- pasikloti** – počhuvėspė
 |-dziompė|
- pašildytas** – tatiardo |-y|
- pašildyti, užkurti** –
 zatatkirės |-dziom|
- pasileisti** – rozmėkėspė
 |-jompė|
- pasilikti, nusileisti** –
 mėkėspė |-jompė|
- pasimatymas** – svidanka *m*,
 dykhytėn *v*
- pasimatyti** – podykhėspė,
 udykhėspė |-jompė|
- pasimokyti** – posyklus
 |-lyjom|
- pasipjauti** – začhinėspė
 |-dziompė|
- pasipuošti** – zahuriespė šukar
- pasirodyti** – posykvavėspė
 |-dziompė|
- pasiruošęs, paruoštas**
 – gatovo |-a|
- pasisakyti** – pophėnėspė
 |-dziompė|
- pasisaugoti** – porakhėspė
 |-jompė|
- pasisekė** – gijapė, udyjapė
- pasisekti** – udėspė |-jompė|
- pasišiaušęs, šelmis** – pomykno
- pasiskolinti** – požicinėspė
 |-dziompė|

- pasislēpti** – pogrīvēspē
|-dziompē|
- pasisotinti** – čalēs |čalyjom|
- pasistengi** – postarinēspē
|-dziompē|
- pasisukti** – pokrencyēspē
|-dziompē|
- pasitaisyti** – popravinēspē
|-dziompē|
- pasitarti** – posovietinēspē
|-dziompē|
- pasitikēti** – popaciaspē
|-jompē|
- pasitikti** – povstrečinēs
|-dziom|
- pasitraukti** – potyrdēspē
|-jompē|
- pasīulyti** – posiulinēs |-dziom|
- pasīutas** – sydo |-y|
- pasīūti** – posuvēs |-sydziom|
- pasivaikščioti** – prodžaspē
|-gijompē|
- pasivažinēti** – pokatinēspē
|-dziompē|
- paskaita** – lekcyja *m*
- paskalos**, plepējimas
– bašymo *v*
- paskenduolis** – tasaduno |-y|
- pasklisti** – poščurdinēspē
|-dziompē|
- paskui** – potom
- paskutinis** – paslednio |-a|
- paslapčia** – tajnēs
- paslaptis** – tajno |-ē| *v*
- paslėptas** – garado |-y|
- paslėpti** – pogaravēs |-dziom|
- pašluostyti** – pokhosēs |-ciom|
- paslysti** – poslisकिनēs |-dziom|
- pasmaugtas** – zatasado |-y|
- pasmirsti** – zakhandēs
|-dyjom|
- pasodinti** (augalų)
– posadinēs |-dziom|
- pasodinti** – bėšliakirēs
|-dziom|
- pasotinti** – čėliakirēs |-dziom|
- pašokti** – poduchtēs |-ciom|
- pašokti, nusitverti, čiupti**
– suchcios |-iom|
- pašokti, palošti** – pokhėlēs
|-dziom|
- paspausti, padusinti**
– potasavēs |-dziom|
- paštas** – počta *m*
- pastatyti, padėti** – počhuvēs
|-dziom|
- pastebėti** – zamiečinēs
|-dziom|
- pastorėti** – rozgrubios |-ijom|
- pastoti, apsunkti** – zapharios
|-yjom|
- pastumti** – popichinēs
|-dziom|
- pasūdyti** – zalonkirēs |-dziom|
- pasukti** – poriskirēs |-dziom|
- pasveikinti** – pozdravinēs
|-dziom|
- pasveikti** – visastios, zasastios,
zapasvalios |-yjom|
- pasverti** – posverinēs |-dziom|
- pašviesti** – posviecinēs
|-dziom|
- pataisyti** – popravinēs
|-dziom|
- patalynė** – čhybēn |-a|,
pasybnaskiri |-ē| *m*
- patapšnoti** – pomarēs |-dziom|
- patarimas** – savieto |-y|
- patarlė** – paslovica |-y| *m*
- patarti** – posovietinēs |-dziom|
- patekti** – popērēs |-jom|
- patelė, moteris** – džiuvely |-ia|
- patenkintas, linksmas**
– rado |-y|
- patėvis** – vojčimo |-ē| *v*
- patikėti, įsitikinti**
– dopotianēs |-dyjom|
- patikti** – patikinēs, kamēspē
|-jompē|, ponravinēs
|-dziom|
- patinas** – muršoro *v*
- patogus, geras** – hojno
- patranka** – puška |-i| *m*
- patraukti** – potyrdēs |-dyjom|
- patrinti, pabraukti**
– počhijinēs |-dziom|
- pats** – kokoro |-i|
- patyčios** – upsandė
- patylėti** – poštylios |-dyjom|
- Paukščių takas** – Papinitko
drom *v*
- paukštelis** – čirikloro |-ē| *v*
- paukštininkystė**
– čiriklėrozlydžaibėn *v*
- paukštis** – čiriklo |-ē| *v*
- paukštytė** – rikirly |-ia|,
urniady |-ē| *m* čiriklori
|-ja| *m*
- pauostyti** – posunges |-jom|
- pavadinimas** – lau |-a| *v*
- pavadinti, pašaukti**
– pokharēs |-dziom|
- pavaišinti** – ugostinēs
|-dziom|
- pavaldumas** – tėlėpė *v*
- pavalgės, sotas** – pochaji,
čalo |-y|
- pavalkai** – chamuto *v*
- pavardė, giminė** – familija *m*
- pavargti, išsėtis** – khinios
|-dziom|
- pavasarinis** – vionsakiro |-i|
- pavasaris** – vionsa |-y| *m*
- paveikslai, portretai** – patria,
patrinia *m*
- paverkti** – porovēs |-dziom|
- pavesti, pavežti** – polydžas
|-džijom|
- paviršius, viršus** – upralypėn *v*
- pavogtas** – čordo |-y|
- pavojinga** – apasnēs
- pavojingas** – apasno |-y|
- pavojus, blogybė**
– namištjypėn *v*
- pavydėti** – zavidynēs |-dziom|
- pavyti** – dogoninēs |-dziom|
- pažadėti** – ubiščinēs |-dziom|
- pažadintas** – džangado |-y|

pažadinti

– rozdžangavęs|-dziom|

pažastis, sparnas – phak |-a| *v***pažeminti** – stėliakirės

|-dziom|

pažinti – prinčkirės |-dziom|**pažintis** – prinčkiripė *v***pažįstamas, žinomas**

– džindlo |-y|

pažiūrėti, pamatyti

– podykhės, zadykhės |-jom|

pažvelgti – vzdykhės |-jom|**pėda** – piadka |-i| *m***pėdas, kūlis** – kuptyca |-y| *m***pėdsakas, ženklas** – špėra,sliado |-y| *v***peilis** – čhuri |čhurja| *m***peizažas** – pizotos**pelė, žiurkė** – pacuko |-i|,ščiuro |-y| *v***pelėda** – sovica |-y| *m***pelenai** – pėpelo, pėplo *v***pelkė** – balota |-y| *m***pelnas, pajamos** – kofo *v***penki** – panč**penkiadienis** – pančdyvėsytko**penkiametis** – pančbėršytko**penkiasdešimt** – pančdėša**penkiese** – panč dženė**penkiolika** – dėšupanč**pentadienis** – parasciuvin *v***pensija** – pensyja |-i| *m***per** – pėlė, za, pė, polo**per didelį** – za baro**per kaimą** – po gau**per Kalėdas** – pėlė Koliand**per pamoką** – polo uroko**per, dėl to, kad** – pirdal**peraugti** – piribarjos |-ijom|**perdaryti, perdirbti**

– pirikerės |-dziom|

perdegti – pirichačios |-ijom|**perdirbti, perdaryti**

– pirikerės |-dziom|,

piributiakirės |-dziom|

perduoti – pirdės |-dyjom|**perdžiovinti** – pirišutkirės

|-dziom|

perdžiūti – pirišucios |-cijom|**perėiti, praėiti** – pirdžas

|pirigijom|

pergyventi – pirdživės

|-dziom|

perimti – pirlės |pirilyjom|**perkaitinti** – pirichačkirės

|-dziom|

perkalbėti – pirirakirės

|-dziom|

perkašti – pirdandyrės

|-dziom|

perkeisti – piriparuvės

|-dziom|

perklausti – piripučės

|-pučjom|

perkūnas – gromo *v***perlas** – perlo |-y| *v***perlenkti** – piribandziakirės

|-dziom|

permesti – piričhurdės

|-dziom|

permokėti – piriplėskirės

|-dziom|

pernai – dova bėš**pernakvoti** – piriratkirės

|-dziom|

perneštas, pervežtas –

pirilydžino |-y|

pernešti, pervežti –

pirilydžas |-ijom|

perparduoti – piribiknės

|-dziom|

perpilti – piričivės |-dziom|**perpjauti, perrašyti**

– piričinės |-dziom|

per pusę – po paš**perrašyti, perpjauti**

– piričinės |-dziom|

perrinkti – piriikedės |-dyjom|**perrištas** – piriphandlo |-y|**perrišti** – piriphandės |-dziom|**persakyti** – piriophėnės

|-dziom|

peršalti – prošylios |-dyjom|**peršaukti** – pirikharės

|-dziom|

persėsti – piribėšės |-ciom|**persikreipti** – pšybangespė

|-ijompė|, pšėkrėncynėspė

|-dziompė|

persimainyti – pirimėrnės

|-dziom|,

persirengti – pirihuriespė,

pšėhuriespė |-dziompė|

persirgti – pirinasvalios

|-lyjom|

persiūsti – piribichavės

|-dziom|

persiūtas – pirisydo |-y|**persiūti** – pirisyvės |-dziom|**perskaityti** – pšyginės,

piriginės |-dziom|

perspėti – pšėphėnės |-dziom|**persūdytas** – pirilonkirdo |-y|**persūdyti** – pirilonkirės

|-dziom|

peršokti – pšėuchtės |-ciom|**pertverti** – pšygorodzinės

|-dziom|

pervažiuoti – piritradės

|-dyjom|

pervesti – piriylđžas |-ijom|**pervežtas, perneštas**

– piriylđžino |-y|

pervežti, pernešti

– piriylđžas |-džijom|

pervirti – piriikeravės

|-dziom|

peržiūra – piriidykhyphėn *v***peržiūrėti** – piriidykhės |-jom|**pėšciomis** – pėzal**peteliškė** – matėlkica |-y| *m***petražolė** – petruška |-i| *m***petys** – psiko |-e| *v***piemuo** – čupnari *v***pienas** – thut *v***pieniškas** – thudyno |-y|**piešti** – risynės |-dziom|**piestu** – dėmbės

- pieštukas** – karandašo |-i| *v*
Pietūs – jugo *v*
pietūs, pusiaudienis
 – pašdyvės
pieva – fēlda |-y| *m*
piktinti, erzinti – choliakirės
 |-dziom|
piktai – choliamēs
piktas, grubus – choliamo,
 cholynako, cholynakiro,
 zachalo
pykti – choliasos
pikų dama – vinēngri
 dama |-y| *m*
pildyti – phērdziakirēs
 |-dziom|
pilis, dvaras – zamko, fēlacin,
 fēlatin *v*
pilkas – sēro
pilnametis
 – phērdēbēršēngo |-i|
pilnas – phērdo |-y|
pilnatis – phērdo čhon *v*
pilnėti – phērdžios |-dziom|
pilnumas, pilnatvė
 – phērdypēn *v*
pilti, lieti – čivēs |-dziom|
pilvas – pēr |-a| *v*
pinigai – lovē
pinigėliai – lovorē
pinigingas – lovēngiro |-i|
piniginė – košėlko |-i| *v*,
 kisyk |-a| *m*
pinti, megzti – khuvēs
 |-dziom|
pintinė – khudy, khudluny,
 karzinka *m*
pipirai – pērco *v*
pirklys – kupco |-y| *v*
pirkti – kinēs |-dziom|
pirma, anksčiau – angil
pirmadienį – ponidzialkonē
pirmadienis – ponidzialko *v*
pirmas – pērvo |-i|
pirmenybė – anglypēn *v*
pirmiausia – spēva
pirminis, priekinis
 – anglatuno |-y|
pirštas – palco |-y|
piršti – svatinēs |-dziom|
pirštinės – fērloci *m*
pirtis – laznia *m*
pykti, niršti – choliasos
 |-dyjom|
pyktis – choly |-ia| *m*
pypkė – liurka *m*, pipka *m*
pyragas, bandelė – paramaro *v*
pjauti – čhinēs |-dziom|
pjūklas – pila *m*
plačiai – buhlēs
plačiaupetis
 – buhlēpsikengiro |-i|
plaktukas – lapka *m*,
 molotko *v*
platėti – buhlios |-yjom|
platinimas – buhliakiribēn *v*
platinti – buhliakirēs |-dziom|
platumas, plotis – buhlypēn *v*
platus – buhlo |-y|
plaučiai – liochkė
plaukas – bal |bala| *v*
plaukti – plyvinēs |-dziom|
plaukuotas – balēngiro |-i|
plauti, mazgoti – lavēs
 |lavliom|
plepėjimas, paskalos
 – bašymo *v*
plepėti, murmėti, loti –
 bašēs |-ciom|
plepys – čhibalo, čhibakiro,
 rakiribnaskiro |-i|
plėšti, plėšyti, apversti
 – riskirēs |-dziom|
pliaukštelėti liežuviu –
 šolkninēs |-dziom|
plikas, nuogas – nango |-i|
pliuškenimas – pliauškuma *m*
pliuškentis – pliuškimpė,
 pliuskinēspė |-dziompė|
plyšys – šcelka |-i| *m*
plokštelė – plascinka |-i| *m*
plonas – sano |sany|
- plonytis** – saninko |-i|
plūdė – paplavoko |-i| *v*
plūgas – plugo *v*
plunksna – por |-a| *v*
pluta – ripkra |-i| *m*
plyšti – riskirdžos |-dziom|
po – posli, pir
po – pir, talē, talo, tēlē, tēlo
po galva – talo šero
po kaimą – pir o gau
po žemę – pir o phu
poilsio namai –
 khēr otkhinybēn,
 otkhinybnaskiro khēr *v*
poilsis – otkhinybēn *v*
poilsis, nuovargis –
 khinybēn *v*
pokalbis – rakiribēn *v*
pokštas – šutka |-i| *m*
policininkas, ponas
 – barēdyr, raj |-a| *v*
ponia – rany |rania| *m*
poniškai – rajkanēs
poniškas – barērangro,
 rajkano |-y|
popierius – papiri *v*
popiet – posli pašdyvēs
pora – para *m*
poryt – pal atasia
posakis – pohēnibēn *v*
posūkis – riskiribēn *v*
prabėgti – pšynašēs
 |-nasciom|
pradalgė – prakoso |-y| *v*
pradėti – načinēs |-dziom|
pradėti, kurti ugnį, įsteigti
 – rozlydžias
pradžia – načalo *v*
pradžioje, pirmiausia –
 načalatē, spēva
praėti, pereiti – prodžas,
 pšydzas |-gijom|
praėtis, senovė
 – haratunypēn *v*
pragaras – pėkla *m*
pragerti – propijes |-pijom|

- pragyventi** – prodživės
|-dziom|
- prakaituoti** – khamlios
|-lyjom|
- prakeikimas, pasityčiojimas**
– armania
- prakeiktas** – armandyno,
pšykošno |-y|
- prakeikti** – pšykošės |-ciom|
- praleisti** – pšēmėkės |-jom|
- pralenkti** – ubgoninės
|-dziom|
- pralošti** – navykhėlės |-dziom|
- pramušti, sužeisti** – pharavės
|-dziom|
- pranešimas** – zvesc |-i|
- prapuldyti, pražudyti**
– zachaskirės |-dziom|
- prasadėti, užsiimti** – zalėspė
|-jompė|
- prasilenkti** – pšygoninėspė
|-dziompė|
- prasimušti** – pšymarėspė
|-dziompė|
- prasitarti** – pšyrakirėspė,
pšyphėnėspė
- praskiesti** – pšycedinės
|-dziom|
- prastas** – prosto |-y|
- prašau** – mangou
- prašymas** – mangipėn *v*
- prašyti** – manges |-ijom|
- pratekėti** – pšynašės |-ciom|
- pratinti** – sykliakirės |-dziom|
- praturtėti** – rozbarvalios
|-yjom|
- praustis, maudytis** –
morėspė |-dziompė|
- pravažiuoti** – pšėtradės
|-dyjom|
- praviras** – pšėutkerdo |-y|
- pravirkti** – zaruvės |-dziom|
- pražudytas, sunaikintas**
– chaskirdo |-y|
- pražudyti, prapuldyti**
– zachaskirės |-dziom|
- pražuvau!** – chasyjom!
- pražysti** – zacviecinės
|-dziom|
- prekeivis, arklų pardavėjas**
– parutari *v*
- prekė** – tavaru |-y| *v*
- prekiauti** – targinės,
timisiakirės |-dziom|
- prekyba** – timisarimo *v*
- priaugti** – pribarjos |-barijom|
- pribaigti** – dokončinės
|-dziom|
- pričiupti** – priuchtylės
|-dziom|
- pridėti** – pričhuvės |-dziom|
- prie savęs, pas save** – ke pė
- prie, greta** – ko, pašo, pašė,
pašyl
- priangis** (namo) – trėmo *v*
- priebalsis, pusersis**
– pašglosyto
- priedas** – uprėdyr
- prieglauda** – prijuto
- prieiti, tikti, pristoti**
– dodžas |-gijom|
- priekaba** – pricėpo |-y| *v*
- priekaištas** – čhuvipė pė
jakha
- priekinis, pirminis** –
anglatuno |-y|,
prėciatuno |-y|
- prieskoniai** – priprava
- prieš** – prėciu
- prieš akis, priešakys**
– pėjakha
- priesaika** – sovliach *v*
- priešas** – vrogo, vėrgo |-i| *v*
- priešingas, išvirkščias** – fuipaš
- priešpiet** – prėciu pašdyvės
- priežastis** – pričina |-y| *m*
- priglausti** – dotulinės |-dziom|
- prigulti** – pripasios |-yjom|
- priimti** – prilės |-lyjom|
- priimti, sutikti** – dolės |-yjom|
- prijuostė** – fartucha |-i| *m*
- prijuostėlė** – fartukica |-y| *m*
- prikelti** – pšyhadės |-yjom|
- prikibti** – dočipinėspė
|-dziompė|
- priklauso broliams**
– pšalėngiro |-i|
- priklauso broliui**
– pšalėskiro |-i|
- priklausantis vienam**
– jekhakiro |-i|
- prileisti** – primėkės
|-mėkjom|
- prilenkti** – pribankirės
|-dziom|
- prilipti** – prilipinės |-dziom|
- primesti** – pričhurdės
|-dziom|
- priminti** – vzripirės,
doripirės |-dziom|
- primokėti** – priplėskirės
|-dziom|
- primokyti** – prisykliakirės
|-dziom|
- primušti** – primarės |-dziom|
- prinokęs** – spialo,
zaphardo |-y|
- pripažinti** – prihalios
|-halyjom|
- priprasti** – prisyklios |-yjom|
- prirašyti** – pričhinės |-dziom|
- priraštas** – priphandlo |-y|
- prirašti, pritvirtinti**
– priphandės |-dziom|
- prisėsti** – pribėšės |-bėsciom|
- prisidėti** – pričhuvėspė
|-dziompė|
- prisiėjo** – prilyjapė, prijavjapė
- prisiekti** – sovliachas
|-dziom|
- prisilenkti** – pribandžios
|-dijom|
- prisiminti** – doripirėspė
|-dziompė|
- prisirėšęs, įsipainiojęs**
– uphandlo |-y|
- prisiūti** – prisuvės |-dziom|
- prisotinti** – čėliakirės |-dziom|

pristatyti – prezentinēs
|-dziom|

pritarian – priphēny
pritari – priphēnēs,
dotarinēs |-dziom|

pritemti – pociomnysos
|-dyjom|

pritikti, prieti – dodžas
|-gijom|

pritraukti – prityrdēs |-yjom|

pritūpti – pšybēšēs |-ciom|

priversti – zastavinēs |-dziom|

prižiūrēti – pridykhēs |-jom|

pro ašaras – jasvėndyr
pro šali – mamuj

prostitutē – lubny *m*

protas, smilkinys – gady *m*

protingas, išmintingas
– godzvaro |-i|

prūdas – prudo |-ē| *v*

prunkšti – bryzginēs |-dziom|

pūkas – pocho |-i| *v*

pūkinē antklodē – pėrnica *m*

pūkinis – pochitko, pochovo

pūkinis čiuzinys – pėrnycy *m*

pūliai – phumba

pulkas – staja, pulko, tabuno
(arkliu)

pulti po koju – počininėspē
|-dziompē|

pulti, šokinėti – uchtes
|uchciom|

puodas – piri |-ja| *m*

puodžiukas – pirori *m*

puošti (egļē) – začuhvēs cacki

puota – bjau *v*

pupelēs – fasolio |-ja| *m*

purkšti – ubčhudēs panesa

purtyti, drebinti – trinskirēs
|-dziom|

purtytis, drebėti
– trinskirdzios |-dziom|,
izdras |-dyjom|

purvas – grizynē, kindypē,
mēl, blata

purvina, nešvaru – mēlalēs

purvinas, nešvarus
– mēlalo |-y|

purvinti – kinkirēs,
kindziakirēs,
mēlaliakirēs |-dziom|

purvintis – kindzios,
mēlaliuos, mēlaliakirėspē

pusbrolis – pašopšal |-a| *v*

pusbutelis – pašdušly *m*

pusē – paš *v*

pusgarsis, priebalsis
– pašglosyto

pusiau – paš

pusiaudienis, pietūs
– pašdyvēs

pušis – sosna |-y| *m*

puslapis, lapas – listo |-y| *v*

pusnis, sniegas – jiv |jiva|

pusplikis – pašnango |-i|

pusseserē – pašophēn |-ia| *m*

pūsti, gesinti ugnį – phurdēs
|-dyjom|

pūstis – phurdėspē |-yjompē|

pustyti (sniega) – pustynēs
|-dziom|

pušis – sosna |-y| *m*

puta – puty *m*

pūti – skinadēs |-dyjom|

R

radinys – lachtypēn *v*

ragana – vedzma |-y| *m*

ragas – rogo |-i| *v*

ragauti – koštynēs |-dziom|

raidē – bukva |-y| *m*

raitas – dē chlistē, chlisto,
uchlisto |-y|

raityti – kosinēs |-dziom|

rakinti – klydynēs |-dziom|

rakštys – rakščio *v*

raktas – klydyn |-ia| *m*

raktažolē – klydynia *m*

ramiai – spakojnēs

ramiai! – smolin!

raminti – uspokojinēs
|-dziom|

ramunėlė – ramaška |-i| *m*

ramus – spakojno |-y|

ramybė – pokojo,
spakojnuma *m*

ranka – vast |-a| *v*

rankena, tušinukas – ručka
|-i| *m*

rankinis, apyrankė
– vastyto, vastyčko

rankinė – sumkica |-y| *m*

rankovė – baj |-a| *m*

rankšluostis – rišnika |-i| *m*

rasa – rosa |-y| *m*

rašyti, skinti – kušēs |-ciom|

rasotas – rosakro |-i|

rasoti – rosinēs |-dziom|

raštas – čhinybēn *v*

raštas, lazda – dėsto |dėstē| *v*

rasti, atrasti – lachtēs
|lachtciom|

raštigalis – šypulkico |-y| *v*

raštingas – lylvaripnaskiro,
lylvaro, lylėngiro |-i|

raštingumas – lylvaripēn *v*

rastis, atsirasti – lachtėspē
|-ciompē|

raštiškas – čhinybnytko

rašto užduotis – lyltytko
zadėibēn

rašyti, pjauti, rėžti – čhinēs
|-dziom|

rašytojas – čhinybnari *v*

ratas – rota |-y| *m*, krugo |-i| *v*

raupai – rupsē

rauda – roibēn *v*

raudonas – lolo |-y|

raudoninti – loliakirēs
|-dziom|

raudonumas – lolymo,
lolypēn *v*

raugėti – utryginēs |-dziom|

rauginti – šutliakirēs |-dziom|

raukšlė – maršyna |-y| *m*

raukšlėtas – maršymo |-y|

rausti, raudonuoti – lolios
|lolyjom|
rauti – riskirēs |-dziom|
ravēti – riskirēs čār
ražas, šluota – vinika *m*
regēti – dykhēs |-jom|
regimas – dykhno |-y|
reikalas, tiksas – dzēlo |-y|
reikalingas – pačhēbno |-y|
reikia – čhēbi, trēbi
reikšti – značinēs |-dziom|
reiškia – znač, značit, značinēl
rēkti – dēs godly, dēgodlēs
|-lyjom|
rēmas – remo, ramko |-i| *v*
rēmuo – žoga *m*
rengti – huries, uries |-dziom|
rengtis – huriespē, uriespē
|-dziompē|
replēs – pcyngi *m*
retinti – tankirēs |-dziom|
retkarčiais – syr kedy
rēžti, irēžti – drapinēs
|-dziom|
riebalai, taukai – thulypēn *v*
riebēti – thulios |-lyjom|
riebus – thulo |-y|
riedēti – kačinēspē
|-dziompē|
riekē – ripkīra, plotkica *m*
riestainis – baranka |-i| *m*
riesti, lįsti – rēsēs |-ciom|
riešutas – pēchēnd |-a| *v*
riksmas – godly *m*, gvalta
|-y| *m*
rimtas – serjozno |-y|
rinkimai – vikedyibēn |-a| *v*
rinkiminis – vikedyibnytko
rinkti – kedēs |-yjom|
risčia – rysia
ristūnas (arklys) – gēnčto
rišti – phandēs |-dziom|
ryškus – jarko |-i|
ryšulys, mazgas – vēndzlo
|-y| *v*
ryšys – sphandypēn *v*

rytā – utrosa, stasērlēs,
utrostē
rytas – utro *v*, tasērla *m*
rytdiena – tasiatuno dyvēs *v*
ryti – nakhavēs |-dziom|
rytoj, vakar – atasia, tasia
ryžiai – ryso *v*
rodos, atrodo – zdainēlpē,
zdaimpē
rodyti – sykavēs |-dziom|
rodytis – sykavēspē
|-dziompē|, sykadžios
|-dyjom|
rogēs – šlita, sankā *m*
rojus – rajo *v*
ropē – riepa |-y| *m*
rožē – roza |-y| *m*
rožinis – ružovo
rublis, litas – mardo *v*
rudas – rudo
rudenį – rudzeniakro |-i|
ruduo – rudzen *m*
rugiai – giv *v*
rugių, ruginis – givitko
rugpjūtis – augusto *v*
rugsėjis – sentiabrio *v*
rūgštis, actas – šutly *m*
rūgštus – šutlo |-y|
rūgti – šutlios |-yjom|
rūkas – tumano |-y| *v*
rūkyti – kurinēs |-dziom|
ruošti – gotovinēs |-dziom|
rūpestis – klopoto,
bednypēn *v*
rūsysis, sandėlis – sklado *v*
rusas, kareivis – chalado *v*

S

saga – guziko |-i| *v*
sagē – broška |-i| *m*
sakyti, tarti – phēnēs |-dziom|
saldaininis – cukerkengro |-i|
saldainis – cukerka |-i| *m*
saldumynai – gudlypē *v*

saldus – gudlo |-y|
salē – zalo
salotos – salato |-y| *v*
samanos – mocho
šamonē – soznanije
samtis – polonika |-i| *m*
sandėlis – skladofka |-i| *m*
sankryža – kšyžovka |-i| *m*
sapnas – suno |-ē| *v*
sapne – dro suno
sapnuoti – sunadykhēs |-jom|
sąrašas – spisko |-i|, *v*
rosčhinybnytko lyl
sargas – rakhibnari, storožo,
rakhibnaskiro *v*
sartas – sarčio *v*
šąskaita – ščioto |-y|
sau – pēske
saugojimas, atsarga
– rakhybēn *v*
saugoti – rakhēs |-jom|
saugotis – rakhēspē,
pšyrakhēspē |-jompē|
sauja – burnyka
saulē – kham *v*
saulėgraža – semka |-i| *m*
saulėtas – khamitko
sausainis – perniko |-i| *v*,
prianiko |-i| *v*
sausas, liesas, lieknas
– šukho |-i|
sausi – šukhnē
sausinimas – šutkiribē *v*
sausis – janvario *v*
sausra – šukhypē *v*
savaip – pir o pēskiro
savaitė, sekmadienis
– kurko *v*
savaitinis – kurkitko |-i|
savas, artimas – pēskiro |-i|
save – pē, pēs
scena – scēna *m*
sėdėjimas, kalėjimas
– bēšibēn
sėdėti, tupėti – bēšēs |-ciom|
sėdint, sėdomis – bēšynduj

- sēdintis** – bēsto |-y|
sēdintysis, kalinys
 – bēšybnytko
segtukas – špilka |-i| *m*
seilės – seile
sēkla – simina *m*
sekluma – nachoripēn *v*
sekmadienis, savaitė
 – kurko |-e| *v*
sekti – sliedzīnēs |-dziom|
sektis, tēstis – džaspē
 [gijompē]
semti – phērēs |-dziom|
senas, senis – phuro |-i|
senas, senovinis – haratuno
 |-y|, phurano |-y|
senatvė – phuribē *v*
senelė – baba, babi *m*
senelis – papu, phuroro *v*
seniai, ilgai – hara
seniūnas – phurēdyr *v*
senovė – haratunypēn *v*
senti – phurios |-jom|
septyni – ēfta
septyni šimtai – ēfta šēla
septyniasdešimt – ēftadēša
septyniolika – dēšēfta
septynmetis – ēftabēršytko
sepgantis, lignonis – nasvalo |-y|
sėsti – bēšēs |-ciom|
sesuo – phēn |-ia| *m*
sėti – sējīnēs |-dziom|
si (sangraž. dalelė) – pē
siaubas (aš miriau) – mējom!
siauras – vēncko |-i|
siautulingai – pēstybnasa
sidabras – rup *v*
sidabrinis – rupuvo |-i|
siekti – dorēsēs |-ciom|
siela, dvasia – duch |-i|
siena – stiana, sciana |-y| *m*
sijonas – daraka |-i|, podzia
 |-i| *m*
silkė – londuny *m*
silpnas, bejėgis – slabo,
 bizorjakiro |-i|, nazuralo |-y|
- sirgti** – nasvalios |-yjom|
siūlas – thau |-a| *v*
siūlyti – siulinēs |-dziom|
siurbėlė, dėlė – pjafka |-i| *m*
siurbs – bičhavēs
siūti – suvēs |-dziom|
siuvimo mašina – šveino
 mašynka |-i| *m*
sykis, kartas – molo |-y| *v*
skaičiuotė – ginybnaskiri
skaistaveidis
 – jasnomoškiro |-i|
skaisti mergaitė – lači čhaj
skaistus, aiškus – jasno
skaitykla – ginybnytko khēr
skaitymas – ginybēn |-a| *v*
skaityti, skaičiuoti – ginēs
 |-dziom|
skaitytojas – ginybnari |-rja| *v*
skalbiniai – patavė *v*
skalbtī, plauti, maudyti –
 morēs |-dziom|
skaldyti, kirsti, kapoti
 – čhingirēs |-dziom|
skambėjimas – bašaibēn *v*
skambinti – zvanīnēs |-dziom|
skambus, garsus – zvučno |-y|
skambus, triukšmingas
 – bašatuno |-y|
skandinti, smaugti – tasavēs
 |-dziom|
skandintis, smaugtis
 – tasadzios |-dyjom|
skanėstas – smačnypēn *v*
skanus – smačno |-y|
skara – dychlo [dychlė] *v*
skarda – bliacha *m*
skarelė – dychloro |-ē] *v*
skaudantis – dukhano |-y|
skaudėjimas – dukh [dukha] *v*
skaudėti – dukhas |-ndyjom|
skaudžiai – dukhanēs
skausmas – dukhypēn,
 dukhalypēn *v*
skersvėjis – skvazniako |-i| *v*
skešti – tasadzios |-dyjom|
- skiauterė** – stadyk |-a| *m*
skiesti – cēdinēs |-dziom|
skilti, dūžti – pharadzios
 |-dyjom|
skinti, raškyti – kušēs
 [kuscioim|
skirtis – ruzdzas |-gijom|
skylė, žaizda – dziurka,
 liocha |-i| *m*
skylėtas, kiauras – dziuriavo
skylutė – liochcia |-i| *m*
skystas – rėdko |-i|
skola – dlygo, užlypēn |-a|
skolinti – žičīnēs |-dziom|
skolintis – žičīnėspē
 |-dziompē|
skonis – smako |-i| *v*
skraidyti – urnias |-dyjom|
skrandis – želudko |-i|
skrandutė – kažurka |-i| *m*
skristi – urnias |-dyjom|,
 licīnēs |-dziom|
skrybėlė – stadyk |-a|, šliapa
 |-y| *m*
skruostas – ščioko |-i| *v*
skruzdėlė – gir |-ja| *m*, kiri
 |-ja| *m*
skubėti – spiešynēs |-dziom|
skubus, greitas – sygno
skuduras – rizo, rizyco |-y| *v*
skundas – žalimpē *v*
skurdas, neturtas
 – čororypēn *v*
skursti – čorjos [čorjom|
skusti (barzdą) – muravēs
 |-dziom|
skūsti, guosti – žalinēs
 |-dziom|
skusti, lupti – randēs,
 luckirēs |-dziom|
slapta, vogčiomis – čorjalēs
slenkstis – progo |-i| *v*
slėpti – garavēs [garadzioim|
slėptis – garadzios |-dyjom|
slidu – slisko, sliskes
sliemas, kirmėlė – kirmo |-ē] *v*

slysti – sliskinēs [-dziom]
slyva – slīva |-y| *m*
sloga – nasmarko
smailas, aštrus – ostro |-y|
smaikras, barzda – brad *v*
smaļsus – žadno |-y|
smarvė – khandypė *v*
smaugimas, engimas,
vergovė – tasaibėn *v*
smaugti – tasavės [-dziom]
smegenys – mozgo *v*
smėlinis – prachitko
smėlis – pracho *v*
smilkinys, protas – gady *m*
smirdėti, dvokti – khandės
 |-dyjom|
smogti, suduoti – maravės
 |-dziom|
smūgis – udaro |-y| *v*
smuikas – bašavdy *m*
smuklė, restoranas
 – pibnytko khēr
smulkmena – mialko
smulkus – mielko |-a|
snapas – mēnori *m*
snargliuotas – lymalo |-y|
snarglys – lym |-a| *v*
sniegas, pusnis – jiv |jiva|
sniegena – sinica |-y| *m*
snieginis, sniegingas
 – jivitko
snieguolės (gėlės)
 – posniežniki
snigti – čhuvės jiv
snukis, veidas – muj |mujel| *v*
sodas – sado |sady| *v*
sodinti (žmogų) – bėšliakirės
 |-dziom|
sodinti (augalų) – sadzinės
 |-dziom|
sodyba – futaro *v*
sofa, lova – loško |-i| *v*
sofinti – čėliakirės [-dziom]
sotus, pavalgęs – čalo |-y|,
 pochaji
spalis – aktiabrio *v*

spalva – cvieto |-y|
spardyti – brikinės hērēnca
sparnas – phak |-a| *v*, kryla |-y|
spausti – tasavės [-dziom]
spengti, cypti – piščinēs
 |-dziom|
spėti – spejinės [-dziom]
spindėti, žibėti – žėjinės
 |-dziom|
spindulys – lučio |-i| *v*
spinta – šafa *m*
spirgas – skvarka |-i| *m*
spyriotis – spirinėspė
 |-dziompė|
spirti į pilvą – dės do bul
 hėratė
spygliuotis medis – chvoja |-i|
spyna – zamko
spyruoklė – prunžina |-y| *m*
spjaudyti – čhungardės
 |-dziom|
sprandas, kaklas – mēn *m*
sprėsti – rėšinės [-dziom]
springti – tachlės |-yjom|
sprogdinantis
 – vzriskiribnytko
sprogdinti – phariakirės
sprogimas – vzriskiribėn *v*
sriuba – zumi, farba *m*
stabdis – stabdžio *v*
staiga – rezkes, momentalnės
stalas – skamind |-a| *v*
stalius – kaštėobkeribnaskiro *v*
staltiesė, lovatiesė, paklodė
 – cērcha *m*
statyti – stroinēs [-dziom]
status – krėnto |-y|,
 tėrdyndo |-y|
staugti, kaukti – uikinės
 |-dziom|
stebėtis – dzivinėspė
 |-dziompė|
stebuklas – dzivo, čiudo |-y| *v*
stengtis – starinėspė [-dziom]
stepė – fėlda |-y| *m*
stiebas – stėblo |-i| *v*

stigti, trūkti – nachvatinės
 |-dziom|
stiklainis – sloiko |-i| *v*
stiklas – stioklo |-y| *v*
stiklinė – stakano |-y| *v*
stiklinis – stioklytko
stikliukas, taurelė
 – stakančico |-y| *v*
stipinas – stipino |-y| *v*
stiprėti, tvirtėti – zoralios,
 zuralios |-yjom|
stiprinti, tvirtinti
 – zuraliakirės [-dziom],
 zuraliakirės [-dziom]
stiprus, tvirtas – zoralo,
 zuralo |-y|
stirnelė – styrnica |-y| *m*
stirta – styrtu |-y|
styga – struna |-y| *m*
stogas – strėcha |-i| *m*
stok – tėrdziou
stoka – nidochvatka |-i| *m*
storas, apkūnus – grubo |-y|
storėti – grubios |-ijom|
storis, storumas – grubipė *v*
stot! tylos! – štyl!
stotelė – autobusėnko
 stojanka
stoti, keltis – uštės |-yjom|
stovėjimas – tėrdypėn *v*
stovėti piestu – tėrdės dėmbės
stovėti, sustoti – tėrdžios
 |-dyjom|
stovint – tėrdyji, tėrdyndo
stovintis – tėrdo |-y|
stovykla – lagerio
strėlė – strėla |-y| *m*
strypas, kuoka – kovalda
 |-y| *m*
striukė – kurtka |-i| *m*
stropus – starimpnasko |-i|
stuburas – stuburo *v*
stuksenti – stukinēs [-dziom]
stulpas – stulpo |-y| *v*
stumti, kišti – pichinēs
 |-dziom|

- su Dievu, sudie** – jač Dēvlēsa
suaugēs – zroslo |-y|
subyrēti – rospērēs |-jom|
sublizgēti – ubliščinēs
 |-dziom|, ubliskindēs
 |-dziom|
subloģēs arklis – cypo
subloģēs, liesas – lyso |-y|
sučiupti, nutverti – suchcios
 |-iom|
sudainuoti – probagas
 |-ndziom|
sudeģēs – schačino |-y|
sudeģinti – schačkirēs
 |-dziom|
sudēti, sukrauti – sčhuvēs
 |-dziom|
sudētingas – naprosto, složno
sudētis – sčhuvipēn v
sudie – Dēvlēsa, jač Dēvlēsa
sūdymas – lonkiribēn v
sūdyti – lonkirēs |-dziom|
sudrebēti – zatrinskirdžios
 |-dziom|, zaizdras |-dyjom|
sudrebinti, sutrenkti –
 zatrinskirēs |-dziom|
sudrumsti – zbultnēs,
 sbultnēs |-dziom|
suduoti, smogti – maravēs
 |-dziom|
suđuži – rozmardžios
 |-dziom|
sueiga, susirinkimas
 – sabranije, skedypēn
sueiti, sutapti – zdžiaspē
 |-gijompē|
sugadinti – sfuinēs |-dziom|
sugalvoti – sduminēs,
 zaduminēs, priduminēs
 |-dziom|
sugautas, sučiuptas
 – uchtyldo |-y|
sugēdinimas – ladžakiribēn v
sugēdinti – zaladziakirēs
 |-dziom|
sugesti – sfuinēspē |-dziompē|
- sugirgždēti** – zaskripinēs
 |-dziom|
sugraužti – zagrizynēs
 |-dziom|
sugriebti, sučiupti
 – suchtylios |-dziom|
sugriūti (pastatui)
 – virininēspē |-dziompē|
sujungti – skliučinēs,
 dokliučinēs |-dziom|
sukalbēti – rospēhēs
 |-dziom|
sukandžioti – rozdandyrēs
 |-dziom|
sukapoti – rosčhingirēs
 |-dziom|
sukčius – krēncymē manuš v
sukeisti – pšēparuvēs
 |-dziom|
suklupti – spējespē |-jompē|
suknelē – sukenka |-i| m
sukrauti, sudēti – rosčhuvēs
 |-dziom|
sukrutēti – zašivilinēs |-dziom|
sukti, vilioti, gręžti
 – krēncynēs |-dziom|
suktis, sukiotis, dairytis
 – krēncynēspē
sulaikytas, išlaikytas
 – urikirdo, zrikirdo |-y|
sulaikyti, suvaldyti –
 urikirēs, zrikirēs |-dziom|
sulankstyti – rozbanskirēs
 |-dziom|
sulaukti – doužiakirēs
 |-dziom|
sulaužytas – sphagirdo |-y|
sulaužyti – sphagirēs,
 rospthagirēs |-dziom|
sulenkti – sbanskirēs |-dziom|,
 vibandziakirēs |-dziom|
sulipti (kljais) – slipinēspē
 |-dziompē|
sulipti (sueiti) – zrēsēs |-ciom|
sulipusios akys – zrupindē
 jakha
- suloti, sugroti** – zabašēs,
 rozbašēs |-liom|
sultingas – sočno |-y|
sultys – soko v
suluošinti, sužaloti
 – shaličinēs |-dziom|
sulūžti – rospthadžios
 |-dzijom|
sulūžti, graužtis
 – phagirēspē |-dziompē|
sumainyti, sukeisti
 – pšēparuvēs |-dziom|
sumažintas – tykniakirdo |-y|
sumedējēs
 – posokaštyvimo |-y|
sumestas – sčhurdyno |-y|
sumesti – sčhurdēs |-dziom|
sumokėti, atsilyginti
 – plēskirēs |-dziom|
sunaikintas – chaskirdo |-y|
sunku – pharēs
sunkumas, nēštumas
 – pharibē v
sunkus, sudētingas
 – pharo |-i|
suodžiai – sadže
suolas – parta |-y| v
suolelis – bēšibnori m
supanioti, supancioti
 – spēntynēs |-dziom|
supažindinti – džindliakirēs
 |-dziom|
supilti – sčivēs |-dziom|
supimas – kunipēn v
supirkti – skinēs |-dziom|
supykti – zacholiasos |-dyjom|
supynēs – chačelia |-i| m
supjauti, surašyti – sčhinēs
 |-dziom|
supjovimas, surašymas
 – sčhinybēn v
suplėķēs, pelėšiai – splisnimē
suplėšyti – rozrīskirēs,
 zrīskirēs |-dziom|
suprakaituoti – zakhamlios
 |-yjom|

- suprantamas** – haliatuno |-y|
suprasti – halios, polavės
 |-lyjom|
suprasti, numanyti
 – dohalios |-yjom|
supti, judinti – kuniakirės,
 kuninės |-dziom|
supurtyti, išpurtyti
 – vitrinskirės |-dziom|
supurvintas – kinkirdo,
 mėliakirdo |-y|
supuves – kirno |-y|
surašytas, supjautas
 – sčhindlo |-y|
surašyti, supjauti – sčhinės
 |-dziom|
surinkti – skedės |-dyjom|
sūris – kiral v
surištas – sphandlo,
 rosphandlo, phandlo |-y|
sūrus, sūdytas – londo |-y|
susidrumsti – panacylėspė,
 sbultynėspė |-dziompė|
susieiti – sdžaspė |-gijompė|
susigėsti – zaladziakirėspė
 |-dziompė|
susiginčyti – roskošėspė
 |-ciompė|
susigyventi – sdživėspė
 |-dziompė|
susijaudinęs – zacholisado,
 zvolnimo |-y|
susijaudinti – zvolnynėspė
 |-dziompė|
susijungti, susirišti
 – sphandėspė |-ompė|
susikalbėti – zrakirėspė
 |-dziompė|
susikūprinęs – gorbato |-y|
susilaikyti, susivaldyti
 – urikirėspė, zrikirėspė
susilaukti vaikų – zadživės
 siemi
susimaišę – rospyntyji
susimąstyti – sduminėspė
 |-dziompė|
- susimušti** – zmarėspė
 |-dziompė|
susipainioti – zaputavėspė,
 pšypantynėspė |-dziompė|
susipažinti – džindliakirėspė,
 rosprečkirėspė, |-dziompė|
susirašyti – sčhinėspė
 |-dziompė|
susiraukęs – ruskrencimo |-y|
susirinkimas – skedyibėn v
susirinkti – skedėspė
 |-dyjompė|
susirišti, susijungti –
 sphandėspė |-ompė|
susirūpinti – lėspė paly gody
susitarti – sphėnėspė
 |-dziompė|
susitikti – vstrečinėspė
 |-dziompė|
susitvarkyti – stvarkinėspė
 |-dziompė|
susiūti – zasuvės |-dziom|
susivėlęs – kaltuno
susižeisti – zamardėspė
 |-dziompė|
suskaičiuoti – poginės,
 zginės |-dziom|
suskambėti – zabašavės
 |-dziom|
suskristi – surnias |-dyjom|
suspausti – stasavės |-dziom|
sustabarėjęs, sumedėjęs
 – posokaštyvimo
sustingęs, sušalęs
 – zamraziovo |-i|
sustingti – zastyvinėspė
 |-dziompė|
sustoti – stėrdės |-dziom|
susukti, suvyti – skrėncynės
 |-dziom|
sušaldytas – zašyliakirdo,
 višyliakirdo, mraziakirdo |-y|
sušaldyti – mraziakirės,
 višyliakirės
sušalęs – sošyladyji,
 zamraziovo |-i|
- sušalti** – zamrazios, višyialios
 |-yjom|
sušildyti – statkirės |-dziom|
sušilęs – stacyno |-y|
sušilti – roztatios |-yjom|
sušlapintas – zakindziakirdo,
 vikinkirdo |-y|
sušlapinti – vikinkirės,
 vikindziakirės |-dziom|
sušlapti – sapanadės |-dyjom|
sušokti – skhėlės |-dziom|
sušukti – zagodlės |-yjom|
sušukuoti – rozhandės
 |-dziom|
sutapti, sueiti – zdžaspė
 |-gijompė|
suteikti – pridės |-yjom|
sutema – cemnisol,
 tēmnuma *m*
sutempti, nutraukti – styrdės
 |-dziom|
sutikti – vstrečinės |-dziom|
sutikti (su siūlymu) – dolės
 |-lyjom|
sutinti – rosšuvlios |-yjom|
sutraukti, sutempti – styrdės
 |-dziom|
sulaikyti – zrikirės |-dziom|
sutvarkyti – skerės,
 stvarkinės |-dziom|
sutvirtinti – zakrepinės
 |-dziom|
suvalgytas – chalo |-y|
suvalgyti – schas |schajom|
suvarstomi bateliai – čheviki
suvedžiotas – chochado |-y|
suvedžioti – izlydžas |-ijom|
suveltas – ruzvelimo |-y|
suvynioti – zapackirės
 |-dziom|
sužaloti, sužeisti – raninės,
 shaličinės
sužeisti, pramušti – pharavės
 |-dziom|
sužėrėti – zažejinės |-dziom|
sužinoti – udžinės |-dziom|

sužvengti – zahrymytynės
|-dziom|
svajoti – mičtinės |-dziom|
svarbus – važno |-y|
svarstyklės – vėsy *m*
svarstyti – sėndzinės |-dziom|
svečias – gosc, gošč *v*
sveikas – sasto, sastuno |-y|
sveikata – sastypė *v*
sveikinti – zdravinės |-dziom|
sveikinti, gydyti – sastiakirės
|-dziom|
sveikite – sascion
sveikti – sastios |-yjom|
sverti – važinės, sverinės
|-dziom|
svetimas, nesavas – čiužo,
napėškro |-i|
svetimšalis –
vavrėphuvjakiro |-i|
sviedinukas – miačko,
miačiko *v*
sviestas – ksyl *v*
svyruoti, blaškytis
– čhurdėspė do pasia
svyruoti, judėti – kuninėspė
|-dziompė|
svogūnas – purum *v*
svoris – vėso *v*

Š

šaka – sėnko |-i| *v*
šakės – vidly *m*
šaknis – kornio |-i|
šakutė – vilka |-i| *m*
šaldyti – mrazkirės, šyliakirės
|-dziom|
šaldytuvas
– šylalypnaskiro |-ė| *v*
šalia, greta – paš, pašyl
šaligatvis – šaligatvio
šalikas – šalko |-i| *v*
šalin, laukan – avri, krigo, krik
šalis, kraštas – rig |riga| *m*

šalna – mrazo *v*
šaltas – šylalo |-y|
šalti – šylalios, šylios,
mrazios |-yjom|
šaltiena, drebučiai – šylaly *m*
šaltis – mrazo, šyl, šylalypėn *v*
šaltis, kruša – grado *v*
šaltoka – šylalovato
šampanas – šampano *v*
šarka – kakaraška *m*
šašas – pryščio *v*
šaudyti – karjė dėš
|karjė dyjom|
šaukmas – kharibėn *v*,
godla, godlyma *m*
šauksmininkas
– godliakiribnytko
šaukštas – roj |roja| *m*
šaukti, kviesti – godliakirės,
gvaltynės, kharės |-dziom|
šaunuolis, vyras – murš |-a| *v*
šaurus – maladecko,
murškano, muršno
šauti, nušauti – dėš karje,
karadynės |-dziom|
šautuvas, ginklas – karadyn
|ia| *m*
šeima – siemja |-i|
šeimininkas – chulaj |-a| *v*
šeimininkauti – chuliakirės
|-dziom|
šeimininkė – chulany,
khēratuny |-ia| *m*
šeimyninis – semiako
šelmis – pomykno |-y|
šepetys, šukos – rasčioski *m*
šerys – bal |-a| *v*
šerkšnas – mrazo *v*
šertis, išsitrinti – vichalėspė
|-yjom|
šešėlis – cien, tien |-i| *v*
šeši – šou
šeši šimtai – šou šėla
šešiasdešimt – šoudėša
šešiese – šoudžinė
šešioliuka – dėšušou

šeštadienis – savato *v*
šeštas – šouto
šiaip – dziakes
šiandien – adadyvės, dadyvės
šiandieninis
– dadyvėsatuno |-y|
šiaudas – phus |-a| *v*
šiaudinis – phusytko
Šiauliai – Šaulia
šienapjūtė – khasytko,
khasočhinybėn *v*
šienas, pašaras – khas *v*
šienpjovė
– khasočhinybnaskiri *m*
šilas – vėš |-a| *v*
šildymas – tatkiribėn *v*
šildyti, kurenti – tatkirės
|-dziom|
šildytis, įkaisti – tatiος
|-yjom|
šilkas – phar |-a| *v*
šilkinis – pharuno |-y|
šilta, šiltai – tatės
šiltas – tato |-y|
šilti – tatiος |-yjom|
šiluma – tatypė *v*
Šiluva – Šydlavica *m*
šimtas – šėl |-a|
šimtasis – šėlto |-y|
šimtinė – šėlėngiri *m*
širdingai, nuoširdžiai
– dziastė
širdis – ilo|-ė| *v*, dzi *v*, odži *v*
širmas, bėras
– syvo, syvono |-y|
šita – adaja, kodoja, kadaja
|-lė| *m*
šitas – odova, kadava,
kodova, dava |-lė| *v*
šitie, šitos – kodolė
šiukšlės – smieci *m*
šiukšlinti – počhurdinės
smieci
šiukšlynas – smietnyko *v*
šiurkštus – šuršavo |-y|
šykštumas – skėmpymė *v*

šykštus, godus – skėmpo |-i|
šypsena – sando muj *v*,
 ulypka |-i| *m*
šlamėjimas – šoracho *v*,
 šumnuma *m*
šlapias, purvinas – sapano,
 kindo |-y|
šlapimas – mutyra *v*
šlapinti – skinskirės |-dziom|
šlapintis – mutyrės |-dziom|
šlapti – kindzios |-dyjom|,
 mėlalios |-yjom|
šlaunis – liaška *m*
šliaužti – polzynės |-dziom|
šliurė – tapka |-i| *m*
šlykštus – prativno
šlubas, luošas – kalieka,
 langalo |-y|
šlubuoti – langas |-ndyjom|
šluostė – stirka |-i| *m*
šluostyti, trinti, valyti
 – khosės |-liom|,
šluostytis – khosėspė |-liompė|
šluota – vininka *m*
šluoti – šulavės |-dziom|
šmėkla – muma *m*, mula *m*,
 fulovišče *v*
šnabždėti – šėptinės |-dziom|
šnarėjimas – šyptica,
 šyptuma, šėptymė *m*
šnarėti – šuršynės |-dziom|
šneka – rakiribėn *v*
šnervės – nozdry *m*
šnypšti – smurkinės |-dziom|
šokas – strach
šokėjas, šokantysis
 – khėlybnytko
šokimas – khėlybėn *v*
šokinėti – uchtės |-ciom|
šokis – khėlybėn, tanco |-y| *v*
šokoladas – šakalado |-y| *v*
šokti – khėlės pro hėra
šonas, strėnos – boko |-i|
šonkaulis – žėbro |-y| *v*
štai – ake, enake, vacka, vokaj
štai čia – akadėj

štai šitai – akadziake
štai šitas – akadava
štai ten – enakali
šukė – askolka |-i|
šukos – kangly |-ia|,
 rasčioski *m*
šukuoti, kasyti – handės
 |-dziom|
šulinys – hanyng |-a| *m*
šuniškas – džiuklano |-y|
šuniukas – džukloro, |-i|
šuo – džukel |-a| *v*
šuo liais – dē nošta
švara – čistima *m*
švarkas – kulko *v*
švaru – čistės
švarus, grynas – čisto |-y|
šveisti – čhijinės |-dziom|
švelnumas – niežnuma *m*
švelnus – niežno |-y|
šventas – svėnto, svencimo |-y|
šventė – svėnko |-i| *v*
šventinis – svėnkitko |-i|
šventinis (išėiginis)
 – vigijibnytko
šveplas – šėpiliavo |-i|
švėsti – sviencinės |-dziom|
šviesa – svieto, svėtlyma *m*
šviesiaplaukis – parnėbalėngo
šviesti – sviecinės |-dziom|
šviesus, apsišvietęs – sviatlo
 |-y|
šviežias – švižo |-i|
švilpti – svistinės |-dziom|

T

ta – odoja
tabakas – tabako, machorka
tabokinė – machorkako
 pučkica
tabletė – tabletko |-i| *m*
taboras – taboro *v*
tačiau – nē dava
tada – tėdy
taikyti – celinės |-dziom|
taip pat – dziakes pac
taip sau – adziapėške
taip – nē
taip, šitai – dzia, dziake
taisyti, pataisyti – pravinės
 |-dziom|
taisytis – pravinėspė
 |-dziompė|
takelis – polovikiko *v*,
 dromoro *v*, stėčkica |-y| *m*
tamsa – cėmnota *m*
tamsiaodis – kalėcypėngiro |-i|
tamsu – cėmno
tamsuma – cėmnuma *m*
tankėti – gėnstios |-yjom|
tankus, tirštas – gėnsto |-y|
tapęs, paliktas – jačhado |-y|
tapti, būti, likti – jačhės
 |jačjom|
tarakonas – tarakano |-y|
tardymas – dopučibėn |-a| *v*
tardytojas – pučibnaskro |-ė| *v*
tarytum, tarsi – sokaj
tarkuoti – tarkinės |-dziom|
tarnas, darbininkas
 – butiarno |-ė|, butiakiro |-ė|
tarnauti – sluzinės |-dziom|
tarp savęs – maškepėstė,
 maškir pėstė
tarp, viduryje – maškir,
 maškiral
tarsi, tarytum – sokaj
taškas – točka |-i| *v*
taukai – thulipėn *v*
taurelė – stakančico |-y| *v*
tauškalius – trandačicha
taupyti – skedės |-dyjom|
tegul – mē, mēk
teisėjas – sėndari |-ja| *v*
teisingas – čačo |-i|
teisingumas – čačipėn *v*
teismas – sėndo |-y| *v*
teisti – sėndzinės
tekėti (upei) – našės |-ciom|,
 thadės |-yjom|

- tekēti** (už vyro) – džas polo rom
- televizorius** – tilvizoro |-y| *v*
- tempti, rūkyti** – tyrdēs |-dyjom|
- temti, tamsēti** – sciomninēs |-dziom|
- ten** – odoj
- tenkintis** – ubdžaspē |-gijompē|
- tepalas** – šmēro *v*
- tepmasis** – makhipē *v*
- tepti, dažyti** – makhēs |-jom|
- teptis, dažytis** – makhēspē |-jompē|
- teršti, šiukšlinti** – počhurdinēs smeci
- tešla** – ciasto *v*
- teta** – ciotka |-i| *m*
- tēvas** – dad |-a| *v*
- tēve** (kreipinys) – dadē
- tēveli** (kreip.) – dadolē
- tēvo** – dadēskiro |-i|
- tėvų** – dadēngiro |-i|
- tėvynė** – rodzina *m*
- tie** – odolē
- tiek** – dakicy, adakicy
- tiesa!** – čačo!
- tiesa, teisybė** – čačipēn, čačimo *v*
- tiesiai** – mamuj, priamo, priamēs
- tiesus** – rovno |-y|
- tik, tiktai** – fēn, fēnciuk
- tikėjimas** – patiaibēn, paciaibēn *v*
- tikėti** – patios, pacios |-dyjom|
- tikėtis** – paciospē |-dyjompē|
- tikras, teisingas, grynas** – čačo |-i|, čačuno |-y|, čačipnasko |-i|
- tiksliu** – tačnėdyr
- tikriausiai** – galiov, haliov najžačas
- tiksėti** – ikes
- tiktai** – fēn, fēnciuk
- tikti** – podžas |-gijom|
- tiltas** – mosto |-y| *v*
- tilti** – cichinēspē
- tingėti** – lēninēspē |-dziompē|
- tinginys** – lintiarno, khinypnasko *v*
- tinka, tiko** – podgija
- tinkamas** – dodžalo |-y|
- tinkas, cementas** – cēmēnto
- tinklas** – sētka *m*, tynklico *v*
- tinti** – šuvlios |-yjom|
- tirpti** (sniegui) – tainēs |-dziom|
- tirpti, silpti** – mlėjinēs |-dziom|
- tirštas, tankus** – gēnsto |-y|
- tyčia** – spicialnēs, na pomysli
- tyčiotis** – kerēs pomyšny
- tyla, tyluma** – tichima *m*, štylypēn *v*, cichuma *m*
- tylėti** – štylios |-yjom|
- tyliai** – tichēs, cichēs
- tylos! nutilk!** – cyt!
- tylus, tykus** – ticho, cicho
- todėl** – paldava, pal adava *so*
- toks** – adasavo, |-i|
- toli** – dur
- toliau** – durėdyr
- tolimas** – duralo, duratuno |-y|
- tolinti** – durjakirēs |-dziom|
- tolis, atstumas** – duripēn *v*
- tolti** – durjos |-jom|
- totorius** – karachaj |-a|
- tradicija** – tradicyja |-i| *m*
- traškėti** – traškinēs |-dziom|
- traukinys** – pojezdo *v*
- traukti, tempti, rūkyti** – tyrdēs |-dyjom|
- trauktis** – tyrdēspē |-yjompē|
- trečiadienį** – dē sroda
- trečiadienis** – sroda *v*
- trečias** – trito
- trepsėjimas, dundesys** – lopotymo *v*
- tręšti** – trešinēs |-dziom|
- trikampis** – trinvėnglytko |-i| *v*
- trinti** – chalēs |-yjom|
- trinti, brūzuoti** – chalēs, čhijinēs |-dziom|
- trisdešimt** – trijanda
- trukas, išdaiga** – špitokle |-i| *m*
- triukšmas** – šumo *v*
- triukšmauti, užti** – šuminēs |-dziom|
- triušis** – kroliko |-i|
- trukdyti** – mišynēs |-dziom|
- trūkti, stigti** – nachvatinēs |-dziom|
- trūkumas** – nidochvatki, nauchtylybēn *v*
- trumpas** – krotko
- truputis, dalelė** – kaple, kutori *m*
- trylika** – dėšutrin
- trynys** – žyltko |-i| *v*
- trypti, mindžioti** – topčinēs |-dziom|
- trys** – trin
- trise** – trin dženė
- tu** – tu
- tualetas, išvietė** – tualetu *v*
- tūkstantis** – tysionco *v*
- tulpė** – tulpano |-y| *v*
- tuoj** – vras
- tuoktis** – lyppēs |lyjompē|, žėninēspē |-dziompē|
- tuomet** – tėdy
- tupėti** – tupimēspē |-dziompē|
- turbūt, tikriausiai** – haliov, mošt, mož
- turėti** – majinēs, rikirēs |-dziom|
- turgus** – targo, rinko |-i| *v*
- turi** – majinėl
- turintis gėdos** – ladžaiabnytko *v*
- turinys** – zrikiribė *v*
- turiu** – sylė

turtas, turtingumas
– barvalypėn *v*
turtėti – barvalios |-yjom|
turtingas – barvalo |-y|
turtuolis – barvaliuo *v*
tuščias – čučo |-i|
tuštinti – čučakirės |-dziom|
tuštintis – chnios
|chinadyjom|
tvarka – pariadko *v*
tvarkingas – pariadkovo
tvarkytis – tvarkinėspė
|-dziompė|
tvarstyti – ubpackirės,
ubkrecynės
tvertas – štala *m*, chливо |-y| *v*
tvenkinys – aziorico |-y| *v*
tverti – gorodzinės |-dziom|
tvirtas – zuralo |-y|
tvora – bar, štato, zaboro *v*,
zagorodka *m*

U

ūgis – hučipėn *v*, rosto *v*
ugningas – jagakiro, jagitko |-i|
ugnis – jag |-a| *m*
ūkis – chulaibėn *v*
uodas – komaro |-y| *v*
uodega – pori |-ja| *m*
uoga – mura |-i| *m*
uostyti – sungės |-jom|
uošvė – sasuj |sasia|, tasciova *m*
uošvis – tastio *v*
upė – rėka |-i| *m*
upelis – ručejo |-i| *v*, rėkica
|-y| *m*
urgzti – burčinės |-dziom|
urgzti, murmėti, loti, plepėti
– bašės |-ciom|
urvas, lizdas – gniazdo |-y| *v*
ūšai – vėncy *v*
utėlė – džiuu |-a| *v*
Utena – Uciana
už – pal

už akių – palė jakha
už ką (priežasčiai) – palso
už langų – palė vokna
už vyro – polo rom
už, per – palė
užantis – bėrk *v*
užaugti – zabarjos |-ijom|
užbėgti – zanašės |-ciom|,
zaurnias |-dyjom|
užbraukti – začorkinės
|-dziom|
užburtas – začerimė
uždainuoti – zabagas
|-dziom|
uždarbis – zarubinipėn *v*
uždarytas, užkimštas
– zakerdo |-y|
uždaryti, užtaisyti – zakerės
|-dziom|
uždavinys – zadovinpė,
zadėibėn
uždegimas – vospalenije *v*
uždegti, užkurti
– zachačkirės |-dziom|
uždengti, užkloti
– zauščakirės |-dziom|
uždėti, užstatyti – začuhvės
|-dziom|
uždirbti – zarubinės |-dziom|
uždrausti – zapretinės,
zapreščinės
užduotas – zadyno |-y|
užduoti – zadės |-dyjom|
užduotis, uždavinys
– zadėibėn *v*
uždusinti, pasmaugti
– zatasavės |-dziom|
užeiga – karčma *m*
užeiti, sulįsti – zadžas
|-zagijom|
užgesinti – zamurdziakirės
|-dziom|
užgesti – zamurdzios |-yjom|
užgimti – zabijandės |-dyjom|
užginti – zapreščinės |-dziom|
užimtas – zalyno |-y|

užimti – zalės |-lyjom|
užjausti – začuvstvinės
|-dziom|
užkaisti arbatą – zakeravės
čajo
užkalbėti – zarakirės |-dziom|
užkalbėtoja – zarakiribnaskiri
užkapotas – začingirdo |-y|
užkapoti – začingirės
|-dziom|
užkasti – zahanavės |-dziom|
užkašti – zachas |-jom|
užkimti – zachrepinės,
chasios glos
užkloti, uždengti –
zauščakirės |-dziom|,
uščakirės |-dziom|
užkrečiamas – zarazno |-y|
užkrėsti – zarazinės |-dziom|
užkristi – zapērės |-jom|
užleisti, apleisti – zamėkės
|-mėkjom|
užlieti – začivės |-dziom|
užlipti aukštyn – zarėsės uprė
užlįsti – zarėsės |-ciom|
užmaišyti (tešlą) – zalydžas
(ciasto)
užmauti, užtempti,
užsirūkyti – zatyrdės
|-dyjom|
užmerkti akis – zakerės
jakha |-dziom|
užmesti – začurdės |-dziom|
užmigdyti – sovliakirės
|-dziom|
užmigo – zasuciapė
užmigti – zasovės |-ciom|,
dosovės |-suciom|
užmirštas – zabistrydo |-y|
užmokestis – plėskiribė *v*
užmokėti – zaplėskirės
|-dziom|
užmuštas – zamardo |-y|
užmušti, nužudyti – umarės,
zamarės |-dziom|
užnešti – zalydžas |-ijom|

užpakalinis – palatuno | -y|
užpakalys – bul, poluj v
užpykdyti – roscholiakirės
 | -dziom|
užpiltas – začido | -y|
užpilti – začivės | -dziom|
užpirktas – zakindlo | -y|
užprašyti – zamanges | -liom|
užpulti – zapērės | -pėjom|
užpūsti – zaphurdės | -yjom|
užpykti – roscholiasos
 | -dyjom|
užraityti – zachosynės
 | -dziom|
užrakinti – zaklydynės
 | -dziom|
užrišti – zaphandės | -dziom|
užsakymas – zaphēnibēn v
užsakytas – zaphēndlo | -y|
užsakyti – zaphēnės | -dziom|
užšaldyti – zamraziakirės
 | -dziom|
užsėsti – zabēšės | -ciom|
užsidegti, įdegti – zachačios
 | -čijom|
užsiėmimas – zalynapē,
 zalēibēn v
užsigauti, užsiduoti
 – zadėspē | -jompē|
užsiėmęs – zalyji
užsiimti – zalėspē | -jompē|
užsikloti, užsidengti
 – uščhakirėspē
užsimerkti – zakerės jakha
užsimokėti – zaplėskirėspē
 | -dziompē|
užsimušti, nusizuodyti –
 zamarėspē | -dziomp|
užsinorėti – zakamėspē
 | -jompē|
užsipulti – zapērėspē
 | -yjompē|
užsisakyti – zaphēnėspē
 | -dziompē|
užsisėdėti – zabēšėspē
 | -ciompē|

užsisegti – zakerėspē
 | -dziompē|
užsispyręs – zapuckirdo | -y|
užsitraukti – zatyrdėspē
 | -dziompē|
užsivilkti – zahuriespē
 | -dziompē|
užsodinti (augalą)
 – zasadzinės | -dziom|
užsodinti – zabēšliakirės
 | -dziom|
užspringti – zatachlės
 | -yjom|
užstoti – broninės | -dziom|,
 zatėrdzios | -yjom|
užstrigti (ratams) –
 buksynės, zabēšės | -dziom|
užstumti – zapichinės | -dziom|
užsukti – zakrėncynės
 | -dziom|
užtaisyti, uždaryti – zakerės
 | -dziom|
užtat – paldova
užtekti – chvatinės | -dziom|
užtemimas – zacemnenije v
užtempti – zatyrdės | -yjom|
užtenka, gana – dosi
užteptas – zamakhlo | -y|
užtiesalas – uščhakirdo | -ē| v
užtraukti – zatyrdės | -yjom|
užtrinti, užbraukyti
 – zachijinės | -dziom|,
 zakhosės | -ciom|
užtverti – zagorodzinės,
 zakerės štato
užtvindyti – zaphērdės
 | -dziom|
užuojauta – začiuštvinuma m
užuolaida – fēranko | -i| v
užuot – miesto adasavostė
užuosti – zaniuchinės
 | -dziom|
užvakar – paltasia, palatasia
užvalgyti – zachas, pochas
 | -chajom|
užvažiuoti – zatrādės | -dyjom|

užvesti – zalydžas, zavedinės
 | -dziom|
užvežti, įvesti – zalydžas
 | -ijom|
užvilkti – zahuries | -dziom|
užvirtti (vandeniui)
 – zakeradzios | -dyjom|
užvirtti (virėjui) – zakeravės
 | -dziom|
užvožti – začuhvės, zakerės
 | -dziom|

V

vabalas – žuko | -i| v
vadelės – povody m, leicy m
vadelioti – rikirės leicy
vadinasi – znač, značinēl
vadinti – kharės | -dziom|
vadovavimas – lydžai bēn v
vadžios – povody, voždi,
 leicy, cungli m
vaga – sotka | -i| m, barozna
 | -y| m
vagis – čor | -a| v
vagystė – čorybēn v
vaidentis – vaidinėspē
 | -dziompē|
vaidinti – kerės cirki,
 vaidinės | -dziom|
vaikas (romų) – čhavo | -ē| v
vaikaitis – anuko | -i| v
vaikinas (ne romų)
 – raklo | -ē| v
vaikiškas – dziecko | -i|
vaikščioti, lankyti – psirės
 | -dziom|
vaikštinėti – psiravės
 | -dziom|
vaikyti, varyti – vaikinės
 | -dziom|
vainikas – vianko | -i| v
vainikuoti – krėncakerės
 | -dziom|
vainikuotis – krencakerėspē

- vairas** – rulo |-i| *v*
vairuoti – rulinēs |-dziom|
vaišinti – gostinēs |-dziom|
vaisius – frukto |-ē|
vaištai, arbata – draba
vaištinē – aptēka |-i| *m*
vaizdas – sykavēlo *v*
vaizduotē – vaizdinypē *v*
vakar, rytoj – atasia, tasia
vakaras – belvel |-ia| *m*
vakare – belvele
vakarykštis – tasiatuno |-y|
valanda, laikrodis – časy
valas – valo |-y| *v*
valdžia – phurēdyra
valgis – chabēn *v*
valgyk – cha
valgykla – chabnaskiri *m*
valgyti, ēsti, lesti – chas
 |chajom|
valia (Dievo) – chvala
 (Dēvlēski) *m*
valia, noras, meilė – kam *v*
valkata – valympo,
 pēstybnasko *v*
valkiotis – valymēspē
 |-dziompē|
valstietis – krestjano |-y| *v*
valtis – lodka |-i| *m*
valyti – čistinēs |-dziom|
vandeninis – panitko
vandentiekis
 – paniprolydžaibnytko
vanduo – pani |pania| *v*
vardas, pavadinimas
 – kharibēn *v*
vardas, žodis – lau |lava| *v*
vargšas, elgeta – čororo |-ē|
vargti – horinēs, varginēs
 |-dziom|
varis – miedzia *m*
varinis – miedzitko,
 miedzioskro
varlė, rupūžė – žamba |-y| *m*
varlytė, rupūžytė – žambica
 |-y| *m*
- varna** – korako |-i| *v*, varona
 |-y| *m*
varnalėšos – lapuci *m*
varnėnas – špako |-ē| *v*
varnos (kieno) – korakoskiro
 |-i|
varpa – zvono |-y| *v*
varpeliai – kudunico,
 zvonkico |-y| *v*
varškė, sūris – kiral |-a| *v*
vartai – varoty
vartyti, vynioti – ubrysius
 |-yjom|
vartytis – ubriskirēspē
 |-dziompē|
varvėti – kaplinēs |-dziom|
varyti, vaikyti – vaikinēs
 |-dziom|
vasara – lynaj *m*
vasarą – lynaskes
vasarinis – lynasko,
 lynaskiro |-i|
vasaris – fevralio *v*
vaškas – vaško
važinėti – tradynēs,
 jezdynēs |-dziom|
važiuoti, keliauti – tradēs
 |-yjom|
vedė žmoną – lyja romnia
vėdinti – pšėvitrinēs |-dziom|
vedybos – lynēpē *v*
veidas, snukis – muj |muje| *v*
veidelis, snukelis – mujoro
 |-ē| *v*
veidmainis, klastingas – chitro
veidrodis – liustro |-y| *v*
veislė – veisle *m*
veisti – rozlydžas |-ijom|
vėjas – balval |-ia| *m*
vėjuotas – balvalytko
vėl, taip pat – da pac, apiac
vėlai – poznēs
vėlė – ducho |-i|
vėliau – poznėdyr
vėliava – flago |-i| *v*
velnias – bēng |-a| *v*
- velniava** – bēnglypēn *v*
velnio išpera – bēngardo *v*
velniškas – bēnglyno |-y|
velniūkštis – bēngoro |-i| *v*
veltiniai – tyracha tatē
veltui – zria, darmēs,
 darmovēs, prē balvalia, ivja
vėluoti – naspejinēs,
 pozdynēs |-dziom|
Velykos – Patradzi |-dzia| *v*
vemti – čhadēs |čhadyjom|
vena, gysla – vėna |-y| *m*
vengriškas – vengersko |-i|
vergas – rabo |-ē| *v*
vergovė, smaugimas
 – tasaibēn *v*
verksnys, verkiantis
 – rondlo |-y|
verkti, raudoti – rovēs,
 |-rundziom|
veršiukas – guruvoro |-ē|,
 telianto |-y| *v*
versti į kitą kalbą – riskirēs
 dē vavir čhib, pirilydžas dē
 vavir čhib
vertė, kaina – kučipē *v*
verti, įverti – zaverinēs
 |-dziom|
vertingas – kučnešē
vertinti – dorozinēs |-dziom|
veržlė – bolto, šrubo |-y| *v*
veržti – zakrēncynēs |-dziom|
vesk ją – lē la
vesk tą merginą – lē do čha
vesti (žmoną) – lēs romnia
vesti – lydžas |-ijom|
vestuvės – bjau *v*
vestuvinis – bjavitko
vėsus (nekarštas) – nanē
 chačkirdo
vėtra – uragano *v*
vežikas – zvoščiko |-i| *v*
vežimas – urdo |-ē|, urdēn
 |-a|, vurdēn |-a|
vežimėlis (vaik.)
 – urdonoro |-ē|

vežējas – vozčiko |-i| *v*
vēžys, augļys – rako |-i| *v*
vidun – andrē
viduriai, žarnos – vindyrja
vidurinis – maškiratuno |-y|
viduriuoti – pēr tēpomēkēs,
 vindyrja tēpomēkēs
vidurnaktis – pašrat *v*
viduryje – maškir, maškiral
viela – drato |-y|
vienas – jek
vienaskaita – jekhipnaskiro |-i|
vienatvē, vienuma
 – jekdženyphēn *v*
vienintelis, vienišas
 – jekdženo |-y|
vienodai – odokokorēs,
 dziakokorēs
vienodas – odokokoro,
 dziakokoro
viens prie kito – jekhojekhē
vienspalvis – adnatono |-y|
vienuolika – dēšujek
vienybē – jekhipēn *v*
vienmetis – jekhēbēršēngo
 |-i| *v*
viešbutis – gasticina
vieta – štēto |-y| *v*
vietinis – štētytko
vieversys – svistoko |-i| *v*
vikrus – narynstympo
vilioti – krēncynēs |-dziom|
vilkas – ruv |-a| *v*
vilkē – ruvny |-ia| *m*
vilkelis – ruvoro |-ē| *v*
vilkiškas – ruvano |-y|
Vilnius – Vilnia
vilna – vēlna |-y| *m*
vilnonis – vēlnytko
viltis – pacia *m*
vinis – cviako |-i| *v*
violetinis – feletavo
virējas – keraibnytko *v*
virš, viršuj, aukštai – uprē
viršininkas, vyresnysis
 – barēdyro *v*

virškina – želudko kerēl buty
viršuj, aukštai – upral
viršus, paviršius
 – upralypēn *v*
viršūnē – vērho *v*
virti (verda šeimīnīkē)
 – keravēs |-dziom|
virti (verda sriuba)
 – keradžios |-dyjom|
virtuvē – kuchnia *m*,
 keraibnaskiro *v*
virvė – šnuro |-y| *v*, šēlo |-ē| *v*
vis – sak
vis tiek – jebach, usak, izbach
vis vien, tas pat – dokokoro
visada – vsēgda
visai – sarēsa
visaip – vsiakes
visas – saro |-i|
visi – sarē
visiškai – phērdēs, sarēsa
visoks – vsiako |-i|
visų, kiekvieno
 – kažnonēsko |-i|
visur – vsendzikaj
viščiukas – cyplionko |-i| *v*
višta – kachny |-ia| *m*
vištiena – kachnēngiro mas
vištų (kieno) – kachnytko
vynas – vino *v*
vynioti, vystyti – packirēs
 |-dziom|
vyras (romų) – rom |-a| *v*
vyras (ne romų) – gadžo,
 chalo, cycalo *v*
vyras, šaunuolis – murš |-a| *v*
vyresnysis, viršininkas
 – pharēdyr, barēdyro *v*
vyriausias – najphurēdyr,
 samo phurēdyr
vyriškai – murškanēs
vyriškas – murškano |-y|
vyriškumas – muršypē *v*
vyšnia – višnia |-i| *m*
vyšninis – višnīovo
vysti – zavīeninēs |-dziom|

vystyti, vynioti – packirēs
 |-dziom|
vytelė, lazda – vitkica, vitka
 |-y| *m*
vytelės – rondzia *m*
vyti lauk – vaikinēs avri
vytis – dolēpalēs
vogčiomis, slapta – čorjalēs
vogti – čorēs |-dziom|
vokas – lyl |-a| *v*
vokiškas – nemecko |-i|
vonija, pirtis – bajnia, vana *m*
voras – voro *v*
vos – čut
voerė – bielka, vēvērka |-i| *m*

Z

zirzti, zvimbti – zirzinēs
 |-dziom|
zuikis – zaico |-y| *v*
zuikutis – zaicico |-ē| *v*

Ž

žabas – vitka |-i| *m*
žadėti – obiščinēs |-dziom|
žadinti – džangavēs |-dziom|
žagsėti – zaikēs |-dziom|
žaibas – molnyja,
 bleskavica *m*
žaiuoja – bleskavica marēl
žaidimas – bajnuma *m*, igra *m*
žaignis – žaignio |-e| *v*
žaisliukas – cacka |-i|
žaišti, išdykauti – bajinēspē
 |-dziompē|
žaidza – rana |-y| *m*
žala, nuostolis – bēto
žalias – zēlyno |-y|
žalingas – vrēdno, vrēdin
žaloti – kaličinēs |-dziom|
žaltys, gyvatė – sap |-a| *v*
žandikaulis – čelist *v*

- žarija, žiežirba** – glounia,
žaro |-y| *v*
- žarna, viduriai** – kiška |-i| *m*,
vindyr |-ja|
- žavus** – čudno
- žegnotis** – kerės trušul po
pėstė
- žemai** – nizko
- žemas** – nizko, tėlatuso |-y|
- žemdirbystė**
– phuobkerybėn *v*
- žemė** – phu |phuvja| *m*
- žemiau, žemyn** – tėlėdyr
- žemietis** – jekhėphuvitko
|-ė| *v*
- žeminti** – tēliakirės |-dziom|
- žemiškas** – phuvitko
- žemutinis** – tėlatuso |-y|
- ženklas, randas** – špėra |-y|,
znako |-i| *v*
- žiaurus, piktas** – choliamo |-y|
- žibalas** – karasino *v*
- žibėti, spindėti** – žejinės
|-dziom|
- žiburys, ugnelė** – jagori |-ja| *m*
- žiedas** (piršto) – angrusty,
angruscy |-ia| *m*
- žiema** – zima |-y| *m*
- žiema** – zimakrės
- žieminis** – zimakiro |-i|
- žievė, lukštai, lupenos** –
luski, kora |-y| *m*, labo |-ė| *v*
- žiežirba** – žaro *v*
- žilas** – sėdo |-y|
- žilvitis** – lozo |-ė| *v*
- žindyti** – kolynėsa karminės
- žingsnis** – šago |-i| *v*
- žinia, pranešimas** – zvesc
|-i| *m*
- žiniuonis**
– drabakiribnaskiro *v*
- žinojimas** – džinybėn |-a| *v*
- žinoma** – džinou, so dzia
- žinomas, įžymus** – izvesno,
džindlo |-y|
- žinoti** – džinės |-dziom|
- žiogas** – žiogo, skočko |-i| *v*
- žiovauti** – puravės |-dziom|
- žirgas** – graj |-a| *v*
- žirgelis** – grastoro |-ė| *v*
- žirklės** – nožnicy *m*
- žirnis** – hyryl *v*
- žiūrėti, matyti** – dykhės
|-jom|
- žiurkė** – krysa |-y| *m*
- žydas** – caco, judo |-y| *v*
- žydė** – judyca |-y|, judytko
džiuvely |-ia| *m*
- žydėti** – cvietinės |-dziom|
- žydiškas** – judytko
- žydras** – sinio
- žygis** – psiribėn *v*
- žymėti** – domiečinės |-dziom|
- žmogiškas** – manušano |-y|
- žmogus, vyras** – manuš |-a| *v*
- žmona** – manušny, romny |-ia|
- žnybti** – čhurėngirės |-dziom|
- žodis, vardas** – lau |lava| *v*
- žodynas** – lavar *v*
- žolė** – čar *m*
- žolelė** – čarori *m*
- žurnalas** – žurnalo |-y| *v*
- žūti, nykti, dingti** – chasios
|-yjom|
- žūtis** – chaskiribėn *v*
- žuvauti** – starės mačenge
- žuvęs** – zamari
- žuvinis, žuviškas**
– mačhuno |-y|
- žuvis** – mačo |-e| *v*
- žvaigždė** – čerhen |-ia| *m*
- žvakė** – sviečka |-i|, mėmėly *m*
- žvejoti** – starės mačenge
- žvejyba** – staribėn *v*
- žvejys** – mačiari, rybako |-i| *v*
- žvengti** – hrymytnės
|-dziom|
- žvėris** – zverio |-i| *v*
- žvilgsnis** – zgliado,
vzdykhypė *v*
- žvirblis, paukštis**
– čiriklo |-ė| *v*

SANTRUMPOS

V.P. – Vidoe Podgorecas
T.B. – Teofilė Bagdonavičienė

NAUDOTA LITERATŪRA

- Bagdonavičienė T.
ROMANĖ BUKVI
Vilnius: Kronta, 2003
- Czerenkow L.
A CY NA SAN TU LITVATE?
Studija Romonologica, Nr.2,
Tarnow, 2009, p.199 – 212
- Kutanovienė E.
MOKOMĖS LIETUVIŲ
KALBOS
Vilnius: Gimtasis žodis, 2005
- Manuš L.
ČIGANŲ – LATVIEŠŲ –
ANGLŲ ETIMOLOGISKA
VARDNICA
Riga: Zvaigzne ABC, 1997
- Manuš L.
ROMANI ČHIB ABECA
Riga: Spriditis, 1996
- Orvidienė E.
LIETUVIŲ KALBOS
VADOVĖLIS
Vilnius: Mintis, 1968
- Puodėnas K.
LIETUVIŲ – ESPERANTO
KALBŲ ŽODYNĖLIS
Vilnius: Mokslas, 1988
- ROM P-O D ROM
Bialystok, 1994
- RUSŲ – LIETUVIŲ KALBŲ
ŽODYNAS
Vilnius: Mintis, 1967
- Stankiewicz St.
GILA ROMANĖ
Bialystok: Podlaska
- Tenzer A.
LITHUANIAN ROMANI
Munchen: Lincom Europa,
2005
- Toleikis V.
LIETUVOS ČIGONAI
Tarp praeities ir dabarties
2001
- Voldemara D.
BILŽU ABECE
Ventspils, 2003
- De Gila-Kochanowsky V.
J. PARLONS TSIGANE
Paris: L'Harmattan, 1994
- Деметер P.C.
ЦЫГАНСКО – РУССКИЙ
И РУССКО – ЦЫГАНСКИЙ
СЛОВАРЬ
(калдерарский диалект)
Москва: Русский язык, 1990
- Истомин P.
ЦЫГАНСКИЙ ЯЗЫК
Москва: Дола, 1900
- Махотин Д.
ADŽUTIPE PRE ROMANI
ČHIB
Тверь, 1993
- Сергиевский М.В.
ЦЫГАНСКО – РУССКИЙ
СЛОВАРЬ
Москва: Госиздательство
иностранных и
национальных словарей
1938
- Франк И.
ЦЫГАНСКО – РУССКИЙ
И РУССКО –
ЦЫГАНСКИЙ СЛОВАРЬ
www.franklang.ru
- Череповский П.
ROMANO VORBITORI
Харків: Прапор, 2008
- Шаповал В.В.
САМОУЧИТЕЛЬ
ЦЫГАНСКОГО ЯЗЫКА
Москва: Астрель,
Хранитель , 2007

UDK 811.214.58
BE-104
ISBN 978-609-95266-0-7

TIRAŽAS 500 EGZ.
UŽSAKYMO NR. 18

IŠLEIDO VŠĮ „PANEVĖŽIO VAIKŲ DIENOS UŽIMTUMO CENTRAS“
M. TIŠKEVIČIAUS G. 15, LT-35143 PANEVĖŽYS
PDIENOSCENTRAS@GMAIL.COM

SPAUSDINO UAB „PETRO OFSETAS“
ŽALGIRIO G. 90, LT-09303 VILNIUS
WWW.PETROOFSETAS.LT

2011, PANEVĖŽYS

Tautos individualybė ir jos gyvastis reiškiasi per kalbą. Kalba patvirtina ir pagilina tautos buvimą istorijoje ir kultūroje, be kalbos neįmanoma tautinė saviraiška.

Priešinomės, kai iš mūsų norėjo atimti mūsų gimtąją kalbą ir kai greta mūsų kalbos mums bruko svetimą, lyg labiau vertesnę. Todėl turime suprasti kažkada iš kažkur į Lietuvą atkeliavusius romus. Dabar jie čia gimę ir augę, čia augina savo vaikus. Čia jie turi mokėti mūsų kalbą, nes ji yra valstybinė.

Šalia mūsų gyvenančios romų bendruomenės kalba ilgą laiką buvo vartojama tik pačių romų. Apie tai primena bibliografo Izidorius Kisino patirtis. Jis straipsnio apie romus (čigonus) reikalui kelias vasaras (apie 1930 metus) keliavo su Vengrijos romų taboru, gerai išmoko romų kalbą. Tą liudija jo sūnus Silvijus, kai pokalbyje romės puolusios barti jo tėvą, nes įtarusios, kad jis iš taboro pabėgęs romas. Silvijus saugo ir tėvo parengtą gausią medžiagą romų gramatikai.

Romų tautai jų kalba yra šnekamoji. Jų namų lentynose nei bibliotekose nerasime šia kalba nei žodynų, nei romanų, net pasakų vaikams. „Socialiai izoliuotose bendruomenėse kalba kartais yra daugiau nei tik paprasta bendravimo priemonė ir tapatybės ženklas. Socialines nišas užimančių diasporų kalba kartais funkcionuoja ir kaip savisaugos priemonė – galimybė turėti savo paslaptis ir apsaugoti nuo pašalinių ausų. Todėl romų kalbos viešinimas yra jautrumo reikalaujantis aktas – atskleisti savo kalbos šydą kai kuriems romams gali būti tas pats, kaip atverti savo sielą“ (T. Leončikas).

Autorė yra išvertusi į esperanto kalbą Just. Marcinkevičiaus „Mindaugą“, A. Poškos „Requiem“. Tačiau esperanto yra dirbtinė visame pasaulyje pasklidusi kalba. „O už šios, romų, kalbos yra žmonės, yra visam pasaulyje pasklidusi tauta“ (A. Saudargas).

Daiva Tumasonytė DP

